

ONDERZOEK NAAR EEN SATELLIETREKENING VOOR CULTUUR

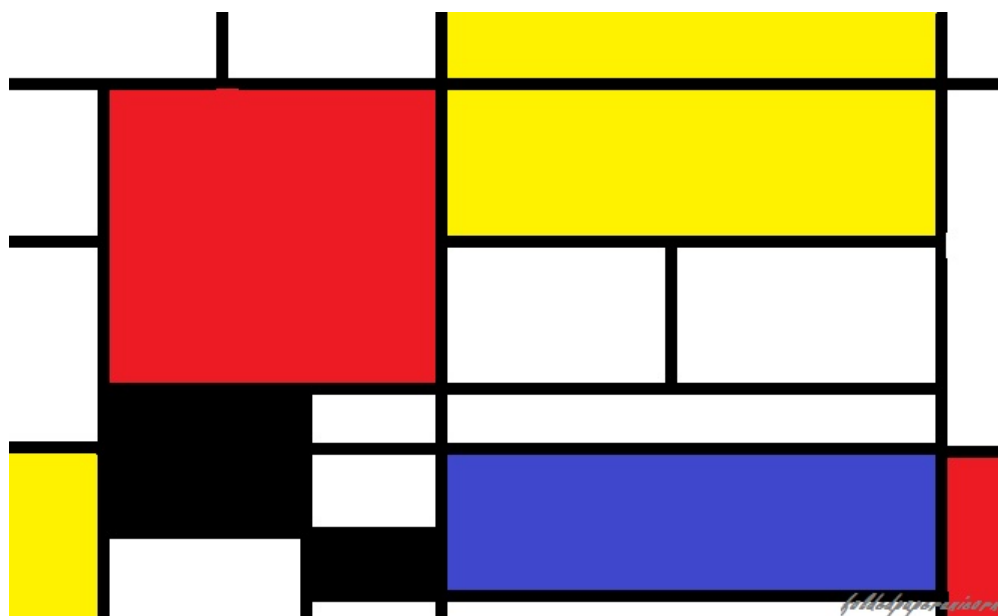
Jozef Pacolet & Joris Vanormelingen

KU LEUVEN

HIVA

ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

ONDERZOEK NAAR EEN SATELLIETREKENING VOOR CULTUUR

Jozef Pacolet & Joris Vanormelingen

Projectleiding: Prof. dr. Jozef Pacolet

Onderzoek in opdracht van de Vlaamse Overheid Departement Cultuur,
Jeugd, Sport en Media

Gepubliceerd door
KU Leuven
HIVA ONDERZOEKSINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING
Parkstraat 47 bus 5300, 3000 LEUVEN, België
hiva@kuleuven.be
www.hiva.be

D/2016/4718/029 – ISBN 9789088360589

OMSLAGILLUSTRATIE Piet Mondriaan (1872–1944), Composition with red, yellow, blue and black

© 2016 HIVA KU Leuven

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Voorwoord

Onbekend is onbemind. Uiteraard zijn er gelukkig meer cultuurminnaars dan diegenen die de culturele sector in cijfers wensen te vatten. Maar samen met vele andere maatschappelijke domeinen is er een groeiende verantwoordingsbehoefte om aan te tonen welke middelen besteed worden in de culturele sector, aan wat het besteed wordt, wie dat de middelen inbrengt en wat daarvan de directe en indirecte economische betekenis is.

Het opstellen van een satellietrekening situeert zich nog in de statistische beschrijving van de sector, en de beschrijving van de directe economische betekenis in termen van private en publieke bestedingen, productie, tewerkstelling, en gaat nog niet in op de mogelijke indirecte effecten op de rest van de economie.

De term satellietrekening verwijst naar macro-economische statistieken die in een baan rond de macro-economische ‘nationale rekeningen’ bewegen, maar er niet helemaal in thuishoren omdat zij aan bepaalde fenomenen in de economie extra aandacht willen geven, ofwel in een groter detail, of door activiteiten te hergroeperen of bepaalde dimensies er aan toe te voegen. In de internationale handleiding voor het opstellen van nationale rekeningen zijn zij reeds lang voorzien. Maar voor elke domein dat men zo wil vatten ontstaat er een nieuwe zoektocht naar methoden en definities die maakt dat men verder afdwaalt of integendeel terugplooit naar de informatie in de nationale rekeningen. Het is niet de eerste keer dat wij pogingen ondernemen om voor een domein als gezondheidszorg, welzijn of de socio-culturele sector de economische betekenis in kaart brengen, via een soort satellietrekening.

Voorliggend rapport bouwt verder op deze ervaring door de problemen in kaart te brengen die zich stellen voor het opstellen van de satellietrekening cultuur. Het kadert in een ambitie van de Vlaamse overheid om aan te sluiten bij een Europese ambitie om ook voor deze sector te landen met een eenduidig stelsel van statistieken. Dit rapport schetst de concepten, de mogelijke bronnen van informatie en methoden voor de opstelling van de statistieken, de mogelijke verwachte en onverwachte problemen, en een voorstel tot conclusie.

Het is ons aanvoelen dat elke stap vooruit de analyse complexer maakt. De sector cultuur, en zeker als men het zou verruimen tot ‘creatieve’ activiteiten en sectoren, laat zich aandienen als extra complex. Hoe creatiever de sector in activiteiten, verschijningsvormen, financieringsvormen, hoe moeilijker het wordt om de sector te vatten. Alleen al in de elementaire dimensie van financieringsformule is de sector en de overheid extra creatief geweest, en komt een sector als gezondheidszorg of welzijn als eenvoudig over. Zelfs als men een relatief eenvoudig economisch begrip als fiscale uitgaven, wenst mee te nemen in de financieel-economische beschrijving van de sector. Maar het is juist door deze ambitie vast te houden, dat nieuwe inzichten kunnen verworven worden. Het wordt boeiend dachten wij bij onszelf, boeiend uiteraard voor zover nationale rekeningen boeiend kunnen zijn. En soms is het natuurlijk alleen een kwestie van serendipiteit, als wij bijvoorbeeld inzoomen op de ‘tax shelter’, blijkbaar een populair begrip in een deel van de sector, en ontdekken welke individuele ‘return’ dat oplevert voor diegene die van deze fiscale aftrek gebruik maakt. En waarschijnlijk zijn de zogenaamde terugverdieneffecten wel al berekend.

Doordat deze sector veel minder dan zuivere non-profit sectoren eenvoudig is af te bakenen, en de financiering ook veel complexer is, geldt nog veel meer de leuze, toegeschreven aan Willem van Oranje, die wij ook vroeger al hanteerden: ‘Point n’est besoin d’espérer pour entreprendre, ni de réussir pur persévérer’.

Wij danken de Vlaamse Overheid Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media voor de geboden onderzoeksmogelijkheden. Wij danken de stuurgroep onder leiding van Peter Jolling voor de onderzoeksvragen en interesse voor de onderzoeksresultaten, wetende dat soms meer nieuwe vragen zijn gesteld dan oude vragen konden beantwoord worden. Wij danken Joris Vanormelingen die als

onderzoeker aan het HIVA mee op zoek is gegaan naar de antwoorden. Wij danken ook Jan Hertogen voor het ter beschikking stellen van de NP-data.

Wij hebben niet aan de verleiding kunnen weerstaan, als wij in sommige Excel-tabellen wat structuur probeerden aan te brengen via kleurpanelen, om de vergelijking te maken met een schilderij van Piet Mondriaan (1872-1944). Vroeger plaatsten wij de gekleurde tabellen op de kapt van een rapport over satellietrekeningen voor de non-profit sector. Vandaag gunnen wij onszelf en de lezer het genoegen om een schilderij van Piet Mondriaan op de binnenkapt te vinden. Het schijnt dat sinds 2015 de auteursrechten op de werken van Piet Mondriaan vervallen en de schilderijen in het publiek domein vallen in Europa. Wij moeten er dus geen auteursrechten voor betalen. Voor de econoom zou de betaling van die auteursrechten de toegevoegde waarde zijn. Die is er dus zögezegd niet in dit geval. De voldoening die wij hebben in het kijken naar het schilderij op deze binnenkapt is de werkelijke toegevoegde waarde. Het relateert met deze de betekenis van toegevoegde waarde waarnaar wij zoeken in het kader van het opstellen van satellietrekeningen.

Prof. dr. Jozef Pacolet

Inhoud

Voorwoord	3
Inhoud	5
Lijst tabellen	7
Lijst figuren	9
Inleiding	11
1 Satellietrekeningen binnen het stelsel van nationale rekeningen	13
1.1 Stelsel en dimensies SNA	13
1.2 Satellietrekeningen	14
1.2.1 Doel en kenmerken satellietrekeningen	14
1.2.2 Historische context satellietrekening cultuur	15
1.2.3 Vertrekpunt satellietrekeningen	16
1.3 Overzicht statistische nomenclaturen	16
1.4 Toepassing nomenclatuur op cultuur	18
1.4.1 Overzichtstabel classificaties	18
1.4.2 Gedetailleerde beschrijvingen	19
1.4.3 Link tussen verschillende de classificatiesystemen betreffende bestedingen	22
1.4.4 Conclusie: weerhouden classificatiesystemen huidige studie	23
1.5 Cultuursector volgens de nationale rekeningen	23
1.5.1 Nationale Rekeningen	23
1.5.2 Aanbod- en gebruikstabel	25
2 Afbakening van de sector	29
2.1 Uitgangspunt: definitie perimeter cultuur	29
2.2 Afbakening in Vlaanderen	30
2.2.1 Afbakening socioculturele sector eigen onderzoek	30
2.2.2 Afbakening volgens de Vlaamse administratie	32
2.2.3 Afbakening sector in overige relevante studies	33
2.2.4 Overlap cultuur en culturele en creatieve sectoren	41
2.3 Afbakening op internationaal niveau	46
2.3.1 Structurele afbakening cultuur volgens ESSnet-Culture begrippenkader	46
2.3.2 Afbakening cultuur binnen EU	52
2.4 Conclusie	54
2.4.1 Knelpunten	54
2.4.2 Overzicht afbakening sectoren verschillende studies	54
2.4.3 Voorstel tot afbakening sector cultuur voor het opstellen van satellietrekeningen	57
3 Methodologisch kader voor opstellen van een satellietrekening cultuur	69
3.1 Onderscheid satellietrekening sensu stricto versus sensu lato	69
3.2 Overzicht en sterkte-zwakteanalyse bestaande modellen satellietrekening	69
3.2.1 Satellietrekeningen in Vlaanderen	70
3.2.2 Satellietrekeningen in België	73
3.2.3 Satellietrekening sport (SRS): het voorbeeld van Nederland	77
3.2.4 Overzicht modellen satellietrekeningen cultuur internationaal	78
3.2.5 Conclusie: knelpunten	81
3.3 Praktische uitwerking satellietrekening	82

3.3.1	Satellietrekeningen socioculturele sector bestaand eigen onderzoek	82
3.3.2	Opbouw satellietrekeningen op basis van aanbod en gebruikstabellen	84
3.3.3	Algemene principes afbakening satellietrekening cultuur in Vlaanderen: ratione loci, ratione temporis, ratione materiae	91
3.3.4	Weergave van de financieringsstromen	94
4 	Selectie van te hanteren bronnen en kritische evaluatie	97
4.1	Bronnen	97
4.1.1	Financiering publieke sector	97
4.1.2	Fiscale uitgaven	106
4.1.3	Financiering private sector	111
4.1.4	Werkgelegenheid	114
4.2	Conclusie: sterkte-zwakke analyse	120
5 	Voorstel tot ontwerp satellietrekening	121
5.1	Definitie van indicatoren	121
5.2	Geaggregeerde cijfers	121
5.2.1	Publieke financiering	121
5.2.2	Private financiering: huishoudbudgetonderzoek	126
5.2.3	Werkgelegenheid	129
5.3	Gedetailleerde cijfers relevant voor de satellietrekening cultuur	129
5.3.1	Publieke financiering	129
5.3.2	Private financiering	130
5.3.3	Werkgelegenheid	130
5.4	Verdere verfijning van de tabellen met toets van de haalbaarheid via resultaten voorgaand onderzoek socioculturele sector	133
6 	Besluit	135
- BIJLAGEN -		139
bijlage 1	Overzicht bestaande classificaties cultuur per dimensie	141
bijlage 2	Vroeger ontwikkelde satellietrekening sociocultureel werk	142
bijlage 3	Structuur Vlaamse uitgavenbegroting	147
bijlage 4	Relevantie PC 329.01 (socio-culturele sector) voor cultuur	149
bijlage 5	Indeling van culturele en creatieve sectoren in Nederland (SBI 2008) en in België (NACE-BEL 2008)	150
bijlage 6	Satellietrekening cultuursector, Vlaanderen, 2013 (financiering vanuit verschillende financieringsvormen, in 1 000 euro)	160
bijlage 7	Satellietrekening cultuursector, Vlaanderen, 2013 (werkgelegenheid, verdeling naar eigendomsstructuur van de organisatievorm)	168
bijlage 8	Indeling van de voor cultuur relevante posten Vlaamse Begroting naar de domeinen van de satellietrekening cultuur	173
Referenties		185
Contactpersonen		189

Lijst tabellen

Tabel 1.1	Overzicht bestaande classificaties waarin cultuur te situeren is	19
Tabel 1.2	Fictief voorbeeld ter illustratie werkwijze top-down-methode volgens NACE-nomenclatuur	21
Tabel 1.3	Overzicht van de internationale classificatiesystemen relevant voor cultuurbestedingen	22
Tabel 1.4	De cultuursector volgens de nationale rekeningen, bruto toegevoegde waarde (tegen basisprijzen, in miljoen euro), weerhouden bedrijfstakken als schatting cultuursector, resultaten per NUTS 1 - A64*, Vlaams Gewest, 2009-2013*	24
Tabel 1.5	De cultuursector volgens de nationale rekeningen, totaal aantal werkzame personen, weerhouden bedrijfstakken als schatting cultuursector, resultaten per NUTS 1 - A64, Vlaams Gewest, 2009-2013*	25
Tabel 1.6	Verband tussen de Bedrijfstakken van de cultuursector zoals gedefinieerd in de nationale rekeningen en de NACE-BEL-classificatie	27
Tabel 2.1	Sectorindeling van de socioculturele sector in Pacolet et al. (2001) en Marchal en Pacolet (2004)	31
Tabel 2.2	Tewerkstelling naar werkplaats in Vlaams Gewest in de culturele sector, aantal werknemers bij de RSZ (in koppen), 2005-2013	33
Tabel 2.3	Culturele tewerkstelling, NACE-codes weerhouden in VRIND (2014) gekoppeld aan RSZ-data (NP-data), Vlaanderen, naar woonplaats (RSZ + DIBISS)	34
Tabel 2.4	Binnenlandse werkgelegenheid (aantal personen vanaf 15 jaar) naar geslacht, leeftijd, WSE(42)-sector en statuut jaargemiddelde 2012, Vlaams Gewest (werkplaats)	35
Tabel 2.5	Indeling creatieve industrieën in Vlaanderen, weergave naar 3 domeinen, 12 subsectoren en bijhorende NACE-codes (5 digit) indien voorhanden, 2010	38
Tabel 2.6	Creatieve industrie in de SBI 2008 bedrijfsindeling, Nederland	41
Tabel 2.7	Culturele werkgelegenheid ingedeeld naar volledige en gedeeltelijke culturele activiteiten, Werkgelegenheid loontrekkenden en zelfstandigen, Vlaams Gewest (2013 en 2014)	43
Tabel 2.8	Overzicht indeling cultuur naar domeinen, functies en dimensies	48
Tabel 2.9	NACE Rev.2 economische activiteiten en hun culturele categorisering	51
Tabel 2.10	Indeling van culturele en creatieve sectoren in Nederland (SBI 2008) en in België (NACE-BEL 2008)	56
Tabel 2.11	Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), 2013	58
Tabel 3.1	Satellietrekening van de IZW's (NACE-codes 90, 91, 92, 93, 94 (als schatting van cultuursector)), ingedeeld naar marktoutput, bruto toegevoegde waarde en gesalarieerde werkgelegenheid, België, 2010	74
Tabel 3.2	Satellietrekening van de IZW's (NACE-codes 91, 92, (als schatting van cultuursector)), ingedeeld naar bestedingen (2003) en gesalarieerde werkgelegenheid (2000), België	75

Tabel 3.3	Gebruikstabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59-60, 90-92, 93,94), bedragen in miljoen euro, België, 2010	85
Tabel 3.4	Aanbodtabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59,60,91,92,93,94), bedragen in miljoen euro, België, 2010	86
Tabel 3.5	Gebruikstabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59,60,91,92,93,94), bedragen in miljoen euro, Vlaanderen, 2010	89
Tabel 3.6	Aanbodtabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59-60, 90-92, 93,94), bedragen in miljoen euro, Vlaanderen, 2010	90
Tabel 4.1	Conversietabel COFOG-code naar ISIC en NACE, perimeter cultuur	101
Tabel 4.2	Fiscale uitgaven relevant geacht voor cultuursector, Begroting 2015, Vlaams Gewest	107
Tabel 4.3	Fiscale uitgaven (in miljoen euro) relevant voor cultuur, inkomsten 2012	108
Tabel 4.4	Conversietabel COICOP-code naar CPA en NACE, perimeter cultuur	113
Tabel 5.1	Geconsolideerde uitgaven volgens COFOG op 2 posities, Vlaanderen, 2007-2013	121
Tabel 5.2	Overheidsuitgaven naar functies en transacties, Totale Overheid (S.13), Recreatie, cultuur en Religie (COFOG 08), in miljoen euro, België, 2013	122
Tabel 5.3	Overheidsuitgaven COFOG 08 Recreatie, Cultuur en Religie, Functionele hergroepering, duizend euro (geconsolideerd), België, afsluiting 2013	124
Tabel 5.4	Overheidsuitgaven COFOG 08 Recreatie, Cultuur en Religie, Functionele hergroepering, duizend euro (geconsolideerd), België, verwezenlijkingen 2012	125
Tabel 5.5	Overzicht van de Vlaamse begroting voor Cultuur, 1995-2013	126
Tabel 5.6	Huishoudbudgetenquête 2012, verdeling gemiddelde uitgaven per huishouden en per jaar, cultuursector zoals weerhouden door ESSnet-Culture, COICOP (6 digit), Vlaamse Gemeenschap, in euro	127
Tabel 5.7	Cultuur - Aandeel van de culturele sector in de totale werkgelegenheid 15 jaar en meer - Enquête naar de arbeidskrachten - LFS	129
Tabel 5.8	Extract uit Vlaamse Begroting 2015, overzicht relevantie voor cultuur en indeling naar domeinen	130
Tabel 5.9	Synthesetabel, werkgelegenheid cultuursector loontrekkenden (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers) naar weerhouden werksoorten, Vlaams Gewest, 2013	131
Tabel 5.10	Synthesetabel, werkgelegenheid cultuursector zelfstandigen (RSVZ, zelfstandigen en helpers, hoofdbezigheid) naar weerhouden werksoorten, Vlaams Gewest, 2014	132

Lijst figuren

Figuur 1.1	Belang van verschillende classificaties in het opstellen van satellietrekeningen	13
Figuur 1.2	Overzicht internationaal systeem van economische classificaties voor activiteiten en producten	17
Figuur 1.3	Structuur aanbod –en gebruikstabellen	26
Figuur 2.1	Internationale vergelijking cultuurafbakening naar domeinen, Leg-Culture, ESSnet-Culture, UNESCO	46
Figuur 2.2	Reclame ontmoet erfgoed: de schitterende campagne van de NMBS voor de erkenning van de files als werelderfgoed (categorie onroerend erfgoed?)	57
Figuur 3.1	Veelheid van (deels overlappende) satellietrekeningen versus één stelsel van nationale rekeningen	70
Figuur 3.2	Afbakening van een volledige definitie van de cultuursector	93
Figuur 4.1	Schematisch overzicht fiscale aftrek Tax Shelter	109
Figuur 4.2	Definitie van culturele werkgelegenheid volgens Eurostat	115

Inleiding

In wat volgt wordt kort aangehaald welke stappen we hebben ondernomen om uiteindelijk tot de satellietrekening cultuur te komen. Allereerst wordt verduidelijkt wat een satellietrekening nu net inhoudt. Daarnaast wordt in dit methodologisch deel ook een overzicht gegeven van de verschillende mogelijke classificatie-indelingen. Vervolgens wordt getracht de sector cultuur duidelijk af te bakenen. De sector cultuur wordt hierbij zo volledig mogelijk in beeld gebracht, gebruikmakend van de ervaring uit voorgaande studies gecombineerd met bekomen inzichten uit andere (inter)nationale studies. Nadien wordt een overzicht gegeven van de weerhouden bronnen en verdeelsleutels. Hierbij wordt ook een overzicht gegeven van alle vormen van statistische problemen die gepaard gaan met de opstellingen van een satellietrekening (bv. geen gestandaardiseerde classificatiecodes, onvolledige data, geen 1-op-1 conversietabel, ...). Het uiteindelijke doel van de satellietrekening cultuur is om drie elementen in beeld te brengen, met name de financiering, de werkgelegenheid, en de indeling naar organisatievorm (private for-profit, non-private profit, publieke non-profit). In deze satelliettabel worden deze drie elementen weergegeven naar de 10 weerhouden domeinen vanuit het ESSnet-Culture begrippenkader. De domeinen worden gedetailleerd ingedeeld naar NACE-code (5 digit).

1 | Satellietrekeningen binnen het stelsel van nationale rekeningen

1.1 Stelsel en dimensies SNA

Het systeem van nationale rekeningen, ‘System of National Accounts (SNA)’ in zijn huidige versie betreft het ‘SNA 2008’. Dit stelsel wordt gezamenlijk opgesteld door de VN, IMF, Eurostat, OESO en de Wereldbank, en geeft richtlijnen voor het opstellen van nationale rekeningen voor alle landen ter wereld. Volledig consistent met het SNA, maar dan op Europees niveau (verplicht binnen EU), is het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen (ESR). Dit ESR 2010-systeem kan omschreven worden als een internationaal vergelijkbaar boekhoudkundig raamwerk voor het beschrijven van de economie in zijn geheel, de elementen waaruit de economie is opgebouwd en haar betrekkingen met andere economieën. Er moet hierbij worden opgemerkt dat de verschillende rekeningstelsels regelmatig worden herzien. Zo is het stelsel met de versie ‘SNA 2008’ reeds toe aan haar zesde editie. Bovendien wordt getracht bij het opnemen van de herzieningen zoveel mogelijk coherent te zijn met andere internationale standaard statistieken, zoals bijvoorbeeld de betalingsbalansgegevens ‘Balance of Payments Manual (BPM 6)’ (INR, 2014b, p. 2-3).

De nationale boekhoudprincipes vormen de basisbeginselen van de nationale rekeningen. Via de nationale boekhouding worden de diverse aspecten van economische bedrijvigheid, ‘transacties’ (meestal in termen van het bruto binnenlands product (BBP)) in beeld gebracht: creatie van vermogen via de productiebenadering, aanwending van vermogen via de bestedingsbenadering en verdeling van vermogen via inkomensbenadering (INR, 2014b, p. 1). Het is synoniem voor productie, consumptie en inkomensverwerving. De drie dimensies illustreren de economische kringloop, waarbij via de productie inkomen wordt verworven dat op zijn beurt wordt besteed aan consumptie. In figuur 1.1 wordt voor elk van deze drie benaderingswijzen weergegeven welke relevante dimensie op basis van welke nomenclatuur in beeld kan worden gebracht.

Figuur 1.1 Belang van verschillende classificaties in het opstellen van satellietrekeningen

COICOP	→	Financierders	→	Bestedingsbenadering
COFOG				
COPNI				
NACE-BEL }	→	Activiteiten	→	Productiebenadering
CPA	→	Tewerkstelling	→	Inkomensbenadering

Bron Pacolet et al. (2001), p. 16

Om een volledig beeld te krijgen van de economische bedrijvigheid worden daarnaast nog balansen opgesteld op basis van verschillende vermogenscomponenten van subjecten, met name activa en schulden. Zowel de transacties als de balansen kunnen op twee verschillende manieren worden ingedeeld: enerzijds de indeling naar bedrijfstakken op basis van uitgeoefende activiteit, en anderzijds de indeling naar institutionele sectoren voor de weergave van productietransacties, inkomens- en uitgavenstromen, financiële stromen en balansen. De ‘institutionele sectoren’ omvatten volgende sectoren: de niet-financiële vennootschappen, (in feite alle bedrijven behalve de financiële sector) de

financiële instellingen, de overheid, de huishoudens, de instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens, en ‘de rest van de wereld’ (INR, 2014b, p. 2). De nationale boekhouding registreert deze drie benaderingen op basis van gedetailleerde classificaties. Zij zullen ons hierna helpen om de cultuursector te identificeren.

In lijn met het nieuwe SNA 2008, is sinds september 2014 de nieuwe Europese standaard ESR 2010 van toepassing, hetgeen de opvolger is van ESR 95. De aanpassing van het ESR is vastgelegd in *Verordening (EU) Nr. 549/2013 van het Europese Parlement en de Raad van 21 mei 2013*. Ondanks dat ESR 2010 verder bouwt op de grondslagen van ESR 95, zijn er toch heel wat conceptuele veranderingen te melden. De wijzigingen kunnen onderverdeeld worden in vijf groepen: de mondialisering van de economie, de kenniseconomie, de financiële dimensie, de overheidsfinanciën, en de verfijning van de berekeningsmethoden (INR, 2014b, p. 3-4).

Daarnaast heeft het INR op nationaal niveau ook nog andere veranderingen (met name verbeteringen m.b.t. methodes of bronnen) aangebracht die niet volgen uit de richtlijnen van het ESR 2010 (INR 2014a, p. 7). Het illustreert hoe dat nationale rekeningen, en bij veralgemening satellietrekeningen, permanent ‘work in progress’ is, dat regelmatig aan herziening toe is.

1.2 Satellietrekeningen

1.2.1 Doel en kenmerken satellietrekeningen

Satellietrekeningen worden geconstrueerd en gebruikt om een deel van de economie gedetailleerder in kaart te brengen dan in nationale rekeningen het geval is. De nationale rekeningen vormen een te geaggregeerde indeling om een bepaalde deelsegment van de economie, zoals de cultuursector, volledig weer te geven. Ze hebben nochtans als uitgangspunt hebben om in een coherent kader complete informatie over de economische activiteit van een land weer te geven. Vandaar dat een verfijning ervan geconstrueerd wordt, namelijk satellietrekeningen. In satellietrekeningen brengt men elke activiteit van die deelsector onder in een aparte rekening volgens een uniek classificatiesysteem waardoor de hele sector als het ware gevat wordt. Satellietrekeningen laten toe om te zien door wie welke activiteiten gerealiseerd worden (‘werkgelegenheid’), hoe dat gebeurt (‘economische activiteiten’) en wie wat financiert en consumeert (‘bestedingen’). Een belangrijk voordeel van een satellietrekening ten opzichte van een nationale rekening is dat ze het mogelijk maakt om een bepaalde sector zeer gedetailleerd weer te geven.

Er is overlap mogelijk tussen een nationale rekening en een satellietrekening. Een belangrijk kenmerk van satellietrekeningen is namelijk dat in principe alle basisbegrippen en -indelingen van het standaardsysteem, met name de respectievelijke nationale rekeningen, worden gebruikt. De nationale rekeningen vormen hierbij dus een soort van referentiekader waarvan enkel kan worden afgeweken indien nodig, en in dit geval moet duidelijk het verband tussen de belangrijkste aggregaten van de satellietrekeningen en die van het standaardsysteem uitgeklaard worden in een tabel. Twee bijkomende voordelen van satellietrekeningen zijn dat ze enerzijds als instrument kunnen dienen voor nationaal macro-economisch beleid en onderzoek en anderzijds een goede basis vormen voor een internationale vergelijking van de sector (Pacolet et al., 2001, p. 5-9). Standaardisering, detail en vergelijkbaarheid zijn dan ook kernbegrippen die wij zullen tegenkomen bij het opstellen van satellietrekeningen voor cultuur. Herkenbaar en beleidsrelevantie zijn twee andere kernbegrippen.

De focus bij de ontwikkeling van de satellietrekening cultuur zal dan ook liggen op het de herkenbaarheid voor de sector alsook op de administratieve inpasbaarheid.

Om daarnaast de internationale vergelijking mogelijk te maken, is consistentie van nationale classificatiesystemen essentieel. Tegen deze achtergrond, is Eurostat momenteel een project gestart met als doel het opstellen van internationaal vergelijkbare cultuurstatistieken (met name tussen EU-landen) waaronder satellietrekeningen. Heel wat voorbereidend werk is daartoe geleverd in het

ESSnet-rapport, en wordt verder uitgewerkt in het kader van Eurostat. Tal van landen zijn reeds gestart met hun satellietrekening cultuur, en tegen 2016 zijn verdere initiatieven gepland op het niveau van Eurostat.

1.2.2 Historische context satellietrekening cultuur

De redenen voor het opstellen van een satellietrekening cultuur zijn zowel op Vlaams als op Europees niveau te vinden. Het is daarom ook belangrijk dat het ontwikkeld model van satellietrekening zowel aansluiting vindt bij de behoeften op Vlaams niveau en dat ze op Europees niveau vergeleken kan worden.

Sommige landen zijn daarin voorlopers. Ook voor cultuur. Bij de eerste proeven van ‘satellietrekening’ (‘avant la lettre’) voor de non-profit, verwezen wij reeds naar Frankrijk. Maryvonne Lemaire van het INSEE (Institut National de la Statistique et des Études Économiques) schreef reeds in 1986 een voorstel voor het opstellen van een satellietrekening cultuur, hetgeen internationaal gezien kan worden als één van de eerste voorbeelden (Ministry of Education, 2009, p. 12).

Satellietrekeningen maken meer en meer deel uit van de reguliere verplichtingen omtrent nationale en regionale rekeningen. Het is een algemeen fenomeen dat voor tal van sectoren men satellietrekeningen verplicht, zowel op regionaal, nationaal als Europees niveau. Wij doen dit trouwens al 20 jaar. In de EU-verordening 549/2013¹ wordt het bestaan van reeds negen specifieke satellietrekeningen weergegeven, met name landbouwrekeningen, milieurekeningen, zorgrekeningen, rekeningen van de productie van huishoudens, arbeidsrekeningen en sociale rekeningen matrices (SAM), productiviteits- en groeirekeningen, kennismodule, rekeningen van de sociale bescherming en satellietrekeningen voor toerisme.

Het belang van het opmaken van een satellietrekening cultuur staat te lezen in de EU-Verordening 549/2013 (p. 496). Aangezien de activiteiten binnen de sector cultuur zowel zeer verspreid zijn alsook gelinkt kunnen worden aan belangrijke economische en sociale thema's, is een aparte functionele satellietrekening wat betreft cultuur wenselijk. In een functionele satellietrekening² kan namelijk een functionele aanpak gecombineerd worden met een analyse van activiteiten en producten.

Bovendien geeft de ontwikkeling van satellietrekeningen in verschillende landen het belang en nut ervan aan. Eén van de aangehaalde voorbeelden hiervan is: “rekeningen van de culturele sector en de creatieve sector, die het economisch belang van deze sectoren aantonen” (EU-Verordening 549/2013, p. 492) en “rekening voor de herverdeling door overheidsuitgaven, die laat zien welke inkomensgroepen baat hebben bij overheidsuitgaven op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, cultuur en huisvesting” (EU-Verordening 549/2013, p. 492).

Het moge duidelijk zijn dat een dergelijke ‘standaard’ satellietrekening op Europees niveau voor de sector cultuur nog steeds ontbreekt. Desondanks staat dit wel hoog aangestipt op de Europese agenda. In die context kan de door ESSnet-Culture voorgestelde methodologie en conceptueel kader voor het internationaal vergelijkbaar maken van cultuurstatistieken in de toekomst een eerste stap zijn naar een Europese standaardisering van deze statistieken. Belangrijk hierbij is dat Eurostat momenteel op basis van deze studie en in overleg met een aantal EU-landen, een standaard satellietrekening cultuur op Europees niveau aan het ontwikkelen is. Daarnaast ondersteunt de Directoraat Generaal (DG) Onderwijs en Cultuur het werk van Eurostat rond cultuurstatistieken en voert ze

¹ Verordening (EU) nr. 549/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

² “Functionele satellietrekeningen zijn gericht op de beschrijving en analyse van de economie voor een functie, zoals milieu, gezondheidszorg en onderzoek en ontwikkeling. Voor elke functie bieden zij een systematisch boekhoudkundig kader. Ze bieden geen overzicht van de nationale economie, maar richten zich op datgene wat voor de functie relevant is. Daartoe worden details getoond die in het geaggregeerde centrale kader niet zichtbaar zijn, wordt informatie herschikt, wordt informatie toegevoegd over niet-monetaire stromen en standen, wordt buiten beschouwing gelaten wat voor de desbetreffende functie niet relevant is, en worden functionele aggregaten als kernbegrippen gedefinieerd.” (Verordening EU, nr. 549/2013, art. 22.21).

daarnaast zelf een complementaire haalbaarheidsstudie uit voor de verzameling en analyse van statistieken over cultuur en de creatieve sector.

In wat volgt wordt een stand van zaken gegeven van de ontwikkeling van satellietrekeningen cultuur op internationaal vlak. Naast een korte toelichting van de afzonderlijke satellietrekening, wordt er in de conclusie een aantal conceptuele en methodologische problemen aangekaart.

1.2.3 Vertrekpunt satellietrekeningen

In lijn met de vorige studie omtrent de satellietrekeningen socioculturele sector (Pacolet et al., 2008) trachten we in huidige studie zowel de werkgelegenheid als de publieke en private financiering in beeld te brengen en dit verdeeld naar organisatievorm, met name de private social profit, de publieke social profit en de 'for-profit' of commerciële organisaties. De bestedingen vormen hierbij de belangrijkste dimensie voor het in beeld brengen van de economische betekenis. We trachten een satellietrekening cultuur op te stellen voor het jaar 2013 (nulmeting) en dit te vergelijken met vroegere satellietrekeningen omtrent de socioculturele sector (Pacolet et al., 2008 en Pacolet et al., 2001), met dien verstande dat de scope van de sector cultuur ruimer is en dat slechts voor een deel overlappend is. Vandaar dat ook een derde aparte satellietrekening zal aangemaakt worden voor de socioculturele sector (PC 329.01). Deze wordt weergegeven voor dezelfde parameters (werkgelegenheid en financiering) en naar de zelfde dimensies. Een vierde satelliet tenslotte betreft een aanbod- en gebruikstabel. In deze optiek is het dus ook niet verwonderlijk dat een satellietrekening ook synoniem is voor een 'set van tabellen'. Dat is zo in TSA (Tourism Satellite Account), in SHA (System of Health Accounts) als in onze rapporten.

1.3 Overzicht statistische nomenclaturen

De statistieken omtrent de economische activiteiten worden geordend naar sector en naar producten. Zij vormen een eerste dimensie van de macro-economische statistieken. Voor de berekening van het BBP volgens productiemethode en voor de opstelling van tabellen per bedrijfstak van input- en outputsysteem wordt gebruik gemaakt van de NACE-Rev. 2 wat betreft de economische activiteiten en van de CPA 2008 wat betreft de producten gekoppeld aan de economische activiteiten. CPA 2008, en de door VN vastgestelde classificaties COFOG en COICOP worden aangewend voor de berekening van BBP vanuit de bestedingen (Verordening (EU), p. 533).³

Tabel 1.1 geeft een overzicht van de internationale gestandaardiseerde classificaties m.b.t. nationale en regionale rekeningen. De NACE-BEL (2008) is de Belgische versie van NACE (Rev. 2), die op zijn beurt de Europese versie is van de internationale ISIC (Rev. 4). Zo worden de eerste 2 digit van de NACE Rev. 2 volledig overgenomen uit de ISIC-code waarna de overige 2 digit worden ingevuld volgens Europese vereisten (ADSEI, 2011, p. 43). De NACE-BEL voegt er een 5de digit aan toe. ICNPO kan daarnaast gezien worden als een aanvulling op ISIC Rev. 4, als zijnde de activiteiten van de non-profit organisaties op een meer gedetailleerd niveau.

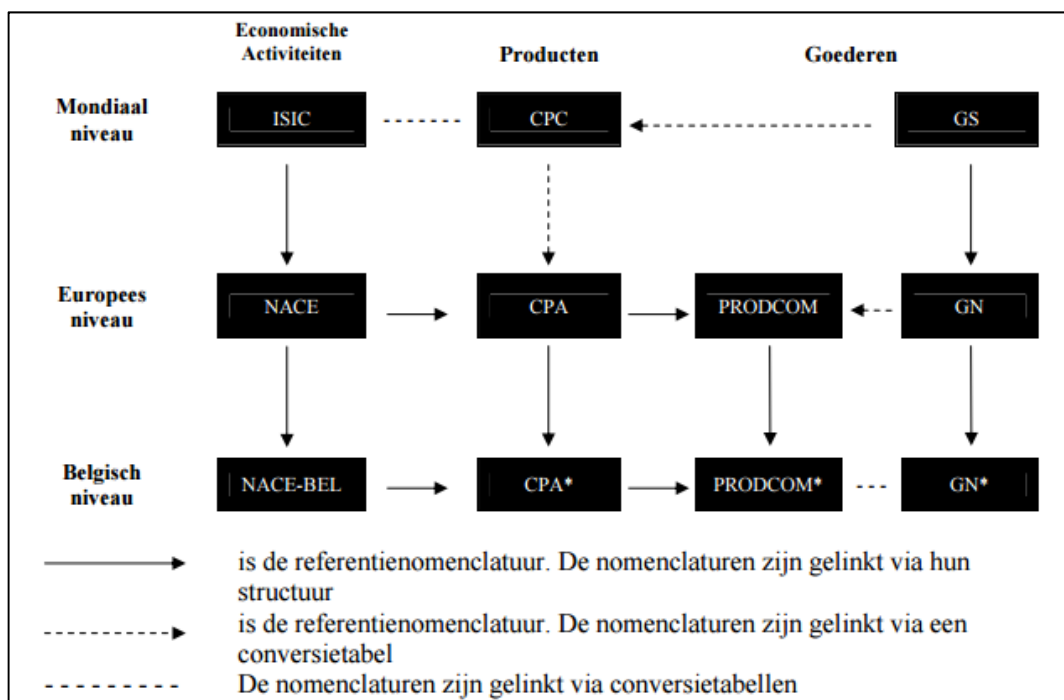
De CPA is dan weer een verdergaande indeling tot op productniveau van de NACE-activiteiten. De CPA-structuur is hierbij volledig symmetrisch aan de NACE Rev. 2-structuur. De eerste 4 digit in de CPA-code komen overeen met de NACE Rev. 2-code (op enkele zeldzame uitzonderingen na), maar het CPA-classificatiesysteem gaat verder in detail tot op 6 digit niveau. In tegenstelling tot de NACE bestaat er geen Belgische versie van de CPA. De CPA wordt namelijk ongewijzigd overgenomen uit de Europese nomenclatuur (ADSEI, 2011, p. 44). De verdere gedetailleerde nationale invulling, met name na 4 digit, vindt onafhankelijk (zonder enige gelijkenis) van elkaar plaats voor de NACE-code en de CPA-code (ADSEI, 2011, p. 36). De CPA-code wordt in België voornamelijk

³ Verordening (EU) nr. 549/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie.

gebruik door de NBB voor het opstellen van nationale en regionale rekeningen en input- en output-tabellen.⁴

Figuur 1.2 geeft een overzicht van de link tussen de verschillende classificaties en de link tussen de verschillende geografische niveaus (internationaal, nationaal en Europees). Voor de weerhouden nomenclaturen in onderstaand figuur, zien we dat enkel NACE-BEL een eigen meer gedetailleerde nationale invulling kent dan haar Europese variant. De NACE is een verplichte nomenclatuur binnen de Europese statistieken en dient voor het verzamelen en weergeven van statische gegevens betreffende heel wat economische gebieden, zoals o.a. productie, werkgelegenheid en nationale begroting (ADSEI, 2011, p. 15). Vandaar ook dat we in huidige studie de NACE-code zullen aanwenden voor een gedetailleerde indeling van de cultuursector. Bovendien zijn ook andere internationale classificaties (waaronder COFOG, ISCO en ISCED) gelinkt of gedeeltelijk gebaseerd op de ISIC-indeling, met name voor de bepaling van hun toepassingsgebied of categorieën. In die zin is over de link naar de NACE-indeling herkenbaar. Deze nomenclaturen geven echter andere dimensies weer dan de economische activiteiten volgens NACE. In ons voorbeeld zijn dit overheidsuitgaven (COFOG), beroepen (ISCO) en onderwijs (ISCED) (ADSEI, 2011, p. 43).

Figuur 1.2 **Overzicht internationaal systeem van economische classificaties voor activiteiten en producten**

* De Europese nomenclaturen CPA, PRODCOM en GN worden ongewijzigd geïmplementeerd in de Belgische statistieken.

Bron ADSEI (2011), p. 15

⁴ Contactpersoon Philip Pauwels (ADSEI).

1.4 Toepassing nomenclatuur op cultuur

1.4.1 Overzichtstabel classificaties

Om de informatie weergegeven in de nationale rekening zo consistent en vergelijkbaar mogelijk in te delen, wordt er gebruik gemaakt van internationaal erkende classificatiesystemen. Het ontwerp van een satellietrekening tracht de verschillende classificaties te combineren om enerzijds een zo volledig en logisch mogelijk beeld te verkrijgen en om anderzijds de internationale vergelijkbaarheid van de sector te verhogen (Pacolet et al., 2008, p. 4).

Tabel 1.1 Overzicht bestaande classificaties waarin cultuur te situeren is

Classificatie-indeling	Omschrijving	Classificatievorm	Toepassingsgebied	Invulling op nationaal niveau	Digits internationaal (nationaal)
SNA	System of National Accounts	Methodologie nationale rekeningen	Internationaal (VN)	ESR	
ESR 2010	Europees Systeem van nationale en regionale Rekeningen	Europese uitwerking SNR	EU	ESR (Nationale rekeningen)	
ISIC Rev. 4	International Standard Industrial Classification of All Economic Activities	Activiteiten-classificatie	Internationaal (VN)	NACE-BEL (2008)	4 (5)
NACE Rev. 2	Statistische Nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschappen	Activiteiten-classificatie	EU	NACE-BEL (2008)	4 (5)
COFOG	Classificatie van uitgaven naar bestemming; classificatie van overheidsfuncties	Functionele classificatie	Internationaal (VN)	COFOG	4 (4)
COICOP (HBS)	Classificatie van individuele verbruiksfuncties (Household Budget Survey)	Functionele classificatie	Internationaal (VN)	COICOP (HBS)	5 (6)
COPNI	Classificatie van de functies van instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens	Functionele classificatie	Internationaal (VN)	COPNI	4 (4)
GS	Geharmoniseerd systeem	Producten-classificatie	Internationaal	GN	6 (8)
GN	Gecombineerde nomenclatuur	Producten-classificatie	EU	GN	8 (8)
ISCO 2008	Internationale standaard beroepen-classificatie	Beroepenclassificatie	Internationaal en Belgisch	ISCO	4 (4)
ISCED 2011	Internationale standaardclassificatie van het onderwijs	Onderwijsclassificatie	Internationaal en Belgisch	ISCED	3 (3)
CPC 2008	Statistische classificatie van producten gekoppeld aan activiteiten	Producten-classificatie	Internationaal (VN)	CPA (2008)	5 (6)
CPA 2008	Statistische classificatie van producten gekoppeld aan activiteiten	Producten-classificatie	EU (Eurostat)	CPA (2008)	6 (6)

Bron Pacolet et al. (2011 et al., p. 241), Bina et al. (2012, p. 433 e.v.) en Government of Canada (2009)

1.4.2 Gedetailleerde beschrijvingen

1.4.2.1 NACE

‘De Europese activiteitennomenclatuur (NACE) vormt het referentiekader voor de productie en de verspreiding van statistieken met betrekking tot economische activiteiten in Europa’ (ADSEI, 2013).

De NACE-BEL (2008) is de Belgische (op federaal niveau) afspiegeling van de Europese NACE (Rev. 2). De NACE (Rev. 2) is hierbij de standaardindeling die op nationaal niveau wel verder gedetailleerd kan worden. In 2008 is de voorgaande NACE-classificatie, met name NACE-BEL (2003) vervangen door NACE-BEL (2008).

De structuur van de NACE-code (4 digit) kan als volgt worden ingedeeld in verschillende niveaus (geordend naar toename van detail):

- niveau 1: secties (alfabetische code, soms groepering van 2-cijferige codes);
- niveau 2: afdelingen (2-cijferige code);
- niveau 3: groepen (3-cijferige code);
- niveau 4: klassen (4-cijferige code).

De eerste 2 niveaus komen overeen met de ISIC-indeling, de laatste 2 niveaus komen overeen met de NACE-Rev. 2-indeling. Het is voor de lidstaten zelf mogelijk om nog verdere in detail te gaan via een 5-cijferige code. Vandaar ook dat de NACE-BEL-code afdaalt tot op het niveau van 5 digit. Een voorbeeld van een NACE-BEL code (5 digit): R 90.042 (Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeven van culturele activiteiten), waarbij 'R' slaat op de sectie, '90' op de afdeling, '90.0' op de groep, '90.04' op de klassen en '90.042' het detail is in de NACE-BEL (2008) (ADSEI, 2013, p. 18). Wij kunnen dus een 5^e digit in de NACE-BEL onderscheiden:

- niveau 5: subklassen (5-cijferige code).

De NACE-classificatie volgt een **'top-down-methode'** voor het indeling van activiteiten onder bepaalde rubrieken. Het betreft een hiërarchische indeling hetgeen wilt zeggen dat de indeling van een eenheid op het laagste niveau moet aansluiten met een indeling op een hoger niveau. (ADSEI, 2013, p. 25). Bij de top-down-methode wordt er steeds vertrokken vanuit het hoogste niveau (met name sectie), waarna vervolgens afgedaald wordt naar de lagere niveaus van de rubrieken 'afdeling', 'groep' en 'klasse'. Per niveau wordt enkel de eenheid met het hoogste aandeel weerhouden. We verduidelijken deze redenering aan de hand van volgend fictief voorbeeld van een cultureel centrum.

Volgende stappen moeten (in volgorde) worden ondernomen om uiteindelijk tot de juiste klasse (NACE 5 digit) te komen:

- bepaling hoofdsectie: sectie I (30%), sectie N (15%), sectie R (60%). Sectie R wordt weerhouden;
- bepaling hoofdafdeling binnen sectie R: afdeling 90 (50%) en afdeling 91 (10%). Afdeling 90 wordt weerhouden;
- bepaling hoofdgroep binnen afdeling: groep 90.0 (50%). Groep 90.0 wordt weerhouden;
- bepaling hoofdklasse binnen groep: klasse 90.021 (5%) en (sub-)klasse 93.042 (45%). Klasse 90.042 wordt dus uiteindelijk weerhouden.

Tabel 1.2 Fictief voorbeeld ter illustratie werkwijze top-down-methode volgens NACE-nomenclatuur

Sectie	Afdeling	Groep	Klasse	Omschrijving klasse	Aandeel (in %)
I	56	56.3	56.301	Cafés en bars	30
N	82	82.3	82.300	Organisatie van congressen en beurzen	15
R	91	91.0	91.030	Exploitatie van monumenten en dergelijke toeristenattracties	10
R	90	90.0	90.021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunstevenementen	5
R	90	90.0	90.042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeven van culturele activiteiten	45

Bron Eigen verwerking

1.4.2.2 CPA

De Statistische Classificatie van Producten gekoppeld aan Economische Activiteit (CPA) is een productennomenclatuur ontworpen door Eurostat. De eerste vier cijfers van de CPA-code stemmen overeen (op enkele bijzonder zeldzame uitzonderingen na) met de eerste vier cijfers van de activiteitennomenclatuur NACE-BEL, maar het CPA-classificatiesysteem gaat tot een 6 digit niveau (Pacolet et al., 2001, p. 13-14). Deze verdere detaillering van twee digit betreft indelingen in categorieën en subcategorieën.

De 'Central Product Classification (CPA)'-code is beschikbaar op de website van Eurostat (RAMON, Reference And Management Of Nomenclatures) tot op niveau van 6 digit.

1.4.2.3 Gecombineerde nomenclatuur (GN)

"Bij Verordening (EEG) nr. 2658/87 werd een goederennomenclatuur vastgelegd, hierna de 'gecombineerde nomenclatuur' genoemd, om te voldoen aan de eisen van het gemeenschappelijk douanetarief, de statistieken van de buitenlandse handel van de Unie en ander uniaal beleid op het gebied van de in- en uitvoer van goederen" (Uitvoeringsverordening (EU), p. 1).⁵ GN verwijst naar de Europese Classificatie van producten gebruikt voor statistieken van buitenlandse handel (ADSEI, 2011, p. 15). Zoals reeds weergegeven in de studie van Bina et al. (2012, p. 445) zijn er heel wat producten en goederen die via deze nomenclatuur onder cultuur kunnen verstaan worden. In voorgaande studies omtrent de satellietrekening socio-culturele sector hadden we deze GN-classificatie nog niet in beeld gebracht, omdat de focus lag op de non-profitsector en de gesubsidieerde sector, waarbij de hypothese van een belangrijke handel met het buitenland niet verder werd uitgediept.⁶ Tegenwoordig is de buitenlandse dienstverlening onder meer in de gezondheidssector wel meer en meer op de voorgrond aan het komen.

De GN kan gezien worden als de Europese variant van het Geharmoniseerd Systeem (GS)-nomenclatuur. Opnieuw is een groter detail voorzien in de Europese nomenclatuur. De Belgische variant is volledig gebaseerd op de Europese nomenclatuur.⁷

De GN-classificatie is beschikbaar tot op 8 digit niveau op de website van Eurostat (RAMON). Data zijn beschikbaar via UNCTAD, WTO alsook via Belgian Trade Statistics.

De GN-classificatie heeft enkel betrekking op producten en kan aangevuld worden met PRODCOM (EU-systeem van de productiestatistiek voor de mijnbouw en de industrie). De GN-

⁵ Uitvoeringsverordening (EU) Nr. 927/2012 van de Commissie van 9 oktober 2012 tot wijziging van bijlage I bij Verordening (EEG) nr. 2658/87 van de Raad met betrekking tot de tarief- en statistiek nomenclatuur en het gemeenschappelijk douanetarief.

⁶ In een van onze eerste studies terzake hebben wij dit wel gedaan.

⁷ Voor informatie, zie

http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/combined_nomenclature/index_en.htm

classificatie wordt tevens jaarlijks herzien terwijl de PRODCOM-classificatie jaarlijks opgesteld wordt (ADSEI, 2013, p. 44). Voor diensten bestaat er geen specifieke nomenclatuur maar wel bijvoorbeeld transportstatistieken. Zowel GN als CPA zijn gekoppeld aan PRODCOM (via conversietabellen) (bron: Lotte Van Mechelen, NBB).

1.4.3 Link tussen verschillende de classificatiesystemen betreffende bestedingen

Tabel 1.3 Overzicht van de internationale classificatiesystemen relevant voor cultuurbestedingen

COICOP	COFOG	COPNI
9. Recreatie en cultuur (huishoudens)	8. Cultuur, recreatie en erediensten	3. Recreatie en cultuur
9.4 Recreatie- en sportdiensten		
94.1 Recreatie- en sportdiensten	8.0 Algemeen <i>Uitgaven en ontrouwen van de ministeries en andere overkoepelende administraties die zorg dragen voor cultuur, recreatie en erediensten voor zover zij betrekking hebben op het beleidsterrein in zijn geheel en derhalve niet aan de volgende groepen worden toebedeeld</i>	3.1 Recreatie- en sportdiensten <i>Omvat onder meer: sportclubs, supportersclubs, jeugdverenigingen, sociale verenigingen</i>
94.11 Recreatie- en sportdiensten <i>Voorbeelden: sportstadia, velodrooms, racing circuits, pretparken, zwembaden, tennisvelden, fitness centra, verhuur van uitrusting en accessoires, groepslessen aerobics, ...</i>	8.1 Kunsten en oudheidkunde <i>Voorbeeld: schone kunsten zoals muziek, dans, toneel, film (bv. toelagen aan kunstenaars, prijzen, opdrachten en beurzen); culturele manifestaties als festivals en tentoonstellingen, beeldende kunsten, musea, oudheidskamers, historische archieven en soortgelijke verzamelingen; monumenten als historische gebouwen, beschermde stads- en dorpsgezichten; oudheidkunde</i>	3.2 Culturele diensten <i>Omvat bibliotheken, musea en galerijen, literaire verenigingen, fotografieclubs, fanclubs, uitzenden van televisie en radio</i>
94.2 Culturele diensten	8.2 Volksontwikkeling <i>Voorbeeld: bibliotheken, artobeken, filmbibliotheken, mediabibliotheken; beoefening van muziek, dans, toneel, film e.d.; muziekonderwijs aan amateurs en andere creatieve en culturele vorming; dierentuinen, botanische tuinen, aquaria, kinderboerderijen e.d.</i>	
94.21 Cinema's, theaters, concerten <i>Diensten verleend door cinema's, theaters, opera's, concertzalen, circussen, geluids- en lichtshows</i>	8.3 Sport en recreatie <i>Voorbeeld: sportbeoefening als liefhebberij of beroep (ook accommodaties en subsidies aan verenigingen, bijdragen voor sportmanifestaties, ...); recreatie (ook recreatiegebieden, jachthavens en aanlegplaatsen, kampeerterreinen, jeugdbergen, parken, ontspanningscentra, club- en buurthuizen, speeltuinen, ...)</i>	
94.22 Musea, dierentuinen en aanverwante <i>Diensten verleend door musea, bibliotheken, kunstgalerijen, tentoonstellingen en door historische monumenten, nationale parken, zoölogische en botanische tuinen, aquaria, ...</i>	8.4 Radio, televisie en pers 94.24 Andere diensten <i>=massamedia</i>	
94.23 Televisie en radio en verhuur van materiaal, ...	8.5 Erediensten en levensbeschouwelijke en maatschappelijke organisaties	
94.24 Andere diensten, ...		
13.3 Recreatie en cultuur (IZW's)		
14.3 Recreatie en cultuur (overheid)		

Bron Pacolet et al. (2001)

In tabel 1.3 wordt een overzicht gegeven van de internationale classificaties relevant voor de cultuurbestedingen: COFOG (overheid), COICOP (privé en collectief) en COPNI (IZW ten behoeve van huishoudens). Daarin identificeren wij de culturele uitgaven. Er bestaat een verband tussen de COICOP, COPNI en COFOG als we kijken naar de overheidsuitgaven (volgens SNA 93).

Recreatie en cultuur kan hierbij onder verschillende codes vallen, met name (OESO, 1998):

- COICOP: 9 Recreatie en cultuur (huishoudens), 13.3 Recreatie en cultuur (IZW), 14.3 Recreatie en cultuur (overheid);
- COFOG: 8 Recreatie, Cultuur en Religie;
- COPNI: 3 Recreatie en Cultuur.

Er bestaat een duidelijke overeenstemming tussen de COICOP (13 en 14)-indelingen en de COPNI (IZW) en COFOG. Om de overheidsfinanciering zo representatief mogelijk in beeld te brengen, kan er best vertrokken worden vanuit de individuele bestedingen (COICOP), waar tegenover de overheidsbestedingen kunnen gesteld worden. Voor de overige overheidsbestedingen kan er via de COFOG-indeling meer detail (4 digit) bekomen worden, al wordt in een aantal studies (waaronder ESSnet-Culture) niet aangeraden om dit te gebruiken.

Het is ook belangrijk om rekening te houden met de overgang van SNA 93 naar SNA 2008 samenhangend met de verandering van ESR95 naar ESR2010. Zo zal onder meer het aantal institutionele eenheden behorend tot de overheid toenemen (INR, 2014b, p. 5).⁸

1.4.4 Conclusie: weerhouden classificatiesystemen huidige studie

Zowel het INR als ESSnet-Culture opteren voor de NACE-indeling. Daarnaast blijken de financieringscijfers zowel privé (COICOP-HBS) als publiek (COFOG) gebruik te maken van andere indelingen, die evenwel verzoenbaar zijn. De consumptie naar COICOP slaat immers op bepaalde producten die finaal onder te brengen zijn onder de CPA en zo verder geaggregeerd tot NACE-sectoren. Idem voor COFOG die naar bepaalde functies klasseert maar die finaal ook terechtkomen onder bepaalde NACE-sectoren.

1.5 Cultuursector volgens de nationale rekeningen

1.5.1 Nationale Rekeningen

Om een eerste idee te krijgen van de mogelijke omvang van de sector cultuur, wordt in onderstaande tabellen de nationale rekeningen naar bruto toegevoegde waarde en werkgelegenheid weergegeven voor de cultuursector binnen het Vlaams Gewest. De weergave van de elementen toegevoegde waarde en werkgelegenheid zijn een nuttig vergelijkingspunt aangezien ze ook opgenomen worden in de satellietrekeningen. Er moet worden opgemerkt dat ‘Verenigingen (NACE-code 94)’ maar slechts voor een beperkt deel van belang is voor de sector cultuur. Een uitfiltering van de niet-relevante onderdelen is hierbij echter niet mogelijk aangezien de data online via NBB. Stat enkel beschikbaar zijn op sectieniveau (groepering van 2-cijferige codes).

In de tabel bruto toegevoegde waarde moet opgemerkt worden dat voor het jaar 2013 geen data voorhanden zijn doordat nieuwe Europese verplichtingen slechts een weergave naar 38 bedrijfstakken vergt in plaats van de oorspronkelijke 64.

⁸ Contactpersoon Lotte van Mechelen (NBB).

De cijfers voor de bruto toegevoegde waarde in tabel 1.4 leren ons bijvoorbeeld voor 2012 dat van de totale toegevoegde waarde in het Vlaamse Gewest van 202 miljard euro er 2,5 miljard euro gerealiseerd wordt in de sector cultuur, ruime zin. De culturele sector staat daarmee voor **1,25% van het totaal toegevoegde waarde**. Tabel 1.5 geeft voor diezelfde perimeter ook de vergelijking in aantal werkzame personen in de weerhouden culturele sectoren en het totaal. Daaruit blijkt dat voor de totale werkgelegenheid (werknemers en zelfstandigen) de cultuursector (in ruime zin) in het Vlaamse Gewest in 2013 goed is voor **38 922 personen**, wat **1,48% is van de totale werkgelegenheid**.

Tabel 1.4 De cultuursector volgens de nationale rekeningen, bruto toegevoegde waarde (tegen basisprijzen, in miljoen euro), weerhouden bedrijfstakken als schatting cultuursector, resultaten per NUTS 1 - A64*, Vlaams Gewest, 2009-2013*

Jaar	59-60 Productie van films en van video- en televisieprogramma's, geluidsopnamen en muziekuitgeverijen; uitzending van radio- en televisieprogramma's	90-92 Creatieve activiteiten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten; loterijen en kansspelen	Cultuur (in enge zin)	93 Sport, ontspanning en recreatie	94 Verenigingen	Cultuur (in ruime zin)	Totaal Vlaams Gewest
2009	461	510	972	467	725	2 163	180 273
2010	538	523	1 061	481	788	2 330	187 579
2011	609	541	1 150	525	803	2 479	196 220
2012	570	583	1 153	531	839	2 524	202 081
2013**							205 696

* Aangehaalde perimeter betreft de 'totale economie (S1)' als institutionele sector.

** In overeenstemming met de Europese verplichtingen, wordt de uitsplitsing per bedrijfstak tot 38 takken beperkt voor het laatste jaar. Voor de voorgaande jaren blijft het detail van 64 takken beschikbaar. Voor sommige takken, waar er een één op één-relatie is tussen A38 en A64, werd het cijfer van het laatste jaar in deze tabel opgenomen.

Bron INR (2015)

Tabel 1.5 De cultuursector volgens de nationale rekeningen, totaal aantal werkzame personen, weerhouden bedrijfstakken als schatting cultuursector, resultaten per NUTS 1 - A64, Vlaams Gewest, 2009-2013*

Jaar	59-60 Productie van films en van video- en televisiepro- gramma's, geluids- opnamen en muziekuitgeverijen; uitzending van radio- en televisie- programma's	90-92 Creatieve activi- teiten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea en overige cultu- rele activiteiten; loterijen en kansspelen	Cultuur (in enge zin)	93 Sport, ontspan- ning en recreatie	94 Vereni- gingen	Cultuur (in ruime zin)	Totaal Vlaams Gewest
Totaal aantal werkzame personen							
2009	4 422	9 114	13 536	10 332	14 621	38 489	2 578 987
2010	4 403	9 250	13 653	10 370	14 789	38 812	2 592 399
2011	4 526	9 361	13 887	10 242	14 938	39 067	2 624 832
2012	4 399	9 372	13 771	10 272	15 103	39 146	2 637 162
2013	4 225	9 504	13 729	10 132	15 061	38 922	2 628 243
Aantal werknemers							
2009	3 705	5 824	9 529	7 184	14 550	31 263	2 135 288
2010	3 681	5 967	9 648	7 209	14 703	31 560	2 145 838
2011	3 764	5 973	9 737	7 273	14 825	31 835	2 173 706
2012	3 611	5 869	9 480	7 417	14 986	31 883	2 182 531
2013	3 423	5 924	9 347	7 255	14 950	31 552	2 171 107
Aantal zelfstandigen							
2009	717	3 290	4 007	3 148	71	7 226	443 699
2010	722	3 283	4 005	3 161	86	7 252	446 561
2011	762	3 388	4 150	2 969	113	7 232	451 126
2012	788	3 503	4 291	2 855	117	7 263	454 631
2013	802	3 580	4 382	2 877	111	7 370	457 136

* Aangehaalde perimeter betreft de 'totale economie (S1)' als institutionele sector.
Bron INR (2015)

1.5.2 Aanbod- en gebruikstabel

De aanbodtabel geeft het totale aanbod aan goederen en diensten weer verbijzonderd naar productgroep en herkomst en onderverdeeld naar de output van de binnenlandse bedrijfstakken, en de invoer. De gebruikstabel beschrijft het totale binnenlands gebruik van goederen en diensten verbijzonderd naar productgroep en bestemming en onderverdeeld in verschillende bestedingscategorieën (intermediair verbruik, finaal gebruik met consumptieve bestedingen, bruto-investeringen en uitvoer van goederen en diensten). Ter volledigheid omvat de gebruikstabel ook nog volgende elementen: componenten van toegevoegde waarde, verloning werknemers, niet-productgebonden belastingen (min subsidies), bruto-exploitatietoerschoot en gemengd inkomen. Het belangrijkste onderscheid met een input-outputtabel (IOT) is dat in een AGT productgroepen gekoppeld worden aan bedrijfstakken, daar waar in een IOT enkel productgroepen of enkel bedrijfstakken aan elkaar worden gekoppeld (INR, 2010, p. 29-33).⁹

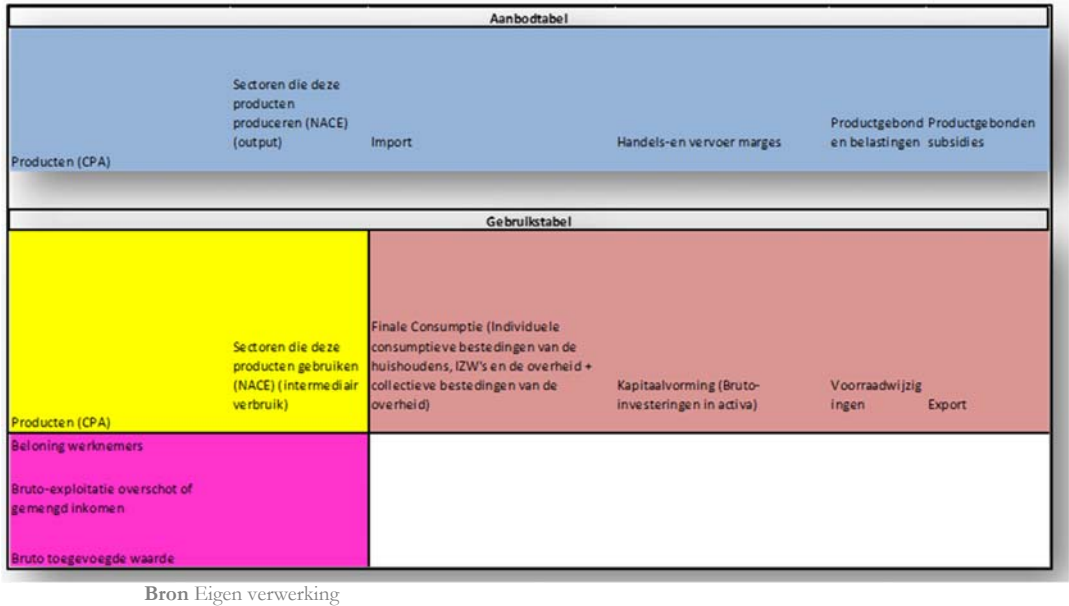
De aanbod- en gebruikstabellen (AGT) geeft statistieken weer in de vorm van een satellietrekening en zijn terug te vinden in de nationale rekeningen. De aanbod- en gebruikstabellen worden alleen intern voor de Belgische nationale rekeningen gebruikt. Zij dienen als overgang van de NACE-BEL-

⁹ Instituut voor de nationale rekeningen (2010). Nationale rekeningen. Deel 3 – Aanbod- en gebruikstabellen, 2010, via <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/histo/nnde10.pdf>.

codes naar de uiteindelijke bedrijfstakken (Pacolet et al., 2001, p. 31). De AGT worden jaarlijks opgesteld door de NBB (meer bepaald het INR), en hebben enkel betrekking op de totale nationale economie. Er is dus noch sprake van een regionale dimensie noch sprake van een verbijzondering naar institutionele sector (bv. IZW's).¹⁰ Op vraag van de Gewesten heeft het Federaal Planbureau echter wel een regionale input-en outputtabel (IOT) samengesteld. In september 2015 werd de IOT 2010 beschikbaar gesteld.

Figuur 1.3 geeft een schematisch overzicht van de structuur van een aanbod- en gebruikstabel.

Figuur 1.3 Structuur aanbod –en gebruikstabellen

In tabel 1.6 geven we weer welke bedrijfstakken relevant kunnen zijn voor cultuur. Deze tabel geeft een overzicht van de AGT-bedrijfstakken met hun overeenstemmende NACE-BEL codes. De weerhouden sector komt hierbij overeen met hetgeen ESSnet-Culture in haar studie (zie Bina et al., 2012, p. 62) als volledig cultureel acht op NACE-code (2 digit), met name code 59 ‘Productie van films en video-en televisieprogramma’s, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen, code 60 ‘Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma’s en 90 ‘Creatieve activiteiten, kunst en amusement’. Daarnaast voegen we ook de NACE-codes 93 en 94 gezien hun relevantie voor de socioculturele sector.

10 Contactpersoon Hans De Dyn (NBB).

Tabel 1.6 Verband tussen de Bedrijfstakken van de cultuursector zoals gedefinieerd in de nationale rekeningen en de NACE-BEL-classificatie

A64	SUT 2008	NACE-BEL 2008	Benaming bedrijfstak
59-60	59A		Productie van films en video-en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen
		59.1	<i>Activiteiten in verband met films en video-en televisieprogramma's</i>
		59.2	<i>Maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen</i>
	60A		Programmeren en uitzenden van radio-en televisieprogramma's
		60.1	<i>Uitzenden van radioprogramma's</i>
		60.2	<i>Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's</i>
90-92	90A		Creatieve activiteiten, kunst en amusement
		90.01	<i>Uitvoerende kunsten</i>
		+ 90.02	<i>Ondersteunende activiteiten voor uitvoerende kunsten</i>
		+ 90.03	<i>Scheppende kunsten</i>
93	93A	+ 90.04	<i>Exploitatie van zalen</i>
			Sport, ontspanning en recreatie
		93.1	Sport
		+ 93.2	Ontspanning en recreatie
94	94A		Verenigingen
		94.1	Bedrijfs-, werkgevers- en beroepsorganisaties
		+ 94.2	Vakverenigingen
		+ 94.9	Overige verenigingen

Bron INR (2014c)

2 | Afbakening van de sector

2.1 Uitgangspunt: definitie perimeter cultuur

Op zich kan cultuur (en creativiteit) reeds een meervoudig begrip en fenomeen zijn. Maar zelfs zonder deze filosofische discussie te beginnen is een correcte afbakening van de ‘sector cultuur’ zeker niet eenvoudig. Er is een afbakening mogelijk in functie van beleidsdomeinen die gelden in het eigen land. Er is een afbakening binnen bestaande statistieken. De boven beschreven nomenclaturen illustreren dat zij erg verschillend zijn. Er is een indeling mogelijk naar nieuwe Europese standaarden om cultuur in beeld te brengen. Maar ook hier is er een tweesporenbeleid. Wij zien enerzijds het begrip ‘culturele en creatieve sectoren (CCS)’ gehanteerd en anderzijds de poging om, aansluitend bij internationale definities, de sector ‘cultuur’ te definiëren op Europees vlak (ESS-net). Eurostat vertrekt van beide afbakeningen. Zo is de perimeter van cultuur ruimer maar ook anders dan deze van de socioculturele sector, en minder ruim en mogelijk anders dan deze van de creatieve en culturele sectoren (CCS).

Bovendien zien we vanuit de ESSnet-studies dat cultuur zeer verspreid zit in de NACE-codes. Het is ook te zien in de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap. Zo blijkt cultuur (of de financiering daarvan) verspreid te zijn over meerdere beleidsdomeinen: CJSM, onderwijs en vorming (cultuureducatie), RWO (onroerend erfgoed), WSE (tewerkstelling via VIA-akkoorden en DAC-projecten, gesco’s culturele tewerkstelling), etc.

Om de sector cultuur zo correct, transparant en volledig mogelijk af te bakenen, maken we gebruik van verschillende referentiepunten. De basis voor deze sectorafbakening is reeds gelegd in het begrippenkader (10 domeinen en 6 functies) van ESSnet-Culture. Verder detail bekomen we door relevante studies omtrent cultuur te screenen. Steeds brengen wij reeds bestaande informatiebronnen, zelfs al zijn zij ofwel fragmentair, ofwel te geaggregeerd, in beeld om te illustreren wat de relatieve omvang zou kunnen zijn. Dit stelt ons daarbij ook in staat om een beter zicht te krijgen op het detailniveau (of soms gebrek aan detail) van het beschikbaar materiaal.

In artikel 2 van de EU-Verordening 1295/2013¹¹ omtrent ‘creatief Europa’ worden de culturele en creatieve sectoren (CCS) als volgt gedefinieerd: “alle sectoren waarin de activiteiten gebaseerd zijn op culturele waarden en/of artistieke en andere creatieve uitingen, ongeacht of die activiteiten wel of niet marktgericht zijn, ongeacht het soort structuur dat de activiteiten uitvoert, ongeacht de financieringswijze van die structuur. Tot die activiteiten behoren het ontwikkelen, creëren, produceren, verspreiden en in stand houden van goederen en diensten die culturele, artistieke of andere creatieve uitingen belichamen, evenals aanverwante functies zoals educatie of beheer. De culturele en creatieve sectoren omvatten onder meer architectuur, archieven, bibliotheken en musea, artistieke ambachten, audiovisuele werken (zoals film, tv-producties, videogames en multimediale uitingen), materieel en immaterieel cultureel erfgoed, design, festivals, muziek, literatuur, uitvoerende kunsten, uitgeverijen, radioproducties en beeldende kunsten” (p. 7). Het moge duidelijk zijn dat de overlap met een enge definitie ‘cultuur’ aanzienlijk is. Voor de conceptuele afbakening van de sector cultuur hanteert Eurostat deze definitie. Of deze afbakening ook door ESSnet-Culture gehanteerd is, is voor de Eurostat-Werkgroep nog onduidelijk.¹²

¹¹ Verordening (EU) nr. 1295/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013: tot vaststelling van het programma Creatief Europa (2014-2020) en tot intrekking van de Besluiten nr. 1718/2006/EG, nr. 1855/2006/EG en nr. 1041/2009/EG, Publicatieblad van de Europese Unie, 19 p.

¹² Eurostat (2015), ESSnet framework for culture statistics. Agenda point 4. Meeting of the working group on culture statistics, 28-29/04/2015.

In de huidige studie vertrekken we vanuit de perimeter vastgelegd door ESSnet aangevuld met een aantal bijkomende subsectoren (en NACE-activiteiten) relevant voor Vlaanderen. De definiëring door ESSnet van de perimeter cultuur en de bijhorende indeling naar domeinen komt sterk overeen met de LEG-definitie (1997) die op zijn beurt een verdere uitwerking is van de UNESCO-definitie (1986) (Pacolet et al., 2001). Deze ‘oude’ LEG-indeling werd reeds aangewend in Pacolet et al. (2001) voor de indeling van de socioculturele sector naar domeinen.

2.2 Afbakening in Vlaanderen

2.2.1 Afbakening socioculturele sector eigen onderzoek

In het verleden hebben wij de culturele sector ad hoc in beeld gebracht, in functie van het werkveld zelf. De afbakening van de sector in Pacolet et al. (2001) volgde grotendeels de indeling zoals vermeld in het PC 329.¹³ De categorieën Kunsten en Cultureel Erfgoed werden daaraan toegevoegd, terwijl een aantal andere categorieën (leefmilieuorganisaties, ontwikkelingssamenwerkingsorganisaties, organisaties ter bevordering van het gedachtegoed) dan weer werden weggelaten (Pacolet et al., 2001, p. 249). De indeling werd in een aantal vervolgstudies aangehouden, niet in het minst omdat het overeenkomt met een belangrijk werkveld. De verdere indeling werd ook overgenomen van hoe de sector zich zelf percipieerde naar belangrijke ‘werksoorten’. Een sectorindeling die overeenkomt met de realiteit op de werkvloer kan een zijn naar paritair comité. Een verdere detaillering vonden wij in de indeling naar werksoort zoals gehanteerd door o.m. de werkgeversfederatie Sociare. Er is vanzelfsprekend een grote kans dat de indeling overeenstemt met administratieve (subsidie)criteria. Deze indeling wijzigde soms. Zo is in een meest recente studie opnieuw en lichtjes gewijzigde invulling gehanteerd.

In de studie van Pacolet, Van Opstal en Borghgraef (2008) was de afbakening van de sector grotendeels gestoeld op de indeling uit Marchal en Pacolet (2004). Deze indeling heeft ook als basis de indeling vermeld in het PC 329, aangevuld met de categorieën Podiumkunsten, Letteren en Muziek en Cultureel Erfgoed.

De verschillende sectorindeling in deze twee studies zijn te wijten aan hun verschillende invalshoeken. Zo werd in Pacolet et al. (2001) een overeenstemming met (inter)nationale classificaties beoogd, terwijl in Pacolet et al. (2008) de indeling zo werd geconstrueerd om in overeenstemming te zijn met een realiteit herkenbaar voor het werkveld en de sociale partners (Pacolet et al., 2008, p. 120). Vandaag wensen wij beide benaderingen te combineren.

In tabel 2.1 wordt een overzicht gegeven van deze twee vroegere sectorindelingen aangevuld met de sectorindeling zoals weerhouden in de studie van Lamberts, Pacolet et al. (2015) omtrent het arbeidsvolume in de socioculturele sector (PC 329.01) in Vlaanderen. In deze studie gebeurde de afbakening van het PC in deelsectoren op basis van de vooropgestelde indeling door de Administratie Cultuur, Sport, Jeugd en Media (CJSM).

De perimeter kan evenwel om andere redenen wijzigen. Zo waren de eerste studies vooral gericht op de ‘non-profit’ sector (wat ook het geval is bij de satellietrekening IZW van het INR), zodat andere segmenten niet in beeld komen.

¹³ De afbakening van de socioculturele sector in het PC 329.01 is een historische indeling die tot stand gebracht is door de sociale partners. De meest recente bevoegdheidsomschrijving van dit paritair comité is op 20 januari 2015 verschenen in het Belgisch Staatsblad. De socioculturele sector kan hierbij slechts gezien worden als een deel van de beoogde perimeter.

Tabel 2.1 Sectorindeling van de socioculturele sector in Pacolet et al. (2001) en Marchal en Pacolet (2004)

Pacolet et al. (2001)	Marchal en Pacolet (2004)	Lamberts, Pacolet et al. (2015)
Culturele centra Cultureel erfgoed Bibliotheken, mediatheken, ludotheken en openbare archieven Musea en beeldende kunsten	Culturele centra Cultureel en historisch erfgoed Bibliotheken, mediatheken, ludotheken, die voor iedereen toegankelijk zijn; informatie- en documentatiecentra Musea en de ermee verbonden educatieve diensten	Cultuurspreiding, waarvan: <i>Cultuur- en gemeenschapscentra, bibliotheekwerkvoorzieningen voor bijzondere doelgroepen</i> <i>Cultureel erfgoed</i> <i>Amateurkunsten</i> <i>Kunstenorganisaties</i>
Niet-commerciële sportverenigingen	Niet-commerciële sportverenigingen	Sport
Niet-commerciële radio- en televisieverenigingen	Niet-commerciële radio- en televisieverenigingen	Media
Volksontwikkeling	Initiatieven in de samenlevingsopbouw Organisaties voor volksontwikkelingswerk en sociaal-cultureel werk en basiseducatie Organisaties voor beroepsopleiding, beroepsvervolmaking en beroepsher-scholing	Samenlevingsopbouw en armoede- verenigingen, waarvan: <i>Armoedebestrijding</i> <i>Samenlevingsopbouw</i> Sociaal-cultureel volwassenenwerk Beroepsopleiding
Jeugdwerk	Jeugdwerk	Jeugdwerk
Niet-commerciële toeristische organi-saties	Niet-commerciële toeristische organi-saties	Toerisme
Podiumkunsten, letteren en muziek	Podiumkunsten, letteren en muziek	
	Organisaties voor ontwikkelingssamen-werking en/of ontwikkelingseducatie	Ontwikkelingssamenwerking en -educatie
	Organisaties ter bevordering van het gedachtengoed	
	Organisaties met als doel de bescher-ming van het leefmilieu en/of inzake leefmilieu en/of de leefomgeving	Milieu-en natuurwerk
	Organisaties die bovenvermelde orga-nisaties begeleiden en/of ondersteunen	
		Integratie en inburgering Lokale diensteneconomie Overige

Bron Pacolet et al. (2014), Marchal en Pacolet (2004), Lamberts, Pacolet et al. (2015)

2.2.2 Afbakening volgens de Vlaamse administratie

2.2.2.1 CJSJ

Een andere invalshoek voor het bepaalde van de scope van de cultuursector, is deze te vinden in de administratieve indeling van de Vlaamse Gemeenschap. In 2015 bestaat het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSJ) uit volgende diensten en afdelingen:¹⁴

- stafdiensten:
 - staf van de secretaris-generaal;
 - stafdienst Internationaal;
 - stafdienst Infrastructuur;
 - stafdienst Informatie en Kennismanagement.
- algemene Dienst ondersteuning en beheer;
- afdeling Jeugd;
- afdeling Sociaal-Cultureel Werk;
- afdeling Kunsten;
- afdeling Cultureel Erfgoed;
- afdeling Media, Film en e-Cultuur;
- afdeling Sport (tot 31/12/2015);
- Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen (KMSKA) (sinds 1/8/2014);
- strategische AdviesRaad Cultuur, Jeugd, Sport en Media (vanaf 1/1/2016).

2.2.2.2 Overige relevante beleidsdomeinen

Als we kijken naar de organisatorische indeling van de administratie, hetgeen ook weerspiegeld wordt in het beleidsdomein CJSJ, zien we een aantal domeinen die mogelijk niet tot de sector cultuur behoren. Zo is sport wel een onderdeel van de administratie CJSJ maar komt zij niet voor in de (internationale) perimeter cultuur. Wij gaan een deel van sport echter wel opnemen als onderdeel van het domein 'overig socioculturele sector' (zie verder). Daarnaast zijn vanaf 2014, in het kader van de planlastenverlaging van de lokale overheden, heel wat middelen en dus ook bevoegdheden overgeheveld vanuit het beleidsdomein CJSJ naar het Beleidsdomein Bestuurszaken. Bovendien is de perimeter voor cultuur ruimer dan wat wordt bewerkstelligd door het Beleidsdomein CJSJ. Zo behoren delen van het Beleidsdomein Onderwijs en Vorming (Deeltijds kunstonderwijs en cultuur-educatie) als delen van het Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend erfgoed (deel onroerend erfgoed) en Beleidsdomein Werk en Sociale Economie (tewerkstelling via VIA-akkoorden en DAC-projecten, gesco's) tot de cultuursector.

¹⁴ <https://cjsj.be/over-het-beleidsdomein/organisatie/departement-cultuur-jeugd-sport-en-media/diensten-en-afdelingen>

2.2.3 Afbakening sector in overige relevante studies

2.2.3.1 Cultuur

Tabel 2.2 Tewerkstelling naar werkplaats in Vlaams Gewest in de culturele sector, aantal werknemers bij de RSZ (in koppen), 2005-2013

	2005	2008	2009	2010	2011	2012	2013
18 Drukkerijen	11 467	10 811	11 073	10 262	9 852	9 603	9 304
58 Uitgeverijen	6 017	6 260	6 035	5 918	5 624	5 437	5 440
59 Films, Video, Geluidsopnamen	2 423	2 350	2 387	2 428	2 497	2 479	2 435
60 Radio	1 076	1 135	1 280	1 244	1 239	1 156	1 095
71 Architecten	1 474	1 843	1 978	1 925	1 974	1 949	2 019
85 Educatie	6 794	7 073	7 463	8 050	8 386	8 166	8 304
90 Creatieve activiteiten, kunst en amusement	5 226	5 760	5 643	6 138	6 299	6 629	6 036
91 Bibliotheken, archieven, musea	7 500	6 500	6 802	7 262	7 426	7 149	7 215
93 Ontspanning en recreatie	1 535	1 872	1 945	2 176	2 059	1 801	1 911
94 Verenigingen	4 489	6 215	6 352	6 585	6 962	6 891	6 956
Totaal cultuur	48 001	49 819	50 958	51 988	52 318	51 260	50 715
Alle sectoren	2 013 754	2 139 878	2 160 072	2 146 956	2 170 097	2 183 163	2 186 590
Groei-index cultuur	100	103,8	106,2	108,3	109,0	107	106
Groei-index totale tewerkstelling	100	106,3	107,3	106,6	107,8	108	109

* Het VRIND-rapport spreekt van VTE, maar de cijfers laten vermoeden dat het 'koppen' zijn, gebaseerd op de gedecentraliseerde statistiek van de RSZ (RSZ en DIBISS samen), aantal arbeidsplaatsen naar plaats van tewerkstelling.

Bron Studiedienst van de Vlaams Regering (2014)

In tabel 2.2 wordt de werkgelegenheid op basis van RSZ-data ingedeeld naar 10 subsectoren. De indeling in de 10 verschillende sectoren is hierbij gebaseerd op de NACE-classificatie op het niveau van de 'afdeling' (2 digit): 18 (Drukkerijen, reproductie van opgenomen media), 58 (Uitgeverijen), 59 (Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen), 60 (Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's), 71 (Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen), 85 (Onderwijs), 90 (Creatieve activiteiten, kunst en amusement), 91 (Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten), 93 (Sport, ontspanning en recreatie), 94 (Verenigingen). Voor 2013 zou dit neerkomen op **50 715 personen** (hier enkel werknemers, dus RSZ en met inbegrip van de RSZPPO) wat goed is voor **2,3% van de totale werkgelegenheid** in het Vlaamse Gewest.

De verdere gedetailleerde NACE-indeling tot op 5 digit die door ons weerhouden wordt en de bijhorende werkgelegenheid, is in volgende tabel terug te vinden. De bekomen cijfers zijn gebaseerd op RSZ-bestanden. In onderstaande tabel wordt de tewerkstelling voor 2013 (NP-data) weergegeven naar de beschikbaar classificatie voor de culturele tewerkstelling zoals weerhouden in de studie van VRIND (2014).

Over het Steunpunt WSE identificeert (tabel hierna) in de quartaire sector een subsector (WSE-42 indeling) q1 (Recreatie cultuur en sport) die overeenkomt met de NACE-BEL (2008)-afdelingen 90 (Creatieve activiteiten, kunst en amusement), 91 (bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten), 92 (loterijen en kansspelen) en 93 (sport, ontspanning en recreatie). Merk op dat dit aanzienlijk enger gedefinieerd is in de VRIND-definitie, voornamelijk omdat men enkel naar de quartaire sector kijkt.

Tabel 2.3 Culturele tewerkstelling, NACE-codes weerhouden in VRIND (2014) gekoppeld aan RSZ-data (NP-data), Vlaanderen, naar woonplaats (RSZ + DIBISS)

NACE-BEL (2008) -code	NACE-BEL (2008) – omschrijving	Tewerkstelling 2013
18.120	Overige drukkerijen	7 184
18.130	Prepress- en premediadiensten	1 103
18.140	Binderijen en aanverwante diensten	395
18.200	Reproductie van opgenomen media	4
58.110	Uitgeverijen van boeken	1 693
58.130	Uitgeverijen van kranten	2 217
58.140	Uitgeverijen van tijdschriften	1 818
58.190	Overige uitgeverijen	140
58.210	Uitgeverijen van computerspellen	0
59.111	Productie van bioscoopfilms	61
59.112	Productie van televisiefilms	62
59.113	Productie van films, m.u.v. bioscoop- en televisiefilms	330
59.114	Productie van televisieprogramma's	1 256
59.120	Activiteiten in verband met films en video- en televisieprogramma's na de productie	167
59.130	Distributie van films en video- en televisieprogramma's	130
59.140	Vertoning van films	555
59.201	Maken van geluidsopnamen	2
59.202	Geluidsopnamestudio's	7
59.203	Uitgeverijen van muziekopnamen	249
59.209	Overige diensten in verband met het maken van geluidsopnamen	0
60.100	Uitzenden van radioprogramma's	83
60.200	Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's	3 468
71.111	Bouwarchitecten	1 756
71.112	Interieurarchitecten	230
71.113	Stedenbouwkundige en tuin- en landschapsarchitecten	50
85.520	Cultureel onderwijs	1 338
85.593	Sociaal-cultureel vormingswerk	382
90.011	Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig werkende artiesten	68
90.012	Beoefening van uitvoerende kunsten door artistieke ensembles	1 428
90.021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunstevenementen	571
90.022	Ontwerp en bouw van podia	42
90.023	Gespecialiseerde beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken	735
90.029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten	346

Tabel 2.3 Culturele tewerkstelling, NACE-codes weerhouden in VRIND (2014) gekoppeld aan RSZ-data (NP-data), Vlaanderen, naar woonplaats (RSZ + DIBISS), vervolg

NACE-BEL (2008) -code	NACE-BEL (2008) – omschrijving	Tewerkstelling 2013
90.031	Scheppende kunsten, m.u.v. ondersteunende diensten	36
90.032	Ondersteunende activiteiten voor scheppende kunsten	202
90.041	Exploitatie van schouwburgen, concertzalen en dergelijke	1 069
90.042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeve van culturele activiteiten	2 216
91.011	Bibliotheken,mediatheken en ludotheken	3 603
91.012	Openbare archieven	150
91.020	Musea	1 568
91.030	Exploitatie van monumenten en dergelijke toeristenattracties	687
91.041	Botanische tuinen en dierentuinen	530
91.042	Beheer en instandhouding van natuurgebieden	764
93.211	Exploitatie van kermisattracties	26
93.212	Exploitatie van pret- en themaparken	498
93.291	Exploitatie van snooker- en biljartenzalen	54
93.292	Exploitatie van recreatiedomeinen	318
93.299	Overige recreatie- en ontspanningsactiviteiten, n.e.g.	593
94.991	Verenigingen op het vlak van jeugdwerk	1 939
94.992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen	1 491
94.993	Verenigingen op het vlak van ziektepreventie en gezondheidsbevordering	406
94.994	Verenigingen op het vlak van milieu en mobiliteit	757
94.995	Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking	559
94.999	Overige verenigingen, n.e.g.	5 008
Totaal		50 344

* De tewerkstelling van 50 715 werknemers voor 2013 zoals weerhouden in de studie van VRIND (2014) sluit nauw aan bij de gegevens van NP-data (in koppen); de NP-data betreffen ook de tewerkgestelde werknemer gekend bij RSZ en DIBISS, maar zijn ingedeeld naar hoofdverblijfplaats van de werknemer. De overeenstemming is dus toevallig, maar er is uiteraard wel een grote overlap.

Bron VRIND (2014) en NP-data

Tabel 2.4 Binnenlandse werkgelegenheid (aantal personen vanaf 15 jaar) naar geslacht, leeftijd, WSE(42)-sector en statuut jaargemiddelde 2012, Vlaams Gewest (werkplaats)

WSE (42)-sector	Loontrekkend	Zelfstandig	Helper*	Totaal
q1 Recreatie, cultuur en sport	26 464	8 187	677	35 328
Totaal Vlaams Gewest	2 149 778	418 745	43 451	2 611 974

* 'De binnenlandse werkgelegenheid voor helpers omvatten de personen met een job als helper in hoofdberoep, als helper in bijberoep en als helper na pensioen. Bij de deze laatste categorie worden de helpers na pensioen die ouder zijn dan 65 jaar én die een inkomen gelijk aan nul hebben niet meegeteld' (Vanderbiesen, 2014, p. 11).

Bron Steunpunt WSE

2.2.3.2 Culturele en creatieve sectoren

In Vlaanderen zijn er reeds een aantal studies voorhanden die de economische impact van de creatieve en culturele sectoren (CCS) in kaart brengen. De term creatieve en culturele sectoren (CCS) dient te worden onderscheiden van de klassieke term cultuur. Zo werd pas in 1997 in het VK een

‘Creative Industries Taks Force’ opgericht door het ‘Department of Culture, Media, and Sport (DCMS)’ die belast werd met in kaart brengen van de activiteiten van de creatieve industrie om zodoende haar ontwikkeling verder te stimuleren (VUB, 2013).

De oorspronkelijk verdeling van CCS in subsectoren en gehergroepeerd in clusters is dan weer gebaseerd op de studie ‘Economy of Culture in Europe (2006)’, uitgevoerd voor de Europese Commissie door het adviesbureau KEA (2010, p. 5):¹⁵ volgende clusters zijn daarin bepaald:

- visuele en digitale kunsten, podiumkunsten;
- culturele industrieën (film & video, tv & radio, muziek, boeken & pers, video games);
- creatieve industrieën (mode, design, adverteren).

Het is tenslotte ESSnet Culture die op basis van de door KEA voorgestelde afbakening in sectoren, een aantal verbeteringen aanbrengt, alsook meer detail. Zo brengt ESSnet de werkgelegenheid in beeld voor de perimeter ‘creatieve sectoren’, weliswaar vallend binnen de eerder gedefinieerde cultuurafbakening. Bij deze afbakening worden voor het eerst een indeling gemaakt tot op detail van sectoronderdelen via een begrippenkader bestaande uit zes functies, tien domeinen en verschillende dimensies (VUB, 2013, p. 24).

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de NACE-codes die door Flanders DC relevant geacht werden voor de berekening van de economische impact van de creatieve industrieën in Vlaanderen (Schrauwen et al., 2014). Deze NACE-codes (5 digit) worden gegroepeerd onder 12 subsectoren, waarbij deze subsectoren op hun beurt geaggregeerd worden naar drie clusters. De indeling in de drie clusters is gebaseerd op een onderzoek uit Nederland (Rutten et al., 2011).¹⁶ In de studie van Rutten et al. (2011), worden de drie clusters in detail weergegeven naar SBI (Standaard Bedrijfsindeling), de Nederlandse variant van de NACE-BEL (2008). Dit is weergegeven in tabel 2.6.

In de studie van Schrauwen et al. (2014, p. 20) worden een aantal tekortkomingen vermeld die gepaard gaan met het gebruik van de NACE-indeling (top-downbenadering) om de creatieve subsectoren weer te geven. Zo bestaat er bijvoorbeeld voor de meeste activiteiten geen aparte NACE-code of beslaat de NACE-code verschillende schakels van een netwerk. Zo behoort de NACE-code 90.011 ‘Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig werkende artiesten’ tot de subsectoren ‘audiovisuele sector’, ‘podiumkunsten’, als ‘geschreven media’. Daarnaast zijn er voor een aantal subsectoren (nieuwe media, cultureel erfgoed, gaming) geen NACE-codes voorhanden. Dit heeft tot gevolg dat de economische impact niet geschat kan worden via de top-down-benadering (zie verder). Er wordt wel melding gemaakt dat bij de volgende herziening van de NACE-BEL classificatie, een aparte categorie voor creatieve industrieën zal worden aangemaakt in overleg met de FOD economie (Schrauwen et al., 2014, p. 20). In de studie van Schrauwen et al. (2014, p. 5) werden cijfers zowel bekomen via een top-down-benadering (NACE-BEL) als via een bottom-up-benadering (combinatie van bronnen uit verschillende sectoren). De eindresultaten zijn gebaseerd op een combinatie van beide benaderingen waarbij bij elke schakel van de verschillende sectoren een keuze werd gemaakt door de onderzoekers tussen het bekomen resultaat vanuit top-down dan wel bottom-up. Om de economische impact in beeld te brengen werd er voornamelijk gebruik gemaakt van RSZ-cijfers en de cijfers uit Bel-First aangezien beide bronnen naar NACE-code kunnen weergegeven worden.

De belangrijkste resultaten uit de bedrijfseconomische analyse in de studie van Flanders DC (Schrauwen et al., 2014) waren de volgende: werkgelegenheid (52 882 zelfstandigen, 8 586 werkgemers, 73 862 werknemers); omzet (22,6 miljard euro); toegevoegde waarde (6,9 miljard euro).

¹⁵ KEA European affairs (2010). Promoting Investment in the Cultural and Creative Sector: Financing Needs, Trends and Opportunities. Report Prepared for ECCE Innovation-Nantes Métropole.

¹⁶ Rutten, P., Marlet, G. & van Oort, F. (2011). Creatieve industrie als vliegwiel. Paul Rutten Onderzoek. Onderzoek in opdracht van Creative Cities Amsterdam Area. Geraadpleegd via <http://www.amsterdameconomicboard.com/download.php?itemID=332>, 65 p.

De weerhouden 12 creatieve industrieën uit de studie van Flanders DC (Schrauwen et al., 2014) lijken overeen te komen met de 12 onderscheiden culturele en creatieve sectoren (CCS) in Vlaanderen te vinden op de website van de Administratie CJSM: mode, muziek, design, architectuur, communicatie, pr & reclame, gedrukte media, beeldende kunst, gaming, nieuwe media, podiumkunsten, cultureel erfgoed & patrimonium en de audiovisuele sector. De CCS slaat op het geheel van activiteiten en sectoren die op basis van menselijke creativiteit economische, symbolische en maatschappelijke meerwaarde creëren. De activiteiten kunnen bovendien opgedeeld worden in de verschillende stadia van de waardeketen, met name: creatie, productie, verspreiding en consumptie.

CCS in Vlaanderen (zoals te vinden op de website van Administratie CJSM) betreffen zowel commerciële als niet-commerciële sectoren en zijn verspreid over verschillende beleidsdomeinen. De sector bestaat voor een groot deel uit micro-ondernemingen (1 tot 3 werknemers), maar 40% van de omzet wordt wel gerealiseerd door een aantal grote ondernemingen (meer dan 50 werknemers). Om een aangepast beleidskader tot stand te brengen vindt er een samenwerking plaats tussen het departement CJSM en tal van andere organisaties (Agentschap ondernemen, Participatie Maatschappij Vlaanderen, het Kunstenloket, Flanders DC en Overleg Creatieve Industrieën). Om creatieve projecten meer slaagkansen te geven, heeft de Vlaamse overheid CultuurInvest opgericht. CultuurInvest (dat onder Participatie Maatschappij Vlaanderen) valt, zorgt voor investeringen in bepaalde projecten. Deze participaties nemen de vorm aan van leningen en dus niet van subsidies. Het is een belangrijk onderscheid naar de opstelling van satellietrekeningen, m.n. of deze enkel lopende uitgaven weer-geven of ook kapitaaluitgaven. Eind 2013 was deze alternatieve vorm van financiering goed voor 22,3 miljoen euro (waarvan de helft gefinancierd door CultuurInvest zelf).¹⁷

¹⁷ Website Cultuur van de Vlaamse Overheid.

Tabel 2.5 Indeling creatieve industrieën in Vlaanderen, weergave naar 3 domeinen, 12 subsectoren en bijhorende NACE-codes (5 digit) indien voorhanden, 2010

Kunsten & erfgoed		Media & Entertainment		Creatief Zakelijke Dienstverlening	
1) Beeldende kunsten, waarvan:		5) Audiovisuele sector, waarvan:		9) Architectuur, waarvan:	
47.787	Detailhandel in nieuwe kunst- voorwerpen in gespecialiseerde winkels (inclusief galerieën)	47.630	Detailhandel in audio- en video-opnamen in gespeciali- seerde winkels	71.111	Bouwarchitecten
47.791	Detailhandel in antiquiteiten in winkels	59.111	Productie van bioscoopfilms	71.113	Stedenbouwkundige, tuin- en landschapsarchitecten
74.201	Activiteiten van fotografen (exclusief persfotografen)	59.112	Productie van televisiefilms	71.121	Ingenieurs en aanverwante technische adviseurs, exclusief landmeters
90.031	Scheppende kunstenaars (inclusief journalisten en restaurateurs kunst)	59.113	Productie van films, m.u.v. bioscoop- en televisiefilms	71.122	Landmeters
90.032	Ondersteunende activiteiten voor scheppende kunstenaars	59.114	Productie van televisiepro- gramma's		
		59.120	Activiteiten in verband met films en video-en televisiepro- gramma's na de productie		
		59.130	Distributie van films en video- en televisieprogramma's		
		59.140	Vertoning van films		
		60.100	Uitzenden van radiopro- gramma's		
		60.200	Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's		
		77.220	Verhuur van videobanden, dvd's en cd's		
		90.011	Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig werkende artiesten		
		90.023	Gespecialiseerde beeld, ver- lichtings- en geluidstechnieken		
		92.029	Overige ondersteunende acti- viteiten voor de uitvoerende kunsten		
2) Podiumkunsten, waarvan:		6) Geschreven media, waarvan:		10) Design, waarvan:	
74.901	Activiteiten van managers van artiesten, sportlui en overige bekende personaliteiten	18.110	Krantendrukkerijen	71.112	Interieurarchitecten
90.011	Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig wer- kende artiesten	18.120	Overige drukkerijen	74.101	Ontwerpen van textielpatro- nen, kleding, juwelen, meubels en decoratieartikelen
90.012	Beoefening van uitvoerende kunsten door artistieke ensem- bles	18.140	Binderijen en aanverwante diensten	74.102	Activiteiten van industriële designers
90.021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunstevenementen	46.491	Groothandel in kranten, boeken en tijdschriften	74.103	Activiteiten van grafische designers
90.022	Ontwerp en bouw van podia	47.610	Detailhandel in boeken in gespecialiseerde winkels	74.104	Activiteiten van interieur- decorateurs

Tabel 2.5 Indeling creatieve industrieën in Vlaanderen, weergave naar 3 domeinen, 12 subsectoren en bijhorende NACE-codes (5 digit) indien voorhanden, 2010, vervolg

Kunsten & erfgoed		Media & Entertainment		Creatief Zakelijke Dienstverlening	
2) Podiumkunsten, waarvan:		6) Geschreven media, waarvan:		10) Design, waarvan:	
90.023	Gespecialiseerde beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken	47.620	Detailhandel in kranten en kantoorbehoeften in gespecialiseerde winkels	74.105	Activiteiten van decorateur-etalagisten
90.041	Exploitatie van schouwburgen, concertzalen e.d.	58.110	Uitgeverijen van boeken	74.109	Overige activiteiten van gespecialiseerde designers
90.042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeve van culturele activiteiten	58.130	Uitgeverijen van kranten		
92.029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten	58.140	Uitgeverijen van tijdschriften		
		63.910	Persagentschappen		
		74.202	Activiteiten van persfotografen		
		90.031	Scheppende kunstenaars (inclusief journalisten en restaurateurs kunst)		
		91.011	Bibliotheken, mediatheken en ludotheken		
3) Muziek, waarvan:		7) Nieuwe media, waarvan:		11) Mode, waarvan:	
18.200	Reproductie van opgenomen media	/		14.110	Vervaardiging van kleding en leer
46.432	Groothandel in opgenomen beeld- en geluidsdragers			14.120	Vervaardiging van werkkledij
47.630	Detailhandel in audio- en video-opnamen in gespecialiseerde winkels			14.130	Vervaardiging van andere bovenkledij
56.302	Discotheken, dancings en dergelijke			14.140	Vervaardiging van onderkledij
59.202	Geluidsopnamestudio's			14.191	Vervaardiging van hoeden en petten
59.203	Uitgeverijen van muziek-opnamen			14.200	Vervaardiging van artikelen van bont
74.901	Activiteiten van managers van artiesten, sportlui en overige bekende personaliteiten			14.310	Vervaardiging van gebreide en gehaakte kousen en sokken
79.909	Overige reserverings-activiteiten			14.390	Vervaardiging van andere gebreide en gehaakte kleding
90.021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunstevenementen			15.200	Vervaardiging van schoeisel
90.022	Ontwerp en bouw van podia			46.160	Handelsbemiddeling in textiel, kleding, bont, schoeisel en lederwaren

Tabel 2.5 Indeling creatieve industrieën in Vlaanderen, weergave naar 3 domeinen, 12 subsectoren en bijhorende NACE-codes (5 digit) indien voorhanden, 2010, vervolg

3) Muziek, waarvan:		7) Nieuwe media, waarvan:		11) Mode, waarvan:	
90.023	Gespecialiseerde beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken			46.421	Groothandel in werkkleding
90.041	Exploitatie van schouwburgen, concertzalen en dergelijke			46.422	Groothandel in onderkleding
90.042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeve van culturele activiteiten			46.423	Groothandel in kleding, m.u.v. werk- en onderkleding
				46.424	Groothandel in kledingaccessoires
				46.425	Groothandel in schoeisel
				46.498	Groothandel in lederwaren en reisartikelen
				47.711	Detailhandel in damesbovenkleding in gespecialiseerde winkels
				47.712	Detailhandel in herenbovenkleding in gespecialiseerde winkels
				47.713	Detailhandel in baby- en kinderbavenkledij in gespecialiseerde winkels
				47.714	Detailhandel in onderkleding, lingerie en strand- en badkleding in gespecialiseerde winkels
				47.715	Detailhandel in kledingaccessoires in gespecialiseerde winkels
				47.716	Detailhandel algemeen assortiment in gespecialiseerde winkels
				47.721	Detailhandel in schoeisel in gespecialiseerde winkels
				47.722	Detailhandel in lederwaren en reisartikelen in gespecialiseerde winkels
				74.101	Ontwerpen van textielpatronen, kleding, juwelen, meubels en decoratieartikelen
4) Cultureel erfgoed, waarvan:		8) Gaming, waarvan:		12) Reclame & communicatie, waarvan:	
/		/		70.210	Adviesbureaus op gebied van PR en communicatie
				73.110	Reclamebureaus
				73.200	Markt- en opinieonderzoeksbureaus

Bron Schrauwen et al. (2014)

Tabel 2.6 Creatieve industrie in de SBI 2008 bedrijfsindeling, Nederland

Kunsten en cultureel erfgoed		Media en entertainmentindustrie		Creatieve zakelijke dienstverlening	
7990	Informatieverstrekking op het gebied van toerisme	5811	Uitgeverijen van boeken	7021	Public relations bureaus
90011	Beoefening van podiumkunst	5813	Uitgeverijen van kranten	7111	Architecten
90012	Producenten van podiumkunst	5814	Uitgeverijen van tijdschriften	7311	Reclamebureaus
9002	Dienstverlening voor uitvoerende kunst	5819	Overige uitgeverijen (niet van software)	7312	Handel in advertentieruimte en -tijd
9003	Schrijven en overige schepende kunst	5821	Uitgeverijen van computerspellen	7410	Industrieel ontwerp en vormgeving
90041	Theaters en schouwburgen	5829	Overige uitgeverijen van software	8230	Organiseren van congressen en beurzen
91011	Openbare bibliotheken	59111	Productie van films (geen televisiefilms)		
91012	Kunstuitlenencentra	59112	Productie van televisieprogramma's		
91019	Overige culturele uitleencentra en openbare archieven	5912	Facilitaire activiteiten voor film- en televisieproductie		
91021	Musea	5913	Distributie van films en televisieproducties		
91022	Kunstgalerieën en -expositieruimten	5914	Bioscopen		
9103	Monumenten zorg	5920	Maken en uitgeven van geluidsopnamen		
94993	Steunfondsen (niet op het gebied van welzijnszorg)	6010	Radio-omroepen		
94994	Vriendenkringen op het gebied van cultuur, fanclubs	6020	Televisieomroepen		
		6321	Persagentschappen		
		6329	Overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie		
		74201	Fotografie		
		90013	Circus en variété		
		93211	Pret- en themaparken		
		93212	Kermisattracties		

Bron Rutten et al. (2011)

2.2.4 Overlap cultuur en culturele en creatieve sectoren

In tabel 2.7 wordt de culturele werkgelegenheid weergegeven. In de studie van ESSnet wordt een afzonderlijke indeling weerhouden voor de werkgelegenheid in volledige of gedeeltelijke culturele activiteiten. De weerhouden NACE-codes van deze culturele werkgelegenheid betreffen de culturele en creatieve sectoren (CCS) en vallen binnen de perimeter van de oorspronkelijke cultuurafbakening maar zijn iets minder exhaustief. Een aantal sectoren die Flanders DC in rekening nemen, als bijvoorbeeld mode, en alles wat daarmee samenhangt, worden bijgevolg niet meegenomen. In tabel 2.7 wordt de culturele werkgelegenheid, met name de zogenaamde werkgelegenheid in de culturele en creatieve sectoren in beeld gebracht op basis van de gesalarieerde werkgelegenheid en de zelfstandige

werkgelegenheid die wij nadien ook verder zullen gebruiken voor ons eigen voorstel van indeling van de sector cultuur. Wij hanteren het onderscheid volledig cultureel, waar dus geen twijfel over bestaat, en gedeeltelijk cultureel, waarvan twijfel bestaat of het wel moet meegerekend worden en voor welk percentage. We zien voor de parameter ‘volledig cultureel’ een zeer sterke overlap tussen beide perimeters, wat de vraag oproept of twee definities wel moeten gehanteerd worden en aan welke perimeter de voorrang moet gegeven worden. Wij geven hier beide. De laatste lijn ‘Cultuur (algemene afbakening)’ is de omschrijving die wij nadien verder zullen hanteren (zie punt 2.4.3). Het grote verschil in de aantallen ‘gedeeltelijk cultureel’ is te wijten aan enerzijds een aantal sectoren die meer worden opgenomen, alsmede het probleem dat van deze sectoren nog geen goede inschatting kan worden gemaakt van het aandeel ‘cultuur’ in het totaal, bijvoorbeeld wat nemen wij uit de werkgelegenheid ‘onderwijs’ mee als ‘cultuur’. Voor de perimeter van de satellietrekeningen gaan wij alvast een ruimere perimeter volgen, geïnspireerd door ons eigen onderzoek in het verleden dat reeds aansloot bij UNESCO-definities wat blijkbaar ook de inspiratie is voor de nieuwste afbakening die wij zullen volgen, deze van ESSnet-Culture. Maar wij volgen zij niet slaafs.¹⁸

¹⁸ Deze vrijheid observeren wij trouwens in tal van andere landen waar op dit moment satellietrekeningen cultuur worden opgesteld in navolging van de ESSnet-Culture voorstellen. Deze oefeningen volgen vaak ook eigen inzichten en praktische mogelijkheden.

Tabel 2.7 Culturele werkgelegenheid ingedeeld naar volledige en gedeeltelijke culturele activiteiten, Werkgelegenheid loontrekkenden en zelfstandigen, Vlaams Gewest (2013 en 2014)

Nummer weerhouden domein	Naam weerhouden domein	NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Loontrekkende werknemers (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), Vlaams Gewest 2013		Zelfstandigen en helpers (hoofdbezigheid), Vlaams Gewest 2014	
				Volledig cultureel	Gedeeltelijk cultureel	Volledig cultureel	Gedeeltelijk cultureel
1	Erfgoed	91020	Musea	1 568			
1	Erfgoed	91030	Exploitatie monumenten en dergelijke toeristen- attracties	687			
2	Archieven	91012	Openbare archieven	150			
3	Bibliotheken	91011	Bibliotheken, mediatheken en ludotheken	3 603		15	
4	Boeken en pers	47610	Detailhandel in boeken in gesp. winkels		560		
4	Boeken en pers	47620	Detailhandel in kranten en kantoorbehoeften in gesp. winkels		1 133		10 163
4	Boeken en pers	58110	Uitgeverijen boeken	1 693		895	
4	Boeken en pers	58130	Uitgeverijen kranten	2 217		17	
4	Boeken en pers	58140	Uitgeverijen tijdschriften	1 818			
4	Boeken en pers	63910	Persagentschappen	190			
4	Boeken en pers	74300	Vertalers en tolken		291		55
5	Beeldende kunsten	74101	Ontwerpen textielpatroon kleding, juwelen, meubels en decoratie	211			
5	Beeldende kunsten	74102	Activiteiten industriële designers	309			
5	Beeldende kunsten	74103	Activiteiten grafische designers	177			
5	Beeldende kunsten	74104	Activiteiten interieurdecoreurs	45			
5	Beeldende kunsten	74201	Activiteiten fotografen, met uitzondering persfoto- grafen		198		6
5	Beeldende kunsten	74209	Overige fotografische activiteiten		375		61
5	Beeldende kunsten	90031	Scheppenkunsten m.u.v. ondersteunende diensten	36			
5	Beeldende kunsten	90032	Ondersteunende activiteiten scheppenkunsten	202			
6	Architectuur	71111	Bouwarchitecten	1 756		8 532	

Tabel 2.7 Culturele werkgelegenheid ingedeeld naar volledige en gedeeltelijke culturele activiteiten, Werkgelegenheid loontrekkenden en zelfstandigen, Vlaams Gewest (2013 en 2014), vervolg

Nummer weerhouden domein	Naam weerhouden domein	NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Loontrekkende werknemers (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), Vlaams Gewest 2013		Zelfstandigen en helpers (hoofdbezigheid), Vlaams Gewest 2014	
				Volledig cultureel	Gedeeltelijk cultureel	Volledig cultureel	Gedeeltelijk cultureel
6	Architectuur	71112	Interieurarchitecten	230			
6	Architectuur	71113	Stedenbouwkundige en tuin- en landschapsarchitecten	50			
7	Podiumkunsten	90011	Uitvoerenkunsten zelfstandig werkenartiesten	68		3 177	
7	Podiumkunsten	90012	Uitvoerenkunsten door artistieke ensembles	1 428		1 234	
7	Podiumkunsten	90021	Promotie en organisatie uitvoerenkunstenevenementen	571			
7	Podiumkunsten	90022	Ontwerp en bouw podia	42			
7	Podiumkunsten	90023	gesp. beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken	735		5	
7	Podiumkunsten	90029	Overige onderst. activiteiten uitvoerenkunsten	346			
7	Podiumkunsten	90041	Exploitatie schouwburgen, concertzalen en dergelijke	1 069			
7	Podiumkunsten	90042	Exploitatie culturele centra. multifunctionele zalen cultuur	2 216			
8	Audiovisueel en multimedia	47630	Detailh. in audio- en video-opnamen in gesp. winkels		33		
8	Audiovisueel en multimedia	58210	Uitgeverijen computerspellen	0			
8	Audiovisueel en multimedia	59111	Productie bioscoopfilms	61		488	
8	Audiovisueel en multimedia	59112	Productie televisiefilms	62			
8	Audiovisueel en multimedia	59113	Productie films m.u.v. bioscoop- en televisiefilms	330			
8	Audiovisueel en multimedia	59114	Productie televisieprogramma's	1 256			
8	Audiovisueel en multimedia	59120	Activiteiten films en video-, televisieprogramma's na productie	167			
8	Audiovisueel en multimedia	59130	Distributie films en video- en televisieprogramma's	130		23	
8	Audiovisueel en multimedia	59140	Vertoning films	555		17	
8	Audiovisueel en multimedia	59201	Maken geluidsopnamen	2			

Tabel 2.7 Culturele werkgelegenheid ingedeeld naar volledige en gedeeltelijke culturele activiteiten, Werkgelegenheid loontrekkenden en zelfstandigen, Vlaams Gewest (2013 en 2014), vervolg

Nummer weerhouden domein	Naam weerhouden domein	NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Loontrekkende werknemers (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), Vlaams Gewest 2013		Zelfstandigen en helpers (hoofdbezigheid), Vlaams Gewest 2014	
				Volledig cultureel	Gedeeltelijk cultureel	Volledig cultureel	Gedeeltelijk cultureel
8	Audiovisueel en multimedia	59202	Geluidsopnamestudio's	7			
8	Audiovisueel en multimedia	59203	Uitgeverijen muziekopnamen	249		0	
8	Audiovisueel en multimedia	59209	Overige diensten in verband met het maken geluids- opnamen	0			
8	Audiovisueel en multimedia	60100	Uitzenden radioprogramma's	83			
8	Audiovisueel en multimedia	60200	Programmeren en uitzenden televisieprogramma's	3 468			
8	Audiovisueel en multimedia	77220	Verhuur videobanden, dvd's en cd's		93		
9	Reclame	73110	Reclamebureaus		4 109		19 923
11	Onderwijs en vorming	85520	Cultureel onderwijs	1 338			
15	Overige creatieve sectoren	74105	Activiteiten van decorateur-etagisten				
15	Overige creatieve sectoren	74109	Overige activiteiten van gespecialiseerde designers				
15	Overige creatieve sectoren	74202	Activiteiten van persfotografen				
		WGL totaal	Culturele werkgelegenheid	29 125	6 792	14 403	30 208
		WGL totaal	Cultuur (algemene afbakening)	31 795	625 931	15 448	64 597

Bron Bina et al. (2012) , NP-data, eigen verwerking, tewerkstelling naar woonplaats

2.3 Afbakening op internationaal niveau

2.3.1 Structurele afbakening cultuur volgens ESSnet-Culture begrippenkader

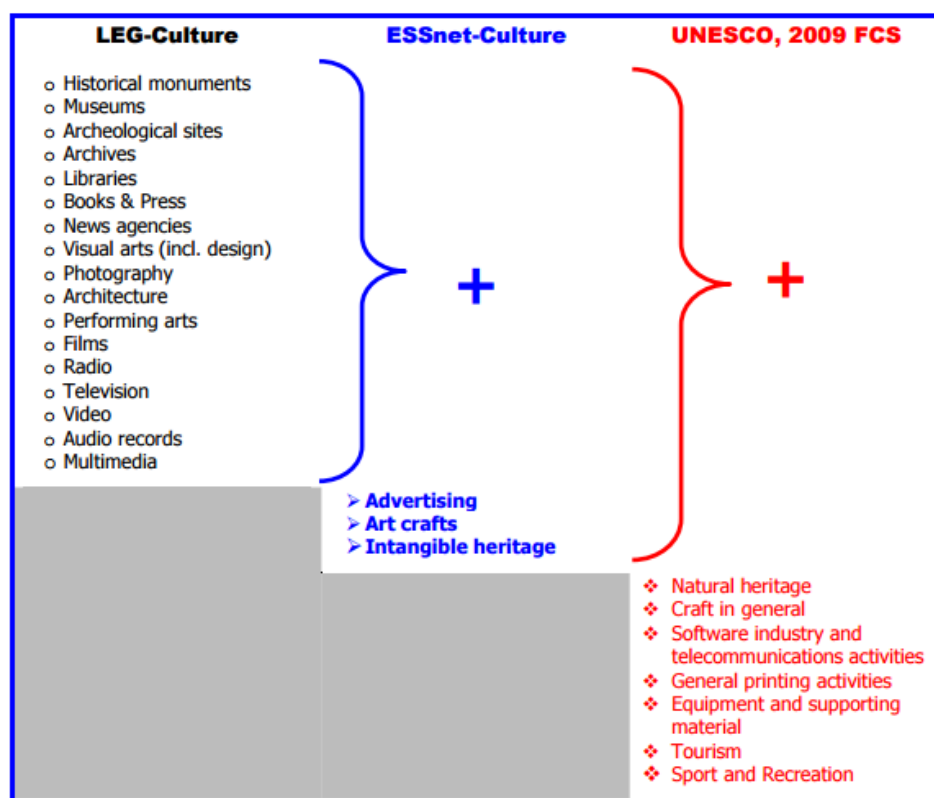
ESSnet-Culture is de opvolger van de Leadership Group on Cultural Statistics (LEG) voor het verder ontwikkelen van het statistisch instrumentarium op internationaal niveau. In tegenstelling tot vroegere modellen zoals de European creativity index (KEA), wordt er niet enkel duidelijk gemaakt welke sectoren er tot de ‘culturele en creatieve sectoren’ (CCS) behoren, maar ook welke specifieke sectoronderdelen tot CCS behoren. Om de sector cultuur zo nauwkeurig mogelijk af te baken, wordt er in het rapport van ESSnet-Culture uitgegaan van een begrippenkader dat bestaat uit 10 domeinen, 6 functies, weergegeven naar een aantal dimensies.

Voor de definiëring van cultuur heeft ESSnet zich gebaseerd op een vroegere UNESCO-definitie (Geerdinck et al., 2014, p. 9):

“Cultuur moet worden beschouwd als een geheel van onderscheidende spirituele, materiële, intellectuele en emotionele kenmerken van een samenleving of een sociale groep, dat naast kunst en cultuur ook levensstijlen, manieren van samenleven, waardesystemen, tradities en overtuigingen omvat.”

In onderstaande figuur wordt weergegeven welke cultuurdomeinen al dan niet weerhouden worden door drie (belangrijke) internationale instanties: LEG-Culture, ESSnet-Culture en UNESCO. De weerhouden perimeter door ESSnet-Culture is ruimer dan deze van LEG-Culture maar wel enger dan deze van UNESCO 2009. Zoals eerder al vermeld, is dit begrippenkader een verdere ontwikkeling van het oorspronkelijk begrippenkader ontwikkeld door LEG.

Figuur 2.1 Internationale vergelijking cultuurafbakening naar domeinen, Leg-Culture, ESSnet-Culture, UNESCO

Bron Bina et al. (2012, p. 54)

Het hoofddoel van Essnet-Culture was het produceren van Europees vergelijkbare data via een nieuw ontwikkeld statistisch begrippenkader, met name het ESSnet-Culture begrippenkader. Dit begrippenkader is gebaseerd op twee basiselementen, met name dat alle culturele domeinen als evenwaardig beschouwd worden en dat ‘artistieke creatie’ in de ruime zin (directe en indirecte link met creatie) als kernelement te beschouwen is en dit omwille van haar economisch belang in de sector cultuur (Bína, Chantepie, Deroin, Frank, Kommel., Kotynek, & Robin, 2012, p. 28).

Het voorgesteld ESSnet-Culture begrippenkader voor culturele statistieken bestaat uit drie elementen: domeinen, functies en dimensies. De domeinen bestaan uit een waaier van culturele activiteiten of culturele producten. De functies zijn in feite componenten van de waardeketen, functies met name van creatie tot verdeling, en slaan hierbij op een deel van de economische cyclus. De functies volgen gelijktijdig een economische benadering (economische statistische classificatie) en een praktijkbenadering en hebben tot uiteindelijk doel de ontwikkeling van statistieken over de culturele activiteiten. De **domeinen** zijn de hergroepering van activiteiten of producten die behoren tot de zelfde soort van artistieke expressies. De **functies** betreffen een deel van het productieproces, dat hergroepeert, en helpt bij het afbakenen, maar valt moeilijk te operationaliseren. Enkel de functies onderwijs en controle/regulering zijn relevant en worden dan ook, zoals elders (onder meer in de satellietrekening zorg), toegevoegd aan de domeinen. De **dimensies** tenslotte zijn de parameters die men omtrent de culturele domeinen en functies wenst in beeld te brengen als de werkgelegenheid, bestedingen, consumptie, participatiecijfers. Deze begrippen laten uiteraard toe diverse aspecten van de culturele sector in beeld te brengen. De verschillende doorsneden van dezelfde realiteit, en nog minder de gecombineerde voorstelling, is evenwel niet eenvoudig cijfermatig in te vullen. De vraag is of zij enerzijds niet te artificieel is, en anderzijds of zij zoveel afwijkt van het klassieke begrippenkader, m.n. dit van de nationale rekeningen waarin sectoren (hier domeinen) en economische grootheden als private en publieke bestedingen, werkgelegenheid, toegevoegde waarde, toelevering of intermediaire bestedingen in beeld worden gebracht. Zowel de functies als de dimensies worden niet weerhouden voor de opmaak van de satellietrekening cultuur.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de indelingen van cultuur naar domeinen, functies en dimensies. Het is hierbij minstens opmerkelijk te noemen dat er op 15 jaar tijd nog maar weinig veranderingen zijn teweeggebracht aan de oorspronkelijk LEG-indeling (1997). Zo bestaat het ESSnet-Culture kader momenteel uit tien culturele domeinen, zes culturele functies en zes dimensies.

Tabel 2.8 Overzicht indeling cultuur naar domeinen, functies en dimensies

[illegible]

Bron Pacolet et al. (2001) en Bína et al. (2012)

In de studie van ESSnet-Culture (Bína et al., 2012, p. 29) werd door een eerste werkgroep (TF1) een (eerste) aanzet gegeven voor een Europese standaardindeling van de cultuursector, en dit op basis van het ESSnet-Culture begrippenkader, naar statistische activiteiten volgens NACE-code (Rev. 2).

Het begrippenkader tracht zo een zo volledige mogelijke Europees vergelijkbare OIC van culturele statistieken te bekomen. Dit wil zeggen dat zowel de activiteiten die niet voldoen aan de belangrijkste criteria om gedefinieerd te worden onder cultuur, als de data die onvoldoende beschikbaar zijn, uitgesloten worden (Bína et al. (2012, p. 50).

Uiteindelijk werden zo 29 NACE-codes (4 digit) weerhouden zoals weergegeven in onderstaande tabel, waarvan 22 inhoudelijk volledig slaan op cultuur en 7 grotendeels. Daarnaast wordt een omvangrijke groep van activiteiten als ‘gedeeltelijk cultureel’ omschreven en zijn er ook nog cultuur-gerelateerde activiteiten. Deze **verdeling van NACE-codes in drie categorieën**, met name drie niveaus of gradaties van cultuur, hangt af in welke mate, de activiteiten al dan niet volledig onder cultuur vallen volgens het ESSnet-Culture begrippenkader: ‘volledig’ indien de activiteiten volledig cultureel zijn, ‘grotendeels’ als het merendeel van de activiteiten cultureel zijn, ‘gedeeltelijk’ indien slechts enkele activiteiten als cultureel kunnen beschouwd worden (Bína et al. (2012, p. 29, 62-63). Uiteraard is deze kwalificatie ‘grotendeels’ en ‘gedeeltelijk’ weinig praktisch voor het opstellen van statistieken en moeten parameters gezocht worden voor het exact kwantificeren. Deze indeling naar verschillende categorieën van cultuur is mogelijk via een combinatie van de NACE-classificatie en de CPA-classificatie. De CPA-classificatie op 6 digit is meer gedetailleerd dan de NACE-indeling op Europees niveau (NACE Rev., 4 digit) (Deroin, 2011, p. 8). De CPA-benadering wordt bijgevolg toegepast om de NACE-klassen te verdelen naar de drie categorieën. De categorisering gebeurt door de ESSnet werkgroep TF1 zelf op basis van de inhoud van de NACE-klassen, met name in termen van de beschrijving en producten van culturele activiteiten en waarbij indien nodig afgedaald wordt tot op een groter detailniveau (CPA 6 digit) ((Bína et al. (2012, p. 72).

In het ESSnet-Culture begrippenkader kan naar een lager niveau afgedaald worden. Dit kan bijvoorbeeld op het niveau van producten zijn (CPA, 6 digit) om de culturele activiteiten te filteren uit de NACE (4 digit) die als gedeeltelijk cultureel wordt beschouwd (zie onderstaande tabel) (Bína et al. (2012, p. 29). Voor België kunnen wij terugvallen op een iets fijnere NACE-BEL 2008-indeling (5 digit).

De NACE-classificatie (Rev. 2.), die in 2008 de oude NACE-indeling (2003) verving, maakt het mogelijk om cultuursectoren beter in beeld te brengen, onder meer doordat een beter zicht werd verkregen op de activiteiten omtrent informatie en communicatie en culturele diensten. Volgende cultuursectoren werden weerhouden in de studie van Bína et al. (2012, p. 60):

- sectie J ‘Informatie en communicatie’ bestaande uit: ‘Uitgeverijen’ (afdeling 58), ‘Productie van films en video-en televisieprogramma’s, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziek-opnamen’ (afdeling 59), ‘Programmeren en uitzenden van radio-en televisieprogramma’s (afdeling 60) en ‘Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie’ (afdeling 63);
- sectie R ‘Kunst, amusement en recreatie’ bestaande uit: ‘Creatieve activiteiten, kunst en amusement (afdeling 90), ‘Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten (afdeling 91);
- sectie M ‘Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten’ bestaande uit: ‘Architecten en ingenieurs; technische testen en toetsen’ (afdeling 71), ‘Reclamewezen en marktonderzoek’ (afdeling 73) en ‘Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten (afdeling 74).

In de studie van ESSnet (Bina et al., 2012, p. 64-78) wordt in een tabel een overzicht gegeven van 8 weerhouden domeinen en de bijhorende NACE-codes(4 digit) die hieronder vallen. Er wordt slechts een indeling gemaakt naar 8 domeinen in plaats van 10 aangezien de domeinen ‘erfgoed’, ‘archieven’ en ‘bibliotheken’ samen worden genomen. Bovendien wordt het domein ‘art crafts’, om voor ons onduidelijke redenen, weggelaten terwijl het domein ‘onderwijs’ toegevoegd wordt. Er wordt hierbij

ook aangegeven of de activiteiten al dan niet volledig cultureel zijn. Daarnaast is er ook een overzichtstabel die 8 culturele domeinen weergeeft naar CPA-code (6 digit). Ook hier worden de domeinen ‘erfgoed’, ‘archieven’ en ‘bibliotheken’ geaggregeerd. Daarnaast wordt ook hier het domein ‘arts crafts’ buiten beschouwing gelaten. Wel wordt het domein ‘interdisciplinaire productie voor verschillende domeinen’ weergegeven. Er wordt in deze tabel aangegeven wanneer het product afkomstig is van een niet-culturele activiteit.

Tabel 2.9 NACE Rev. 2 economische activiteiten en hun culturele categorisering

NACE Code	NACE omschrijving	Totaal cultureel	Hoofdzakelijk	Gedeeltelijk
47.61	Detailhandel in boeken in gespecialiseerde winkels		x	
47.62	Detailhandel in kranten en kantoorbehoeften in gespecialiseerde winkels		x	
47.63	Detailhandel in audio- en video-opnamen in gespecialiseerde winkels		x	
47.78	Overige detailhandel in nieuwe artikelen in gespecialiseerde winkels			x
47.79	Detailhandel in antiques en tweedehands-goederen in winkels			x
47.89	Markt- en straathandel in andere artikelen			x
47.91	Detailhandel via postorderbedrijven of via internet			x
58.11	Uitgeverijen van boeken	x		
58.13	Uitgeverijen van kranten	x		
58.14	Uitgeverijen van tijdschriften	x		
58.21	Uitgeverijen van computerspellen	x		
59.11	Productie van films en video- en televisie-programma's	x		
59.12	Activiteiten in verband met films en video- en televisieprogramma's na de productie	x		
59.13	Distributie van films en video- en televisie-programma's	x		
59.14	Vertoning van films	x		
59.20	Maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	x		
60.10	Uitzenden van radioprogramma's	x		
60.20	Programmeren en uitzenden van televisie-programma's	x		
63.91	Persagentschappen	x		
71.11	Architecten	x		
73.11	Reclamebureaus		x	
73.12	Mediarepresentatie			x
74.10	Gespecialiseerde designers	x		
74.20	Fotografen		x	
74.30	Vertalers en tolken		x	
74.90	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten, n.e.g.			x
77.22	Verhuur van videobanden, dvd's en cd's		x	
78.10	Arbeidsbemiddeling			x
79.90	Reserveringsbureaus en aanverwante activiteiten			x

Tabel 2.9 NACE Rev. 2 economische activiteiten en hun culturele categorisering, vervolg

NACE Code	NACE omschrijving	Totaal cultureel	Hoofdzakelijk	Gedeeltelijk
84.11	Algemeen overheidsbestuur			x
84.12	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, exclusief sociale verzekeringen			x
85.31	Algemeen secundair onderwijs			x
85.32	Technisch, beroeps- en buitengewoon secundair onderwijs			x
85.41	Post-secundair niet-hoger onderwijs			x
85.42	Hoger onderwijs			x
85.52	Cultureel onderwijs	x		
85.59	Overig onderwijs, n.e.g.			x
90.01	Uitvoerende kunsten	x		
90.02	Ondersteunende activiteiten voor uitvoerende kunsten	x		
90.03	Scheppende kunsten	x		
90.04	Exploitatie van zalen	x		
91.01	Bibliotheken en archieven	x		
91.02	Musea	x		
91.03	Exploitatie van monumenten en dergelijke toeristenattracties	x		
93.29	Overige ontspanning en recreatie			x
94.99	Overige verenigingen, n.e.g.			x
Gerelateerde activiteiten				
18.11	Krantendrukkerijen			x
18.12	Overige drukkerijen			x
18.20	Reproductie van opgenomen media			x
32.20	Vervaardiging van muziekinstrumenten			x

Bron Bina et al. (2012, p. 71-72)

2.3.2 Afbakening cultuur binnen EU

2.3.2.1 Eurostat

Eurostat brengt momenteel in kaart in welke mate cultuurstatistieken internationaal gezien reeds voorhanden zijn. Zo neemt ze de volledige ESSnet-studie onder de loep en brengt ze daarnaast alle EU-landen samen die momenteel een satellietrekening cultuur trachten op te stellen. Het uiteindelijke doel is om in de nabije toekomst internationaal vergelijkbare cultuurstatistieken weer te geven volgens een standaard satellietrekening cultuur. Vooralsnog heeft Eurostat enkel de topics culturele werkgelegenheid en internationale handel in culturele goederen besproken. De publieke verspreiding van deze statistieken is ondertussen gebeurd (Eurostat, Culture, cultural employment en International trade in cultural goods). In de toekomst zal ze daarnaast haar licht nog onder meer laten schijnen op de culturele bestedingen (publiek en privé)¹⁹ en satellietrekeningen cultuur.

¹⁹ Eurostat (2015). Statistics on culture in Eurostat website. Agenda point 10.1. Meeting of the working group on culture statistics, 28-29/04/2015.

Wat de conceptuele afbakening van de cultuursector betreft, stelt Eurostat voor om een aantal categorieën toe te voegen die reeds voorgesteld waren door UNESCO maar uitgesloten waren door ESSnet-Culture. Dit voorstel is ook in een aantal nationale publicaties te vinden, en sluit ook aan bij de eigen voorkeur om zo exhaustief mogelijk te zijn. Eurostat stelt voor om volgende categorieën toe te voegen:

- detailhandel in boeken (NACE 47.61), kranten en kantoorbehoeften (NACE 47.62), audio- en video-opnamen in gespecialiseerde winkels (NACE 47.63);
- botanische tuinen, dierentuinen en dergelijke toeristenattracties (NACE 91.04).

De andere landen stellen geen toevoeging van andere categorieën voor.²⁰

Eurostat formuleert ook een aantal punten van kritiek betreffende de ESSnet-studie. Een belangrijke kritiek schuilt in het feit dat de gehanteerde concepten en de voorgestelde afbakening van de cultuursector onvoldoende gestaafd wordt. Zo valt de intuïtieve afbakening van de sector cultuur moeilijk te objectiveren. Daarnaast kan de indeling in 3 categorieën van cultuur (volledig, hoofdzakelijk, gedeeltelijk) moeilijk in percentages cultuurrelevantie vertaald worden. Maar men kan het proberen te ramen (zie boven). Dit is onder meer al problematisch voor de voorgestelde methodologie om de culturele werkgelegenheid in kaart te brengen.²¹

Daarnaast wordt de vooropgestelde afbakening naar 10 domeinen niet consistent aangehouden doorheen het rapport. Met name is de ambitie van ESSnet-Culture ruimer dan enkel de werkgelegenheid in kaart te brengen. In andere hoofdstukken van het rapport worden andere dimensies besproken, maar hanteert men reeds een andere indeling. Zo wordt bijvoorbeeld de tabel voor private uitgaven weergegeven naar 15 culturele domeinen op basis van een COICOP-classificatie. Bovendien brengt men de tewerkstelling enkel in beeld voor de culturele en creatieve sectoren (binnen de scope van de eerder voorgestelde cultuursector weliswaar), hetgeen niet volledig overeenstemt met de cultuursector. Uiteraard moet voor elke dimensie steeds dezelfde indeling van activiteiten en perimeter gehanteerd worden.²²

Om de culturele werkgelegenheid verder te ramen, stelt ESSnet voor een matrix van activiteiten (NACE-code) en culturele beroepen (ISCO08-code) te gebruiken. Om de cultuurrelevantie te bepalen wordt er gebruik gemaakt van een algoritme. Deze methodiek wordt verder uitgewerkt door Eurostat. Er moet echter opgemerkt worden dat het gebruik van een dergelijk algoritme mogelijk niet alle cultuurrelevante activiteiten in beeld zal brengen terwijl bij de top-down benadering van de NACE-code dit wel steeds het geval is.²³

2.3.2.2 EHHF

Een belangrijke beperking van de ESSnet-studie is dat het deel onroerend erfgoed dat relevant is voor cultuur zeer eng gedefinieerd wordt. Om volledig te zijn zouden volgende elementen ook weerhouden moeten worden (Nypan & Warr, 2015):

- tewerkstelling: ambachtslieden in andere sectoren ('craftsmen'), horecapersoneel;
- economische activiteiten in de bouwsector;
- extra waarde gecreëerd in onder meer toerisme, vastgoedsector.

Het spreekt voor zich dat hiermee ook het domein wordt betreden van een kosten-batenanalyse van de culturele activiteiten waarbij toelevering en indirecte effecten in beeld worden gebracht.

²⁰ Eurostat (2015). Minutes of the culture statistics working group. Meeting of the Working Group on cultural statistics, Luxembourg, 28-29 April 2015.

²¹ Eurostat (2015). Cultural employment. Agenda point 5. Meeting of working group on culture statistics, 28-29 April 2015.

²² Eurostat (2015). Item 4. ESSnet framework for culture statistics. Doc. CS/2015/April/4.

²³ Eurostat (2015). Item 5. A. Cultural employment: methodological background, first estimates and pending issues. Doc. CS/2015/April/5a.

Momenteel is KEA European Affairs bezig met een onderzoek om de nodige verbeteringen voor te stellen (te verschijnen november 2015). Het Agentschap Onroerend Erfgoed heeft samen met het European Heritage Heads Forum (EHHF) momenteel een summier script met aanbevelingen van het ESSnet-concept neergeschreven (Nypan & Warr, 2015).

Vlaanderen is momenteel bezig aan een analyse van de economische betekenis onroerend erfgoed. Ondanks het feit dat het onroerend erfgoed niet direct gelinkt kan worden aan afgebakende NACE-codes, is het Agentschap Onroerend Erfgoed er toch in geslaagd om een methodologie te ontwikkelen die een aantal belangrijke indicatoren, zoals werkgelegenheid, betreffende het onroerend erfgoed in kaart te brengen (Nypan & Warr, 2015). Dit alles valt te vinden in een studie van De Baerdemaeker et al. (z.d.), waarbij de conceptuele afbakening via NACE-codes (5 digit) te vinden is in een bijlage-rapport en de reeds vermelde indicatoren in een ander rapport genaamd 'Indicatorenkorf'.

In Schrauwen et al. (2014) vormt onroerend erfgoed een subsector binnen de sector cultureel erfgoed hetgeen echter niet onder één specifieke NACE-code valt onder te brengen (p. 132).

2.4 Conclusie

2.4.1 Knelpunten

- De verschillende werkgroepen (TF) van ESSnet-Culture, met name TF 2 betreffende financiering en TF 3 betreffende werkgelegenheid volgen niet de voorgestelde indeling naar domeinen, zoals vastgelegd in het begrippenkader van TF 1. Zo laat TF 2 de publieke financiering wel nog min of meer overeenkomen met de 10 domeinen terwijl ze voor de indeling van de private financiering de COICOP-HBS indeling voor cultuur weerhoudt. De culturele werkgelegenheid wordt daarnaast zelfs helemaal niet weergegeven naar de verschillende domeinen.
- Voor de conceptuele afbakening van de cultuursector stelt Eurostat voor om de definitie uit *artikel 2 van de Verordening (EU) Nr. 1295/2013* te weerhouden. Dit artikel handelt over de culturele en creatieve sectoren en is qua scope zeer ruim genomen. We moeten hierbij opmerken dat van de deelnemende EU-landen Verenigd Koninkrijk en Nederland een onderscheid maken tussen de creatieve sector en de culturele sector. In Nederland is de perimeter voor cultuur veel ruimer dan deze van de creatieve sectoren. Wat de weerhouden sectoren in de studie van Geerdinck et al. (2014) betreft, vallen de creatieve sectoren zelfs allemaal binnen de perimeter cultuur. In de studie van ESSnet-Culture wordt er ook een onderscheid gemaakt tussen cultuur en culturele en creatieve sectoren waarbij deze laatste groep echter ook binnen de perimeter van cultuur moet vallen.
- De voorgestelde afbakening van de sector cultuur in de ESSnet-studie zou in de toekomst kunnen gelden als een internationale minimale definitie, wat de internationale vergelijkbaarheid ten goede zou komen. Momenteel kan de ESSnet-definitie van cultuur nog niet als internationale standaard gezien worden. Een aantal EU-landen vertrekken vanuit de ESSnet-definitie om een eigen afbakening van de sector te maken. Bovendien bevat de voorgestelde afbakening van de cultuursector nog steeds heel wat inconsistenties en onvolmaaktheden. Onder meer de aanbevelingen vanuit Eurostat wijzen daarop. Zij stroken vaak met onze eigen inzichten en wij nemen zij verder mee in het vervolg van dit onderzoek. Hopelijk vallen de keuzes die wij nu maken samen met de verdere stroomlijning van satellietrekeningen die in het kader van Eurostat vorm zal krijgen.

2.4.2 Overzicht afbakening sectoren verschillende studies

In tabel 2.10 worden een overzicht gegeven van de afbakeningen van de sector cultuur en de creatieve sectoren naar NACE-indeling (SBI-indeling voor Nederland) die reeds te vinden zijn in allerlei studies. Onderstaande illustratie is slechts een extractie uit de tabel te vinden in bijlage 5. De laatste vier kolommen geven weer of wij zij zullen opnemen in ons eigen voorstel van perimeter, met name

het feit in de vierde laatste kolom of wij de subsector mee nemen of niet, en dan in de laatste drie kolommen of de werkgelegenheid, volledig of hoofdzakelijk of gedeeltelijk cultureel is. In volgende punt wordt dit in detail weergegeven.

Tabel 2.10 Indeling van culturele en creatieve sectoren in Nederland (SBI 2008) en in België (NACE-BEL 2008)

SBI 2008		NACE-BEL 2008	Creatieve en culturele sectoren (SBI Vooronderzoek cultuur CBS 2014)			Creatieve sectoren volgens Rutten et al. 2011 (SBI)		Creatieve sectoren volgens SVR, VRIND 2014		Cultuur (Satellietrekening cultuur)	Volledig cultureel (werkgelegenheid)	Hoofdzakelijk cultureel (werkgelegenheid)	Gedeeltelijk cultureel (werkgelegenheid)
141 Kledingindustrie (geen bontkleding)	14110	Vervaardiging van kleding en leer	x	x				x					
	14120	Vervaardiging van werkkledij						x					
	14130	Vervaardiging van andere bovenkledij						x					
	14140	Vervaardiging van onderkledij						x					
	14191	Vervaardiging van hoeden en petten						x					
142 Vervaardiging van artikelen van bont	14200	Vervaardiging van artikelen van bont	x	x				x					
143 Vervaardiging van gebreide en gehaakte kleding	14310	Vervaardiging van gebreide en gehaakte kousen en sokken	x	x				x					

2.4.3 Voorstel tot afbakening sector cultuur voor het opstellen van satellietrekeningen

Op basis van de combinatie van de nieuwe voorstellen van het ESSnet om 10 domeinen te onderscheiden in de culturele activiteiten, hun poging om dit op basis van 4 digit sectoren af te bakenen, met het onderscheid tussen totaal cultureel, hoofdzakelijk cultureel en gedeeltelijk cultureel, en onze eigen ervaring terzake hebben wij een eigen indeling voorgesteld die evenwel compatibel is met de ESSnet indeling. Wij onderscheiden evenwel 16 domeinen of subsectoren, en gebruiken ook de 5 digit NACE indeling zodanig dat wij de indeling totaal cultureel, hoofdzakelijk cultureel en gedeeltelijk cultureel ietwat kunnen verfijnen. Dit blijft evenwel op basis van de omschrijving in de NACE-indeling. Wij illustreren het meteen met de gesalarieerde tewerkstelling op basis van RSZ en RSZPPO (nu DIBISS) gegevens. In tabel 2.11 geven wij ook de codes weer van de indeling 'creatieve sectoren' van Flanders DC, illustrerend dat er geen één op één overeenkomst mogelijk is van zodra men een ander detail of andere perimeter hanteert. De eerste lijn 'cultuur' in tabel 2.11 komt overeen met de laatste lijn in tabel 2.7 en zij vormen de scharnier tussen een tabel over 'culturele en creatieve sectoren' en een tabel 'afbakening satellietrekening cultuur'.

Een mooi voorbeeld dat cultuur, erfgoed, en reclame samen horen is de schitterende reclamespot die onlangs te zien was van de NMBS waarbij de files in België zouden moeten uitgeroepen worden tot, uiteraard onroerend, werelderfgoed. Wij geven de affiche hieronder.

Figuur 2.2 Reclame ontmoet erfgoed: de schitterende campagne van de NMBS voor de erkenning van de files als werelderfgoed (categorie onroerend erfgoed?)

Bron de bijhorende sublieme reclamespot is te zien op: <http://fileszijnerfgoed.be/nl>

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), 2013

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
	Cultuur		31 795	6 489	619 442
1	Erfgoed		3 836	270	737
47.782	Detailh. Fotografische, optische artikelen en precisieinstr.		1 349		
47.786	Detailh. souvenirs, religieuze art. gespecialis. winkels			270	
47.787	Detailh. in nieuwe kunstvoorw. gesp. winkels	1	39		
47.789	Overige detailh. nieuwe art. gesp. winkels				553
47.791	Detailh. in antiquiteiten in winkels	1	193		
47.793	Detailh. andere tweedehands-goederen in winkels				184
91.020	Musea		1 568		
91.030	Exploitatie monumenten en dergelijke toeristenattracties		687		
	Natural heritage?				
	Fractie bouwsector (aannemers en architecten)?				
2	Archieven		150	0	0
91.012	Openbare archieven		150		
3	Bibliotheken		3 603	0	0
91.011	Bibliotheken, mediatheken en ludotheken	6	3 603		
4	Boeken en pers		5 918	1 984	0
47.610	Detailh. in boeken in gesp. winkels	6		560	
47.620	Detailh. in kranten en kantoor-behoefden in gesp. winkels	6		1 133	
58.110	Uitgeverijen boeken	6	1 693		
58.130	Uitgeverijen kranten	6	2 217		
58.140	Uitgeverijen tijdschriften	6	1 818		
63.910	Persagentschappen	6	190		
74.300	Vertalers en tolken			291	

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
5	Beeldende kunsten		1 553	0	0
74.101	Ontwerpen textielpatr. Kleding, juwelen, meubels en decoratie	10 en 11	211		
74.102	Activiteiten industriële designers	10	309		
74.103	Activiteiten grafische designers	10	177		
74.104	Activiteiten interieurdecora- teurs	10	45		
74.201	Activiteiten fotografen met uitzondering persfotografen	1	198		
74.209	Overige fotografische activi- teiten		375		
90.031	Scheppenkunsten m.u.v. ondersteunende diensten	1 en 6	36		
90.032	Ondersteunende activiteiten scheppenkunsten	1	202		
6	Architecten		2 036	0	0
71.111	Bouwarchitecten	9	1 756		
71.112	Interieurarchitecten	10	230		
71.113	Stedenbouwkundige en tuin- en landschapsarchitecten	9	50		
7	Podiumkunsten		6 475	0	1 025
79.901	Toeristische informatie- diensten				983
79.909	Overige reserveringsactivitei- ten	3			42
90.011	Uitvoerenkunsten zelfstandig werkenartiesten	2 en 5	68		
90.012	Uitvoerenkunsten door artistieke ensembles	2	1 428		
90.021	Promotie en organisatie uitvoerenkunstenevenementen	2 en 3	571		
90.022	Ontwerp en bouw podia	2 en 3	42		
90.023	gesp. beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken	2, 3 en 5	735		
90.029	Overige onderst. activiteiten uitvoerenkunsten		346		
90.041	Exploitatie schouwburgen, concertzalen en dergelijke	2 en 3	1 069		
90.042	Exploitatie culturele centra, multifunctionele zalen cultuur	2 en 3	2 216		

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
8	Audiovisueel en multimedia		6 370	126	0
47.630	Detailh. in audio- en video- opnamen in gesp. winkels	3 en 5		33	
58.210	Uitgeverijen computerspellen		0		
59.111	Productie bioscoopfilms	5	61		
59.112	Productie televisiefilms	5	62		
59.113	Productie films m.u.v. bioscoop- en televisiefilms	5	330		
59.114	Productie televisieprogramma's	5	1 256		
59.120	Activiteiten films en video-, televisieprogramma's na productie	5	167		
59.130	Distributie films en video- en televisieprogramma's	5	130		
59.140	Vertoning films	5	555		
59.201	Maken geluidsopnamen		2		
59.202	Geluidsopnamestudio's	3	7		
59.203	Uitgeverijen muziekopnamen	3	249		
59.209	Overige diensten in verband met het maken geluidsopnamen		0		
60.100	Uitzenden radioprogramma's	5	83		
60.200	Programmeren en uitzenden televisieprogramma's	5	3 468		
77.220	Verhuur videobanden, dvd's en cd's	5		93	
9	Reclame		0	4 109	0
73.110	Reclamebureaus	12		4 109	
10	Kunstambachten ('Art Crafts')				
11	Onderwijs en vorming		1 338	0	232 836
78.100	Arbeidsbemiddeling				15 110
85.311	Gewoon algemeen secundair onderwijs Gemeenschappen				8 379
85.312	Provinciaal gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs				10
85.313	Gemeentelijk gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs				151
85.314	Vrij gesubsidieerd gewoon algemeen secundair onderwijs				4537

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
85.319	Gewoon algemeen secundair onderwijs n.e.g.				172 314
85.321	Gewoon technisch en beroeps-sec. ond. Gemeenschappen				489
85.322	Provinciaal gesubs. gewoon technisch en beroepssec. ond.				12
85.323	Gemeentelijk gesubs. gewoon technisch en beroepssec. ond.				218
85.324	Vrij gesubsidieerd gewoon technisch en beroepssec. onderwijs				582
85.325	Buitengewoon officieel secundair onderwijs				101
85.326	Vrij gesubsidieerd buitengewoon secundair onderwijs				244
85.329	Technisch. beroeps- en buitengewoon secundair onderwijs				1
85.410	Post-secundair niet-hoger onderwijs				20
85.421	Officieel hoger onderwijs				11 185
85.422	Vrij gesubsidieerd hoger onderwijs				12 300
85.429	Hoger onderwijs. n.e.g.				21
85.520	Cultureel onderwijs		1 338		
85.591	Onderwijs sociale promotie				430
85.592	Beroepsopleiding				5 798
85.593	Sociaal-cultureel vormingswerk				382
85.599	Overige vormen onderwijs				552
12	Administratie		0	0	97 856
74901	Activiteiten managers artiesten, sportlui, overige personalit.	2 en 3			73
74909	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten				558
84111	Federale overheid				19 129
84112	Overheden gemeenschappen en gewesten				15 687
84113	Provinciale overheid				4 380
84114	Gemeentelijke overheid met uitzondering het OCMW				46 973

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
84119	Overig algemeen overheids-bestuur				2 388
84120	Openbaar bestuur tdv gezondheidszorg, onderwijs, cultuur				8 668
13	Cultuurgerelateerde activiteiten		516	0	7 206
18110	Krantendrukkerijen	6	516		
18120	Overige drukkerijen	6			7 184
18200	Reproductie opgenomen media	3			4
32200	Vervaard. muziekinstrumenten				18
14	Socio-cultureel werk		0	0	278 087
47.112	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (verkoopsoppervlakte <100 m²)				3 042
47.299	Overige detailhandel in voedingsmiddelen in gespecialiseerde winkels n.e.g.				739
47.990	Overige detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel				366
55.201	Jeugdherbergen en jeugdverblijfscentra				338
55.202	Vakantieparken				1 474
55.900	Overige accommodatie				125
56.101	Eetgelegenheden met volledige bediening				22 888
63.110	Gegevensverwerking, Webhosting en aanverwante activiteiten				2 319
68.202	Verhuur en exploitatie van sociale woningen				2 465
69.202	Boekhouders en boekhouders-fiscalisten				4 152
70.220	Overige adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsvoering				9 788
71.121	Ingenieurs en aanverwante technische adviseurs, exclusief landmeters	9			13 946

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
72.190	Overig speur- en ontwikkelingswerk op natuurwetenschappelijk gebied				8 240
72.200	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van de maatschappij- en geesteswetenschappen				127
75.000	Veterinaire diensten				604
79.110	Reisbureaus				3 153
79.120	Reisorganisatoren				1 041
81.300	Landschapsverzorging				5 052
82.300	Organisatie van congressen en beurzen				1 121
82.990	Overige zakelijke dienstverlening n.e.g.				2 768
85.207	Alfabetiseringsprogramma's ten behoeve van volwassenen				109
85.510	Sport- en recreatieonderwijs				161
85.531	Autorijscholen				906
85.609	Overige onderwijsondersteunende dienstverlening				259
86.210	Huisartspraktijken				4 475
86.904	Activiteiten op het vlak van geestelijke gezondheidszorg m.u.v. psychiatrische ziekenhuizen en verzorgingstehuizen				1 236
87.205	Activiteiten van beschut wonen voor personen met psychiatrische problemen				969
87.301	Rusthuizen voor ouderen (R.O.B.)				22 814
87.302	Serviceflats voor ouderen				2 670
87.304	Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichamelijke handicap				621
87.901	Integrale jeugdhulp met huisvesting				6 545
87.902	Algemeen welzijnswerk met huisvesting				352
87.909	Overige maatschappelijke dienstverlening met huisvesting. n.e.g.				1 364
88.101	Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis m.u.v. (thuis)verpleging				34 175

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
88.102	Activiteiten van dag- en dienstencentra voor ouderen				573
88.104	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een lichamelijke handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening				1 871
88.109	Overige maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting voor ouderen en lichamelijk gehandicapten				2 793
88.911	Kinderdagverblijven en crèches				14 195
88.912	Kinderopvang door onthaalmoeders				2 889
88.919	Overige kinderopvang				3 106
88.991	Activiteiten van dagcentra voor minderjarigen met een mentale handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening				241
88.992	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een mentale handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening				668
88.994	Integrale jeugdhulp zonder huisvesting				586
88.995	Beschutte en sociale werkplaatsen en buurt- en nabijheidsdiensten				27 096
88.996	Algemeen welzijnswerk zonder huisvesting				2 457
88.999	Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting n.e.g.				27 992
91.041	Botanische tuinen en dierentuinen				530
91.042	Beheer en instandhouding van natuurgebieden				764
93.110	Exploitatie van sportaccommodaties				6 052
93.121	Activiteiten van voetbalclubs				1 222
93.122	Activiteiten van tennisclubs				45
93.123	Activiteiten van overige balsportclubs				326
93.124	Activiteiten van wielersportclubs				43

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
93.125	Activiteiten van vechtsportclubs				5
93.126	Activiteiten van watersportclubs				69
93.127	Activiteiten van paardensportclubs				25
93.128	Activiteiten van atletiekclubs				1
93.129	Activiteiten van overige sportclubs				65
93.130	Fitnesscentra				992
93.191	Activiteiten van sportbonden en -federaties				917
93.199	Overige sportactiviteiten, n.e.g.				589
93.212	Exploitatie van pret- en themaparken				498
93.292	Exploitatie van recreatie-domeinen				
93.299	Sport (structureel gesubsidieerd)				
94.110	Bedrijfs- en werkgeversorganisaties				3 398
94.120	Beroepsorganisaties				922
94.200	Vakverenigingen				4 218
94.910	Religieuze organisaties				2 224
94.920	Politieke organisaties				258
94.991	Verenigingen op het vlak jeugdwerk				1 939
94.992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen				1 491
94.993	Verenigingen op het vlak van ziektepreventie en gezondheidsbevordering				
94.994	Verenigingen op het vlak van milieu en mobiliteit				757
94.995	Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking				559
94.999	Overige verenigingen, n.e.g.				5 008
96.091	Contactbemiddelingsbureaus en dergelijke				21
96.099	Overige persoonlijke diensten				103
99.905					
21.00	Bosbouw				50
22.00	Exploitatie van bossen				106

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
24.00	Ondersteunende diensten in verband met de bosbouw				19
15	Overige creatieve sectoren		0	0	0
14110	Vervaardiging van kleding en leer	11			
14120	Vervaardiging van werkkledij	11			
14130	Vervaardiging van andere bovenkledij	11			
14140	Vervaardiging van onderkledij	11			
14191	Vervaardiging van hoeden en petten	11			
14200	Vervaardiging van artikelen van bont	11			
14310	Vervaardiging van gebreide en gehaakte kousen en sokken	11			
14390	Vervaardiging van andere gebreide en gehaakte kleding	11			
15200	Vervaardiging van schoeisel	11			
18140	Binderijen en aanverwante diensten	6			
46160	Handelsbemiddeling in textiel, kleding, bont, schoeisel en lederwaren	11			
46421	Groothandel in werkkleding	11			
46422	Groothandel in onderkleding	11			
46423	Groothandel in kleding, m.u.v. werk- en onderkleding	11			
46424	Groothandel in kledingaccessoires	11			
46425	Groothandel in schoeisel	11			
46432	Groothandel in opgenomen beeld- en geluidsdragers	3			
46491	Groothandel in kranten, boeken en tijdschriften	6			
46498	Groothandel in lederwaren en reisartikelen	11			
47711	Detailhandel in damesbovenkleding in gespecialiseerde winkels	11			
47712	Detailhandel in herenbovenkleding in gespecialiseerde winkels	11			
47713	Detailhandel in baby- en kinderbovenkledij in gespecialiseerde winkels	11			

Tabel 2.11 Indeling NACE-activiteiten naar weerhouden domeinen, weerhouden cultuursector in Vlaams Gewest, Loontrekkende tewerkstelling (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers), vervolg

NACE-BEL code (5 digit)	NACE-BEL omschrijving (5 digit)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC (nummering subsectoren 1-12)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
47714	Detailhandel in onderkleding, lingerie en strand- en badkleding in gespecialiseerde winkels	11			
47715	Detailhandel in kledingaccessoires in gespecialiseerde winkels	11			
47716	Detailhandel algemeen assortiment in gespecialiseerde winkels	11			
47721	Detailhandel in schoeisel in gespecialiseerde winkels	11			
47722	Detailhandel in lederwaren en reisartikelen in gespecialiseerde winkels	11			
56302	Discotheken, dancings en dergelijke	3			
70210	Adviesbureaus op gebied van PR en communicatie	12			
71122	Landmeters	9			
73200	Markt- en opinieonderzoeksbureaus	12			
74105	Activiteiten van decorateur-etagisten	10			
74109	Overige activiteiten van gespecialiseerde designers	10			
74202	Activiteiten van persfotografen	6			
92029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten	2 en 5			
16	Overige (n.e.g.)		0	0	1 695
47.890	Markt- en straathandel in andere artikelen				58
47.910	Detailh. via postorderbedrijven of via internet				915
73.120	Mediarepresentatie				722

Bron ESSnet-Culture (2012), eigen verwerking

3 | Methodologisch kader voor opstellen van een satellietrekening cultuur

3.1 Onderscheid satellietrekening *sensu stricto* versus *sensu lato*

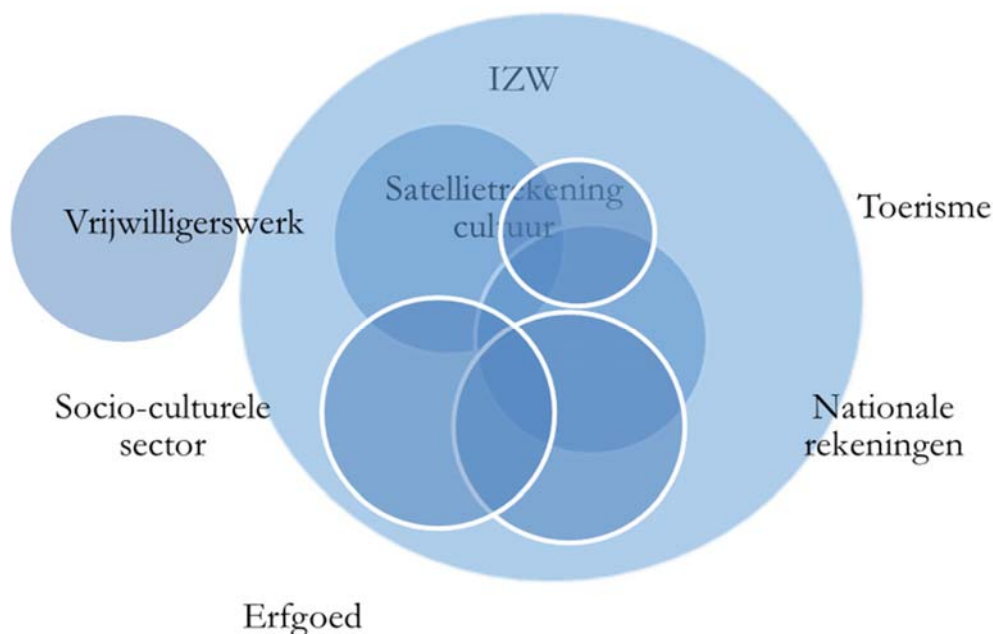
De nationale rekeningen definiëren zelf een aantal satellietrekeningen bij de basisrekeningen. Wij noemen ze satellietrekening *sensu stricto*. Daarnaast bestaan er tal van andere vormen van satellietrekening zoals het eigen onderzoek van het HIVA hierover en diverse studies die de economische betekenis van een sector in beeld wensen te brengen. Laat ons die satellietrekening *sensu lato* noemen. Soms bestaan beide zelfs naast elkaar. Zo bestaat er voor de gezondheidszorg een satellietrekening binnen het stelsel van de nationale rekeningen (HSA-Health satellite account) en de SHA-het ‘System of health accounts’. Ook de laatste volgt zo goed als mogelijk de methodes en concepten van de nationale rekeningen, en is er toch van te onderscheiden. Een voordeel van de satellietrekening *sensu lato* is het groter detail. Vergeet ook niet dat de satellietrekening *sensu lato* blijft verwijzen naar begrippen uit de nationale rekeningen, er deels elementen van gebruikt, en het blijft vergelijken met die concepten uit de nationale rekeningen.

In de studie betreffende de methodologie voor de ontwikkeling van een satellietrekening toerisme (UNSD, 2008b, p. 106) worden twee mogelijke benaderingen aangehaald voor de opmaak van een regionale satellietrekening: ‘interregionale benadering’ en ‘regionale benadering’. Bij de ‘interregionale benadering’ wordt er één standaard satellietrekening opgesteld die gemeenschappelijk is voor alle regio’s. Deze bouwt verder op de nationale satellietrekening en is direct gelinkt aan de SNA. De ‘regionale benadering’ daarentegen stelt de ontwikkeling voorop van een unieke satellietrekening per regio. Aangezien cultuur een gemeenschapsbevoegdheid is, is het logisch om de regionale benadering als uitgangspunt te nemen voor de ontwikkeling van een satellietrekening cultuur in Vlaanderen.

3.2 Overzicht en sterkte-zwakteanalyse bestaande modellen satellietrekening

In dit deel wordt een overzicht gegeven van het algemeen methodologisch kader dat toegepast wordt in een aantal relevante studies zoals de TSA (Tourism Satellite Accounts). De toegepaste methodologie kan als uitgangspunt dienen voor de verdere ontwikkeling van de methodologie in de huidige studie. Satellietrekeningen zijn een standaard statistisch concept dat voor steeds meer activiteiten wordt opgesteld, zodanig dat er soms overlap kan ontstaan. Dat is ook hier het geval. Dat onderscheidt het overigens van de nationale rekeningen waar elke activiteit maar op één plaats kan voorkomen. Dat onderscheidt de satellietrekening met de nationale rekeningen, en maakt uiteraard ook dat het als soort macro-economische rekening kan overlappen, ... met de nationale rekeningen. In figuur 3.1 wordt gewezen op deze particulariteit.

Figuur 3.1 Veelheid van (deels overlappende) satellietrekeningen versus één stelsel van nationale rekeningen

Bron Eigen synthese

3.2.1 Satellietrekeningen in Vlaanderen

3.2.1.1 Onroerend erfgoed

In een studie van Baerdemaeker, Lievevrouw, Vandekerckhove, Vastmans & Buyst (2011) werd de economische impact van onroerend erfgoed weergegeven aan de hand van een satellietrekening ‘Onroerend Erfgoed’, en dit in termen van omzet, toegevoegde waarde en werkgelegenheid. Er werd hierbij opgemerkt dat vanuit een macro-economische benadering de omzet het minst goede concept was aangezien het ons weinig vertelt over de werkelijke toegevoegde waarde. Tewerkstelling en toegevoegde waarde daarentegen hangen veel nauwer samen aangezien een deel van de toegevoegde waarde reeds vervat zit in het loon. Daarnaast sluit toegevoegde waarde ook nauw aan bij het Bruto Binnenlands Product (BBP). Daarnaast werd opgemerkt dat de impact van een sector op het BBP meer is dan wat weergegeven wordt door haar toegevoegde waarde, maar minder dan haar omzet. Zo moet er voor het in kaart brengen van de totale impact (in termen van toegevoegde waarde) van een sector op de economie, ook rekening gehouden worden met directe en indirecte effecten hetgeen zich uit in een gecumuleerde impact (Baerdemaeker, Lievevrouw, Vandekerckhove, Vastmans & Buyst, 2011, p. 21). Twee ‘functies’ of groepen van activiteiten werden hierbij in beeld gebracht: de ‘uitvoerende activiteiten’ en ‘toerisme en recreatie’. Om enkel en alleen de economische impact van het aandeel onroerend erfgoed op deze sectoren te berekenen, werd gebruik gemaakt van een ‘allocatiefactor’ (Baerdemaeker, Lievevrouw, Vandekerckhove, Vastmans & Buyst, 2011, p. 95). Om dus enerzijds de economische impact van het onderdeel ‘toerisme en recreatie’ op bestedingen in beeld te brengen (waarbij de data voor de berekening van de bestedingen afkomstig waren van het Steunpunt buitenlands beleid), als anderzijds de economische impact van het onderdeel ‘uitvoerende sector’ (gedefinieerd als de sectoren die zich bezighouden met in standhouden van het onroerend erfgoed in Vlaanderen) op de verschillende subsectoren (bouw, archeologie en landschapsverzorging) in beeld te brengen, werd gebruikt gemaakt van de satellietrekening ‘Onroerend Erfgoed’ (Baerdemaeker, Lievevrouw, Vandekerckhove, Vastmans & Buyst, 2011, p. 56 en p. 84).

Wat betreft de opleidingen voor de uitvoerende sector wordt er verwezen naar opleidingscijfers afkomst van het Fonds voor Vakopleidingen in de Bouwnijverheid (FVB) waarbij de NACE-codes 43995 'restaureren van bouwwerken' en 81300 'landschapsverzorging' worden aangehaald (Baerde-macker et al., 2011, p. 63).

3.2.1.2 Toerisme

De methodologie en bijhorende sectorafbakening voor de Satellietrekening Toerisme (Tourism Satellite Account 'TSA') voor het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (opgesteld voor het referentiejaar 2010) is grotendeels overgenomen uit de studies 'International Recommendations for Tourism Statistics 'IRTS' (UNSD et al., 2008a) en 'Tourism Satellite Accounts: Recommended Methodological Framework 'RMF' (UNSD et al., 2008b) en is qua perimeter verder verfijnd waar nodig. Qua methodologische opbouw van de satellietrekening kan er een duidelijke piramide-structuur afgeleid worden. Ook hier bestaat de satellietrekening uit een reeks van tabellen. Zo worden er aan de consumptiezijde drie 'TSA-tabellen opgesteld: twee 'TSA tabellen, met name betreffende het 'inkomend toerisme' en het 'intern toerisme' dienen als bronmateriaal voor de derde TSA-tabel 'totale consumptieve bestedingen in kader van toerisme'. Deze laatste tabel omvat daarnaast echter ook nog drie extra categorieën: waarde van accommodatie in eigen vakantiehuizen, sociale overdrachten (o.a. Vlaamse subsidies toerisme, cultuur en recreatie en subsidies voor vervoer) en andere vormen van toeristische consumptie (restcategorie) (Weekers, 2013a, p. 40). Aan de aanbodzijde wordt er via één TSA-tabel het toeristisch aanbod in beeld gebracht. Vervolgens wordt de economische impact van toerisme weergegeven aan de hand van de bruto toegevoegde waarde. Dit is in een syntheses tabel die gebaseerd is op elementen uit de voorgaande samenvattende TSA-tabellen omtrent de consumptie- en aanbodzijde, aangevuld met een aantal andere elementen (subsidies, belastingen, handels- en transportmarges). Zo worden de indicatoren om de economische impact in beeld te brengen, met name de toegevoegde waarde van de toeristische activiteiten en de directe toegevoegde waarde van toerisme, afgeleid via enerzijds de 'toerismesratio per product', als zijnde de toeristische consumptie per product afgeleid uit de TSA-tabel consumptie; en anderzijds via 'toerismeaandeel van het aanbod' hetgeen bekomen wordt door deze toerismesratio's te vermenigvuldigen met de aanbodgegevens uit de TSA-tabel aanbod. Ten slotte wordt er ook nog de tewerkstelling in de toeristische sector weergegeven.

De databronnen voor het opstellen van de TSA-tabellen betreffende consumptie zijn weerhouden uit een resem toerisme gerelateerde studies, aangevuld met onder meer Vlaamse en provinciale begrotingscijfers. De bronnen van de aanbodzijde zijn daarentegen te vinden in de regionale input- en outputtabellen (IOT) en regionale aanbod- en gebruikstabellen (AGT). Deze AGT en afgeleide IOT werden op A118-bedrijfstakkeniveau ter beschikking gesteld door het Federaal Planbureau. Het Federaal Planbureau had deze regionale versies namelijk ontworpen in het kader van een Vlaamse milieu IOT in opdracht van OVAM (Weekers, 2013b, p. 6). De TSA-tabel toerisme wordt ingedeeld naar NACE 2008 (5 digit) en CPA 2008 (6 digit). De sectorafbakening en bijhorende classificatie-indeling werd hierbij afgeleid uit het RMF waar de toerismesector werd geclassificeerd wat bedrijfstakken (als kolomvariabele) betreft naar ISIC (Rev. 4, 4 digit) en wat producten (rijvariabele) betreft naar CPC 2008 (5 digit) (Weekers, 2013a, p. 68). Deze bekomen classificatie-indeling werd getracht in overeenstemming te brengen met de bedrijfstakken-codes in de IOT. Aangezien de bedrijfstakken-codes in het IOT te weinig detail biedt, waardoor de perimeter te ruim is om de sector toerisme specifiek af te bakenen, worden een aantal variabelen uit IOT via verdeelsleutels verder gedetailleerd onderverdeeld tot op het niveau van 5 digit. Deze verdeelsleutel omvat een ratio die op basis van de gedecentraliseerde RSZ-statistieken, berekend kan worden als de verhouding tussen de weerhouden NACE 5 digit per IOT bedrijfstak en alle NACE 5 digit codes behorend tot deze IOT bedrijfstak. De gehanteerde bronnen voor het in beeld brengen van de tewerkstelling zijn te vinden in de RSZ-statistieken (gedecentraliseerd) en RSVZ-statistieken (Weekers, 2013b).

We kunnen concluderen dat er in het rapport sprake is van vier belangrijke satelliettabellen toerisme (Weekers, 2013a):

1. Een eerste tabel geeft de toerismeconsumptie weer waarbij de toerisme-uitgaven en andere vormen van consumptie (o.a. subsidies) weergegeven worden naar de 8 bestedingscategorieën weergegeven als producten (kolomvariabelen).
2. Een tweede satelliettabel geeft het toeristisch aanbod weer aan de hand van een zelf geconstrueerde aanbod- en gebruikstabel (AGT) waarbij de kolomvariabele de toeristische bedrijfstakken betreft (NACE, 5 digit) en de rijvariabele overeen komt met de toeristische producten (CPA, 6 digit). Beide elementen uit de tabel zijn bekomen door een koppeling te maken tussen enerzijds de vooropgestelde sectorafbakening toerisme vanuit RMF naar zowel ISIC (bedrijfstakken) en CPC (producten) en anderzijds de regionale input-en outputtabellen van het Federaal Planbureau, waarbij het relevant deel voor toerisme geschat werd via een verdeelsleutel (ratio werkgelegenheid op basis van gedecentraliseerde RSZ-cijfers).
3. Een derde satelliettabel geeft zowel het aanbod als de consumptie weer naar de verschillende bestedingscategorieën weergegeven als producten (kolomvariabelen). Hierbij worden de bruto toegevoegde waarde van de toeristische dienst en de directe bruto toegevoegde waarde van het toerisme als indicatoren weerhouden ter illustratie van de economische impact.
4. De tewerkstelling wordt daarnaast weergegeven in een satelliettabel waarbij de weerhouden bedrijfstakken rijvariabelen zijn. Deze variabelen worden ingedeeld naar tewerkstelling als loontrekkende of zelfstandige en helper en jobstudent. Meer informatie is te vinden in een aparte studie over de toeristische tewerkstelling (zie Weekers, 2013c, p. 82).

In de studie betreffende de ontwikkeling van een satellietrekening toerisme (Weekers et al., 2013a, p. 46) werden voor het bekomen de subsidiebedragen (aan de consumptiezijde), twee databronnen tegen elkaar afgewogen: de gebruikstabel van de nationale rekening en de begroting. Wat de eerste bron betreft, is het volgens methodologische nota's van Eurostat mogelijk om op basis van een gebruikstabel, in dit geval de regionale gebruikstabel (input-en outputtabel 2007), de sociale overdrachten door de overheid en non-profororganisaties te achterhalen. Het gebruik van deze bron heeft als groot voordeel dat de dataverzameling op zich niet meer moet gebeuren. Het nadeel is dan weer dat het nodige detail ontbreekt waardoor de sectorafbakening via een bepaalde verdeelsleutel moet gebeuren. Zo is de IO-code voor activiteiten slechts beschikbaar naar NACE (2 digit) en voor producten naar CPA (2 digit). Deze verdeelsleutel berekent het aandeel toerisme als volgt (Weekers et al., 2013a, p. 68):

- afbakening van de toerismerelevante bedrijfstakken op basis van het methodologisch raamwerk (UNSD et al., 2008a); de internationale ISIC-codes (4 digit) worden hierbij omgezet naar de Belgische NACE-codes (4 digit);
- op basis van gedecentraliseerde RSZ-statistieken berekening van de verhouding tussen weerhouden toeristische bedrijfstakken (NACE 4 digit) en de geaggregeerde bedrijfstak (NACE 2 digit) uit de input-outputtabel.

Het in beeld brengen van de aanbodzijde is daarnaast gebaseerd op de aanbodstabel, die ook afgeleid wordt uit de regionale input-outputtabel 2007. De reeds beschreven verdeelsleutel wordt hierbij dus ook aangewend voor de ramingen van het toerismerelevante deel. Aangezien voor het aanbod een volledige AGT opgesteld wordt, dienen naast de bedrijfstakken, ook de producten in beeld gebracht te worden. Het enige verschil dat dit met zich meebrengt is dat de sectorafbakening uit de relevante studies ingedeeld is naar CPC in plaats van ISIC en deze dient toegepast te worden op de productcode IOT in plaats van de IOT-code (Weekers et al., 2013a, p. 71).

De tweede databron, met name de subsidies één per één uit de begrotingen halen, is een veel arbeidsintensievere maar meer gedetailleerde manier van dataverzameling. De gehanteerde bronnen

zijn de Vlaamse begroting, Jaarverslag Toerisme en provinciale budgetten. Het grote voordeel hierbij is dat er geen verdeelsleutel dient toegepast te worden om de toerismerelevante uitgaven te bekomen.

Voor de invulling van de TSA wordt uiteindelijk de begroting als bronnenmateriaal weerhouden omdat ze een meer gedetailleerd beeld geeft dan de gebruikstabellen.

De satellietrekening toerisme is in Vlaanderen ondertussen aan zijn vierde jaargang toe. Hierboven baseerden wij ons op de versie TSA 2010. In 2012 werd een eerste versie gepubliceerd voor het jaar 2008 (Weekers, 2012). In 2013 verscheen het rapport TSA 2010 (Weekers, 2013a); in 2014 verscheen de TSA 2012 (De Maesschalck, Weekers, 2014) en in het voorjaar 2016 (De Maesschalck, Weekers, 2016) verscheen de TSA 2014. In de laatste versie werd overigens ook gebruik gemaakt van de jongste Input-output tabel 2010 waarvan wij ook hierna de aanbod en gebruikstabellen hebben gebruikt voor de sector cultuur.²⁴

3.2.1.3 Creatieve industrieën

In een studie van Flanders DC (Schrauwen et al., 2014) wordt de bedrijfseconomische impact van de creatieve industrieën in Vlaanderen in beeld gebracht. Hoewel er geen satellietrekening wordt ontwikkeld om de resultaten weer te geven, kunnen de gehanteerde analysemethodes ons toch mogelijk de nodige inzichten bijbrengen. In deze studie worden twee benaderingen gehanteerd voor het maken van een bedrijfseconomische analyse: een bottom-up benadering en een top-down benadering. Bij de top down benadering vertrekt men vanuit de NACE-indeling (5 digit) en baseert men zich voornamelijk op twee bronnen: RSZ-cijfers voor het in kaart brengen van de werkgelegenheid en Bel-First-cijfers voor het weergeven op bedrijfsniveau van onder meer de omzet, toegevoegde waarde en VTE²⁵. Beide bronnen kunnen hun cijfermateriaal weergeven naar NACE-BEL code (5 digit). Indien de top-down analyse niet het gewenste resultaat kan opleveren, bijvoorbeeld doordat een bepaalde subsector niet direct gekoppeld kan worden aan een overeenstemmende NACE-code, dan wordt de bottom-up analyse toegepast voor het inschatten van de economische impact. Hierbij worden de data verzameld vanuit de sectoren zelf en dit aan de hand van verschillende bronnen (bijvoorbeeld de Gouden Gids). In beide benaderingen worden de partiële cijfers geëxtrapoleerd om te komen tot totaalcijfers. Voor het maken van deze schattingen dienen de nodige assumpties weerhouden te worden, hetgeen de nodige beperkingen met zich meebrengt.

3.2.2 Satellietrekeningen in België

3.2.2.1 Satellietrekeningen IZW

Op nationaal niveau wordt door het Instituut voor de nationale rekeningen (INR) een satellietrekening gemaakt voor de instellingen zonder winstoogmerk (IZW)²⁶. We moeten hierbij bemerken dat slechts een deel van de beoogde perimeter uit onze studie in beeld gebracht wordt, met name enkel de private non-profit en dus niet de publieke non-profit en evenmin de private for-profit. Om de cultuursector zo volledig mogelijk in beeld te brengen, baseren we ons op de NACE-codes (NACE-BEL 2008) 90, 91, 92, 93 en 94.

²⁴ Met dankt aan Karolien Weekers (SVR) om ons te attenderen op de beschikbaarheid van deze regionale aanbod- en gebruikstabellen.

²⁵ Bel-First is een databank van Bureau van Dijk die uitgebreid cijfermateriaal en bijkomende informatie omvat voor alle bedrijfseconomische entiteiten, m.n. de jaarrekening van de ondernemingen, met inbegrip van de sociale balans. In Schrauwen et al. (2014). In feite betreft het de jaarrekeningen van de Balanscentrale van de NBB.

²⁶ Er moet worden opgemerkt dat in de studie van INR (2012, p. 7) de gehanteerde definitie voor IZW's (zoals omschreven in het Europees systeem van nationale rekeningen en regionale rekeningen) zich niet enkel beperkt tot de vzw's. "De populatie van de rekening bestaat hoofdzakelijk uit eenheden uit de private sector die, enerzijds, bezoldigd personeel tewerkstellen en/of een jaarrekening neerleggen bij de Balanscentrale en, anderzijds, de rechtsvorm van een vereniging zonder winstoogmerk (vzw) hebben aangenomen of een andere rechtsvorm zonder enig winstbejag (stichting, beroepsvereniging, enz.). Ook feitelijke verenigingen die personeel tewerkstellen en hun activiteit niet uit winstbejag doen (onder andere vakbonden) maken deel uit van de populatie. Verenigingen uit de overheidssector behoren daarentegen niet tot de bestudeerde populatie." (INR, 2012, p. 7).

Sinds 2009 zijn de statistieken betreffende IZW's sterk verbeterd waardoor de inhoud van de satellietrekeningen er sterk zijn op vooruitgegaan (INR, 2012, p. 11). Deze verbetering van het bronnenmateriaal, met name meer nauwkeurige gegevens, wordt verklaard door het gebruik van statistieken op basis van jaarrekeningen die de grote vzw's en stichtingen neerleggen bij de Balanscentrale van de INR. Wat betreft de kleine IZW's, die geen jaarrekeningen moeten neerleggen, wordt deze informatie bekomen via de structuurenquête (ADSEI) en RSZ-gegevens (INR, 2012, p. 7).

In de satellietrekeningen van de INR gebeurt de afbakening van de verenigingssector door de onderverdeling van IZW's in twee categorieën. Enerzijds zijn er instellingen zonder winstoogmerk die marktproducenten zijn en ondergebracht worden onder de institutionele sector 'Niet-financiële vennootschappen (S11)', waarbij de economische stromen moeten afgezonderd worden uit de nationale rekeningen om tot de satellietrekeningen van de IZW's te komen. Anderzijds zijn er instellingen zonder winstoogmerk die niet-marktproducenten zijn en die vallen onder de institutionele sector 'IZW's t.b.v. huishoudens (S15)', waarbij de rekeningen integraal worden opgenomen in de satellietrekeningen van de IZW's (INR, 2012, p.12).

Tabel 3.1 Satellietrekening van de IZW's (NACE-codes 90, 91, 92, 93, 94 (als schatting van cultuursector)), ingedeeld naar marktoutput, bruto toegevoegde waarde en gesalarieerde werkgelegenheid, België, 2010

	Marktoutput (P.11)	Gesalarieerde werkgelegenheid			Bruto toegevoegde waarde
NACE-BEL (2008)	In miljoen euro	Aantal werkzame personen (duizend personen)	Arbeidsvolume (duizend uren)	Beloning (D.1) (in miljoen euro)	In miljoen euro
Kunst en culturele activiteiten (R, 90 en 91)	707,1	9,9	15 723,7	393,5	500,3
Sport, ontspanning en recreatie (R, 92 en 93)	584,4	6,1	8 459,9	239,1	343,1
Vereniging (S, 94)	3 468,1	38,8	52 903,3	1 942,6	2 219,7
Totaal	4 759,6	54,8	77 086,9	2 575,2	3 063,1

Bron INR (2012)

Tabel 3.1 is slechts een ruwe benadering van de satellietrekening cultuursector, in 2010. Zo slaan de cijfers enkel op private non-profit, hetgeen betekent dat de private for-profit en publieke non-profit niet in beeld gebracht worden. Bovendien is de weerhouden NACE-indeling slechts beschikbaar op een gering detail, waardoor we onder andere NACE-code 92 (Loterijen en kansspelen), die moeilijk met cultuur in overeenstemming kan worden gebracht, er niet uit kunnen filteren. Als we daarnaast ook afdalen op een lager niveau (3 digit) dan zien we ook dat de NACE-code 94 (Vereniging) in zijn totaliteit slechts gedeeltelijk relevant is voor de cultuursector. Zo zouden de NACE-codes 94.1 (Bedrijfs-, werkgevers- en beroepsorganisaties) als 94.2 (Vakverenigingen) eruit gefilterd moeten kunnen worden.

Ter vergelijking geven wij de informatie voor een aantal jaren terug (2000, 2003). Hier is onder meer een oudere NACE-code van toepassing.

Tabel 3.2 Satellietrekening van de IZW's (NACE-codes 91, 92, (als schatting van cultuursector)), ingedeeld naar bestedingen (2003) en gesalarieerde werkgelegenheid (2000), België

NACE-BEL (2003)	Bestedingen (in miljoen euro)*	Aantal werkzame personen (duizend personen)
<i>Bedrijfs-, werkgevers- en beroepsorganisaties, vakverenigingen (O, 91.1 en 91.2)</i>	<i>n.b.</i>	<i>12,4</i>
<i>Overige verenigingen (O, 91.3)</i>	<i>n.b.</i>	<i>21,3</i>
Diverse verenigingen (O, 91)	2 627,7	33,7
<i>Culturele activiteiten (O, 92.1-92.5)</i>	<i>n.b.</i>	<i>8,2</i>
<i>Sport en overige recreatie (O, 92.6 en 92.7)</i>	<i>n.b.</i>	<i>5,6</i>
Recreatie, cultuur en sport (O, 92)	1 120,4	13,8
Totaal	3 748,1	47,5
Totaal (exclusief O, 91.1 en 91.2)	n.b.	35,1

* Totale bestedingen = totale productiekosten + overige inkomstenoverdrachten (D.7) + inkomen uit vermogen (D.4) + overige.

Bron INR (2009)

Ook hier is, als we afdalen op een lager niveau (3 digit), de NACE-code 91 (Diverse verenigingen) in zijn totaliteit slechts gedeeltelijk relevant voor de cultuursector. Zo zouden de NACE-codes 91.1 (Bedrijfs-, werkgevers- en beroepsorganisaties) en 91.2 (Vakverenigingen) er kunnen uitgefilterd worden ... indien de informatie beschikbaar was. Die informatie is wel beschikbaar voor de werkgelegenheid en kan gehanteerd worden om de bestedingen te verdelen.

Als we de 2,3 miljard euro bestedingen (3,8 miljard euro, waarvan geschat ongeveer 60% Vlaams is) uit tabel 3.2 vergelijken met een vroeger geschat cijfer van ongeveer 1,25 miljard euro (50,9% private non-profit in totale geschatte besteding van 2,5 miljard euro)²⁷ dan zien we de afbakening van de sector cultuur in de studie van de INR (2009) een stuk ruimer is dan onze vroegere afbakening.

Als we daarnaast in tabel 3.2 voor de kolomvariabele 'aantal werkzame personen (excl. Overige verenigingen)', het aantal personen van 21 000 (35 100, waarvan ongeveer 60% Vlaams is), vergelijken met een vroeger geraamd cijfer van 11 297 werknemers tewerkgesteld in de vzw (privé) voor het jaar 1997,²⁸ dan zien we weer dat de door ons weerhouden cultuursector vanuit INR (2009) een stuk ruimer gevat is.

Het feit dat de perimeter vanuit de studie van de INR (2009 en 2012) ruimer lijkt te zijn is logisch aangezien we in onze voorgaande studies (Pacolet et al., 2001 en 2008) enkel de socioculturele sector in kaart brachten hetgeen slechts een onderdeel van cultuur vormt. In deze studie wordt er dan ook vertrokken vanuit een nulmeting voor het jaar 2013 waarbij de scope vergroot zal worden tot de totale cultuursector.

3.2.2.2 Gezondheidszorgrekeningen

Zoals boven reeds gemeld bestaan er twee types satellietrekening gezondheidszorg, één beschreven in de nationale rekeningen zelf (SNA, 2010), en één apart ontwikkeld in het kader van de OESO, Eurostat en de WGO. Het is deze laatste die het meest verfijnd is. België past reeds geruime tijd deze richtlijnen toe om de gezondheidsrekening voor België op te stellen.

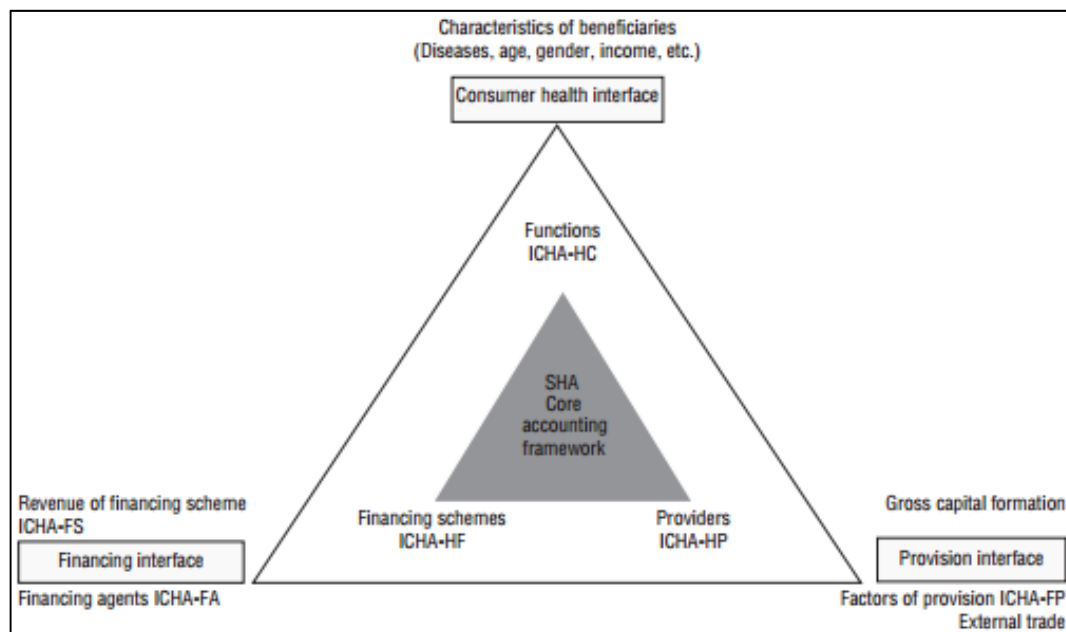
Figuur 3.1 geeft een schematisch overzicht van alle dimensies die aan bod komen in de gezondheidszorgrekeningen, ook wel beter bekend als de 'System of Health Accounts (SHA)' ontwikkeld

²⁷ Zie Pacolet J., Van Opstal W. & Borghgraef M. (2008), *Wie betaalt de social profit in Vlaanderen?*, HIVA-KU Leuven, 284 p.

²⁸ Raming volgt uit berekening toegepast op cijfers uit een voorgaande studie Pacolet et al. (2001). De berekening gebeurt als volgt: 15 874 (aantal werknemers privé, volgens gedecentraliseerde RSZ-statistieken 1997) maal 71% is gelijk aan 11 297. De ratio 71% is de verhouding 14 001,5/(14 001,5 + 5 672,5). Dit komt overeen met de verhouding werknemers VZW privé/totaal privé, volgens gecentraliseerde DBRS-statistieken, 2001. Voor meer informatie zie Pacolet J., Marchal A., Van De Putte I., Dewilde S., Verbrughe K. & Strobbe S. (2001), *Ontwerp van satellietrekeningen voor de non-profit sector: voor België: de gezondheidssector; voor Vlaanderen: welzijn, socioculturele sector, onderwijs*, HIVA-KU Leuven, Leuven, 363 p. + bibliografie en bijlagen.

door de OESO in 2002. De SHA volgt hierbij de ‘International Classification for Health Accounts’ (ICHA) en bestaat uit drie dimensies met bijhorende classificatie: financiers (ICHA-HF), verstrekkers (ICHA-HP) en functies (ICHA-HC). Deze drie classificatieschema’s geven de consumptie van gezondheidsgoederen- en diensten weer, hetgeen overeenstemt met haar voorzieningen en financiering. Een combinatie van deze dimensies levert een aantal standaardtabellen betreffende de gezondheidsuitgaven op: HF x HC (financiering x functie) als belangrijkste, en verder nog HF x HP (financiering x ‘provider’, verstrekker). Daarnaast zijn aanvullende dimensies mogelijk als er gekeken worden naar het type aanbieder of verstrekker.

Figuur 3.2 Belangrijkste dimensies gezondheidszorgrekeningen (SHA), 2011

Bron OESO, Eurostat, WHO (2011, p. 55)

De handleiding SHA 2.0 voor gezondheidszorg analyseerde ook de problematiek van kapitaalvorming en kapitaalgebruik in de gezondheidssector en de problematiek van onderwijs en onderzoek (‘research and development’). Ook deze laatste categorieën hebben een karakter van investeringen, zodanig dat zij volgens de opstellers van de handleiding van de satellietrekening gezondheidszorg een andere benadering behoeven dan de klassieke lopende uitgaven.

Wat de kapitaalvorming onder de vorm van fysieke kapitaalgoederen betreft moet het onderscheid gemaakt worden tussen de investeringen zelf, die in de gebruikstabel van de nationale rekeningen is te vinden, en het gebruik van het vaste kapitaal, of de afschrijvingen, die te vinden zijn in de aanbodtabel en deel uit maakt van de toegevoegde waarde.²⁹

Onderzoek en ontwikkeling leidt ook tot kapitaalvorming onder de vorm van bijvoorbeeld octrooien of meer algemeen het publiek goed van kennisontwikkeling. Onderwijs is eveneens een goed op zich, maar ook een investering in ‘human capital’.

In de satellietrekening gezondheidszorg werd een kapitaalrekening voorzien, maar daarenboven en enigszins illustrerend dat men nog niet goed weg wist met waar onderzoek en onderwijsuitgaven onder te brengen, werd bij de kapitaalrekening (HK) nog een reeks van ‘memorandum items’ ondergebracht, met name de HKR (kapitaalrekening ‘related’) rubrieken ‘HKR4 research and development

²⁹ Interessante toelichtingen over de begrippen zijn te vinden bij de APS. Zie bijvoorbeeld <http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/2880.htm>

in health' en 'HKR 5 Education and training of health personnel'. Een eerste bekommernis was om in de zorgkostenrekening enkel de kosten van de zorg in beeld te brengen en niet deze overige kosten. Zo zal bijvoorbeeld een universiteit ziekenhuis naast patiënten behandeling ook uitgaven hebben voor onderzoek en voor onderwijs, en dit zou moeten gescheiden blijven. Enkel de eerste uitgaven zouden mogen verschijnen in de satellietrekening gezondheidszorg. Niet steeds is dit eenvoudig te maken (hoe bijvoorbeeld de stagebegeleiding als een onderwijskost identificeren), maar analytisch moet het in alle geval onderscheiden worden.

Helemaal zuiver is overigens de rekening toch niet te krijgen want zo is de bijkomende opleiding van het personeel, waarvoor men uitgaven doet bij opleidingsinstellingen, in feite een intermediair verbruik en komt het wel in de rekening van de uitgaven via de aankoop van intermediaire goederen betreffende deze vorming.

De aandacht voor onderwijs in de SHA illustreert niet alleen het belang ervan in een optiek van investering in human capital, maar ook als element van de uitgaven (publiek of privé) voor zorg. Hetzelfde stelt zich voor het onderwijs in de sfeer van de culturele sector, waar onderwijs en vorming soms een deel vormen van de socio-culturele sector, maar ook in het kunstonderwijs zelf, of de opleiding voor beroepen (bijvoorbeeld architecten, bibliothecarissen) die een directe specialiteit vormen voor de sector, is het wenselijk om zij in beeld te brengen. Dit kan overigens uitgaven betreffen voor zowel het regulier onderwijs als het volwassenonderwijs. In tegenstelling tot het voorstel in SHA om zij pas in beeld te brengen als een HKR (kapitaalrekening 'related') memorandum item stellen wij hierna voor om een item 'onderwijs' expliciet op te nemen, in de basislijst of in een soort van uitgebreid begrip met deze items. Wij bespreken hierna overigens reeds diverse perimeters van het begrip cultuur die kan gehanteerd worden.

3.2.3 Satellietrekening sport (SRS): het voorbeeld van Nederland

In Nederland heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) recent een satellietrekening sport (SRS) ontworpen om zo de economische impact van deze sector in beeld te brengen. Als leidraad voor de ontwikkeling van de methodologie van een SRS wordt gerefereerd naar twee studies, met name de richtlijnen die opgesteld zijn door de 'EU Working group on sport and economics' en de studie 'Tourism Satellite Account: Recommended Methodological Framework'. Deze Europese richtlijnen hebben onder meer als doel het waarborgen van de internationale vergelijkbaarheid van de bekomen statistieken. De afbakening voor de sector sport valt terug op de NACE 92.6 Sport, aangevuld met sportreguleerde economische activiteiten (bv. drankconsumptie in voetbalkantine). In de zogenaamde 'Vilnius definitie' van sport, tot stand gebracht door de Europese Werkgroep, kwam men uiteindelijk tot 400 CPA's (producten) die tot de perimeter 'sport' kunnen gerekend worden. Aangezien de Vilnius definitie niet sluitend is, is het voor landen mogelijk om hiervan af te wijken zolang dit maar voldoende verantwoord wordt (bv. via vuistregels). De indicatoren die in beeld gebracht worden, zijn, opnieuw, de finale bestedingen en de werkgelegenheid.

De ontwikkeling van de SRS gebeurt conform de nationale rekeningen in twee fases:

1. verwerking bronnen: omzetting van brongegevens naar classificatie-indeling nationale rekeningen. Deze brongegevens zijn te vinden in de CBS-database zelf. Voor het maken van schattingen wordt er daarnaast ook gebruik gemaakt van externe bronnen;
2. integratiefase: bronnen die handelen over dezelfde fenomeen worden tegen elkaar afgewogen en enkel de meest betrouwbare bron wordt weerhouden. Daarnaast worden de bekomen cijfers uit de SRS vergeleken met de overeenkomstige cijfers in de nationale rekeningen om zo mogelijk overschattingen te detecteren (van der Meulen et al., 2012).

3.2.4 Overzicht modellen satellietrekeningen cultuur internationaal

3.2.4.1 EU-landen

Een aantal Europese landen zijn reeds gestart met de ontwikkeling van een satellietrekening voor cultuur. Zij bouwen verder op de basis die gelegd is door Essnet-Culture, al zijn afwijkingen, zowel conceptueel als methodologisch, op deze studie, meer de regel dan de uitzondering.

a) Polen

Voor het afbakenen van de scope van de cultuursector via NACE Rev.2-code (4 digit) en bijhorende definities wordt er door het 'Statistical Office in Krakow' uitgegaan van het ESSnet-Culture begripkader. Zoals voorgesteld door ESSnet-Culture worden de NACE-activiteiten weergegeven naar een aantal culturele domeinen. Het economisch belang van de sector wordt in beeld gebracht aan de hand van haar bruto toegevoegde waarde. Het belang van de culturele domeinen en de institutionele sectoren in de culturele bruto toegevoegde waarde wordt in beeld gebracht. Voor de berekeningen wordt er uitgegaan van het ESR 95 (Europees stelsel van nationale en regionale rekeningen)-begripkader. Methodologisch gezien betekent dit dat de dezelfde definities, databronnen en berekeningsmethodes gebruikt worden als vastgelegd in ESR 95. Op basis van data voor het jaar 2008 kwamen ze tot een bruto toegevoegde waarde van 2,7% van het BBP waarvan 2/3 tot stand gebracht was in 3 culturele domeinen, met name 'boeken en pers', 'audiovisueel en multimedia' en 'reclame'. In een volgende fase zal onder andere ESR 2010 geïmplementeerd worden, en zal de methodologie voor de berekening van de gebruikszijde ontwikkeld worden, vzw's toegevoegd worden aan de institutionele sectoren en worden de cijfers geüpdatet voor het jaar 2010-2012 (Statistical Office in Krakow, 2015).³⁰

b) Spanje

De satellietrekening cultuur sluit nauw aan bij de AGT uit de nationale rekeningen. Onder meer de binnenlandse productie, bijdrage aan het BBP en werkgelegenheid worden in kaart gebracht. Enkel de cultuurrelevante productie wordt in beeld gebracht. Vooralsnog zijn er nog geen statistieken voorhanden van in- en uitvoer en finale consumptieve bestedingen. De cultuurrelevante productie van niet-cultuurrelevante bedrijfstakken wordt niet in beeld gebracht (Geerdinck et al., 2014, p. 28-29).

De satellietrekening cultuur wordt in Spanje tot stand gebracht door het 'Ministerio de Educación Cultura y Deporte' (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Sport) en dit onder het toezicht van het National Statistisch Instituut van Spanje. Deze satellietrekening omvat jaarlijkse officiële statistieken die terug te vinden zijn in het Nationaal Statistisch Plan. In deze satellietrekening worden niet enkel de activiteiten maar ook de producten die relevant zijn voor cultuur in kaart gebracht. De producten en activiteiten die cultuurrelevant zijn, worden afgeleid uit het SNR (Systeem van Nationale Rekeningen). Voor de methodologie en de bijhorende berekeningen van de economische impact (in percentage van BBP en Bruto Toegevoegde Waarde), baseren ze zich op de Nationale Rekeningen. De scope van de sector wordt zowel naar domeinen als naar functies weergegeven en lijkt sterk overeen te komen met deze vastgelegd in het ESSnet-Culture begripkader. Ze maken hierbij wel een onderscheid tussen cultuur gerelateerde activiteiten en activiteiten gerelateerd aan het intellectueel eigendom; in percentage van het BBP was de schatting(als gemiddelde voor de jaren 2008-2012) 2,7% van het BBP voor cultuur tegenover 3,5% voor het intellectueel eigendom (Ministerio de Educación, Cultura y Deporte).³¹

³⁰ Statistical Office in Krakow (2015). Centre for Cultural Statistics. Polish Culture Satellite Account. Methodological issues and calculations [Powerpoint]. Brussels, January 16, 2015.

³¹ Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2015). Satellite Account on Culture in Spain [Powerpoint].

c) Portugal

De ontwikkeling van de satellietrekening cultuur is gebaseerd op twee rapporten. Om tot een satellietrekening te komen, werd in een voorbereidende fase de ESSnet-studie als leidraad gebruikt. Daarnaast zijn de belangrijkste concepten, classificatie-indelingen en methodologie die nodig zijn bij de ontwikkeling van een satellietrekening, gebaseerd op het conceptueel kader van het ESR 2010.

Het 'Instituto Nacional de Estatística' (Nationaal Statistisch Instituut) heeft reeds in een eerste fase (van drie fases) een haalbaarheidsstudie voor de ontwikkeling van een satellietrekening cultuur neergeschreven. De satellietrekening is gebaseerd op drie pijlers: (1) een vereenvoudigde aanbods- en gebruikstabel, (2) multidimensionaal, en (3) modulair. In de aanbod- en gebruikstabel wordt onder meer de bruto toegevoegde waarde in beeld gebracht. Daarnaast bestaat het multidimensionaal begrippenkader uit volgende drie elementen: (1) 60 economische activiteitsectoren (NACE), (2) culturele rangschikking (ESSnet-Culture) en (3) institutionele sectoren (SNR, 2010). Tenslotte omvat het modulair concept 10 domeinen en 6 functies zoals reeds was aangehaald in de studie van ESSnet-Culture.

Verder bouwend op de haalbaarheidsstudie uit de eerste fase, heeft men in een tweede fase onderzocht wat de scope van de satellietrekening cultuur (naar economische activiteit en product) zou moeten zijn. Eén van de problemen is dat het afbakenen van de sector zeer complex en tijdsintensief is omwille van het ontbreken van informatie voor een aantal economische eenheden (voornamelijk in de non-profit sector). Een ander belangrijk probleem dat zich hierbij voordeed was onder meer het feit dat het ESSnet-begrippenkader in praktijk moeilijk toepasbaar bleek. Zo lijken de voorgestelde economische activiteiten ontoereikend te zijn voor de praktijksituatie en is de voorgestelde classificatie naar domeinen en functies niet optimaal. Daarnaast wordt er nog melding gemaakt van een resem andere praktische problemen. Eén ervan is dat het in praktijk onder andere vaak moeilijk is om de zuiver culturele component af te bakenen in de activiteiten van grootschalige verkooppunten (bv. FNAC). Een aanvullend probleem is de relevantie van onderwijs in de cultuursector. Men stelt voor het te introduceren op basis van het 'product'.

In een laatste fase wordt een aanbod- en gebruikstabel opgesteld binnen de weerhouden scope van de cultuursector (Instituto Nacional de Estatística, 2015).³²

d) Tsjechië

Het 'Ministry of Culture of the Czech Republic' en 'NIPOS National Information and Consulting Centre for Culture' publiceert sinds de eerste versie van de satellietrekening cultuur (referentiejaar 2009) jaarlijks een satellietrekening. Het hoofddoel van de satellietrekening was om de financiële inkomsten en uitgaven in de cultuursector in beeld te brengen, en dit naar duidelijk afgebakende culturele activiteiten/domeinen en providers en gebruikmakend van data afkomstig uit steekproeven van geharmoniseerde statistische enquêtes ('harmonized statistical survey samples')/vragenlijsten. Er wordt aangehaald dat de beschrijving en definiëring van cultuur zeer moeilijk is aangezien het één van de meest complexe terreinen is in het socio-economisch leven. Voor de classificatie in culturele domeinen worden de door ESSnet voorgestelde domeinen grotendeels overgenomen. Ze maken hierbij wel een onderscheid tussen hoofdzakelijk culturele domeinen, aangrenzende domeinen (vb. toerisme) en 'gerelateerde' domeinen (vb. ICT). Eén van de problemen bij de dataverzameling is dat cultuuractiviteit vaak verspreid zijn in verschillende statistische klassen en dat dergelijke surveys zeer duur en complex zijn waardoor de transparantie verlaagd wordt (Cultural Affairs Committee, 2015).³³

32 Instituto Nacional de Estatística, (2015). Office of Cultural Strategy, Planning and Evaluation. The Portuguese Culture Satellite Account. State of play [PowerPoint]. CAC, Brussels, 16 January 2015.

33 J. Mizerova, J. Radova (2015). Satellite Account on Culture of the Czech Republic [PowerPoint]. 16 January 2015.

e) Finland

In Finland wordt eerst bepaald welke bedrijfstakken volledig of gedeeltelijk cultuurrelevant zijn. Hierbij wordt alle productie van de relevante bedrijfstakken in beeld gebracht in de satellietrekening. De cultuurrelevante productie van niet-cultuurrelevante bedrijfstakken wordt niet in beeld gebracht (Geerdinck et al., 2014, p. 28-29).

In Finland is er al sinds 2008 een operationele satellietrekening cultuur waardoor het gezien kan worden als één van de voortrekkers op dit gebied. De satellietrekening geeft onder meer de tewerkstelling, de financiering alsook de in- en uitvoer weer. In 2012 was de omvang van de sector cultuur ongeveer 3% van de totale bruto toegevoegde waarde en 4% van de totale werkgelegenheid (Ministry of Education and Culture, 2015).³⁴

f) Nederland

In Nederland heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) reeds een vooronderzoek uitgevoerd voor het ontwerp van een satellietrekening 'cultuur en creatieve industrie'. In de satellietrekening wordt er een onderscheid gemaakt tussen cultuur (cf. ESSnet-definitie) de creatieve industrie (cfr. CBS-definitie).³⁵ Voor de conceptuele afbakening van een cultureel product naar cultuur of de creatieve sector wordt er geopteerd voor een tweedimensionaal kader, bestaande uit 'eigenschappen product' en 'activiteit bedrijfstak'. Deze afbakingswijze is afgeleid uit het raamwerk van Canada en wordt weergegeven naar SBI (Standaard Bedrijfsindeling) op 5 digit.

De satellietrekening cultuur bouwt verder op de aanbod- en gebruikstabellen (AGT) en de werkgelegenheidstabel die beide terug te vinden zijn in de nationale rekeningen. Om de tabellen op het detail van SBI (5 digit) weer te geven, zal bij elke bedrijfstak (waaronder SBI's vallen) het aandeel cultuur of creatieve industrie van de respectievelijke SBI-activiteit geschat moeten worden. Om uiteindelijk de economische impact van cultuur en de creatieve sector in te schatten zal er op basis van de brontabellen (AGT en werkgelegenheidstabellen) steeds bottom-up gewerkt worden waarbij de dataverzameling gebeurt op het grootste detailniveau, met name SBI (5 digit). Er moet hierbij opgemerkt worden dat het detailniveau van de AGT en de werkgelegenheidstabellen beperkt is tot hetgeen wat gepubliceerd wordt in de jaarlijkse publicaties van de Nationale Rekeningen (Geerdinck et al., 2015, p. 23-27).

g) Verenigd Koninkrijk

Het Verenigd Koninkrijk publiceert haar gegevens niet in de vorm van een satellietrekening. Om de economisch relevante indicatoren weer te geven hanteert men namelijk bedrijfsstatistieken die niet direct aansluiten met de nationale rekeningen (Geerdinck et al., 2015, p. 30). In hun analyse maakt men het onderscheid tussen de cultuursector en de creatieve sector.³⁶

3.2.4.2 Niet-Europese landen

Daarnaast zijn er ook een satellietrekeningen cultuur beschikbaar in een aantal niet-Europese landen, waarbij deze los staan van de ESSnet-studie.

a) Canada

Canada geeft de het economisch belang van de cultuursector weer maar niet aan de hand van een satellietrekening. Ze geven echter wel weer wat de economische impact is van cultuur in het BBP. Meer recent werd een methodologie uitgewerkt waarbij zowel de aanbod-als de gebruikszijde in beeld werd gebracht (Geerdinck et al., 2015, p. 30).

³⁴ Ministry of Education and Culture (2015). Culture Satellite Account in Finland. Cultural Affairs Committee. Brussels, 16 January 2015.

³⁵ De enge definitie van creatieve industrie volgens het CBS omvat volgende activiteitencusters: kunsten en cultureel erfgoed, media en entertainment, creatieve zakelijke dienstverlening (Geerdinck et al., 2012, p. 10).

³⁶ Eurostat (2015). Minutes of the culture statistics working group. Meeting of the Working Group on cultural statistics, Luxembourg, 28-29 April 2015.

b) VS

In de Verenigde Staten wordt voor het opstellen van een satellietrekening 'kunsten en culturele productie' gebruik gemaakt van input-outputtabellen. De satellietrekening brengt de economische bijdrage van deze sector in beeld en maakt een schatting van de werkgelegenheid. Er wordt een indeling gemaakt in 4 categorieën van cultuurrelevantie: essentiële creatieve kunsten, andere essentiële creatieve sectoren, ruimere culturele sectoren en gerelateerde sectoren. De definiëring van 'Kunsten en culturele productie' ligt sterk in lijn met de VN-definitie; het omvat met name creatieve artistieke activiteit, de respectievelijke geproduceerde goederen en diensten, de geproduceerde goederen en diensten ter ondersteuning en de constructie van gebouwen waarin het geproduceerd wordt (Kern, 2014).

Voor 2002 werd de bijdrage van de sector geschat op 3,7% van het BBP.

c) Australië

De voorgestelde methodologie voor het opstellen van een satellietrekening gaat verder dan het louter desaggregeren van indicatoren uit de nationale rekeningen. Aanvullend stelt Australië namelijk voor om ook vrijwilligerswerk en niet-markt productie van producten in de culturele en creatieve sectoren weer te geven in een satellietrekening. Om niet enkel de cultuurrelevante productie van cultuurrelevante bedrijfstakken in beeld te brengen, maar daarnaast ook de cultuurrelevante productie van niet-cultuurrelevante bedrijfstakken, wordt voor dit laatste element gebruik gemaakt van verdeelsleutels, met name het voorkomen van cultuurgerelateerde beroepen in deze bedrijfstakken, om zo het cultuurrelevant deel van de productie af te bakenen (Geerdinck et al., 2015, p. 30). Deze methode sluit aan bij het voorstel van ESSnet-Culture.

3.2.5 Conclusie: knelpunten

Probleem 1

- Het merendeel van de EU-landen stelt een satellietrekening op die verder bouwt op de aanbod- en gebruikstabellen van de nationale rekeningen. Op zich is dit een goede zaak aangezien dit een gedetailleerde vertakking van de bestaande nationale rekeningen inhoudt (satellietrekening sensu stricto). Dit heeft echter als belangrijk nadeel dat dergelijke cijfers niet op gedetailleerder niveau openbaar mogen worden weergegeven dan het detail wat voorhanden is in de nationale rekeningen. Deze methode verlaagt dus duidelijk de transparantie en betrouwbaarheid van de bekomen eindresultaten aangezien de achterliggende cijfers voor het grote publiek niet verifieerbaar zijn. Deze beperkte transparantie wordt echter overgenomen door Eurostat. Zo wordt bij het schatten van de culturele werkgelegenheid (gebruikmakend van de matrixbenadering) op het grootste detailniveau gewerkt voor het samenstellen van deze cijfers maar worden enkel de geaggregeerde cijfers gepubliceerd.

Probleem 2

Een ander praktisch probleem dat zich voordoet bij het gebruik van de AGT als startpunt voor de ontwikkeling van een satellietrekening in Vlaanderen, is dat de tabel (te vinden op de publiek beschikbare databank NBB.stat) enkel betrekking heeft op de totale Belgische economie. Er is dus noch sprake van een regionale dimensie noch sprake van een verbijzondering naar institutionele sector (bv. IZW's).³⁷

Een deel van dit probleem wordt echter verholpen doordat het Federaal Planbureau een regionale IOT 2010 opstelt. De data hieromtrent zullen hierna worden verkend. De indeling naar NACE 2-digit sectoren blijft echter een grote beperking van deze methode.

De indeling naar institutionele sectoren is echter mogelijk via een cross-classificatietabel waarbij de institutionele sectoren uit de sectorrekeningen gekoppeld worden aan de informatie uit de AGT.

³⁷ Contactpersoon Hans De Dyn (NBB).

In beide tabellen/rekeningen worden de bedrijfstakken naar NACE (2 digit) weergegeven (Europese Commissie, 2010). Dit is echter ook nog altijd onvoldoende, als er openbare non-profit spelers zijn, wat ook in deze sectoren het geval is.

- **Probleem 3**

Er dient gebruik gemaakt te worden van verdeelsleutels om enkel het cultuurrelevant deel van de cultuurgerelateerde bedrijfstakken in beeld te brengen. Doet men dit niet, dan impliceert dit meteen een overschatting van de bekomen cijfers. Doet men dit wel, moet men indachtig zijn dat men met schattingen werkt.

- **Probleem 4**

Voor het in kaart brengen van de publieke bestedingen stelt ESSnet voor om louter de relevante gegevens uit de administratieve data te weerhouden volgens de COFOG-classificatie (4 digit). Een groot nadeel bij deze classificatie-indeling is dat ze weinig gedetailleerd is. Het zou dus beter zijn om op een meer gedetailleerd niveau te werk gaan (bv. begrotingsartikel) en zo ten volle de mogelijkheden van een satellietrekening te gebruiken.

- **Probleem 5**

Voor het in beeld brengen van de werkgelegenheid in de cultuursector baseert ESSnet (en vervolgens ook Eurostat) zich op de matrix activiteiten (NACE) en beroepen (ISCO-08). Het bijhorend algoritme om de cultureel gedeelte af te leiden, zorgt er echter voor dat niet alle relevante activiteiten weerhouden worden, hetgeen wel het geval is bij de top-downbenadering volgens NACE. Administratieve data op basis van NACE-code maken het bovendien mogelijk om een onderscheid te maken tussen private en publieke tewerkstelling. De RSZ geeft namelijk de private en publieke (deels RSZPPO) tewerkstelling weer. Door deze data te kruisen met de paritaire comités (PC) kan de social profit afgebakend worden en kan de niet-commerciële private sector gescheiden worden. Zelfstandigen zijn dan weer een andere dimensie. Het KBO (Kruispuntbank van ondernemingen), vroeger beter bekend als DBRIS, maakt het bovendien mogelijk om via het statuut van de werkgever het aandeel commerciële sector, VZW en openbare sector te berekenen.

3.3 Praktische uitwerking satellietrekening

3.3.1 Satellietrekeningen socioculturele sector bestaand eigen onderzoek

In het verleden werd er vanuit het HIVA in het kader van diverse rapporten omtrent satellietrekeningen voor de non-profit sector ook de socioculturele sector in beeld gebracht. De studie van Pacolet, Marchal, Van De Putte, Dewilde, Verbrugghe en Strobbe (2001) had als doel om een internationaal vergelijkbare satellietrekening tot stand te brengen, terwijl in een latere studie van Pacolet, Van Opstal en Borghgraef (2008) eerder getracht werd een satellietrekening te ontwerpen die nauw aansloot met de noden van het werkveld.

De standaard methodologie (model en uitgeschreven plan) voor de ontwikkeling van een satellietrekening is terug te vinden in de studie van Pacolet et al. (2001). In dit rapport wordt zeer gedetailleerd neergeschreven hoe men vanuit de ontwerpfase, met name afbakening van sector, selecteren van bronnen en classificatie-indeling, in de eindfase uiteindelijk komt tot een voorstel van satellietrekening. Hierbij is niet het eindproduct het meest belangrijke, maar wel het hele proces voor het ontwikkelen van de satellietrekening, waarbij via rapportage alle opportuniteiten en knelpunten aangehaald worden. De ontwikkeling van een voorbeeldmodel en de bijhorende rapportage van het gehele proces is ook de essentie in huidige studie.

Pacolet et al. (2001)

In Pacolet et al. (2001) werd getracht om een conversietabel cultuur op te stellen en een verdere eigen aanvulling te geven aan de toenmalige NACE-BEL (2003)-code (5 digit) om zo te komen tot een eigen codering (9 digit). Deze eigen codering werd tot stand gebracht via een aanvulling van vier extra digits, waarvan de eerste twee digits de activiteiten moesten onderscheiden (was enkel van toepassing voor de Welzijn en Gezondheidszorg), het derde digit de onderverdeling weergaf van de 10 subsectoren cultuur en een vierde digit de plaats van de sector cultuur in de non-profit sector aangaf (Pacolet et al., 2001, p. 265).

In Pacolet et al. (2001) werden drie elementen weergegeven in een satellietrekening socioculturele sector voor het jaar 1997: de financiering van de socioculturele sector naar bron en naar aanwending ervan (bestedingen), de tewerkstelling en de output. In deze studie kon enkel de publieke financiering in kaart gebracht worden en dit op basis van begrotingen van federale, regionale en lokale overheden. De tewerkstelling (in aantal werknemers) werd weergegeven naar privé en publiek volgens de weerhouden werksoorten en overeenkomstige NACE-BEL Code (2003, 5 digit). De tewerkstellingsgegevens waren afkomstig uit gedecentraliseerde statistieken van het RSZ (1997) voor het Vlaams Gewest. Het onderscheid tussen tewerkstelling for-profit en non profit werd mogelijk gemaakt op basis van het DBRIS-bestand, nu KBO, op basis van het juridisch statuut. Ten slotte waren de output-indicatoren zeer gedifferentieerd te noemen (Pacolet et al., p. 257-289).

a) Pacolet et al. (2008)

In Pacolet et al. (2008) werd voor het in kaart brengen van de financiering van de socioculturele sector in Vlaanderen voor 2003, gebruik gemaakt van twee dimensies. De ene dimensie betrof een satelliettabel van de financieringsbronnen ingedeeld naar de verschillende financierders (federale uitgaven, Vlaamse Gemeenschap, Vlaamse Gemeenschapscommissie, provincies, gemeenten, buitenland) o.b.v. een verdeelsleutel. De andere dimensie gaf een weergave van de financieringsuitgaven ingedeeld naar de verschillende financieringsontvangers (publiek, privaat non-profit, privaat for-profit) o.b.v. de verdeelsleutel tewerkstellingsgegevens.

Voor het opstellen van de tabel financiering werd gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Om de financiering van de overheid (federale uitgaven, Vlaamse Gemeenschap, VGC, provincies, gemeenten) in kaart te brengen, werd hoofdzakelijk gebruik gemaakt van de begrotingsrekeningen ter beschikking gesteld door de administratie en de bijhorende toelichting. De weergave van de financiering door de private sector was gebaseerd op de begrotingsrekeningen van de verschillende overheden aangevuld met materiaal uit de huishoudbudgetenquête en gegevens over giften uit het jaarboek van Corpogram. Daarnaast waren de financieringscijfers vanuit het buitenland afkomstig vanuit de begrotingsrekeningen van diverse overheden en jaarverslagen (Pacolet et al., 2008, p. 123).

Om enkel de bedragen gerelateerd aan de socioculturele sector in Vlaanderen te weerhouden, werd gebruik gemaakt van verschillende verdeelsleutels.³⁸ De bedragen vanuit de Federale begrotingsrekening werden pro rata de bevolking opgenomen, met name 59,8%. Voor de financieringsstromen (uitgaven en ontvangsten) van en naar de Vlaamse Gemeenschap werden alle bedragen volledig opgenomen zolang ze betrekking hadden op de afgebakende socioculturele sector. De algemene departementale werkingsmiddelen van het departement welzijn, volksgezondheid en cultuur werden pro rata de totale uitgaven van dit ministerie weerhouden. Daarnaast werden de financieringsstromen betreffende de VGC volledig opgenomen. De bedragen van financieringsstromen van en naar provincies werden integraal overgenomen uit de relevante begrotingsartikels uit de begrotingsrekeningen. Daarnaast werden de financieringsstromen van en naar de Vlaamse gemeenten integraal overgenomen vanuit geaggregeerde begrotingsrekeningen zoals ter beschikking gesteld door het Agentschap

³⁸ Voor meer gedetailleerde informatie, zie Pacolet J., Van Opstal W. & Borghgraef M. (2008), *Wie betaalt de social profit in Vlaanderen?*, HIVA-KU Leuven, 284 p.

voor Binnenlands Bestuur (ABB). Voor de Brusselse gemeenten werden een verhouding 20/80 toegepast. Dezelfde verdeelsleutels als bij de respectievelijke overheden werden toegepast bij de private bijdragen en het buitenland voor het weerhouden van data afkomstig uit de begrotingsrekeningen. Bedragen uit het Jaarboek van Corpogram (zowel voor private bijdragen als buitenland) en huishoudbudgetenquête werden integraal overgenomen (Pacolet et al., 2008, p. 123-124).

De verdeling van de bestedingen naar eigendomsstructuur van de organisatie (publiek, privaat non-profit, privaat for-profit) is gebaseerd op een combinatie van de verdeelsleutel tewerkstelling en de satellietrekening financiering (zie hoger). De tewerkstellingsgegevens worden ingedeeld naar NACE-BEL (2003, 5 digit) en bijhorende werksoort (soms proxy) en zijn afkomstig uit RSZ-gegevens voor 2003 aangevuld met IZW-gegevens voor 2005.

In Pacolet et al. (2008, p. 125) kon voor het eerst gebruik gemaakt worden van rekeninggegevens (gerealiseerde bedragen) in plaats van begrotingscijfers (verwachte financieringsstromen).

3.3.2 Opbouw satellietrekeningen op basis van aanbod en gebruikstabellen

In vele Europese landen bouwt men de satellietrekening cultuur verder op de aanbod- en gebruikstabellen (AGT) uit de nationale rekeningen.

In onderstaande tabel wordt cultuursector weergegeven naar AGT-bedrijfstak en NACE-BEL (2008).

In een vergelijkbare studie betreffende een voorstel tot ontwerp van satellietrekening toerisme (Weekers, 2012) werd een regionale AGT beschikbaar gesteld door het Federaal Planbureau. Zo werd er door het Planbureau een Vlaamse milieu IOT opgesteld in opdracht van OVAM en zijn er dus ook AGT voorhanden aangezien input-outputtabellen (IOT) hieruit worden afgeleid. Daarnaast is het Federaal Planbureau in samenwerking met de gewestelijke instanties verantwoordelijk voor een vijfjaarlijkse IOT en is eind 2015 een nieuwe regionale IOT 2010 beschikbaar gesteld, die coherent is aan de publiek beschikbare IOT uit de nationale rekeningen. In een eerste fase worden daarvoor ook regionale AGT ontwikkeld. Deze regionalisering vindt plaats in het kader van het HERMREG-model³⁹ en bijhorende regionalisering van data uit de nationale rekeningen.⁴⁰

Wij geven vooreerst de gestandaardiseerde AGT voor België.

In onderstaande aanbod- en gebruikstabel worden ter illustratie de gegevens voor de weerhouden cultuursector in België weergegeven. De weerhouden cultuursector komt hierbij overeen met wat volgens ESSnet op NACE 2 digit volledig als cultuur beschouwd kan worden (59, 60, 90) aangevuld met NACE-codes relevant voor de socioculturele sector (93 en 94). Aangezien de code 90 vervat zit binnen de hergroepering 90-92, is het totaalcijfer overschat. Als we kijken naar cultuur in de 'enge zin' komen we tot een intermediair gebruik van 3,4 miljard en een output van ongeveer 6 miljard euro.

³⁹ HERMREG is een regionaal macro-econometrisch model dat ontwikkeld werd via een samenwerking tussen de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR), het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), Institut Wallon de l'Evaluation, de la Prospective et de la Statistique (IWEPS) en het Federaal Planbureau (FPB).

⁴⁰ Voor meer informatie zie Studiedienst van de Vlaamse Regering (2015), Jaarverslag 2014, p. 17-18, via <http://www4dar.vlaanderen.be/sites/svr/afbeeldingennieuwtjes/over-svr/jaarverslag%202014.pdf>.

Tabel 3.3 Gebruikstabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59-60, 90-92, 93,94), bedragen in miljoen euro, België, 2010

Bedrijfstakken (kolomvariabele)/producten	Intermediair verbruik								Finale consumptie				Kapitaalvorming	Overige	Export	Totaal
	59-60 - Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen; programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	90-92 - Creatieve activiteiten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten; loterijen en kansspelen	Subtotaal cultuur in enge zin (59-60,90-92)	93 - Sport, ontspanning en recreatie	94 - Verenigingen	Subtotaal cultuur in ruime zin (59-60,90-92,93,94)	Overige activiteiten	Totaal intermediair verbruik tegen aankooprijzen	Individuele consumptieve bestedingen van de huishoudens	Individuele consumptieve bestedingen van de IZW's	Individuele consumptieve bestedingen van de overheid	Collectieve consumptieve bestedingen van de overheid	Bruto-investeringen in vaste activa	Veranderingen in voorraden	Uitvoer van goederen en diensten	Totaal gebruik van goederen en diensten tegen aankooprijzen
59-60 - Productie van films en video- en televisieprogramma's, geluidsopnamen en muziekuitgeverijen; uitzending van radio- en televisieprogramma's	804	41	844	15	5	864	1.565	2.429	999	0	0	525	226	0	338	4.517
90-92 - Creatieve diensten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea en andere culturele diensten; loterijen en kansspelen	11	426	437	6	18	461	429	890	1.912	119	953	0	185	0	217	4.276
Subtotaal cultuur in enge zin (59-60,90-92)	815	467	1.282	20	23	1.325	1.994	3.319	2.911	119	953	525	411	0	555	8.793
93 - Sport, ontspanning en recreatie	14	26	40	115	3	158	605	763	787	86	529	0	0	0	13	2.179
94 - Verenigingen	6	4	9	1	826	837	1.764	2.601	502	1.735	0	0	0	0	13	4.850
Subtotaal cultuur in ruime zin (59-60,90-92,93,94)	834	496	1.331	137	853	2.320	4.363	6.683	4.200	1.940	1.483	525	411	0	581	15.821
Overige producten	1.176	897	2.072	875	2.444	5.391	411.121	416.512	176.923	1.844	52.876	31.554	81.127	3.206	271.559	1.035.600
Totaal (binnenlands concept)	2.010	1.393	3.403	1.012	3.296	7.711	415.484	423.195	181.123	3.784	54.358	32.079	81.537	3.206	272.140	1.051.421
Consumptieve bestedingen van ingezetenen huishoudens in het buitenland	0	0	0	0	0	0	0	0	9.894	0	0	0	0	0	0	9.894
Consumptieve bestedingen van niet-ingezetenen huishoudens in België	0	0	0	0	0	0	0	0	-6.705	0	0	0	0	0	6.705	0
Totaal (nationaal concept)	2.010	1.393	3.403	1.012	3.296	7.711	415.484	423.195	184.311	3.784	54.358	32.079	81.537	3.206	278.845	1.061.315
Beloning van werknemers	781	653	1.434	482	2.163	4.079	178.990
Saldo van de niet-productgebonden belastingen min subsidies	-3	103	100	-62	20	58	-1.855
Bruto-exploitatieoverschot / Bruto gemengd inkomen	743	443	1.186	414	286	1.886	144.058
Bruto toegevoegde waarde	1.521	1.199	2.720	834	2.469	6.023	321.192

Bron NBB.STAT, eigen verwerking

Tabel 3.4 Aanbodtabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59,60,91,92,93,94), bedragen in miljoen euro, België, 2010

Bedrijfstakken (kolomvariabele)/producten (rijvariabele)	Output								Import	Overige				Totalen	
	televisieprogramma's, maken van geluidsoptnamen en uitgeverijen van muziekoptnamen; programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	90-92 - Creatieve activiteiten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten; loterijen en kansspelen	Subtotaal cultuur in enge zin (59-60,90-92)	93 - Sport, ontspanning en recreatie	94 - Verenigingen	Subtotaal cultuur in ruime zin (59-60,90-92,93,94)	Overige activiteiten	Totale output tegen basisprijzen	Invoer van goederen en diensten	Handels- en vervoersmarges (1)	Productgebonden belastingen (2)	Productgebonden subsidies (3)	Totaal aanbod tegen basisprijzen (4)	Totaal aanbod tegen aankooprijzen (1) + (2) + (3) + (4)	
59-60 - Productie van films en van video- en televisieprogramma's, geluidsoptnamen en muziekuitgeverijen; uitzending van radio- en televisieprogramma's	3.294	28	3.322	60	0	3.382	57	3.439	623	286	170	0	4.062	4.517	
90-92 - Creatieve diensten, kunst en amusement; bibliotheken, archieven, musea en andere culturele diensten; loterijen en kansspelen	66	2.392	2.459	9	0	2.467	1.160	3.627	263	0	386	0	3.890	4.276	
Subtotaal cultuur in enge zin (59-60,90-92)	3.360	2.420	5.781	69	0	5.849	1.217	7.067	885	286	555	0	7.952	8.793	
93 - Sport, ontspanning en recreatie	0	13	13	1.557	0	1.569	558	2.127	4	0	48	0	2.131	2.179	
94 - Verenigingen	0	0	0	0	4.815	4.815	12	4.826	24	0	0	0	4.850	4.850	
Subtotaal cultuur in ruime zin (59-60,90-92,93,94)	3.360	2.433	5.793	1.625	4.815	12.233	1.787	14.020	913	286	603	0	14.933	15.821	
Overige producten	170	159	329	221	951	1.501	734.889	736.390	261.566	-286	40.276	-2.347	997.956	1.035.600	
Handelsmarges	17	1	18	15,3	1	34	72.792	72.826	0	-72.826	0	0	72.826	0	
Vervoersmarges	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal (binnenlands concept)	3.531	2.592	6.122	1.846	5.765	13.734	736.676	750.410	262.479	0	40.879	-2.347	1.012.889	1.051.421	
Consumptieve bestedingen van ingezetenen huishoudens in het buitenland	0	0	0	0	0	0	0	0	9.894	0	0	0	9.894	9.894	
Consumptieve bestedingen van niet-ingezetenen huishoudens in België	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Totaal (nationaal concept)	3.531	2.592	6.122	1.846	5.765	13.734	736.676	750.410	272.373	0	40.879	-2.347	1.022.783	1.061.315	

Bron NBB.STAT, eigen verwerking

De AGT voor de Instellingen Zonder Winstoogmerk (IZW's) is niet beschikbaar op de online databank van de NBB (NBB.Stat).

De aanbods- en gebruikstabellen worden 'asymmetrisch' genoemd omdat zijn informatie van bedrijfstakken en productgroepen combineert. De combinatie van beide levert de 'symmetrische input-output tabel op die ofwel productgroepen met productgroepen combineert, ofwel bedrijfstakken met bedrijfstakken. Zoals Eurostat aanbeveelt levert België een product x product input-output tabel op, op het niveau van 64 producten (CPA P64) (INR, 2010). Bij de opstelling van deze tabellen signaleert het INR dat in het intern werkformaat van de aanbod- en gebruikstabellen de Belgische economie wordt beschreven in 133 (heterogene) bedrijfstakken (NACE REV 2.) en 350 productgroepen (CPA 2008). In dit intern werkformaat is de graad van heterogeniteit (aandeel van de nevenproductie op de totale productie) 16,75%. (INR, 2015, p. 5). De Belgische nationale rekeningen gaan uit van de onderneming, als juridische eenheid, als statistische eenheid. Dit maakt dat een onderneming naargelang de hoofdactiviteit volledig wordt toegewezen aan één heterogene bedrijfstak. Voor het opstellen van de input-output tabel wordt een homogenisering doorgevoerd.⁴¹ In de geleverde aanbod en gebruikstabel werden 122 productgroepen en bedrijfstakken onderscheiden. Gepubliceerde cijfers hebben betrekking op 6x6 of 64x64 productgroepen respectievelijk bedrijfstakken.

Voor 2010 zijn ook regionale aanbod- en gebruikstabellen beschikbaar voor de gewesten. In de volgende tabellen geven wij op een vergelijkbare wijze de resultaten voor de weerhouden secties voor het Vlaamse Gewest.

De aanbodtabel beschrijft het totale aanbod van goederen en diensten, met name de totale output en de invoer. (Nationale Bank, 2015, p. 32), uitgesplitst naar bedrijfstak (de kolommen) en naar productgroep (de rijen). Het illustreert de heterogeniteit van de bedrijfstakken.

De gebruikstabel geeft het totale binnenlandse gebruik van goederen en diensten, verdeeld over intermediair verbruik en het finaal gebruik van de diverse institutionele sectoren huishoudens, IZW's ten behoeve van de huishouden en collectieve en individuele consumptie van de overheid en tenslotte de uitvoer van de goederen en diensten (Nationale Bank, 2015, p. 33). Ook bruto-investeringen zijn opgenomen. De kolommen bevatten de bedrijfstakken en deze consumptie categorieën. De rijen bevatten de producten. De rijen illustreer hoe dat een groter of kleiner deel van de output bestemd is voor intermediair gebruik of voor finaal gebruik.

De gebruikstabel geeft bovendien een zicht op de samenstelling van de toegevoegde waarde, met name de beloning van de werknemers, met inbegrip van de sociale bijdragen, en het bruto-exploitatieoverschot of gemiddeld inkomen dat de marge in de sector van ondernemingen of het gemiddeld inkomen van de zelfstandigen weergeeft. Samen vormen zij de bruto toegevoegde waarde, met inbegrip van het gebruik vaste activa, lees 'afschrijvingen'. De totale sector in ruime betekenis is goed voor 6 miljard, waarvan 4 miljard lonen en bijna 2 miljard bruto-exploitatieoverschot en gemiddeld inkomen.

Het intermediair gebruik bestaat maar uit 2,3 miljard uit de 'culturele' sectoren terwijl er 4,3 miljard gebruikt wordt in andere sectoren. De uitvoer naar andere landen bedraagt amper 0,6 miljard. De aanbodtabel leert ons dat de invoer van goederen en diensten ongeveer 0,9 miljard bedraagt. Het spreekt voor zich dat het voornaamste buitenland voor elk gewest, de andere gewesten is. Deze worden apart in beeld gebracht als 'interregionale' export en import.

De gebruikstabel leert ons dat het intermediair gebruik tussen de 'culturele' sectoren beperkt is tot 0,9 miljard (totaal intermediair verbruik voor de bedrijfstakken in een ruime definitie cultuur). Maar

⁴¹ Het homogeniseren van de tabellen veronderstelt dat nevenproductie naar de bedrijfstak van het betrokken hoofdproduct wordt getransfereerd. Om in de gebruikstabel de daarmee samenhangende primaire en intermediaire inputs over te brengen kunnen twee hypothesen worden gebruikt (INR, 2015, p. 4): de hypothese van producttechnologie (commodity technology) veronderstelt dat een product steeds dezelfde inputstructuur heeft, ongeacht de bedrijfstak waarin hij geproduceerd wordt. De hypothesen van bedrijfstaktechnologie (industry technology) veronderstelt dat alle producten in een bedrijfstak dezelfde inputstructuur hebben, deze van de bedrijfstak. De voorkeur van VN en Eurostat is uiteraard de producttechnologie. In België worden beide methodes gehanteerd, ('mixed technology model'), met een overwicht van de producttechnologie.

als men alle sectoren neemt is het werk van ‘verenigingen’ in andere sectoren blijkbaar sterk gegeerd, wat staat voor 1,1 miljard, zodat de totale intermediair verbruik ongeveer 2,3 miljard is. Hierin zit ook een relatief groot intermediair gebruik van de productie van film en andere opnamen in andere sectoren dan de ruime cultuursector (346 miljoen), terwijl ook het programmeren en uitzenden van publieke programma’s en andere creatieve activiteiten een relatief belangrijke intermediaire input (dit wil zeggen, andere sectoren betalen voor deze producten) vormen in andere sectoren.

De beloning in deze sector is goed voor 1,4 miljard, terwijl de totale bruto toegevoegde waarde goed is voor 2,3 miljard. Het totale verbruik is 2,4 miljard van de huishoudens, 1,1 miljard van de IZW’s ten behoeve van de huishoudens, 0,9 miljard collectieve consumptie en 0,2 miljard individuele consumptie. Meer ook op dat er 0,2 miljard investeringen zijn, en overigens is er een hoog bedrag afschrijvingen in de bruto toegevoegde waarde te vinden (ongeveer een half miljard), wat een grotere kapitaalintensiteit laat vermoeden dan oorspronkelijk gedacht.

Het totale finale verbruik van deze producten en diensten door de huishoudens is goed voor 2,4 miljard, naast nog eens 1,1 miljard besteed door IZW’s ten behoeve van de huishoudens of samen 3,5 miljard. De overheidssubsidie is terug te vinden op twee wijzen, met name als collectieve consumptie van bijna 300 miljoen voor de programmatie en uitzenden van radio en tv-programma’s en individuele consumptie betaald door de overheid voor nog eens 854 miljoen, voornamelijk in de sectoren ‘creatieve activiteiten’, bibliotheken en sport en ontspanning. De export van goederen en diensten in deze productgroepen is nog eens goed voor ongeveer 230 miljoen, terwijl de interregionale export goed is voor 714 miljoen, voornamelijk in de sector programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma’s. De aanbodtabel leert ons dat de invoer van goederen en diensten in de ruime definitie van de sector goed is voor 470 miljoen, terwijl de interregionale regio zelfs 2,5 miljard bedraagt, waarvan 1 000 miljard in het aanbod van de diensten van verenigingen. Deze zijn vermoedelijk afkomstig uit Brussel, wat nog maar eens illustreert hoe de regio’s verweven zijn.

Tabel 3.5 Gebruikstabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59,60,91,92,93,94), bedragen in miljoen euro, Vlaanderen, 2010

		Intermediair verbruik per bedrijfstak										Finaal gebruik											
		59A	60A	90A	91A	92A	93A	94A					P31/S14	P31/S15	P31/S13	P32/S13	P51	P52+P53	P61	P62	P6_r	tot.	
Productgroep		Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	Creative activiteiten, kunst en amusement	Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten	Loterijen en kansspelen	Sport, ontspanning en recreatie	Verenigingen	Subtotaal cultuur eng	Subtotaal cultuurruim 59-60-90-94	Totaal	Rest (totaal min subtotaal cultuur ruim)	Individuele consumptieve bestedingen huishoudens	Individuele consumptieve bestedingen IZWs	Individuele consumptieve bestedingen overheid	Collectieve consumptieve bestedingen overheid	Investeringen in vaste activa (bruto)	Veranderingen in voorraden	Uitvoer van goederen	Uitvoer van diensten	Interregionale uitvoer	Totaal	
59A	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	134,6	142,5	6,8	0,1	0,3	7,5	0,3	284,3	292,1	638,6	346,5	382,6	0,0	0,0	0,0	97,4	0,0	28,1	61,5	181,4	1.389,6	
60A	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	1,3	22,7	1,7	0,3	0,9	2,5	0,5	26,9	29,8	368,5	338,6	154,8	0,0	0,0	299,2	3,7	0,0	0,0	51,6	333,2	1.210,9	
90A	Creative activiteiten, kunst en amusement	3,3	0,5	133,9	0,4	0,9	3,6	6,1	138,9	148,7	347,2	198,5	504,4	0,0	160,6	0,0	108,5	0,0	13,5	48,3	81,9	1.264,4	
91A	Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten	0,0	0,0	0,4	0,8	1,6	0,2	0,5	2,9	3,7	33,9	30,3	74,9	79,1	388,8	0,0	0,0	0,0	14,2	1,8	0,8	593,4	
92A	Loterijen en kansspelen	0,0	0,0	0,0	0,0	35,0	0,0	0,0	35,0	35,0	35,2	0,2	504,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	4,1	545,5	
93A	Sport, ontspanning en recreatie	2,8	4,0	5,9	0,3	4,8	40,5	0,7	17,7	58,9	386,0	327,0	538,9	45,5	305,0	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	87,7	1.374,2	
94A	Verenigingen	0,5	0,5	0,9	0,1	0,1	0,8	283,0	2,1	285,9	1.386,4	1.100,5	290,1	983,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	25,3	2.686,0	
D.211	niet aftrekbare BTW	12,7	10,9	8,4	1,1	0,8	16,0	62,5	33,9	112,4	2.817,2	2.704,8	8.379,4	0,4	138,9	0,0	2.862,8	0,0	0,0	311,9	0,0	14.510,6	
D1	Beloning werknemers	113,2	85,8	144,3	71,8	38,3	251,7	676,6	453,4	1.381,7	102.629,2	101.247,5										102.629,2	
D29	Niet-productgebonden belastingen op productie	4,5	0,4	15,8	1,9	26,0	15,4	14,4	48,6	78,4	3.744,6	3.666,1										3.744,6	
D39	Niet-productgebonden subsidies	-2,1	-0,7	-2,4	-8,1	-0,1	-43,9	-0,3	-13,4	-57,6	-4.647,7	-4.590,1										-4.647,7	
B2n / B3n	Nettot exploitatieoverschot/gemengd inkomen	107,5	56,7	97,9	8,2	11,6	108,8	17,4	281,8	408,0	43.838,3	43.430,4										43.838,3	
K1	Verbruik vaste activa	149,8	25,7	86,4	32,2	6,0	134,6	73,7	300,1	508,3	36.066,2	35.557,9										36.066,2	
	Bruto toegevoegde waarde	223,1	167,9	342,0	106,0	81,7	466,5	781,8	1.070,5	2.318,8	181.630,5	179.311,7											
	Subtotaal cultuur eng	139,2	165,7	142,8	1,7	38,6	13,8	7,4	488,0	509,3	1.423,4	914,1	1.621,3	79,1	549,4	299,2	209,6	0,0	55,8	164,6	601,5	5.003,9	
	Subtotaal cultuur ruim	142,4	170,2	149,6	2,1	43,5	55,1	291,2	507,8	854,1	3.195,8	2.341,7	2.450,3	1.107,7	854,4	299,2	209,6	0,0	55,8	176,8	714,6	9.064,2	
tot.	Totaal	852,8	546,2	838,5	158,6	169,9	1.070,4	1.843,3	2.566,0	5.479,8	452.367,8	446.888,0	108.543,7	2.256,9	31.901,7	17.511,2	44.676,9	1.329,6	153.179,5	40.640,5	58.450,3	910.858,1	

Bron INR, Federaal Planbureau, eigen verwerking

Tabel 3.6 Aanbodtabel (A64 x P64) weerhouden cultuursector (59-60, 90-92, 93,94), bedragen in miljoen euro, Vlaanderen, 2010

Productgroep		59A	60A	90A	91A	92A	93A	94A					P71	P72	fcc	fca	fcgc	fcgr	fcd	D21-D31	P7_r	tot.
		Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	Creative activiteiten, kunst en amusement	Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten	Loterijen en kansspelen	Sport, ontspanning en recreatie	Verenigingen	Subtotaal cultuur eng	Subtotaal cultuur ruim	Totaal	Rest	Invoer goederen	Invoer diensten	Kleinhandelsmarges op brandstoffen	Groot- en kleinhandelsmarges op voertuigen en motorfietsen	Groot- en kleinhandelsmarges op brandstoffen	Overige groothandelsmarges	Overige kleinhandelsmarges	Overige productgebonden belastingen (excl. BTW) min productgebonden subsidies	Interregionale invoer	Totaal
59A	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	695,6	14,7	15,0	0,0	0,0	37,0	0,0	725,2	762,2	788,8	26,6	86,8	128,0	0,0	0,0	0,0	100,4	59,4	0,2	226,0	1.389,6
60A	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's	80,5	510,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	591,0	591,0	598,0	7,0	0,0	54,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	558,5	1.210,9
90A	Creative activiteiten, kunst en amusement	32,6	0,0	761,6	0,0	2,2	0,0	0,0	796,4	796,4	986,5	190,1	50,0	79,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	148,5	1.264,4
91A	Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten	0,0	0,0	0,0	138,1	0,0	0,0	0,0	138,1	138,1	431,0	292,9	22,0	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	137,0	593,4
92A	Loterijen en kansspelen	0,0	0,0	0,0	0,0	159,7	5,1	0,0	159,7	164,8	185,2	20,3	0,0	25,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	164,3	170,6	545,5
93A	Sport, ontspanning en recreatie	0,0	0,0	0,0	1,9	2,2	880,9	0,0	4,1	885,1	1.118,1	233,0	0,0	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	241,9	1.374,2
94A	Verenigingen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.581,3	0,0	1.581,3	1.586,5	5,2	0,0	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.092,1	2.686,0
	Subtotaal cultuur eng	808,7	525,2	776,6	138,1	161,9	42,1	0,0	2.410,5	2.452,6	2.989,6	537,0	158,9	290,6	0,0	0,0	0,0	100,4	59,4	164,4	1.240,6	5.003,9
	Subtotaal cultuur ruim	808,7	525,2	776,6	140,0	164,2	923,0	1.581,3	2.414,6	4.918,9	5.694,1	775,2	158,9	312,4	0,0	0,0	0,0	100,4	59,4	164,4	2.574,6	9.064,2
tot.	Totaal	852,8	546,2	838,5	158,6	169,9	1.070,4	1.843,3	2.566,0	5.479,8	452.367,8		146.986,7	35.621,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7.767,2	71.974,0	714.717,0

Bron INR, Federaal Planbureau, eigen verwerking

3.3.3 Algemene principes afbakening satellietrekening cultuur in Vlaanderen: *ratione loci, ratione temporis, ratione materiae*

a) *Ratione loci*

De satellietrekening wordt ontwikkeld voor de cultuursector in de Vlaamse Gemeenschap. De keuze voor de afbakening van de sector naar Vlaamse Gemeenschap is logisch aangezien cultuur een persoonsgebonden aangelegenheid (*ratione personae*) betreft en dus een gemeenschapsbevoegdheid vormt. Bovendien ligt dit ook in lijn met onze voorgaande studies, met name de studie betreffende de satellietrekening socioculturele sector in Vlaanderen⁴² en de studie over de versterking van het arbeidsvolume van het PC 329.01 in Vlaanderen.⁴³

Aangezien de Vlaamse Gemeenschap echter geografisch ruimer is dan het Vlaams Gewest, doen er zich echter twee mogelijke afbakeningsproblemen voor: wat is het aandeel van Vlamingen in het Brussels Gewest en wat is het aandeel van Vlaanderen in het federaal België.

Het eerste probleem betreft de verdeling van de middelen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). In voorgaande studie (Pacolet et al., 2008) maakten we de assumptie dat 20% van de bevolking in BHG Vlaams was. Dit betekent dus dat 20% van de middelen vanuit BHG gealloceerd werd naar de Vlaamse gemeenschap. Aangezien de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) volledig ten dienste staat van de Vlaming in BHG, werden deze middelen volledig weerhouden. De gemeenschappelijke gemeenschapscommissie (GGC) houdt zich enkel bezig met de gezondheidszorg en welzijn van de Vlaamse Brusselaars en wordt dus niet weerhouden in huidig onderzoek (Pacolet et al., 2008, p. 47). Enkel voor de allocatie van financieringsstromen van en naar de 19 Brusselse gemeenten dient de vooropgestelde verhouding 20/80 toegepast te worden (Pacolet et al., 2008, p. 124). Voor *Tempus Fugit* gebruikten we 17% voor Vlaanderen en soms is er zelfs sprake van slechts 6%. Andere percentages worden bekomen als we kijken naar de zogenaamde 'Brusselnorm'. De Brusselnorm wordt bepaald door de Vlaamse Regering die er van uit gaat dat ongeveer 30% van de Brusselse bevolking Vlamingen betreft, hetgeen overeen komt met ongeveer 5% van de Vlaamse bevolking. Deze norm heeft als minimaal streefdoel dat 30% van de het beleid gericht is op Nederlandstalige gemeenschapsvoorzieningen in Brussel en dat daarnaast ten minste 5% van de Vlaamse uitgaven gereserveerd worden voor Brussel. De Task Force (TF) Brussel berekende dat voor 2009 en 2010 deze Brusselnorm wat betreft Cultuur, Jeugd en Sport gehaald werd: iets meer dan 6% van de Vlaamse Gemeenschapsmiddelen ging naar het Vlaams Gemeenschapsbeleid in Brussel (Task Force Brussel, 2012, p. 160).

Het tweede probleem betreft de verdeling van de Federale middelen aan Vlaanderen. In Pacolet et al. (2008, p. 12) kwamen we tot een berekend percentage van 60%. Dit percentage volgde uit de verhouding van het aantal Vlamingen t.o.v. de totale bevolking in België.

Gezien bovenstaande praktische problemen, dienen we voor het opstellen van een satellietrekening cultuur pragmatisch te werk te gaan. Voor het weerhouden van de financieringsmiddelen zal geredeneerd worden vanuit een economische invalshoek, los van het administratieve. Dit betekent dat alle financieringsmiddelen op Vlaams grondgebied volledig toegewezen wordt aan de Vlaamse Gemeenschap, aangevuld met 100% van de Vlaamse middelen in Brussel, 60% van Federale instellingen in Brussel en 20% van de bestedingen cultuur van de overige overheden in Brussel. Deze verhoudingen vormden ook de consensus binnen het begeleidingscomité van voorliggend rapport.

b) *Ratione Temporis*

De nulmeting (*'ratione temporis'*) zal plaatsvinden voor het jaar 2013 aangezien dit het meest recent jaar is waarvoor we zo volledig mogelijke en betrouwbare datasets kunnen bekomen. Zo moet er worden opgemerkt dat vanaf 2014 er een conceptuele omslag heeft plaatsgevonden bij de registratie

42 Pacolet J., Van Opstal W. & Borghgraef M. (2008), *Wie betaalt de social profit in Vlaanderen?*, HIVA-KU Leuven, 284 p.

43 Lamberts M., Pacolet J., Hendrickx F., Terlinden L., Vanormelingen J. & De Groof S. (2014b), *Versterking van het arbeidsvolume in het paritair subcomité 329.01*, KU Leuven.

van de gemeentelijke begrotingscijfers, met name de overgang van de Nieuwe Gemeentebegroting (NGB) naar de Budget- en beheerscyclus (BBC). Deze verandering kadert binnen het Planlasten-decreet en heeft tot gevolg dat er vanuit de gemeenten de begrotingscijfers minder gedetailleerd dienen aangeleverd te worden. Het maakt dat voor 2013 een probleem wordt vermeden dat in 2014 wel aan de orde is. Kiezen voor een jaar verder terug in de tijd, maakt ook dat de cijfers meer definitief zijn. Wenst men recentere ramingen te gebruiken, kan men begrotingen gebruiken. Zij kunnen evenwel herhaaldelijk aangepast worden. De coherentie met andere gegevens maakt evenwel dat publieke uitgaven zullen genoteerd worden op basis van de rekeningen. Dat veronderstelt automatisch een zekere vertraging. Voor sommige gegevens moeten wij terug grijpen naar cijfers die maar periodiek beschikbaar zijn. Zo is de boven beschreven regionale AGT slechts om de vijf jaar beschikbaar (nu 2010), wat maakt dat tussenliggende jaren, wenst men deze bron te hanteren, moeten geëxtrapoleerd worden.

c) Ratione materiae

Onderstaande tabel geeft weer welke financieringsstromen en uiteraard ook welke sectoren/activiteiten (ratione materiae) wij voor de sector cultuur in beeld willen brengen. De perimeter is ruim te noemen aangezien we zowel de private for-profit, private non-profit als de publieke non-profit in beeld gaan brengen. Ondanks het feit dat publieke financiering in termen van subsidies nog steeds een belangrijk aandeel vormt in de cultuursector, neemt het belang van de vermarkting van de sector steeds meer toe. Ondanks het feit dat vrijwilligerswerk een belangrijke aanvulling is voor de betaalde werkgelegenheid in de cultuursector, en ook in dit schema is vermeld, zal dit toch buiten beschouwing worden gelaten. Ook in een zeer recente studie van UNESCO (2014) wordt de niet-betaalde tewerkstelling buiten beschouwing gelaten. Ook de 'prosumptie', het feit dat de consument ten dele het product ook zelf maakt, zou hier een plaats kunnen vinden. Omdat de nationale rekeningen voor beide concepten vooralsnog geen of weinig aandacht hebben, gaan wij er ook hier niet verder op in.⁴⁴

⁴⁴ In de zorgsector zou 'prosumptie' nog meer aan de orde kunnen zijn, omdat zelfzorg een aanzienlijke inspanning kan zijn bij bepaalde handelingen.

Figuur 3.2 Afbakening van een volledige definitie van de cultuursector

De satellietrekening cultuur		Gesalarieerden			
Activiteiten		Zelfstandigen en hun personeel	Privé	Privé non-profit	Publiek
Markt	Primair				
	Secundair				
	Tertiair				
Budget	Quartair				
	Quasi - Collectieve goederen				
	Onderwijs				
	Collectieve goederen				
en Vrijwillige bijdrage					

Bij de sectorafbakening kunnen we allerhande problemen tegenkomen. Zo kunnen bepaalde uitgaven en ontvangsten (bijvoorbeeld terug te vinden in een begrotingsrekening) betrekking hebben op meerdere activiteiten. In voorgaande studie (Pacolet et al., 2008, p. 25) deed het probleem zich voornamelijk voor bij de gemeenterekening omwille van de combinatie van een beperkte gedetailleerde functionele classificatie en de loutere beschikbaarheid van geaggregeerde gegevens. Daarnaast kunnen bepaalde overheidsuitgaven ook betrekking hebben op meerdere sectoren tegelijk. Als we bijvoorbeeld kijken naar de werkingskosten van de administratie CJSJ, stelt zich de vraag in welke mate de middelen toegewezen kunnen worden aan het deel cultuur. Bovendien kan één activiteit onder meerdere sectoren vallen. Zo zouden bijvoorbeeld recreatieve activiteiten in de vorm van leefmilieu onder cultuur gecatalogeerd kunnen worden maar evengoed ook onder een andere satellietrekening zoals bijvoorbeeld 'milieurekeningen'. We willen maar zeggen dat we ons moeten bewust zijn van overlap tussen afzonderlijke satellietrekeningen waardoor een aggregaat van deze rekening tot een overschatting zou leiden. Maar dat is juist de reden waarom satellietrekeningen worden opgesteld: bepaalde activiteiten kunnen onder verschillende 'functies' gerangschikt worden. De nationale rekeningen voorzien maar één rubriek.

In vroegere studies werden enkel de lopende uitgaven in beeld gebracht en dus niet de kapitaaluitgaven aangezien deze laatste investeringen over meerdere jaren betreffen. Ontvangsten en uitgaven volgend uit schulden (bv. rentelasten) worden wel weerhouden. Bij tal van besturen (gemeenten, provincies, VGC) zijn deze lokale uitgaven terug te vinden onder de 'gewone dienst' terwijl kapitaaluitgaven vanuit het bestuur zelf vallen onder de 'buitengewone dienst'. Kapitaaluitgaven (in termen van investeringssubsidies) vanuit vzw's en publieke vennootschappen vallen echter onder de 'gewone dienst'. Bovendien wordt er in eerste instantie voor geopteerd om de 'transfers in kind', met name de transfers in natura aan gezinnen, te weerhouden. Het betreft subsidie voor diverse activiteiten onder diverse vormen. We moeten hierbij echter ook rekening houden met het feit dat de laatste jaren er

steeds meer middelen direct beschikbaar worden gesteld aan de gezinnen (bv. cultuurcheques). Beide aspecten moeten dus betrokken worden in de analyse (Pacolet et al., 2008, p. 27).

d) Weergave van resultaten

De bekomen resultaten wat betreft de financiering en de werkgelegenheid zullen op drie detailniveaus in tabellen worden weergegeven. Op het meest gedetailleerd niveau, zullen de cijfers weergegeven worden in brontabellen en omvatten ze het ruwe bronmateriaal. Op een tweede niveau worden de financieringsstromen alsook de werkgelegenheid tweedimensionaal weergegeven. Wat betreft de financiering geeft de tabel enerzijds een overzicht van alle financieringsbronnen (kolomvariabelen) anderzijds worden hierbij de verschillende NACE-activiteiten per domein weergegeven. Wat betreft de werkgelegenheid worden de aanbieders naar eigendomsstructuur als kolomvariabele weergegeven naar de verschillende NACE-activiteiten per domein. Op het meest geaggregeerd niveau wordt in de synthesesetabel de financiering en werkgelegenheid naar de weerhouden domeinen (als rijvariabelen) weergegeven met behoud van de respectievelijke kolomvariabelen.

Om dubbelstellingen te vermijden zullen de publieke financieringsstromen zeer gedetailleerd in kaart moeten gebracht worden. Om transferten tussen verschillende overheidsniveaus te salderen, zal dus zowel de uitgavenzijde (uitgavenbegroting) als de ontvangstenzijde (middelenbegroting) van iedere overheidsinstelling nauwkeurig onderzocht moeten worden. Hierbij is het mogelijk gebruik te maken van het gehanteerd salderingsprincipe uit Pacolet et al. (2008) en ook toegepast in SHA dan wel enkel te kijken naar enkel de finale financierders (in onze vroegere rapporten). Bij het gehanteerd salderingsprincipe ging met de financieringsstromen daar salderen waar men wist waar ze toekomen en vertrekken (Pacolet et al., 2008, p. 29). Tussenpersonen als agentschappen, lagere overheden, die ‘gelibelleerde’ middelen krijgen van andere instanties worden voor deze ontvangsten en uitgaven gesaldeerd. Wanneer de middelen echter niet meer ‘gelibelleerd’ zullen worden toegekend, riskeert dit een andere voorstellingswijze op te leveren. Dit zal bijvoorbeeld het geval zijn bij de herschikking van bevoegdheden van Vlaanderen naar de gemeenten wat betreft het bibliotheekwezen.

Nadat de financiering in beeld is gebracht wordt de besteding van de financiering per eigendomsstructuur geanalyseerd.

3.3.4 Weergave van de financieringsstromen

3.3.4.1 Brontabellen, satelliettabellen en syntheses Tabellen

Een satellietrekening kan gedefinieerd worden als een set van tabellen. In deze studie bestaat de satellietrekening cultuur uit vier tabellen die elk een ander dimensie weergeven: de werkgelegenheid, de financiering, bestedingen en de aanbod -en gebruikstabel (AGT).

Op de AGT na, gebeurt de dataverzameling bottom-up en wordt dus vertrokken vanuit een zo groot mogelijk detail. Om zo transparant mogelijk te zijn, worden deze oorspronkelijk gedetailleerde gegevens zoals wij ze krijgen van de verschillende instanties, weergegeven in een eerste soort van tabellen, met name de brontabellen. Deze brontabellen zijn enkel terug te vinden in excel.

In een volgende stap worden de cultuurrelevante gegevens weergegeven in een satelliettabel, waarbij de gegevens in gedeeld worden naar NACE-BEL (5 digit), die telkens vallen onder een voorafgaand gedefinieerd cultureel domein. Al deze 4 tabellen omvatten dezelfde rijvariabelen, met name de 17 culturele domeinen. De kolomvariabelen verschillen echter naargelang de dimensie. Zo omvat de financieringstabel als kolomvariabelen de verschillende financieringskanalen (Federale overheid, Vlaamse Gemeenschap, VGC, provincies, gemeenten, buitenland, private bijdragen). De werkgelegenheid en de bestedingen daarentegen worden weergegeven naar organisatievorm (publieke sector, privaat non-profit, privaat for-profit). De verdeelsleutel die voor deze indeling aangewend wordt, is de werkgelegenheid per NACE naar organisatievorm in de desbetreffende sectoren.

In een laatste stap worden de cijfers geaggregeerd weergegeven naar dezelfde rij- en kolomvariabelen maar waarbij het detail van de NACE-code achterwege gelaten worden. Deze syntheses Tabellen zijn terug te vinden in het hoofdrapport.

3.3.4.2 Dubbeltellingen vermijden: de noodzaak tot saldering

In Pacolet et al. (2008, p. 29) werden twee mogelijke werkwijzen aangehaald voor het voorkomen van dubbeltellingen.

De werkwijze die in de studie van Pacolet et al. (2008) weerhouden werd is de ‘gesaldeerde benaderingswijze’ conform de regels voorgesteld door het OESO-handboek voor de gezondheidszorgrekening (SHA). Enkel uitgaven die de overheid werkelijk maakt worden weerhouden. De uitgaven die een overheid maakt voor een bepaalde activiteit worden gesaldeerd met ontvangsten die een overheid verkrijgt in het kader van dezelfde activiteit. Indien bijvoorbeeld een provincie 1 miljoen euro krijgt van de Vlaamse Gemeenschap in kader van jeugdwerking en in totaal 2 miljoen euro uitgeeft aan jeugdwerking, dan wordt enkel het netto cijfer van 1 M weerhouden aangezien dit de werkelijke eigen bijdrage vormt. Dubbeltellingen worden dus vermeden door zowel cijfers uit uitgavenbegroting als middelenbegroting in rekening te brengen.

In een alternatieve werkwijze gebeurt de toewijzing aan de finale financierder. Dit houdt in dat de uitgaven geboekt worden bij de actor die voorziet in de dienstverlening. Deze methode die vroegere studies gebruikt werd, wordt echter niet weerhouden omdat het niet altijd mogelijk is om de stromen tussen de verschillende overheden in kaart te brengen. Dit is vooral een groot probleem bij de rekeningen van de lokale overheden. Vandaar dat enkel saldering plaatsvindt waar men weten dat ze aankomen en vertrekken.

4 | Selectie van te hanteren bronnen en kritische evaluatie

In wat volgt wordt er in een eerste fase een oplijsting gemaakt van alle beschikbare bronnen die zouden aangewend kunnen worden bij de uitwerking van een satellietrekening cultuur. De selectie van de bronnen zal voortvloeien uit een sterkte-zwakteanalyse. In een tweede fase wordt een beschrijving gegeven van de verdeelsleutels die dienen toegepast te worden op de weerhouden bronnen. Zowel de bronnen als gehanteerde verdeelsleutels worden afzonderlijk beschreven voor volgende drie categorieën: de financiering vanuit de publieke sector, voor de financiering vanuit de private sector en ten slotte voor de werkgelegenheid.

4.1 Bronnen

In wat volgt wordt een oplijsting gegeven van de beschikbare bronnen (en bijhorende classificatie-indelingen indien voorhanden). Tevens worden de zwaktes en sterktes van de bronnen vermeld.

4.1.1 Financiering publieke sector

Om de financiering vanuit de verschillende overheidsniveaus in beeld te brengen, zullen we gebruik maken van gedetailleerde cijfermateriaal uit begrotingen en begrotingsrekeningen. Welke van deze bronnen uiteindelijk weerhouden zal worden, zal afhankelijk zijn van de beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van de betreffende statistieken per overheidsniveau.

4.1.1.1 Achtergrondinformatie

In het algemeen bestaat een **begroting** uit drie elementen: een uitgavenbegroting, een middelenbegroting en een toelichting. De uitgavenbegroting slaat op de uitgaven van de desbetreffende overheid, terwijl de middelenbegroting de ontvangsten (meestal verkregen uit de algemene middelen) van deze respectievelijke overheid weergeeft. Een begroting is een wetgevend document waarin de staats-ontvangsten en-uitgaven over een bepaalde periode geraamd en toegestaan worden. Bij goedkeuring van de begroting door de wetgevende macht, geeft ze de toelating aan de uitvoerende macht om belastingen te innen en stelt ze begrotingskredieten ter beschikking die de uitvoerende match kan aanwenden ter realisatie van haar beleid (Pacolet et al., 2008, p. 39).

De term **'begrotingsrekening'** mag niet verward worden met de term 'begroting'. Pas wanneer de begroting is uitgevoerd, kan met de begrotingsrekening opstellen. Dit is namelijk het document dat na afloop van een financieel dienstjaar weergeeft hoe de begroting tijdens het dienstjaar werd uitgevoerd (Pacolet et al., 2008, p. 39).

Voor het in beeld brengen van de cultuurrelevante publieke financiering binnen in de Vlaams Gemeenschap, bestaat in de huidige studie de publieke sector uit **volgende overheidsniveaus**: Federale overheid, regionale overheden (Vlaamse Gemeenschap en Vlaamse Gemeenschapscommissie) en de lokale overheden (gemeenten en provincies). De NBB brengt daarentegen de overheidsfinanciering in beeld op basis van een perimeter van de overheid die ruimer (en gedetailleerder) is dan weergegeven in de desbetreffende overheden. Zo worden alle instellingen die onder controle staan van de overheid volgens de ESR-indeling geanalyseerd door de NBB. De betreffende institutionele

sectoren en onderliggende instellingen van de overheid zijn te vinden in de publicatie ‘eenheden van de publieke sector’; een indeling die zeer gedetailleerd genoemd kan worden.

Data betreffende de publieke sector waren in **Pacolet et al. (2008)** voornamelijk te vinden in de begrotingsrekeningen, aangevuld met bijkomende informatie uit begrotingen. Voor de ontwikkeling van de satellietrekening cultuur, zal het cijfermateriaal voornamelijk afkomstig zijn uit begrotingsrekeningen. Dit zal namelijk het geval zijn voor de Federale overheid en de Vlaamse overheid. Voor de lokale overheden (provincies) binnen het Vlaams Gewest zullen de cijfers gebaseerd zijn op de begrotingsrekeningen mogelijks aangevuld met geaggregeerd gemeenterekeningen vanuit het Agentschap Binnenlands Bestuur en dit ook op het niveau van begrotingsartikels. Voor de relevante gemeenterekening binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen deze cijfers worden aangeleverd via ‘Brussel Plaatselijke Besturen (BPB).

Vanaf 5 oktober 1999 is beslist dat de begrotingen van de federale overheid, gemeenschappen, gewesten en Vlaamse Gemeenschapscommissie volgens de functionele nomenclatuur **COFOG 1998-classificatie** moeten worden gerapporteerd (Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de provincies en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn, p. 5-6). Vanaf 2004 zijn de federale overheid en de Vlaamse gemeenschap verplicht om te rapporteren naar COFOG 1998. De lokale overheden (gemeenten, provincies en OCMW's) moeten ook hun budget volgens deze classificatie kunnen rapporteren, hetgeen mogelijk gemaakt moet worden via een indeling in beleidsvelden. De Vlaamse Overheid staat in voor de vertaling van de beleidsrapporten van provincies en gemeenten naar de COFOG-indeling (bron: de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, OCMW's en de provincies).

De FOD Budget en Beheerscontrole publiceert jaarlijks een rapport dat een overzicht geeft van de stand van zaken wat betreft alle overheidsfinanciën. Dit rapport, ‘**Algemene Gegevensbank**’, geeft zowel uitgaven als ontvangsten weer naar de COFOG-indeling, tot op 4 digit. Ze maakt hierbij ook de koppeling met het ESR en haar institutionele sectoren. De overheidsfinanciën worden in beeld gebracht voor de totale centrale overheid, met name de federale overheid, de gemeenschappen, de gewesten en de gemeenschapscommissies. Enerzijds wordt de begroting weergegeven naar economische classificatie (structuur vastgelegd in ESR95) waarbij een overstap naar de nationale rekeningen wordt gemaakt. De code bestaat uit 4 cijfers en heeft bijvoorbeeld betrekking op het in beeld brengen van de lopende uitgaven. In het algemeen heeft de code betrekking op macro-economische criteria die handelen over de bestemming van ontvangsten en uitgaven. In maart 2009 is de meest recente economische classificatie vastgelegd.⁴⁵ Anderzijds vindt er ook een functionele hergroepering plaats op basis van de COFOG-code (4 digit) die het mogelijk maakt om de beleidsdoelstellingen van de verschillende overheden weer te geven. De COFOG 1998-indeling is een Europese nomenclatuur bestaande uit 4 niveaus en wordt vanaf 2004 toegepast in de begrotingen. Ook hier wordt de overstap gemaakt naar de nationale rekeningen. (Website Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole).

In de Algemene Gegevensbank (Jaarverslag 2013) kan cultuur geschat worden op basis van de functionele COFOG-classificatie (4 digit) 08 ‘Recreatie, cultuur en godsdienst’ die verder onderverdeeld is in de Federale overheid, de Gemeenschappen, Gewesten en Gemeenschapscommissies. Het detail is echter onvoldoende om cultuur af te bakenen. Vandaar dat we verder detail trachten te bekomen op basis van de oorspronkelijke bronnen, met name de Federale Begroting, de begroting van de Vlaamse Gemeenschap, de begroting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de begroting van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Uit de Algemene Gegevensbegroting worden de begrotingscijfers betreffende de federale overheid en de regionale overheden weerhouden, weliswaar gecorrigeerd en aangevuld met andere eenheden van de publieke sector. Voor data betreffende de lokale overheden wordt wat het Vlaams Gewest

⁴⁵ Algemene Gegevensbank, Economische classificatie (maart 2009), via http://www.begroting.be/NL/figures/Documents/EcoClassificatie_maart2009.pdf

betreft, beroep gedaan op data aangeleverd door het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB). Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan dit worden aangeleverd via 'Brussel Plaatselijke Besturen (BPB). De ABB houdt de budgettaire begrotingscijfers bij naar economische code (MAR) en volgt hierbij de 'Budget- en beheerscyclus (BBC), terwijl voor Brussel Hoofdstedelijk Gewest nog een ouder boekhoudprincipe volgens de Nieuwe Gemeentebegroting (NG) gehanteerd wordt, met dus ook een andere economische classificatie dan de MAR-code. Data betreffende de overige instellingen die onder het toezicht vallen van de overheid (bv. intercommunales, autonome gemeentebedrijven, etc.) worden door de NBB aangevraagd bij de Balanscentrale. De cijfers die online beschikbaar zijn (stat.nbb), zijn weinig gedetailleerd te noemen, met name een functionele indeling van de uitgaven volgens COFOG (3 digit). De kruising van de economische classificatie (ESR, 2 digit) en de functionele classificatie (COFOG, 2 digit) is voornamelijk nuttig als controle-instrument.

Op het meest gedetailleerde niveau zijn de publieke uitgaven terug te vinden op begrotingsartikel (regionale en federale overheid), weliswaar omgezet naar ESR-code en COFOG-code via de Algemene Gegevensbank. Voor de lokale overheden wordt de financiering steeds naar economische (ESR) en functionele (COFOG) weergegeven.

Ondanks het erkende nut van een internationaal toegepaste standaardclassificatie naar doel van de uitgaven zoals de COFOG-classificatie, brengt het toch de nodige beperkingen met zich mee. Zo is volgens ESSnet-Culture COFOG onvoldoende gedetailleerd, hetgeen ook bevestigd wordt door Philip Pauwels (ADSEI). Het beperkte detail van de gehanteerde COFOG-indeling maakt het namelijk moeilijk om de cultuur-gerelateerde uitgaven uit de begrotingen te filteren (Bina et al., p. 104). Bovendien is een conversie van COFOG naar NACE niet gestandaardiseerd, waardoor we zelf alles zullen moeten herindelen. Vandaar dat we beter vertrekken vanuit het meest gedetailleerde niveau, met name het begrotingsartikel.

Om daarnaast de non-profit in beeld te brengen, kunnen we gebruik maken van de cijfers uit de Satellietrekeningen IZW's (INR).

De overgang naar de nationale rekeningen gebeurt niet op basis van een één-op-één relatie aangezien de overheid volgens het ESR (hetgeen NBB toepast) ruimer is dan wat onder overheid wordt verstaan in de Algemene Gegevensbank. De gegevens worden overgenomen in de nationale rekeningen waarbij de verschillende indelingen behouden blijven: economische hergroepering volgens het ESR wat gedetailleerde rekeningen van de overheden in beeld brengt; functionele classificatie volgens COFOG waarbij de uitgaven van de overheid opgesplitst worden naar de verschillende afdelingen. Deze ESR-code zit vervat in de economische hergroepering en de opmaker van de begroting tracht nu ook meer en meer deze ESR-code (institutionele sectoren) al toe te wijzen via de economische hergroepering (NBB). De economische code wat betreffende de begroting van de lokale overheden is te vinden in de MAR-codes.

4.1.1.2 Algemene Gegevensbank

De Algemene Gegevensbank geeft de uitgaven door de publieke sector onder meer weer naar COFOG-indeling (maximaal op niveau van 4 digit). Zij geeft de geconsolideerde begrotingscijfers weer naar de verschillende overheidsniveaus. Relevant voor dit onderzoek zijn de Federale overheid, de Vlaamse Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Cultuur valt onder de COFOG-indeling 08 'Recreatie, cultuur en godsdienst'. Volgens ESSnet-Culture mogen enkel volgende COFOG-codes weerhouden worden:

- volledig cultureel: 08.2 'Diensten op gebied van cultuur', 08.3 'Diensten van omroepen en uitgeverijen';
- gedeeltelijk cultureel: 08.5 'Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst', 08.6 'Recreatie, cultuur en godsdienst, niet elders geklasseerd'.

Voor de volledigheid hebben we echter de gehele classificatie-indeling 08 'Recreatie, cultuur en godsdienst' weergegeven. Bovendien is voorgestelde indeling door ESSnet-Culture slechts gedeeltelijk relevant aangezien de perimeter van de huidige studie ook uitgebreid worden met de socio-culturele sector.

Aangezien we in de satellietrekening de bekomen cijfers trachten in te delen naar NACE-code (5 digit), hebben we een aantal conversietabellen uit Eurostat-RAMON (Reference and Management of Nomenclatures) geraadpleegd om te komen tot een omzetting van COFOG naar ISIC en uiteindelijk naar NACE. Dit is te zien in tabel 4.1.

Bij deze conversietabel moeten echter wel een aantal bemerkingen gemaakt worden:

- op zich is de COFOG classificatie uitermate interessant;
- in een aantal gevallen (aangegeven met *) kan slechts een deel van de COFOG-code gelinkt worden aan de overeenstemmende ISIC-code. Dit betekent dus dat er vaak geen één-op-één relaties zijn tussen COFOG en ISIC, hetgeen ook betekent dat het onduidelijk is welk aandeel (%) van de financiering volgens COFOG-code nu relevant is voor de overeenstemmende NACE-code;
- in een aantal gevallen zijn er meerdere COFOG-codes relevant voor één bepaalde ISIC-code. In een aantal gevallen kan één bepaalde ISIC-code ook behoren tot meerdere COFOG-codes;
- de omzetting van ISIC Rev. 3-code naar ISIC Rev. 4-code is via RAMON enkel beschikbaar op 4 digit. Voor de 2 digit sectoren maken we de link op basis van inhoudelijke overeenkomsten tussen de ISIC Rev. 3-code en de NACE Bel 2008-code;
- op NACE 5 digit moeten we voor de gedeeltelijke verbanden (aangeduid met *) zelf nagaan welke relevant zijn op basis van de COFOG-code. We doen dit pragmatisch door naar de inhoudelijke omschrijving te kijken van de COFOG-code in kwestie;
- ondanks de meerwaarde van een dergelijke conversie, blijft de vraag of publieke uitgaven naar COFOG-code wel voldoende detail opleveren. Dit gegeven wordt namelijk bekritiseerd in de studie van ESSnet-Culture. Bovendien wordt er in de studie van Weekers et al. (2013), over de ontwikkeling van de TSA Vlaanderen (en in haar internationaal referentiekader) maar ook in andere relevante (inter)nationale studies tot dusver geen gebruik gemaakt van de COFOG-indeling voor de weergave van de publieke financiering.⁴⁶

⁴⁶ De COFOG indeling is inderdaad niet gedetailleerd genoeg en wordt ook niet gebruikt omdat de TSA Vlaanderen voorlopig enkel de individuele consumptie voor toerisme-uitgaven wenst in beeld te brengen. De tabel voor de collectieve consumptie dient nog verder ontwikkeld te worden. Mededeling auteur Karolien Weekers (SVR).

Tabel 4.1 Conversietabel COFOG-code naar ISIC en NACE, perimeter cultuur

COFOG 1999		ISIC, Rev. 3.1		ISIC, Rev. 4		NACE Rev. 2		NACE BEL 2008 (5-digit)	
08.1, waar- van:	Diensten op het gebied van recreatie en sport, waarvan								
08.1*	Administration of recreational and sporting affairs	75.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen	84.120	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen
08.1*	Operation of recreational and sporting activities	92	Recreational, cultural and sporting activities	93	Sport, ontspanning en recreatie	93	Sport, ontspanning en recreatie	93.110	Exploitatie van sport-accommodaties
								93.121	Activiteiten van voetbalclubs
								93.122	Activiteiten van tennisclubs
								93.123	Activiteiten van overige balsportclubs
								93.124	Activiteiten van wielersportclubs
								93.125	Activiteiten van vechtsportclubs
								93.126	Activiteiten van watersportclubs
								93.127	Activiteiten van paardensportclubs
								93.128	Activiteiten van atletiekclubs
								93.129	Activiteiten van overige sportclubs
								93.130	Fitnesscentra
								93.191	Activiteiten van sportbonden en -federaties
								93.191	Activiteiten van sportbonden en -federaties
								93.199	Overige sportactiviteiten, n.e.g.
								93.211	Exploitatie van kermisattracties

Tabel 4.1 Conversietabel COFOG-code naar ISIC en NACE, perimeter cultuur, vervolg

COFOG 1999		ISIC, Rev. 3.1		ISIC, Rev 4		NACE Rev. 2		NACE BEL 2008 (5-digit)	
								93.212	Exploitatie van pret- en themaparken
								93.291	Exploitatie van snooker- en biljartenzalen
								93.292	Exploitatie van recreatie-domeinen
								93.299	Overige recreatie- en ontspanningsactiviteiten, n.e.g.
08.2, waarvan:	Diensten op het gebied van cultuur, waarvan:								
08.2*	Administration of cultural affairs	75.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen	84.120	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen
08.2*	Operation of cultural affairs	92	Recreational, cultural and sporting activities	?	?	?	?	?	?
08.3, waarvan:	Diensten van omroepen en uitgeverijen, waarvan:								
08.3*	Operation of publishing services	22	Publishing, printing and reproduction of recorded media	18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	18	Drukkerijen, reproductie van opgenomen media	18.110	Krantendrukkerijen
								18.120	Overige drukkerijen
								18.130	Prepress- en premedia-diensten
								18.140	Binderijen en aanverwante diensten
								18.200	Reproductie van opgenomen media
08.3*	Administration of broadcasting and publishing services	75.12		84.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen	84.120	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen
08.3*	Operation of broadcasting services	92	Recreational, cultural and sporting activities					0	

Tabel 4.1 Conversietabel COFOG-code naar ISIC en NACE, perimeter cultuur, vervolg

COFOG 1999		ISIC, Rev. 3.1		ISIC, Rev. 4		NACE Rev. 2		NACE BEL 2008 (5-digit)	
08.4, waarvan:	Diensten van religieuze en andere gemeenschappen, waarvan:							0	
08.4*	Administration of religious and other community services	75.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Regulation of the activities of providing health care, education, cultural services and other social services, excluding social security	84.12	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen	84.120	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen
08.4*	Operation of religious services	91.91	Activities of religious organisations	94.91	Activities of religious organisations	94.91	Religieuze organisaties	94.910	Religieuze organisaties
08.4*	Operation of other community services	91.99	Activities of membership organizations n.e.c.	94.99	Activities of membership organizations n.e.c.	94.99	Overige verenigingen, n.e.g.	94.991	Verenigingen op het vlak van jeugdwerk
								94.992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen
								94.993	Verenigingen op het vlak van ziektepreventie en gezondheidsbevordering
								94.994	Verenigingen op het vlak van milieu en mobiliteit
								94.995	Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking
								94.999	Overige verenigingen, n.e.g.
08.5	O&O op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst, waarvan:	73	Research and development	73	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	73	Speur- en ontwikkelingswerk op wetenschappelijk gebied	73.110	Reclamebureaus
								73.120	Mediarepresentatie
								73.200	Markt- en opinieonderzoekbureaus
08.6	Recreatie, cultuur en religie n.e.g., waarvan:	75.12		84.12		84.12	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen	84.120	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en andere sociale dienstverlening, m.u.v. sociale verzekeringen

4.1.1.3 Federale overheid

Bedragen vanuit de federale begrotingsrekening worden pro rata de bevolking weerhouden (Pacolet et al., 2008, p. 123). Normaal wordt enkel naar de subsidies gekeken. Een exhaustieve benadering van de overheidssteun houdt meer en meer rekening met fiscale en sociale uitgaven (Pacolet, Strengs, De Wispelaere). België is hierin kampioen. Achteraf zal blijken dat deze ook aanzienlijk zijn in de socio-culturele sector. Dit zijn diverse vrijstellingen van belastingen of sociale bijdragen die afwijken van het algemeen stelsel, en de bedoeling hebben bepaalde activiteiten te stimuleren. In die zin zijn ze een alternatief voor subsidies.

Fiscale uitgaven zijn niet te vinden in de begroting maar wel via de inventarisatie van de fiscale uitgaven. Cijfers zijn te vinden in de bijlagen bij de Rijksmiddelenbegroting. Fiscale uitgaven omvatten onder meer tax shelters, portvrijdom van de kranten, btw-verminderingen allerhande.

Daarnaast waren er vroeger bijvoorbeeld RSZ-kortingen voor kunstenaars (<https://www.vlaamsparlament.be/commissies/commissievergaderingen/929525/verslag/931649>).

4.1.1.4 Vlaamse Gemeenschap

Het cijfermateriaal voor de Vlaamse Gemeenschap is te vinden in **uitgavenbegroting** van de Vlaamse Gemeenschap. Volgende beleidsdomeinen zijn relevant voor de cultuursector:

- 'beleidsdomein Bestuurszaken';
- 'beleidsdomein 'Onderwijs en Vorming';
- 'beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media';
- 'beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed'.

De cijfers in de uitgavenbegroting zijn in het grootste detail weergegeven naar begrotingsartikel. Meer informatie over de structuur van de Vlaamse uitgavenbegroting en de opbouw van een begrotingsartikel is te vinden in bijlage 2.

In Pacolet et al. (2008) werden data betreffende de financieringsstromen van en naar de Vlaamse Gemeenschap echter in eerste instantie aangebracht via de **algemene rekeningen in de uitgavenbegroting** en middelenbegroting. Dit werd in een excel-bestand aangeleverd door de Administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management van het departement Algemene Zaken en Financien van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De financiering verloopt ook via zelfstandige agentschappen, die op hun beurt apart in de satelliettabel worden vermeld om dubbel-tellingen te vermijden. De subsidies vanuit de Nationale Loterij aan sociale en culturele instellingen werden niet weerhouden in de satellietrekening in voorgaande studie (Lambermontakkoord). Ontvangsten die betrekking hebben op bepaalde activiteiten waarvoor ook uitgaven zijn, werden in mindering gebracht. Indien ze niet aan een specifieke activiteit gekoppeld konden worden, werden ze niet weerhouden in de satellietrekening. Een moeilijkheid die zich toen voordeed in de Vlaamse Begroting, was het feit dat de financiering van de administratie moeilijk te identificeren viel (bv. werkingsmiddelen die toegeschreven worden aan de administratie of aan de werking van een bepaalde activiteit) (Pacolet et al., 2008, p. 39).

Planlastenverlaging lagere overheden

Het is niet onbelangrijk om op te merken dat er vanaf 2014 een grote wijziging plaatsvindt tussen de verschillende beleidsdomeinen omwille van het 'Planlastendecreet' en de invoering van BBC (minder detail dan NGB). Door de overheveling van de sectorsubsidies (sport, jeugd en cultuur) in de algemene financiering (gemeentefonds) verschuift 130 miljoen euro aan middelen vanuit het Beleidsdomein CJSM naar het Beleidsdomein Bestuurszaken. Dit betekent dat niet meer opgevolgd wordt hoe de lokale besturen deze middelen besteden en wat ze al dan niet besteden aan cultuurbeleid. Cultureel erfgoed is echter niet gevat in deze overdracht aangezien het lokale erfgoedbeleid gevat zit in intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De middelen voor lokaal cultureel erfgoedbeleid zijn dan ook niet gevat in de middelenoverdracht van 130 miljoen euro.⁴⁷

Aantal onduidelijkheden begrotingscijfers

Als we kijken naar het eerste cijfermateriaal in de uitgavenbegroting dan zien we dat het totaalbedrag aan VEK en VAK te vinden in de initiële basisallocaties (excel) licht afwijkt van de totaalcijfers te vinden in het Ontwerp van decreet uitgavenbegroting Vlaamse Gemeenschap 2015 (PDF). In 1 000 euro: VAK: 37.027.018 (excel) ⇔ 36.643.242 (PDF); VEK: 37.222.651 (excel) ⇔ 38.838.875 (PDF).

Als we daarnaast naar de Middelenbegroting Vlaamse Gemeenschap Begrotingsjaar 2015 kijken, dan zien we dat meer dan een half miljard euro (namelijk het kijk- en luistergeld) relevant is voor cultuur. De vraag is echter of deze reeds verwerkt is in de uitgavenbegroting en zo ja waar en op welke manier. In zoverre het van groot belang is, lijkt het ook niet eenvoudig om te middelenbegroting aan te wenden voor het salderen van de uitgaven aangezien ontvangsten en uitgaven een andere begrotingscode kennen (conversie nodig!).

Zowel de uitgaven en ontvangsten vanuit de administraties als de DAB's moeten weerhouden worden. Voor de DAB's moeten zeker en vast de interne stromen (als zijnde dotaties vanuit de verschillende departement) weerhouden worden. Afhankelijk van hoe ver je in detail wilt gaan, kunnen ook de andere ontvangsten (bv. eigen ontvangsten) van de DAB's weerhouden worden. In overleg met de opdrachtgever zou dus de perimeter afgebakend moeten worden. In welke moeten de ontvangsten en uitgaven te vinden in de ESR-begrotingen (bijlage uitgavenbegroting Vlaamse Gemeenschap) weerhouden worden? Wat behoort m.a.w. tot de consolidatiekring Vlaamse Overheid.

Daarnaast valt er ook een belangrijk verschil op te merken tussen de aangeleverde cijfers voor de uitvoeringsrekeningen (2013) en de begrotingscijfers (2015). In de uitvoeringsrekeningen worden de uitgaven van de Diensten met Afzonderlijk Beheer (DAB) mee opgenomen in het totaalcijfer, hetgeen niet het geval lijkt te zijn in de begrotingscijfers zelf. Uit de uitvoeringsrekening blijkt dat DAB ongeveer verantwoordelijk is voor ongeveer 7% (2 miljard euro) van de totale uitgaven (29 miljard euro).

4.1.1.5 Lokale overheden

Voor de lagere overheden (provincies en gemeenten) verloopt de functionele code in een begrotingsartikel anders: het is een combinatie van een functionele code van 5 digit gevolgd door een economische code van 3 digit.

Voor het in beeld brengen van de financieringsstromen van en naar de lokale overheden werd voornamelijk gebruik gemaakt van de begrotingsrekeningen (Pacolet et al., 2008, p. 122).

Voor wat betreft de financieringsstromen van en naar de provincies werden de bedragen integraal overgenomen uit de relevante begrotingsartikelen uit de begrotingsrekeningen. De financieringsstromen van en naar de Vlaamse gemeenten werden integraal overgenomen vanuit de geaggregeerde begrotingsrekeningen zoals deze ter beschikking gesteld werden door het Agentschap voor Binnenlands Bestuur (Pacolet et al., 2008, p. 124).

⁴⁷ Informatie contactpersoon Peter Jolling.

4.1.2 Fiscale uitgaven

Fiscale uitgaven zijn niet te vinden in de begroting maar wel via de inventarisatie van de fiscale uitgaven. De cijfers voor de Federale Overheid zijn te vinden in de bijlagen bij de Rijksmiddelenbegroting, deze van toepassing voor het Vlaams Gewest, zijn terug te vinden in de Middelenbegroting Vlaamse Gemeenschap.

Ook op Vlaams niveau zijn er in de begroting ‘fiscale uitgaven’ te vermelden, ook voor de sector cultuur. De belangrijkste is misschien wel de afschaffing van het kijk- en luistergeld, die sindsdien als fiscale uitgave is opgenomen. In Wallonië bijvoorbeeld is dat niet gebeurd. Wilt men een correcte vergelijking maken, moet deze fiscale uitgave bijgevolg opgenomen worden.

Tabel 4.2 geeft een overzicht van de fiscale uitgaven die een invloed hebben op de ontvangsten van het Vlaams Gewest.

In totaal is het bedragen aan fiscale uitgaven binnen het Vlaams Gewest ongeveer gelijk aan 3 miljard euro. Dit bedrag is niet veel lager dan de 5,5 miljard euro die Vlaanderen zelf int (begrotingsjaar 2015). In deze context zijn de Federale dotaties aan Vlaanderen enorm te noemen: 20 miljard euro voor gemeenschapsaangelegenheden en 10,5 miljard euro voor gewestaangelegenheden. Maar tegelijk zijn de eigen fiscale uitgaven in Vlaanderen niet gering.

Praktisch het volledig bedrag aan fiscale uitgaven relevant voor cultuur (0,5 miljard euro) is te vinden in het ‘Kijk- en luistergeld’. Het is echter onduidelijk of deze fiscale uitgave als een subsidie gezien kan worden aangezien het doel van de minderontvangst niet duidelijk afgebakend is, tenzij het subsidiëren van de kijker een doel op zich is.

Het is daarnaast onduidelijk of dit bedrag aangewend wordt voor het financieren van de VRT. Zo zien we in de uitgavenbegroting Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2015 dat ongeveer 350 miljoen euro uitgegeven worden aan de openbare omroep VRT. Het is hierbij ook onduidelijk wie hier wie subsidieert.

Het is bovendien onduidelijk of de fiscale uitgaven reeds volledig vervat zitten in de uitgavenbegroting of hier nog bijgeteld moeten worden. In een vraag van de FOD Financiën aan het INR,⁴⁸ stelt de FOD duidelijk dat fiscale uitgaven binnen de Vlaamse Begroting aan de uitgavenzijde van de begroting verwerkt worden. Volgens de ESR-matige verwerking, behoren drie categorieën van fiscale uitgaven (vermindering van de belastbare basis, belastingaftrekken en belastingverminderingen) tot de minderontvangsten. De laatste categorie van fiscale uitgaven, met name de terugbetaalbare belastingkredieten, behoort dan weer tot de uitgaven

48 INR (2015). Aanrekeningen in het kader van de uitvoering van de hervorming van de bijzondere financieringswet, Geraadpleegd via http://lnr-icn.fgov.be/sites/5010.fedimbo.belgium.be/files/federale_regering_-_aanrekeningen_in_het_kader_van_de_uitsvoering_van_de_hervorming_van_de_bijzondere_financieringswet.pdf.

Tabel 4.2 Fiscale uitgaven relevant geacht voor cultuursector, Begroting 2015, Vlaams Gewest

Bepaling van de fiscale wetgeving	Fiscale uitgaven in het Vlaams Gewest (conform de beschrijving van de H.R.F.)		
	Ja	Nee	Twijfel
I. Onroerende voorheffing VRIJSTELLINGEN Op aanvraag van de belastingsschuldige wordt een vrijstelling van de onroerende voorheffing verleend voor het kadastraal inkomen van: 2° de onroerende goederen die een vreemde staat heeft bestemd voor de huisvesting van zijn diplomatieke of consulaire verzendingen of van culturele instellingen die zich niet met verrichtingen van winstgevend aard bezighouden, op voorwaarde van wederkerigheid; (Art. 2.1.6.0.1, eerste lid, 2° van de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013) 9° van de als monument beschermde onroerende goederen of delen van dergelijke onroerende goederen die de Vlaamse Regering in erfpacht heeft gegeven of in volle eigendom heeft afgestaan aan een openmonumentenvereniging als vermeld in artikel 1, 11°, van het besluit van de Vlaamse Regering van 14 december 2001 houdende vaststelling van het premiestelsel voor restauratiewerkzaamheden aan beschermde monumenten; (Art. 2.1.6.0.1, eerste lid, 8° van de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013)	x	x	
X. Successierechten C. WIJZE VAN BETALING Betaling door de afgifte van kunstwerken die in de nalatenschap aanwezig zijn of aan de overledene en/of aan zijn overlevende echtgenoot toebehoren (Art. 11 tot 16, wet van 1 augustus 1985)		x	
XII. Leegstand en of verkrotting VRIJSTELLINGEN vrijstelling van de heffing wanneer het pand in het kader van het decreet van 3 maart 1976 beschermd is als monument of stads- en dorpsgezicht of wanneer het bij ministerieel besluit opgenomen is in een onderwerp van lijst tot bescherming in het kader van het decreet ((Art. 2.5.6.0.2., § 1, eerste lid, 2° van de Vlaamse Codex Fiscaliteit van 13 december 2013)		913	
XIV. Kijk- en luistergeld Invoering nultarief (decreet van 29 maart 2002 houdende invoering van het nultarief inzake het kijk- en luistergeld, waarbij de wet van 13 juli 1987 betreffende het kijk- en luistergeld wordt gewijzigd)	591 412		
XVI. Personenbelasting Vermindering voor onderhoud en restauratie van beschermde monumenten en landschappen (art. 145/36, WIB92)	770		
Totaal fiscale uitgaven relevant voor cultuur	592 182	913	
Totaal Fiscale uitgaven Vlaams Gewest	3 060 905		

Bron Inventaris van de fiscale uitgaven, Middelenbegroting Vlaamse Gemeenschap begrotingsjaar 2015

4.1.2.1 Rijksmiddelenbegroting Federale Overheid

In tabel 4.3 worden de fiscale uitgaven m.b.t. cultuur weergegeven. Deze fiscale uitgaven zijn Federaal geregeld waardoor we weer een verdeelsleutel zullen moeten toepassen voor schatten van de fiscale uitgaven voor de Vlaamse Gemeenschap. In deze lijst ontbreekt nog de steun aan de pers door onder meer de subsidie van bpost voor de vroege uitreiking van de kranten (voor 7.30 uur op de weekdays en voor 10 uur op de zaterdag) (Belgisch Staatsblad, 2013). Deze steun was één van de diensten van algemeen economisch belang uit haar beheersovereenkomst met de overheid en waarvoor bpost in

totaal een vergoeding ontving (287,8 miljoen in 2015). Wat daarvan de vergoeding is voor de krantenbedeling is niet te achterhalen. Sinds 2016 is, onder Europese druk, deze opdracht niet meer weerhouden in de beheersovereenkomst maar werd een aparte concessie (er was maar één kandidaat) gegund aan bpost. Bedragen van de concessie en beheersovereenkomst worden wel nog altijd samen vermeld, zodat de kostprijs van de vroege krantenbedeling niet te achterhalen is. Van een andere orde, maar wel interessant om weten, is het aandeel van de pers in het binnenlands postverkeer van bpost: dat was in 2015 goed voor een omzet van 295,6 miljoen (bpost, 2016).

Bij de Zesde Staatshervorming is onder meer de 'belastingverminderingen of kredieten m.b.t. tot de uitgaven voor het onderhoud en restauratie van beschermende monumenten' geregionaliseerd (DAR, p. 477).⁴⁹

Het is onduidelijk op welke manier subsidies voor kapitaaluitgaven, waarvoor de tax shelter een goed voorbeeld is, in rekening gebracht kunnen worden voor de satellietrekening cultuur aangezien in deze satelliet enkel lopende uitgaven weergegeven worden.

Tabel 4.3 Fiscale uitgaven (in miljoen euro) relevant voor cultuur, inkomsten 2012

	Classificatie per begrotingspost	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Hoofdstede- lijk Gewest	Koninkrijk
Personenbelasting					
Belastingvermindering uitgaven restauratie geklasseerde onroerende goederen	3.2.	0,45	0,09	0,03	0,58
Vennootschapsbelasting (Ven.B)					
Tax shelter audiovisuele werken	3.3.				55,78
BTW 0%-tarief					
Kranten en weekbladen	1				185,75

Bron Rijksmiddelenbegroting 2013 (Excel)

Ter ondersteuning van de filmindustrie is er naast de tax shelter ook nog het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF). Dit Fonds valt onder de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van de Vlaamse minister van Cultuur, en is terug te vinden in de Vlaamse Uitgavenbegroting (ingeschreven voor een bedrag van ongeveer 5 miljoen euro voor begrotingsjaar 2015).

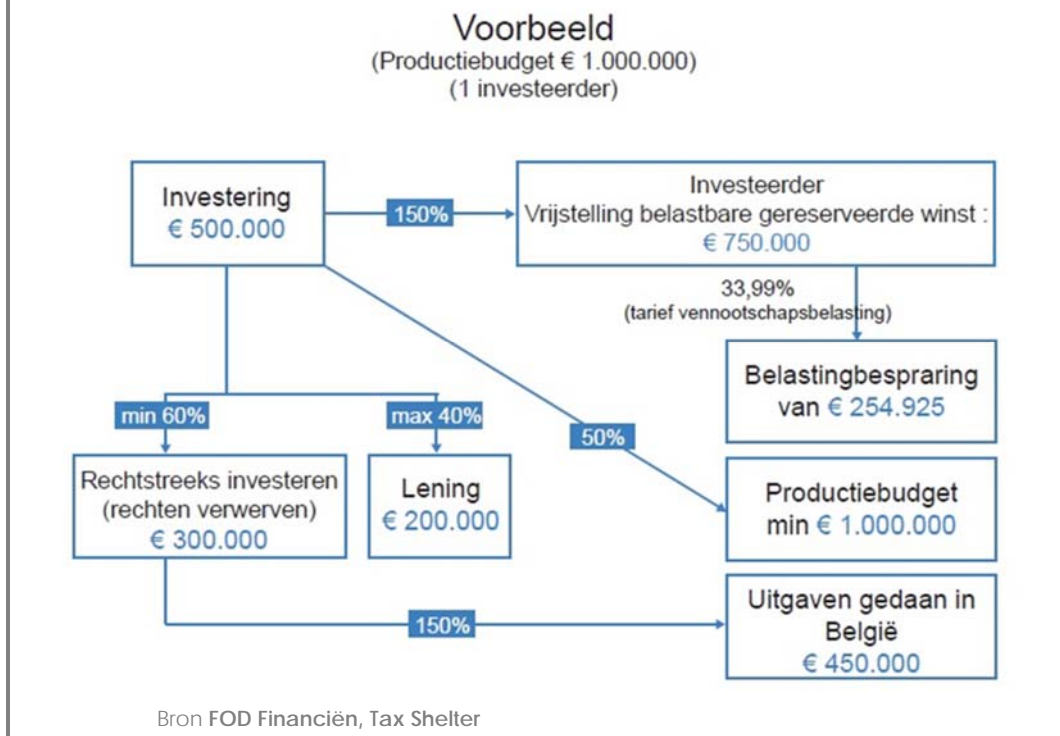
49 Zie Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid. Inventarisatie impact zesde staatshervorming. Bijlagen.

Tax shelter

De tax shelter is een fiscale regeling dat investeringen in de productie van audiovisuele en cinematografische werken moet aanmoedigen. Deze regeling werd in 2004 ingevoerd door de toenmalige Minister van Financiën Didier Reynders. Deze regeling biedt aan vennootschappen de mogelijkheid om 150% van hun geïnvesteerd bedrag fiscaal af te trekken. Hierdoor wordt het investeringsrisico dus enorm verlaagd. Dit gegeven wordt in onderstaand schema verder verduidelijkt.

Daarnaast had Open VLD in 2011 reeds een Wetsvoorstel ingediend om de tax shelter uit te breiden naar de podiumkunsten, hetgeen ondertussen (2016, zie hierna) gerealiseerd is op voorstel van de N-VA Minister van Financiën Johan Van Overtveldt.⁵⁰

Figuur 4.1 Schematisch overzicht fiscale aftrek Tax Shelter

In 2015 is het systeem van een tax shelter aangepast. Het was het gevolg van een aantal problemen die zich stelden.⁵¹ In de brochure 'Belgian tax shelter 2015' van de FOD Financiën⁵² wordt het stelsel verder verduidelijkt. De opsplitsing investering (en verwerven rechten) en lening komt te vervallen, en de mogelijkheid om voor de 'investering' (door een bedrijf) in het project een belastingvrijstelling te krijgen wordt opgetrokken van 150% naar 310%! De fiscus rekent zelf voor dat dit (p. 27) een fiscaal rendement oplevert van 5,37% per jaar. Daarenboven voorziet de nieuwe regeling dat tussen het moment van de storting door het bedrijf aan het project en het moment dat het bedrijf zekerheid heeft over het fiscaal voordeel, - de 'investeerder' doet in feite een voorfinanciering - hij hiervoor een vergoeding krijgt van Euribor + 450 basispunten (een interest van Euribor en 4,5%). Geen wonder dat wij op de website van een van de promotoren Caviar (nomen est omen?) kunnen lezen: 'Als belangrijke speler binnen de sector was Caviar betrokken zowel bij de vormgeving van de initiële

⁵⁰ Open VLD (2011). Ook podiumkunsten stimuleren met tax shelter. Geraadpleegd via <http://www.openvld.be/?type=nieuws&id=1&pageid=45348>

⁵¹ Tax shelter 2.0, <http://www.moorestephens.be/latest-news/23-01-2015-tax-shelter-20?Itemid=196>

⁵² <http://koba.minfin.fgov.be/commande/pdf/brochure-tax-shelter-2015-nl.pdf>

wetgeving als bij de latere hervormingen in het groeitraject naar maturiteit van de Belgische tax shelter wetgeving’,⁵³ De brochure geeft verder een voorbeeld van het rendement van een investeerder die bijvoorbeeld 50 000 euro belegt. Hij krijgt in de nieuwe formule een fiscale vrijstelling voor 310%, wat een fiscaal voordeel oplevert van 52 684,5 wat reeds een rendement impliceert van de boven geciteerde 5,37%. Daar bovenop komt de vergoeding voor de voorfinanciering van Euribor+ 450 basispunten, wat in de folder over een periode van 18 maand een totaal netto rendement oplevert van 9,94%. De folder van Caviar vergelijkt het ook met de vorige formule die nog maar een netto rendement van 5,3% over 18 maanden opleverde. Merkwaardig wat via **fiscale en financiële creativiteit** toch nog mogelijk is. De omschrijving van de fiscale adviseurs Moore Stephens is in alle geval correct: ‘Wat overblijft, is de aankoop van een fiscaal voordeel, een soort fiscale aflaten in ruil voor een investering in de audiovisuele sector’. Ook de folder van de FOD Financiën levert behalve een bevestiging van het rendement voor de belegger nog interessante informatie op over de implicatie voor de producent. In het voorbeeld (Belgian tax shelter; 2015, p. 19) zou in een project van 1 428 580 euro, het bedrag verkregen via de tax shelter 483 870 euro zijn, maar na aftrek van de interestvergoeding (35 468 euro) en zelfs een commissie in geval van tussenpersonen van 12% of 58 064 euro, zou de producent maar 390 338 euro overhouden. Het schema van de FOD Financiën vermeldt niet dat zij zelf 510 073,8 euro minder vennootschapsbelasting zal innen. Indien de fiscus het project rechtstreeks zou subsidiëren zou het bijna een kwart goedkoper uitvallen, abstractie makend van selectie en controlekosten, maar die zijn er nu ook.

In de toonaangevende studie van de Hoge Raad van Financiën (HRF), Afdeling ‘Fiscaliteit en parafiscaliteit’ (2014) blijkt dat anno 2012 er voor 112,1 miljoen bedragen werden ingediend onder de tax shelter (inkomsten 2011) voor audiovisuele werken, wat goed was voor 38,1 miljoen minderontvangsten. De HRF geeft aan dat in andere landen, zoals Luxemburg, Italië, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk gelijksoortige instrumenten bestaan. De HRF concludeert: ‘De Afdeling vraagt zich af of het bestaan van een maatregel gericht op de audiovisuele sector opportuun is. Zij is echter van mening dat de recente wetwijzigingen het stelsel op een correcte manier geheroriënteerd hebben op zijn voornaamste doelstelling.’ (p. 163). Wij vragen ons dus af op dit niet beter op een directe manier zou kunnen verlopen, want het garanderen van een netto rendement van 9,94% kan toch niet een doelstelling zijn van fiscale uitgaven.

In het voorjaar 2016 werd de uitbreiding van de tax shelter naar de podiumkunsten voorgesteld in Vlaanderen (Van Loon, 2016). Juni 2016 keurde, op voorstel van de Minister van Financiën, de Federale Regering de uitbreiding van de tax shelter voor audiovisuele werken tot de podiumkunsten goed.

Zoals V. Ginsburgh (2015) waarschuwt voor de valstrik van terugverdieneffecten van uitgaven voor cultuur, kan het niet verwonderen dat deze ook al berekend zijn voor de tax shelter. Uit de studie ‘Tax Shelter: een zeer rendabele belegging voor de Staat’ van uMedia-Deloitte (2012) zou blijken dat ‘voor elke euro die de Staat geeft als ‘fiscaal geschenk’[aanhalingstekens uit persbericht van de studie zelf], krijgt hij 1,21 euro terug’. De studie is gemaakt op vraag van uMedia, ‘Belgisch marktleider in tax shelter’. Maar niet vermeende of werkelijke terugverdieneffecten moeten bepalen waaraan de Staat zijn geld moet besteden. Het moeten intrinsieke argumenten zijn waarom de overheid cultuur subsidieert, wat evenwel buiten het bestek van deze studie valt.

⁵³ <http://taxshelter.caviarcontent.com/tax-shelter>

4.1.3 Financiering private sector

4.1.3.1 Huishoudbudgetonderzoek

Eén andere belangrijke bron voor het in beeld te brengen van de private uitgaven relevant voor cultuur en die reeds was aangewend in Pacolet et al. (2008), zijn de data afkomstig uit de huishoudbudgetonderzoek (HBO). Deze data zijn als Excel databestand terug te vinden op de website van ADSEI. Het HBO opgesteld door ADSEI geeft een gedetailleerd beeld van het uitgavenpatroon van de Belgische gezinnen. Het huishoudbudgetonderzoek (HBO) schat de uitgaven van de Belgische huishoudens op basis van een representatieve steekproef op het niveau van het Koninkrijk en de drie Gewesten (Brussel Hoofdstedelijk Gewest, Vlaanderen en Wallonië). Sinds 2012 worden de verzamelde data ingedeeld naar de Europees gestandaardiseerde COICOP-indeling (5 digit). Voor België zijn de data echter beschikbaar naar COICOP 6 digit, terwijl voor de gewesten het detail slechts beperkt is tot 4 digit. De variabelen die in beeld gebracht worden naar COICOP-code, zijn de volgende:

- aantal huishoudens (steekproef);
- aantal huishoudens (bevolking);
- gemiddelde uitgaven voor het geheel van de huishoudens (per jaar in euro);
- gemiddelde uitgaven per person en per jaar;
- gemiddelde uitgaven per gewijzigde verbruikseenheid⁵⁴ en per jaar.

Het aantal huishoudens in het huishoudbudgetonderzoek en het overeenstemmend werkelijk aantal huishoudens in de populatie is het volgende:

- België 6 581 huishoudens in steekproef (4 768 657 huishoudens in populatie);
- Vlaams Gewest: 3 254 huishoudens in steekproef (2 690 528 huishoudens in populatie);
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest 723 huishoudens in steekproef (542 137 huishoudens in populatie).

Aangezien we in de satellietrekening de bekomen cijfers trachten in te delen naar NACE-code 5 digit), hebben we een aantal conversietabellen uit Eurostat-RAMON (Reference and Management of Nomenclatures) geraadpleegd om te komen tot een omzetting van COICOP naar CPA en uiteindelijk naar NACE, zoals te zien is in tabel 4.4.

Bij deze conversietabel moeten echter wel een aantal bemerkingen gemaakt worden:

- in een aantal gevallen (aangegeven met 'ex') kan slechts een deel van de CPA-code gelinkt wordt aan de overeenstemmende COICOP-code. Dit betekent dus dat er vaak geen één-op-één relaties zijn tussen COICOP en CPA, hetgeen ook betekent dat het onduidelijk is wel aandeel (%) van de financiering volgens COICOP-code nu relevant is voor de overeenstemmende NACE-code;
- in alle gevallen kan één COICOP-code behoren tot meerdere CPA-codes. In een aantal gevallen kan één bepaalde ISIC-code ook behoren tot meerdere COICOP-codes;
- op NACE 5 digit moeten we voor de gedeeltelijke linken (aangeduid met 'ex') zelf nagaan welke relevant zijn op basis van de COICOP-code. We doen dit pragmatisch door naar inhoudelijke omschrijving te kijken van de COICOP-code in kwestie;
- deze omzetting is echter sterk beperkt doordat het detail van de COICOP-indeling slechts beperkt is tot op 4 digit terwijl de meeste gedetailleerde cijfers uit het Huishoudbudgetonderzoek (met name voor België) te vinden zijn naar COICOP (6 digit). Een mogelijkheid is om de COICOP-indeling

⁵⁴ De gemodificeerde consumptie-eenheid is een equivalentieschaal die wordt toegepast om de consumptie-uitgaven aan te passen in functie van de omvang en de samenstelling van het huishouden. Aan de eerste volwassene wordt een coëfficiënt 1 toegekend, aan alle andere personen ouder dan dertien jaar 0,5 en aan kinderen van dertien jaar en jonger 0,3 (OESO-schaal gemodificeerd) (Website ADSEI).

op 6 digit niveau voor België te verbijzonderen naar de regio's, en deze coëfficiënten toe te passen op de 4 digit cijfers.

Om nu de cultuurrelevante COICOP-codes te weerhouden, baseren we ons op de indeling naar 15 domeinen die voorgesteld werd door ESSnet-Culture (Bina et al., 2012, p. 448) voor het in beeld brengen van de private culturele uitgaven. Deze 15 domeinen werden door een Eurostat Task Force 2004 als volledig cultureel beschouwd en zijn afgeleid uit de overeenstemmende COICOP-HBS-codes (5 digit) (Bina et al., 2012, p. 448). Deze perimeter lijkt alvast ruimer te zijn dan de 5 domeinen die wij voorstelden in een voorgaand onderzoek (Pacolet et al., p; 242-243). Bovendien worden uitgaven voor sportevenementen weerhouden hetgeen vreemd aangezien sport niet werd weerhouden in hun sectorafbakening.

De verschillende detailniveaus van de classificatieniveaus brengen wel de nodige praktische problemen met zich mee. Zo wordt de voorgestelde perimeter weergegeven naar COICOP 5 digit, daar waar het HBO voor de gewesten slechts data ter beschikking stelt op 4 digit, voor België dan wel weer 6 digit. Als oplossing dienen we dan ook allereerst de data op Belgisch niveau te filteren naar cultuur; waarna we de bekomen cijfer toewijzen naar het Vlaams Gewest en BHG (20%) en dit op basis van een verdeelsleutel. Deze versleutel komt overeen met een percentage berekend op basis van de HBO-cijfers voor België en dit als de verhouding tussen de subcategorieën op 6 digit en de respectievelijke hoofdcategorieën op 4 digit en dit voor iedere kolomvariabele. Daarna worden deze verhoudingspercentages toegepast op HBO-cijfers voor Vlaanderen en Brussels Hoofdelijk Gewest, die samengeteld het resultaat voor de Vlaamse Gemeenschap oplevert. De uiteindelijke totale uitgave-cijfers voor de Vlaamse Gemeenschap per subdomein worden bekomen door het geschat aantal huishoudens per subdomein te vermenigvuldigen met de respectievelijke uitgaven per huishouden in dit respectievelijke subdomein.

De bedoeling is dus om de cijfers weer te geven op het grootste detailniveau, met name COICOP (6 digit). Daarnaast moeten de gegevens voor 2012 omgerekend worden naar 2013 (nulmeting), hetgeen mogelijk is met behulp van de consumentenprijsindex (CPI).

Tabel 4.4 Conversietabel COICOP-code naar CPA en NACE, perimeter cultuur

COICOP 1999		CPA 2002	Ex- cluded	Comments	CPA 2008		NACE Rev. 2		NACE BEL 2008 (5 digit)	
0911	Uitrusting voor ont- vangst, opname en weergaven van geluid en beeld	32.20.20	Ex	Monitoring device	26.20.16	Input or output units, whether or not con- taining storage units in the same housing	26.20	Manufacture of com- puters and peripheral equipment	26200	Vervaardiging van com- puters en randapparatuur
					26.20.18	Units performing two or more of the following functions: printing, scan- ning, copying, faxing				
					26.30.21	Line telephone sets with cordless handsets				
					26.30.23	Other telephone sets and apparatus for trans- mission or reception of voice, images or other data, including apparatus for communication in a wired or wireless network (such as a local or wide area network)				
		32.30.32	Ex	Other recorders						
		32.30.41	Ex	Articles for civil aircraft have not been included in the concordance						
		32.30.42	Ex	Microphones, loud- speakers, etc						
		32.30.43								
		32.30.11								
		32.30.12								
		32.30.20		(Includes satellite receivers)						
		32.30.31								
		32.30.33	Ex	Video cassette players and recorders						
		32.30.51	Ex	Sapphire and diamond styluses for record players						
		32.30.52	Ex	Antennas for house- hold use						

Bron Eurostat RAMON

4.1.3.2 Overige private opbrengsten

Een moeilijker te ramen opbrengst, maar wel belangrijk om het onderscheid privaat-publiek te maken, zijn deze afkomstig van reclame, sponsoring en mecenaat. De inschatting van de omvang van deze stromen kan alleen gebeuren op basis van sectorstudies of via een steekproef-bevraging. Gezien het vermoedelijk groeiende belang, vraagt dit een verder onderzoek maar het kan ook afgebakend worden als een residu van ontvangsten, naast subsidies en gebruikersbijdragen.

4.1.3.3 Instellingen zonder winstoogmerk

Ten slotte nemen we ook cijfers uit de satellietrekening IZW's op in onze satellietrekening cultuur. Deze cijfers waren in voorgaande studie nog niet in beeld gebracht.

4.1.4 Werkgelegenheid

4.1.4.1 RSZ, DIBISS, RSVZ

De werkgelegenheid zal in beeld gebracht worden op basis van RSZ-cijfers, aangevuld met DIBISS-cijfers⁵⁵ en RSVZ-cijfers. De analyse zal gebeuren op basis van de publiek beschikbare NP-data.⁵⁶

De werkgelegenheid kan gedetailleerd in beeld worden gebracht op basis van RSZ-cijfers naar NACE-code (5 digit) waarbij het mogelijk is om onderscheid te maken tussen for-profit en non-profit activiteiten en aanbieders.

Ter vergelijking of eerder ter aanvulling kunnen ook statistieken uit de arbeidskrachtentelling aangewend worden, maar dan vervangen wij administratieve gegevens door ramingen op basis van steekproeven.

4.1.4.2 Arbeidskrachtentelling (AKT)

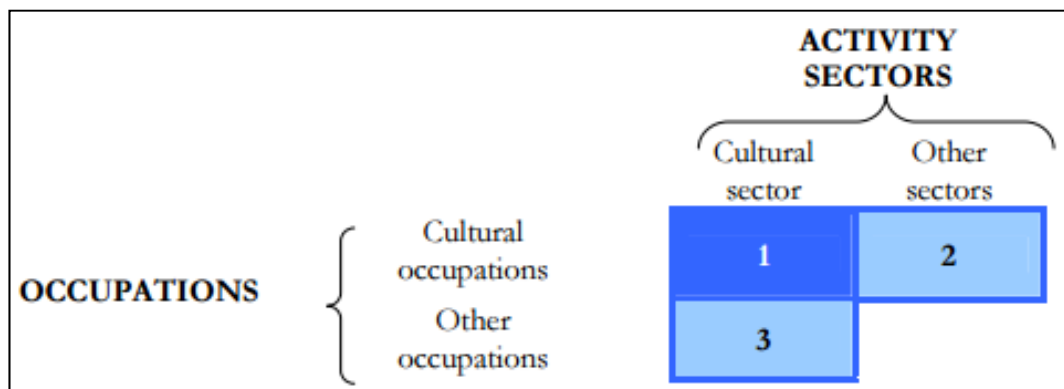
In Bina et al. (2012, p. 139 e.v.) is er ook sprake van 'culturele werkgelegenheid'. Eurostat heeft de opdracht gekregen om een culturele matrix te ontwikkelen bestaande uit twee dimensies, met name 'culturele' beroepen en 'culturele' activiteiten. De data hiervoor zijn afkomstig van de arbeidskrachtentelling en zullen ingedeeld worden naar twee nomenclaturen, met name de NACE voor de classificatie van de activiteiten en ISCO voor de classificatie van culturele beroepen. Deze cijfers zijn ondertussen beschikbaar op de Eurostat-website. Een bijkomend probleem in geval van het gebruik van de combinatie van NACE en ISCO-codes, is de moeilijkheid om stabiele en solide coëfficiënten te bekomen op het niveau van de regio's. Dit kan verholpen worden door de nationale coëfficiënten te hanteren, ofwel door de coëfficiënten te berekenen op basis van meerdere jaren van de AKT (als een soort van voortschrijdend gemiddelde bijvoorbeeld).

Het probleem hierbij is echter dat de indeling zowel op Europees als op Nationaal niveau weinig gedetailleerd is. De verplichte detaillering betreft NACE-code (2 digit) x ISCO-code (3 digit), terwijl het mogelijk is om verder in detail te gaan als de landen dit willen, met name NACE (3 digit) x ISCO (4 digit) (Bina et al., 2012, p. 148). Volgens Eurostat moet echter de indeling NACE (4 digit) x ISCO (4 digit) weerhouden worden waarbij NACE (4 digit) afgeleid kan worden via de Structurele ondernemingsstatistieken (SBS)-indeling of de KT dataverzameling van nationale instituten (EC, DG Eurostat, 2015, dia 16, ppt Cultural employment, Agenda point 5). België kan mogelijk data leveren naar NACE (3 digit), maar er is onduidelijkheid over het detailniveau van ISCO (Bina et al., 2012, p. 149).

⁵⁵ Vanaf 1 januari 2015 vormen de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten (RSZPPO) en de Dienst voor de Overzeese Sociale Zekerheid (DOSZ) de Dienst voor de Bijzondere Socialezekerheidsstelsels (DIBISS).

⁵⁶ NP-data zijn reeksen die door Jan Hertogen, socioloog, ter beschikking zijn gesteld op zijn website.

Figuur 4.2 Definitie van culturele werkgelegenheid volgens Eurostat

Bron Bina et al. (2012, p. 141)

Wij beschikken op dit ogenblik voor België over de combinatie van ISCO 1 digit en NACE 1 digit. Dit is onvoldoende fijnmazig om nuttig te zijn voor een verdere afbakening van culturele activiteiten, zodanig dat een meer gedetailleerde depoullering van de Arbeidskrachtentelling wenselijk is. Verder detail riskeert overigens dat Eurostat het gebruik misschien zal ontraden omdat het statistisch niet meer significant is en daardoor ook erg volatiel riskeert te zijn, zodat de parameters zeker niet jaar op jaar kunnen gebruikt worden. Wij kunnen wel gemiddelde parameters over een aantal jaren berekenen, als een soort voortschrijdend gemiddelde. Dat hoeft geen probleem te zijn. ‘Nationale rekenaars’ hanteren soms parameters die veel langer constant blijven. Hierna zullen we zien dat Eurostat zelf nationale gegevens die voor sommige lidstaten ontbreken, zal ophogen met coëfficiënten geschat op basis van landen waar de informatie wel beschikbaar is. Wat trouwens ook riskant is, want landen kunnen juist verschillen in de aanwezigheid of omvang van bepaalde activiteiten of beroepen.

Ondertussen is Eurostat zelf ook van start gegaan met het depoulleren van de Arbeidskrachtentelling om voor alle lidstaten van de EU vergelijkbare statistieken te produceren voor de werkgelegenheid in de culturele sector (<http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/cultural-employment>). Zij berekende voor alle lidstaten de werkgelegenheid op basis van een combinatie van de ISCO-code voor beroepen en de NACE-code voor activiteiten. Culturele beroepen kunnen voorkomen in culturele sectoren (1 in bovenstaand schema) en andere sectoren (2), en daarnaast zijn er ook andere beroepen in culturele sectoren (3). In beide gevallen hanteert Eurostat de definitie van strikt culturele sectoren en strikt culturele beroepen (de term ‘volledig’ cultureel die wij elders gebruiken). De hoofdzakelijk culturele of gedeeltelijk culturele sectoren die in segment 2 vallen worden dus meegenomen voor de strikt culturele beroepen. De basisanalyse van Eurostat is gebaseerd op NACE-2 digit en ISSCO-3 digit, en de sectoren of beroepen die volgens die code als volledig cultureel worden gedefinieerd, worden meegenomen. Voor een aantal landen is evenwel bijkomende informatie beschikbaar op NACE-3 digit en ISCO-4 digit. Dit liet Eurostat toe in de resterende sectoren bijkomende activiteiten als volledig cultureel af te bakenen, en bijkomende beroepen ook als cultureel te definiëren. Voor de landen waarvoor dit detail niet beschikbaar was, werden coëfficiënten gehanteerd die geschat zijn op basis van de landen waarvoor wel informatie beschikbaar is (Eurostat, 2015). Zij hanteren hiervoor een ‘estimation algorithm’, hierbij het aforisme bevestigend van de definitie van een econoom die met name iemand is die wanneer hij geen statistieken heeft, deze zelf construeert. De som van deze drie segmenten is de culturele werkgelegenheid, die Eurostat vanaf 2015 publiceert in haar databank: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/cultural-employment>.

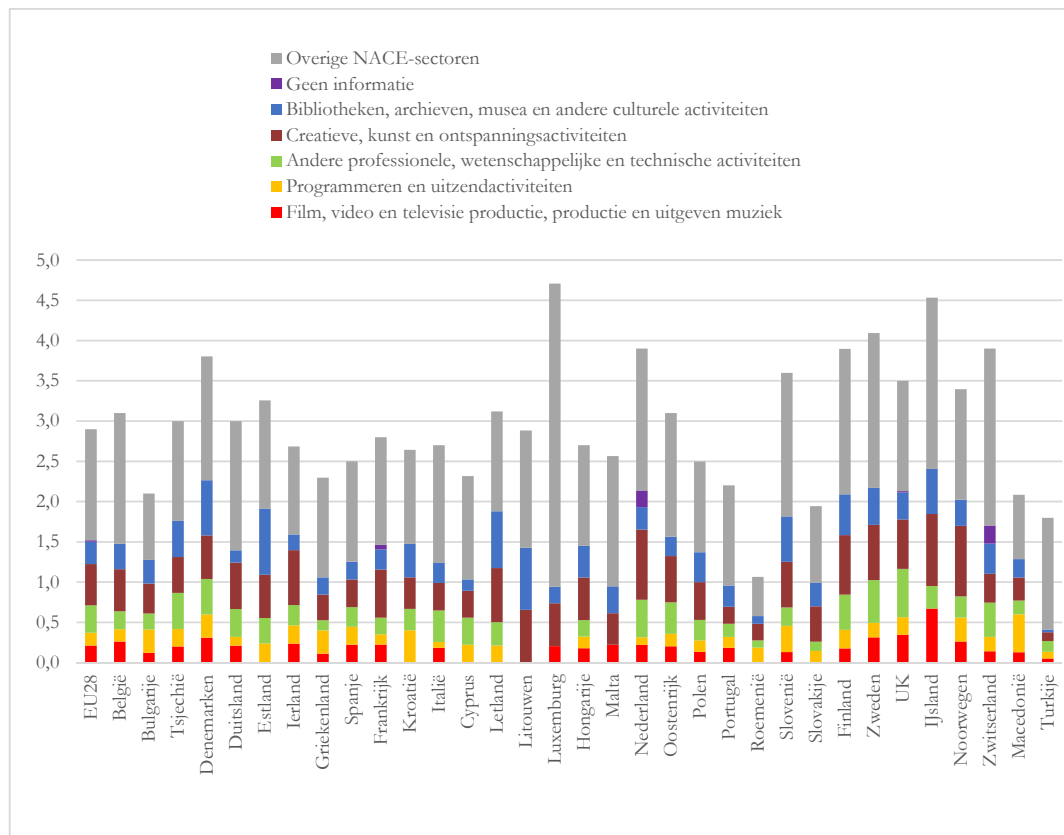
In tabel 4.5 geven wij de gegevens voor België en voor het totaal van de Europese Unie (EU 28). De cijfers zijn beschikbaar voor de periode 2008 tot 2014. Omwille van een nieuwe ISCO indeling sinds 2011 is er een breuk in de reeks zoals zij nu beschikbaar is bij Eurostat. Het betreft zowel loontrekkenden als zelfstandigen, voor het totaal van de culturele sectoren en voor een aantal subsectoren.

Hiermee is niet het detail weerhouden zoals voorgesteld door ESSnet, en die wij hiervoor ook voorstelden. Omwille van de gehanteerde methode waarbij een aantal ‘culturele’ beroepen ook weerhouden zijn in tal van andere niet strikt culturele sectoren, is de restcategorie ‘overige culturele sectoren’ ruim. Wij geven het totaal van de werkgelegenheid en het detail van de door Eurostat weerhouden subsectoren, voor EU 28 en voor België. In de laatste kolom geven wij ook de groei van de werkgelegenheid (index 2014 met basis 2008=100). Volgens de ramingen van Eurostat zou de totale culturele werkgelegenheid tussen 2008 en 2014 in België van 99,1 duizend naar 141,9 duizend gestegen zijn, of 43%. De toename zou vooral sterk zijn in de productie van audiovisuele media en ook in de overige NACE-sectoren, maar dat laatste is ook beïnvloed door de nieuwe ISCO-classificatie. De groei is aanzienlijk minder geweest in de EU, en ook voor de onderscheiden deelsegmenten is de groei in Europa anders dan in België.

Tevens geven wij de structuur van deze werkgelegenheid, als % van de totale culturele werkgelegenheid. Uiteraard zijn hier minder opmerkelijke verschillen vast te stellen tussen Europa en de situatie in België, en ook in de tijd verandert dit beeld minder omdat het juist een structureel beeld geeft.

Tenslotte geven wij in de onderste twee panelen van tabel 4.5 het aandeel van de onderscheiden culturele sectoren in het totaal van de werkgelegenheid in de EU en België. Het is deze indicator die het relatief belang weergeeft van de culturele activiteiten in de economie, en die ook het best vergelijkbaar is tussen de landen. Daarom brengen wij deze laatste indicator in figuur 4.3 in beeld voor alle EU lidstaten en een aantal andere landen, voor één jaar (2014). In 2014 raamt Eurostat dat het aandeel van culturele werkgelegenheid in België 3% uitmaakt van de totale werkgelegenheid. Uit figuur 4.3 blijkt dat dit iets hoger is dan het Europese totaal in onze buurlanden vergelijkbaar is met Frankrijk en Duitsland maar lager dan Luxemburg en Nederland en ook lager is dan bijvoorbeeld sommige Scandinavische landen. Dit percentage is niet gering, wat deels kan verklaard worden door een meer exhaustieve raming en ook de ruimere perimeter die dit impliceert. Zo is de 3% meer dan het dubbele van de werkgelegenheid in de cultuursector die wij identificeerden in de nationale rekeningen in Vlaanderen (1,48%), maar komt zij al dichterbij de ruimere perimeter die in het VRIND-rapport wordt gehanteerd (2,3% in 2013 op basis van tabel 2.2). Als proxy van toegevoegde waarde of omzet kan de tewerkstelling ook met die parameters vergeleken worden en zo kunnen wij op basis van tabel 1.4 de toegevoegde waarde in de nationale rekeningen, opnieuw voor het Vlaams Gewest, ramen op 1,25% van de totale toegevoegde waarde, terwijl wij in het verleden, zie punt 5.4, alvast de socio-culturele sector (enger dan de culturele sector) in Vlaanderen raamden op 1,5% van het BBP. De cijfers illustreren het belang van een ruime perimeter, die alvast door Eurostat gehanteerd lijkt en die wij doorheen dit rapport ook voorstellen. De rest van dit rapport bepleit ook het behoud van het detail voor zowel de dataverzameling als nadien voor de rapportering, omdat satellietrekeningen niet alleen moeten toelaten om het ‘grand total’ te vinden, maar juist ook de beschrijving en analyse mogelijk maakt voor deelaspecten, en dit ook internationaal.

Figuur 4.3 Culturele werkgelegenheid op basis van de Arbeidskrachtentelling in de EU en een aantal andere landen, 2014, als % van de totale gesalarieerde en zelfstandige werkgelegenheid

Bron Eigen verwerking op basis van Eurostat Cultural Statistics, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/cultural-employment>

Tabel 4.5 Werkgelegenheid in de culturele sectoren in België en de EU, 2008-2014, op basis de Arbeidskrachtentelling

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2014 (2008=100)
Europese Unie (EU 28) (in duizend)								
Totaal culturele activiteiten	5 342,1	5 386,5	5 415,2	6 039,6	6 139,6	6 188,3	6 273,1	117
Film, video en televisie productie, productie en uitgeven muziek	433,7	408,3	431,5	461,1	453,8	461,6	460,0	106
Programmeren en uitzendactiviteiten	304,9	356,0	351,9	340,2	342,8	351,0	344,8	113
Andere professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	361,2	524,6	541,9	616,5	665,5	686,8	732,4	203
Creatieve, kunst en ontspanningsactiviteiten	1 040,4	1 052,6	1 056,5	1 027,7	1 086,9	1 079,2	1 110,9	107
Bibliotheken, archieven, musea en andere culturele activiteiten	593,4	596,4	593,5	601,9	599,1	605,7	601,7	101
Geen informatie	24,4	34,2	42,9	60,0	52,5	37,5	37,1	152
Overige NACE-sectoren	2 584,1	2 414,5	2 397,0	2 932,3	2 939,0	2 966,5	2 986,3	116
België (in duizend)								
Totaal culturele activiteiten	99,1	98,2	108,3	127,3	141,5	137	141,9	143
Film, video en televisie productie, productie en uitgeven muziek	7	8,7	7,9	9,1	10,2	11,6	12	171
Programmeren en uitzendactiviteiten	6,8	4,8	8,5	6,4	9,5	8,8	7	103
Andere professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	9,8	8,2	8,6	11,8	10,4	9,1	10,2	104
Creatieve, kunst en ontspanningsactiviteiten	18,5	17,9	23	25	21,4	21	23,9	129
Bibliotheken, archieven, musea en andere culturele activiteiten	11,8	13,7	13,6	16	15,7	13	14,4	122
Geen informatie	:	:	:	:	:	:	:	
Overige NACE-sectoren	45,3	44,9	46,7	59	74,3	73,5	74,4	164
Europese Unie (EU 28) (in % van totaal)								
Totaal culturele activiteiten	100	100	100	100	100	100	100	
Film, video en televisie productie, productie en uitgeven muziek	8	8	8	8	7	7	7	
Programmeren en uitzendactiviteiten	6	7	6	6	6	6	5	
Andere professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	7	10	10	10	11	11	12	
Creatieve, kunst en ontspanningsactiviteiten	19	20	20	17	18	17	18	
Bibliotheken, archieven, musea en andere culturele activiteiten	11	11	11	10	10	10	10	
Geen informatie	0	1	1	1	1	1	1	
Overige NACE-sectoren	48	45	44	49	48	48	48	

Tabel 4.5 Werkgelegenheid in de culturele sectoren in België en de EU, 2008-2014, op basis de Arbeidskrachtentelling, vervolg

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Index 2014 (2008=100)
België (in % van totaal)								
Totaal culturele activiteiten	100	100	100	100	100	100	100	
Film, video en televisie productie, productie en uitgeven muziek	7	9	7	7	7	8	8	
Programmeren en uitzendactiviteiten	7	5	8	5	7	6	5	
Andere professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	10	8	8	9	7	7	7	
Creatieve, kunst en ontspanningsactiviteiten	19	18	21	20	15	15	17	
Bibliotheken, archieven, musea en andere culturele activiteiten	12	14	13	13	11	9	10	
Geen informatie								
Overige NACE-sectoren	46	46	43	46	53	54	52	
Europese Unie (EU 28) (in % van totale tewerkstelling)								
Totaal culturele activiteiten	2,4	2,5	2,5	2,8	2,8	2,9	2,9	
Film, video en televisie productie, productie en uitgeven muziek	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
Programmeren en uitzendactiviteiten	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
Andere professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Creatieve, kunst en ontspanningsactiviteiten	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
Bibliotheken, archieven, musea en andere culturele activiteiten	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Geen informatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overige NACE-sectoren	1,2	1,1	1,1	1,4	1,3	1,4	1,4	
België (in % van totale tewerkstelling)								
Totaal culturele activiteiten	2,2	2,2	2,4	2,8	3,1	3,0	3,1	
Film, video en televisie productie, productie en uitgeven muziek	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	
Programmeren en uitzendactiviteiten	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	
Andere professionele, wetenschappelijke en technische activiteiten	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	
Creatieve, kunst en ontspanningsactiviteiten	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
Bibliotheken, archieven, musea en andere culturele activiteiten	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	
Geen informatie								
Overige NACE-sectoren	1,0	1,0	1,0	1,3	1,6	1,6	1,6	

Bron Eurostat Cultural Statistics en eigen verwerking, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/cultural-employment>.

4.2 Conclusie: sterkte-zwakte analyse

Ontbreken van overeenstemming tussen verschillende classificatie-indelingen in verschillende bronnen

Zo wordt bijvoorbeeld in ESSnet-Culture een andere indeling van sectoren aangehouden voor de weergave van de publieke uitgaven (10 domeinen) en de private uitgaven (COICOP-HBS indeling). Bovendien zien we in de Algemene Gegevensbank een indeling naar economische code (ESR) en functionele code (COFOG), worden de consumptieve bestedingen vanuit de overheid via COICOP weergegeven (zie COICOP 14, NBB, extra informatie nodig bij Lotte Van Mechelen) en wordt de uitgavenbegroting en middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap, VGC en de Federale Overheid weergegeven naar begrotingsartikel bestaande uit een economische code (?) en een functionele classificatie. De functionele classificatie wordt hierbij weergegeven door de onderverdeling van een begrotingsartikel in programma's, afdelingen en basisallocaties, waarbij er dus geen sprake is van een functionele code (COFOG). De begrotingsrekeningen voor de provincies en de geaggregeerde gemeenterekeningen worden daarentegen zowel ingedeeld naar economische code (aard van de boeking, welke classificatie?) als naar functionele code (naar activiteit, via COFOG).

Ontbreken van nodige detail in begrotingsartikels

Een aantal tewerkstellingsprogramma's (o.a. gesco) zijn specifiek gericht op culturele tewerkstellingen. Deze zijn echter via begrotingsartikels te vinden in meerdere beleidsdomeinen, met name het WSE en CJSM.

5 | Voorstel tot ontwerp satellietrekening

5.1 Definitie van indicatoren

In voorgaande hoofdstukken hebben wij de weerhouden perimeter voor de satellietrekeningen cultuur afgebakend. Hierna geven wij de vier dimensies weer die wij zullen weerhouden: een tabel publieke financiering, een tabel private financiering, het totaal van beide, en een tabel naar werkgelegenheid.

5.2 Geaggregeerde cijfers

5.2.1 Publieke financiering

De voorlopige publiek beschikbare begrotingscijfers naar COFOG zijn deze afkomstig van de Studiedienst Vlaamse Regering en te vinden in onderstaande tabel. Hierin is de COFOG-categorie 08 Recreatie, cultuur en godsdienst te vinden.

Tabel 5.1 Geconsolideerde uitgaven volgens COFOG op 2 posities, Vlaanderen, 2007-2013

COFOG 98-code	OMSCHRIJVING	2013	2012*	2011	2010	2009	2008	2007
00	Niet toegewezen	51 840	108 992	73 796	108 519	213 210	395 932	196 740
01	Algemeen overheidsbestuur	4 862 293	5 089 800	3 625 001	3 446 079	7 424 218	5 227 598	3 415 415
02	Defensie	0	0	0	0	0	0	0
03	Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0
04	Economische zaken	5 012 265	5 171 648	5 214 023	4 716 219	4 531 600	4 377 511	4 072 724
05	Milieubescherming	770 592	902 249	822 306	670 249	572 658	777 089	1 028 927
06	Huisvesting en gemeenschappelijke voorzieningen	321 052	344 776	367 878	288 659	335 949	306 153	277 368
07	Gezondheid	374 993	327 788	320 088	324 052	306 330	287 576	274 700
08	Recreatie, cultuur en godsdienst	1 390 283	1 304 138	1 310 170	1 290 673	1 323 814	1 220 951	1 186 766
09	Onderwijs	10 635 472	10 412 516	10 340 096	9 903 225	9 450 021	9 573 783	8 798 649
10	Sociale bescherming	4 645 097	4 527 068	4 077 880	3 864 427	4 106 561	3 329 037	3 073 149
Algemeen totaal		28 063 888	28 188 976	26 151 237	24 612 103	28 264 363	25 495 631	22 324 438

Bron Studiedienst van de Vlaamse Regering [Excel]

Iets meer detail kan bekomen worden via de gepubliceerde data op NBB.STAT. In onderstaande tabel wordt voor 2013 'Recreatie, cultuur en religie' weergegeven op 3 digit (COFOG). Volgens ESSnet-Culture (Bina et al., 2012, p. 449) behoren enkel de uitgaven te vinden in de COFOG-codes 08.2 (Diensten op het gebied van cultuur) en 08.3 (Diensten van omroepen en uitgeverijen) volledig tot de culturele sector, de codes 08.5 (O&O op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst) en 08.6 (Recreatie, cultuur en religie n.e.g.) slechts gedeeltelijk.

Tabel 5.2 Overheidsuitgaven naar functies en transacties, Totale Overheid (S.13), Recreatie, cultuur en Religie (COFOG 08), in miljoen euro, België, 2013

COFOG	Totale overheids-uitgaven	Totale overheidsuitgaven								Consumptieve bestedingen (P.3) (ter informatie)
		Investerings (bruto) + saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa (P.5+K.2)	Beloning van werknemers (D.1)	Subsidies (D.3)	Inkomen uit vermogen (D.4) (geconsolideerd)	Sociale uitkeringen en sociale overdrachten in natura, voor producten die door markt-producenten aan de huishoudens worden geleverd (D.62+D.6311+D.63121+D.63131)	Intermediair verbruik + niet-productgebonden belastingen op productie + belastingen op inkomen, vermogen, ... + correctie voor mutaties in voorzieningen pensioen-verzekering (P.2+D.29+D.5+D.8)	Overige inkomens-overdrachten (D.7) (geconsolideerd)	Kapitaaloverdrachten (D.9) (geconsolideerd)	
08 Recreatie, cultuur en religie	5 055,3	563,1	1 797,8	138,3	0	5,9	1 095,3	1 318,4	136,6	2 743,1
08.1 Diensten op het gebied van recreatie en sport	1 590,7	265,3	658	71,7	0	0,0	303,6	239,3	53,0	840,1
08.2 Diensten op het gebied van cultuur	2 053,7	215,3	644	41,8	0	5,9	335,4	733,8	77,6	893,4
08.3 Diensten van omroepen en uitgeverijen	927,6	37,7	423,5	23,8	0	0,0	417,2	25,3	0,1	905
08.4 Diensten van religieuze en andere gemeenschappen	268,6	38,7	9,9	0,9	0	0,0	10,9	203,3	5,0	19,1
08.5 O&O op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst	30,4	5,2	1,2	0,2	0	0,0	23	0,8	0,0	19,1
08.6 Recreatie, cultuur en religie n.e.g.	184,2	0,9	61,3	0,0	0	0,0	5,2	115,9	0,9	66,5

Bron NBB.STAT [excel]

In tabel 5.2 worden alle overheidsuitgaven in beeld gebracht. Een onderscheid kan gemaakt worden tussen consumptieve bestedingen van de overheid, die individueel toewijsbaar zijn of als collectieve consumptie moeten gezien worden (is subsidie voor een carillonconcert individuele consumptie of een bijdrage tot de klankkleur van een stad?), investeringen, inkomensoverdrachten en kapitaaloverdrachten. De meeste satellietrekeningen beperken zich tot de consumptieve bestedingen.

In tabel 5.3 en 5.4 wordt deze COFOG 08-groep ‘Cultuur, Recreatie en Religie’ weergegeven naar de verschillende financieringsbronnen in België. Hierbij valt op te merken dat volgens ESSnet-Culture enkel de COFOG-codes 08.2 en 08.3 volledig cultureel zijn en de codes 08.5 en 08.6 slechts gedeeltelijk als cultureel kunnen beschouwd worden.

In tabel 5.5 wordt voor een langere periode de evolutie gegeven van de begroting cultuur van de Vlaamse overheid.

In 2013 betreft het budget van de Administratie Cultuur vanuit de Vlaamse Gemeenschap (exclusief financiering vanuit steden en gemeenten) ongeveer 450 miljoen euro (zie tabel 5.5). In deze tabel is echter niet duidelijk wat de exacte perimeter is van de sector cultuur.

Tabel 5.3 Overheidsuitgaven COFOG 08 Recreatie, Cultuur en Religie, Functionele hergroepering, duizend euro (geconsolideerd), België, afsluiting 2013

Funct. code	Omschrijving	Federale overheid	Vlaamse Gemeenschap	Franse Gemeenschap	Duitstalige Gemeenschap	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franse Gemeenschapscommissie	Vlaamse Gemeenschapscommissie	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	Totaal
08	Recreatie, cultuur en godsdienst	275 405	1 390 283	800 491	5 786	78 121	26 209	9 757	37 796		2 623 848
08.1	Diensten op het gebied van recreatie en sport		131 700	87 728	3 018	31 941	7 806	976			263 170
08.2	Diensten op het gebied van cultuur	92 490	664 437	212 262	2 737	43 585	15 427	4 604	35 380		1 070 923
08.3	Diensten van omroepen en uitgeverijen		560 402	347 858	31	250		2 691	2 416		913 648
08.4	Diensten van religieuze en andere gemeenschappen	160 950		0		2 328	2 975	413			166 666
08.5	Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst	21 965	3 044	187		17					25 212
08.50	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst (algemeen)</i>			<i>0</i>							
08.51	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie en sport</i>		<i>230</i>	<i>187</i>							<i>417</i>
08.52	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van cultuur</i>	<i>21 965</i>	<i>269</i>	<i>0</i>		<i>17</i>					<i>22 251</i>
08.53	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van omroepen en uitgeverijen</i>		<i>2 545</i>	<i>0</i>							<i>2 545</i>
08.54	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van religieuze en andere gemeenschappen</i>			<i>0</i>							
08.6	Recreatie, cultuur en godsdienst, niet elders geklasseerd		30 701	152 456				1 073			184 230

Bron FOD Budget en Beheerscontrole (2013), Algemene Gegevensbank (Excel)

Tabel 5.4 Overheidsuitgaven COFOG 08 Recreatie, Cultuur en Religie, Functionele hergroepering, duizend euro (geconsolideerd), België, verwezenlijkingen 2012

Funct. code	Omschrijving	Federale overheid	Vlaamse Gemeenschap	Franse Gemeenschap	Duitstalige Gemeenschap	Waals Gewest	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Franse Gemeenschapscommissie	Vlaamse Gemeenschapscommissie	Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie	Totaal
08	Recreatie, cultuur en godsdienst	288 300	1 304 191	727 789	6 603	79 325	23 434	10 600	39 493		2 479 735
08.1	Diensten op het gebied van recreatie en sport		136 716	94 784	2 733	38 687	5 590	970			279 479
08.2	Diensten op het gebied van cultuur	97 175	628 458	209 519	3 863	36 120	15 271	5 091	37 400		1 032 897
08.3	Diensten van omroepen en uitgeverijen		508 053	251 916	7	130		3 100	2 093		765 300
08.4	Diensten van religieuze en andere gemeenschappen	167 074	0	0		4 388	2 573	371			174 406
08.5	Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst	24 051	2 496	50							26 597
<i>08.50</i>	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie, cultuur en godsdienst (algemeen)</i>		<i>0</i>								
<i>08.51</i>	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van recreatie en sport</i>		<i>160</i>	<i>50</i>							<i>210</i>
<i>08.52</i>	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van cultuur</i>	<i>24 051</i>	<i>255</i>								<i>24 306</i>
<i>08.53</i>	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van omroepen en uitgeverijen</i>		<i>2 080</i>								<i>2 080</i>
<i>08.54</i>	<i>Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van religieuze en andere gemeenschappen</i>		<i>0</i>								
08.6	Recreatie, cultuur en godsdienst, niet elders geklasseerd		28 469	171 520				1 069			201 057

Bron FOD Budget en Beheerscontrole (2013), Algemene Gegevensbank (Excel)

Tabel 5.5 Overzicht van de Vlaamse begroting voor Cultuur, 1995-2013

Jaar	Middelen Cultuur (in euro)	Middelen Vlaanderen (in euro)	Middelen cultuur/ Vlaamse Middelen
1995	193 363 000	13 553 000 000	1,4
1996	193 853 000	13 995 000 000	1,4
1997	211 194 000	14 491 000 000	1,5
1998	212 999 000	15 015 000 000	1,4
1999	221 342 000	15 882 000 000	1,4
2000	236 746 000	16 089 000 000	1,5
2001	266 397 000	16 346 000 000	1,6
2002	309 613 000	17 037 000 000	1,8
2003	345 739 000	17 801 000 000	1,9
2004	347 355 000	18 372 972 000	1,9
2005	356 613 000	18 420 105 000	1,9
2006	379 322 000	20 219 523 000	1,9
2007	423 864 721	21 799 685 000	1,9
2008	443 067 000	23 940 919 000	1,9
2009	453 648 000	27 513 819 000	1,6
2010	453 943 000	24 183 663 000	1,9
2011	449 485 000	24 465 355 000	1,8
2012	439 870 000	26 972 198 000	1,6
2013	445 720 000	27 256 002 000	1,6

Bron Website Cultuur van de Vlaamse Overheid (<https://cjsm.be/cultuur/financiering-en-subsidies/overzicht-van-de-vlaamse-begroting-voor-cultuur>)

5.2.2 Private financiering: huishoudbudgetonderzoek

In tabel 5.6 worden de geschatte private culturele uitgaven in de Vlaamse Gemeenschap weergegeven op basis van data uit het huishoudbudgetonderzoek 2012. Voor bepaalde subdomeinen kan er sprake zijn van zeer geringe groep huishoudens. Zo moeten de resultaten waarvan de steekproef kleiner is dan 50 huishoudens met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. In tabel 5.6 vermenigvuldigen wij de gemiddelde uitgaven per huishouden, voor het geheel van de huishoudens, met het totaal aantal huishoudens. Wij berekenen dit voor de huishoudens in Vlaanderen en voor 20% van de huishoudens in Brussel. Beide samen is het totaal voor de Vlaamse Gemeenschap.

Tabel 5.6 Huishoudbudgetenquête 2012, verdeling gemiddelde uitgaven per huishouden en per jaar, cultuursector zoals weerhouden door ESSnet-Culture, COICOP (6 digit), Vlaamse Gemeenschap, in euro

COICOP	Benaming	Huishoudens Vlaanderen	Huishoudens Brussel (20%)	Totaal Vlaamse Gemeenschap
0911	Uitrusting voor ontvangst, opname en weergaven van geluid en beeld, waarvan:			
09111	Audio uitrusting	52 639 173	1 513 507	54 152 679
09111A	Radiotoestellen	10 896 355	313 297	11 209 652
09111B	Platenspeler	715 013	20 558	735 571
09111C	Cd-speler (alle soorten)	4 710 727	135 445	4 846 173
09111D	Cd-brander (extern)	2 294 182	65 963	2 360 146
09111E	Hifiketen	33 565 382	965 088	34 530 470
09111F	Cassetterecorders wel of niet in radio ingebouwd	457 512	13 155	470 667
09112	Vaste video-uitrusting	234 233 719	6 734 800	240 968 519
09112A	Televisietoestellen	196 190 170	5 640 954	201 831 123
09112B	Videorecorder (voor videocassetten)	2 495 976	71 766	2 567 742
09112C	Dvd-speler (inbegrepen videocassette/Dvd in een toestel)	5 776 118	166 078	5 942 196
09112D	Dvd-branders	3 197 310	91 931	3 289 241
09112E	Decodeertoestel voor digitale televisie, digibox	8 384 619	241 079	8 625 697
09112F	Paraboolantenne	2 953 661	84 925	3 038 586
09112G	Accessoires en onderdelen voor video	15 235 867	438 069	15 673 936
0912	Uitrusting fotografie, cinema en optische instrumenten, waarvan:	109 765 159	6 703 728	116 468 886
09121	Fototoestellen en camera's	86 914 397	5 308 155	92 222 552
09121A	Videocamera	6 069 688	370 696	6 440 384
09121B	Niet-digitale fotocamera's	9 163 633	559 654	9 723 287
09121C	Digitale fotocamera's	71 681 078	4 377 805	76 058 882
0913	Informatieverwerkende apparatuur, waarvan:	499 466 282	13 890 039	513 356 321
09131	Pc (laptop of vaste pc, klavier, muis, scherm)	375 681 220	10 447 606	386 128 826
09131A	Vaste pc en hardware	103 433 835	2 876 470	106 310 306
09131B	Draagbare pc en hardware (laptop)	272 247 385	7 571 135	279 818 520
0914	Opslagmedia al dan niet opgenomen, waarvan:	129 592 329	6 216 151	135 808 480
09141	Cd, dvd, etc. (opgenomen)	114 868 711	5 509 904	120 378 615
09141A	CD, vinylplaten, etc. (opgenomen)	55 186 192	2 647 114	57 833 307
09141B	Videocassettes, opgenomen dvd's, Blu-ray	59 682 516	2 862 789	62 545 305
0915	Herstelling en huur van audio- of video- of fotoapparatuur of pc, waarvan:	32 373 170	624 946	32 998 117
09150	Herstelling en huur van audio-, of video- of fotoapparatuur of pc	32 373 170	624 946	32 998 117
09150A	Herstelling (event. onderdelen inbegr.) voor audio en video materiaal	4 292 691	82 868	4 375 559
09150B	Huur van audio- en videotoestellen	571 259	11 028	582 287
09150C	Herstelling optische toestellen en fototoestellen	7 631 198	147 316	7 778 514
09150D	Huur van optische toestellen en fototoestellen	66 897	1 291	68 188
09150E	Herstelling van pc	16 506 156	318 642	16 824 798
09150F	Huur pc	3 304 970	63 801	3 368 771
0922	Duurzame goederen voor ontspanning binnenshuis, waarvan:	51 074 070	763 553	51 837 623
09221	Muziekinstrumenten	47 915 046	716 326	48 631 372
09221A	Muziekinstrumenten	47 915 046	716 326	48 631 372
0941	Sportuitgaven, waarvan:	719 974 504	28 016 813	747 991 317
09411	Sportieve en recreatieve evenementen (aanwezig zijn bij)	206 296 077	8 027 727	214 323 804
09411A	Inkomgeld voetbal	24 248 581	943 600	25 192 182
09411B	Tickets en abonnementen voor pretparken	68 280 634	2 657 047	70 937 681
09411C	Inkom bals, dansavonden, fuiven	12 061 589	469 360	12 530 950
09411D	Andere biljetten en abonnementen (circus, kermis, zetelliften, rondvaartboot, modeshow, voordrachten, enz.)	79 611 396	3 097 967	82 709 363

Tabel 5.6 Huishoudbudgetenquête 2012, verdeling gemiddelde uitgaven per huishouden en per jaar, cultuursector zoals weerhouden door ESSnet-Culture, COICOP (6 digit), Vlaamse Gemeenschap, in euro, vervolg

COICOP	Benaming	Huishoudens Vlaanderen	Huishoudens Brussel (20%)	Totaal Vlaamse Gemeenschap
09411E	Inkomgelden voor andere sportieve evenementen (paardenkoers, ...)	22 093 873	859 753	22 953 626
09412	Sportieve en recreatieve evenementen (deelnemen aan)	513 678 443	19 989 087	533 667 530
09412A	Huur van duurzame goederen voor sport (boot, vliegtuig, paarden, ...)	2 818 380	109 673	2 928 054
09412B	Huur van sportartikelen	19 340 603	752 613	20 093 216
09412C	Uitgaven fitness	23 817 508	926 825	24 744 333
09412D	Uitgaven squash	2 022 463	78 701	2 101 164
09412E	Uitgaven tennis (inbegrepen huur van tennisvelden)	16 214 329	630 958	16 845 287
09412F	Uitgaven ruitersporten	23 870 648	928 893	24 799 541
09412G	Uitgaven bowling	9 977 085	388 244	10 365 330
09412H	Inkomgeld andere sportmanifestaties (bv minigolf, golf, ...)	28 370 415	1 103 996	29 474 411
09412I	Inkomgeld zwembad	24 780 730	964 308	25 745 038
09412J	Lessen voor sport, abonnement sportclubs	228 294 509	8 883 765	237 178 274
09412K	Abonnement sportmanifestaties	6 554 239	255 049	6 809 289
09412L	Bijdragen sportorganisaties (inbegr. steunkaart)	85 173 059	3 314 392	88 487 451
09412M	Andere spelen en weddenschappen zonder winstkansen	5 419 128	210 878	5 630 006
09412N	Vergunningen voor visvangst, jacht, ...	1 551 493	60 374	1 611 867
09412O	Kookles, bloemschikken, wijncursus, ...	35 473 846	1 380 416	36 854 261
0942	Recreatieve uitgaven, waarvan:	590 752 238	27 715 803	618 468 041
09421	Cinema, theater en concerten	177 716 915	8 337 788	186 054 703
09421A	Tickets en abonnementen bioscoop	51 445 367	2 413 617	53 858 984
09421B	Tickets en abonnementen theater	40 795 932	1 913 987	42 709 918
09421C	Klassiek of folklorisch muziekconcert, opera	39 358 639	1 846 555	41 205 194
09421D	Concert voor zangers of groepen (variété, pop, rock, jazz, r&b, ...)	33 344 064	1 564 374	34 908 439
09421E	Festival (biljet voor meerdere zangers en groepen)	12 772 910	599 255	13 372 165
09422	Musea, bibliotheken, dierentuinen	44 940 263	2 108 423	47 048 686
09422A	Tickets en abonnementen musea, kunstgaleries, dierentuinen, enz.	41 180 405	1 932 025	43 112 430
09422B	Inschrijving in bibliotheken, huur boeken	3 759 857	176 398	3 936 254
09423	Kosten voor radio en televisie	278 677 106	13 074 449	291 751 555
09423A	Abonnement voor radio- en teledistributie	122 052 046	5 726 209	127 778 255
09423B	Aansluiting voor radio- en teledistributie	10 785 482	506 013	11 291 495
09423C	Bijdrage radio en tv	50 481 231	2 368 384	52 849 615
09423D	Abonnement betaal-tv	33 283 521	1 561 534	34 845 055
09423E	Aansluiting betaal-tv	63 804	2 993	66 798
09423F	Abonnement digitale tv (inbegrepen huur decoder en supplementen om op de decoder op te nemen)	61 630 846	2 891 480	64 522 326
09423G	Films op bestelling via digitale tv	380 186	17 837	398 022
09424	Verhuur van audio en video materiaal	5 935 814	278 485	6 214 299
09424A	Huur van platen, cd's, enz.	1 950 214	91 496	2 041 711
09424B	Huur van videocassettes, dvd, Blu-ray	3 985 599	186 989	4 172 588
0951	Boeken, waarvan:	431 422 882	15 391 285	446 814 167
09511	Fictieboeken	302 142 242	10 779 116	312 921 357
09511A	Fictieboeken	238 324 764	8 502 387	246 827 151
09511B	Kinderboeken	26 821 122	956 861	27 777 983
09511C	Strips	30 329 328	1 082 018	31 411 346
09511D	Kleurboeken, kruiswoordraadsels, ...	6 667 038	237 851	6 904 889
0952	Kranten, magazines en tijdschriften, waarvan:	496 304 965	10 863 135	507 168 100
09521	Kranten	238 568 956	5 221 803	243 790 759
09521A	Dagblad afzonderlijk aangekocht	91 706 629	2 007 277	93 713 906

Tabel 5.6 Huishoudbudgetenquête 2012, verdeling gemiddelde uitgaven per huishouden en per jaar, cultuursector zoals weerhouden door ESSnet-Culture, COICOP (6 digit), Vlaamse Gemeenschap, in euro, vervolg

COICOP	Benaming	Huishoudens Vlaanderen	Huishoudens Brussel (20%)	Totaal Vlaamse Gemeenschap
09521B	Abonnement dagbladen	146 862 327	3 214 526	150 076 853
0954	Materiaal om te schrijven en te tekenen, waarvan:	227 375 254	7 713 459	235 088 713
09541	Artikelen van papier	94 711 019	3 212 969	97 923 988
09541A	Papierwaren	94 711 019	3 212 969	97 923 988
Weerhouden cultuursector conform ESSnet-Culture		2 801 356 458	101 606 604	2 902 963 063
Cultuur en vrije tijd (COICOP09)		8 501 963 011	247 710 571	8 749 673 582

* De COICOP-code 9150 uit ESSnet-Culture lijkt overeen te stemmen met COICOP-HBE code 9150 uit het Belgische Huishoudbudgetonderzoek.

Bron ADSEI (2014)

5.2.3 Werkgelegenheid

Tabel 5.7 Cultuur - Aandeel van de culturele sector in de totale werkgelegenheid 15 jaar en meer - Enquête naar de arbeidskrachten - LFS

Woonplaats	2010 (in %)	2011 (in %)	2012 (in %)	2013 (in %)	2014 (in %)
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	3,6	3,5	3,4	3,7	2,9
Vlaams Gewest	1,5	1,5	1,4	1,2	1,5
Waals Gewest	1,2	1,0	1,2	1,3	1,3
België	1,6	1,5	1,6	1,5	1,6

* De werkgelegenheid in de culturele sector omvat NACE 58 (Uitgeverijen), 59 (Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen), 60 (Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's), 90 (Creatieve activiteiten, kunst en amusement) en 91 (Bibliotheken, archieven, musea en overige culturele activiteiten).

Bron ADSEI (via LFS)

5.3 Gedetailleerde cijfers relevant voor de satellietrekening cultuur

5.3.1 Publieke financiering

In **bijlage 8** geven wij de volledige lijst van de begrotingsposten van de Vlaamse Begroting 2015 en een eerste proeve van indeling naar de domeinen van de satellietrekening cultuur. Wij hebben de gedetailleerde begroting (en begrotingsrekening) gehergroepeerd naar de domeinen weerhouden in ESSnet, en aangevuld met een aantal bijkomende domeinen. Hieronder geven wij de structuur van deze bijlage.

Tabel 5.8 Extract uit Vlaamse Begroting 2015, overzicht relevantie voor cultuur en indeling naar domeinen

G	DE VLAAMSE MINISTER VAN WERK, ECONOMIE, INNOVATIE EN SPORT						
H	Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media (CJSM)						
			Overig socio-cultureel werk (PC 329.01 dat niet valt binnen cultuur) (1=volledig weerhouden, 2 = gedeeltelijk weerhouden)				
HB0000	Departement CJSM	Cultuur (1=volledig weerhouden, 2 = gedeeltelijk weerhouden)		Domein (nr)	Domein (naam)	VAK	VEK
	HB0-1HFG2AA-LO						
1HF00000	TOPSPORTERS EN ONDERSTEUNEND PERSONEEL						
	HB0-1HFG2AA-WT						
1HF00300	TOPSPORT						
1HF00400	TOPSPORTERS EN ONDERSTEUNEND PERSONEEL						
1HF01100	ALLERLEI INITIATIEVEN IN VERBAND MET TOPSPORT						
1HF01900	ORGANISATIE VAN DE RONDE VAN VLAANDEREN						
1HF03900	MACHINES, MEUBILAIR, MATERIAAL EN VERVOERMIDDELEN						
1HF05000	ALLERLEI INITIATIEVEN IN VERBAND MET TOPSPORT EN COMMUNICATIE						
	HB0-1HFG2AB-WT						
1HF00500	COMMUNICATIE- INITIATIEVEN INZAKE MEDISCH EN ETHISCH VERANTWOORD SPORTEN						
1HF00800	MEDISCH EN ETHISCH VERANTWOORD SPORTEN						
1HF01300	MEDISCH EN ETHISCH VERANTWOORD SPORTEN						
1HF06400	GEZOND SPORTEN						
1HF06500	ETHISCH SPORTEN						
	HB0-1HFG2AC-WT						
1HF00600	SPORTCOMMUNICATIE						
1HF01200	SOCIALE MAATREGELEN TOEGANKELIJKHEID SPORT						

Bron Exceltabel Cultuuraufbakening_eindrapport (Initiële Vlaamse Begroting_Basisallocaties_BO2015)

Bij de opmaak van de tabel moeten een aantal elementen verder onderzocht worden:

- geeft de indeling op niveau van programma's (uniek) ons meer inzicht voor de indeling van de begrotingslijnen naar de 17 weerhouden cultuurdomeinen dan de indeling op niveau van begrotingsartikel. Zo kan 1 begrotingsartikel meerdere programma's omvatten. Dit grootste detail is terug te vinden in de Uitgavenbegroting Vlaamse Gemeenschap 2015, maar niet in de uitvoeringsrekening Vlaamse Gemeenschap 2013 (enkel detail begrotingsartikel);
- er wordt nog een extra domein toegevoegd (nummer 17) om de grensgevallen aan te duiden. Een voorbeeld hiervan is de 'Plantentuin Meise';
- bij sommige begrotingsartikels/programma's (bv. Kunsten) is het onduidelijk of het nu gaat over erfgoed, beeldende kunsten, podiumkunsten, ...Om te alloceren naar één bepaald cultuurdomeinen zullen we als oplossing gebruik moeten maken van een verdeelsleutel, met name de werkgelegenheid. Het bedrag wordt volledig gealloceerd aan het domein met de grootste werkgelegenheid (we volgen hierbij de top-downbenadering vanuit NACE). Deze assumptie kan als extra kolom toegevoegd worden in de tabel;
- er moet opgemerkt worden dat de bevoegdheden van de ministers sterk verschillen tussen 2013 en 2015. Dit is belangrijk indien we gebruik zouden maken van zowel cijfers uit de uitvoeringsrekeningen (2013) als uit de uitgavenbegroting (2015);
- diensten met afzonderlijk beheer (DAB) ontbreken in het excelbestand van de uitgavenbegroting. Dit gegeven dient nog verder uitgeklaard.

5.3.2 Private financiering

Is beschikbaar via de huishoudbudgetenquête HBO (zie boven).

5.3.3 Werkgelegenheid

In tabel 5.9 geven wij een eerste inschatting van de totale werkgelegenheid op basis van de NP-data voor zowel de RSZ, DIBISS (voorheen RSZPPO) als RSVZ. Het is een belangrijke dimensie van de satelliettabellen, als een soort 'arbeidsrekening', maar ook als basis voor verdere ramingen en verdelingen indien primaire gegevens zouden ontbreken. Voorbeelden daarvan worden hierna verder gegeven.

Tabel 5.9 Synthesetabel, werkgelegenheid cultuursector loontrekkenden (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers) naar weerhouden werksoorten, Vlaams Gewest, 2013

Nummer weerhouden domein	Naam weerhouden domein	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel	PC 329.01, (Vlaamse Gemeenschap), in koppen (arbeidsplaatsen)	PC 329.01, (Vlaamse Gemeenschap), in VTE (arbeidsplaatsen)	Ratio PC 329.01
Totaal	Cultuur	31 795	6 489	619 442	24 590	16 521	3,53
1	Erfgoed	3 836	270	737	764	504	15,78
2	Archieven	150	0	0	3	2	2,00
3	Bibliotheken	3 603	0	0	218	161	6,05
4	Boeken en pers	5 918	1 984	0	74	58	0,94
5	Beeldende kunsten	1 553	0	0	56	36	3,61
6	Architectuur	2 036	0	0	11	6	0,54
7	Podiumkunsten	6 475	0	1 025	1 141	814	15,21
8	Audiovisueel en multimedia	6 370	126	0	195	155	3,00
9	Reclame	0	4 109	0	0	0	0,00
10	Kunstambachten ('Art Crafts')						
11	Onderwijs en vorming	1 338	0	232 836	4 673	2 859	577,92
12	Administratie	0	0	97 856	8	5	0,01
13	Cultuurgerelateerde activiteiten	516	0	7 206	0	0	0,00
14	Overig socio-cultureel werk	0	0	278 087	17 447	11 920	6,24
15	Overige creatieve sectoren	0	0	0	0	0	0,00
16	Overige (n.e.g.)	0	0	1 695	0	0	0,00

Bron Eigen verwerking NP-data, betreft tewerkstelling naar woonplaats

Tabel 5.10 Synthesetabel, werkgelegenheid cultuursector zelfstandigen (RSVZ, zelfstandigen en helpers, hoofdbezigheid) naar weerhouden werksoorten, Vlaams Gewest, 2014

Nummer weerhouden domein	Naam weerhouden domein	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
Totaal	Cultuur	15 448	30 260	34 337
1	Erfgoed	892	119	288
2	Archieven	0	0	0
3	Bibliotheken	15	0	0
4	Boeken en pers	912	10 218	0
5	Beeldende kunsten	67	0	0
6	Architectuur	8 532	0	0
7	Podiumkunsten	4 416	0	0
8	Audiovisueel en multimedia	528	0	0
9	Reclame	0	19 923	0
10	Kunstambachten ('Art Crafts')			
11	Onderwijs en vorming	0	0	653
12	Administratie	0	0	72
13	Cultuurgerelateerde activiteiten	86	0	1 404
14	Overig socio-cultureel werk	0	0	30 730
15	Overige creatieve sectoren	0	0	0
16	Overige (n.e.g.)	0	0	1 190

Bron Eigen verwerking NP-data, betreft werkgelegenheid naar woonplaats

5.4 Verdere verfijning van de tabellen met toets van de haalbaarheid via resultaten voorgaand onderzoek socioculturele sector

In het verleden hebben wij reeds een soort satellietrekening voor de sector cultuur voor Vlaanderen opgesteld, die zeer vroeg aansluiting zocht bij de standaardtabellen die ook in het stelsel voor de gezondheidszorg werden gehanteerd (System of health accounts SHA). De meest recente studies zijn:

Pacolet et al. (2001)

De totale publieke financiering van de socioculturele sector bedroeg in 1997 ongeveer zo'n 58 miljard BEF (omgerekend 1,45 miljard euro). Volgens de RSZ gegevens bedroeg de tewerkstelling in de sector voor het jaar 1997 ongeveer 32 000 waarbij er iets meer mensen in de publieke sector werkten. Volgens het DBRIS⁵⁷-bestand behoorde ongeveer 50% tot de private vzw's.

Pacolet et al. (2008)

In bijlage b2.1 kan u de satellietrekening naar NACE-code terugvinden die wij toen berekenden voor de socioculturele sector. In deze studie kwamen we tot een totaalcijfer aan uitgaven in Vlaanderen voor het jaar 2013 van 2,5 miljard euro of 1,5% van het BBP waarvan ongeveer twee derde bestond uit publieke middelen en één derde uit private middelen (Pacolet, Van Opstal & Borghgraef, 2008, p. 126). Bijlage b2.2 geeft de bestedingen weer naar de eigendomsstructuur van de organisatie (met name type aanbieder) en per werksoort. Er is hierbij een inverse relatie op te merken tussen de bron-zijde (de financiering) enerzijds en de uitgavezijde (de bestedingen anderzijds). Zo zien we dat ongeveer één derde van de totale middelen besteed wordt in de publieke sector en twee derde in de private sector, terwijl de financiering bestond uit twee derde publieke middelen en één derde private middelen.

De in Pacolet, Van Opstal en Borghgraef (2008) gehanteerde tabellen stellen wij ook voor om voor de toekomst te hanteren.

In **bijlage 6** geven wij een voorstel van tabel voor de financiering van de sector naar publieke en private bronnen voor de 16 onderscheiden domeinen, verder opgesplitst naar NACE-code, dus in feite de aanbieders, de subsectoren, in deze domeinen. Het spreekt voor zich dat het grootste detail niet altijd beschikbaar is. Dan kan de werkgelegenheid, die wel op een groot detail (5 digitaal) beschikbaar is, gehanteerd worden als verdeelsleutel.

In **bijlage 7** tenslotte geven wij ook de standaardtabel voor de verdeling van de werkgelegenheid, en bij benadering kan dit ook staan voor de verdeling van de financiële middelen, naar eigendomsstructuur van de aanbieders: publieke diensten of publieke non-profit, de private non-profit en de for-profit aanbieders of commerciële ondernemingen (zie Pacolet, Van Opstal en Borghgraef, 2008, blz. 133-137). Afhankelijk van de perimeter konden wij in het verleden reeds vaststellen dat in verschillende subdomeinen van de culturele sector het aandeel van de verschillende types aanbieders aanzienlijk kan verschillen. Voor 2003 schatten wij het aandeel van de private non-profit op 51%, van de sector op 17% en voor de publieke non-profit op 32% (Ibidem, p. 143). Dit zou nu aanzienlijk anders kunnen liggen omdat enerzijds de perimeter nog ruimer wordt genomen, maar ook kunnen er verschuivingen optreden in de eigendomsstructuur. Meer private for-profit spelers kunnen actief worden, en ook de financiering kan meer bestaan uit private middelen van sponsoring of bijdrage van de cultuurparticipanten/consumenten.

57 Database des Redevables de L'information Statistique. Momenteel bestaat DBRIS 2, hetgeen een dataset is (voor statistische doeleinden) dat bestaat uit KBO-gegevens.

6 | Besluit

Satellietrekeningen zijn geen eenvoudige constructie. Bij het opstellen kan men kiezen tussen de eenvoudige geaggregeerde benadering via de bestaande nationale rekeningen (een top-down benadering) versus een constructie van beneden uit met tal van detaillistische ramingen en veronderstellingen. Soms opteert men nog voor een combinatie van beide. De nationale rekeningen blijven in alle geval het referentiepunt, zowel qua methoden, begrippen als macro-economische aggregaten.

De term satellietrekening of economische betekenis van een bepaalde activiteit wordt door elkaar gehaald. Per definitie is de opstelling van een satellietrekening het in kaart brengen van de economische betekenis van een sector, naar omzet, toegevoegde waarde, werkgelegenheid. Niet zelden wordt dit begrip vermengd met een tweede betekenis van de sector, met name het indirecte effect die een sector kan hebben, hetzij via toelevering, hetzij via externe effecten. Het wordt dan een soort kosten-baten analyse van de sector, terwijl de eerste betekenis vooral naar de kosten verwijst. Beide zijn denkbaar, de eerste heeft minstens ook nood aan de tweede. Deze studie betreft voornamelijk de eerste definitie.

Verder is er grote variatie in de ontwikkeling van satellietrekeningen voor bepaalde sectoren. Voor eerst zijn er reeds een aantal satellietrekeningen gedefinieerd in het stelsel van de nationale rekeningen zelf (wij noemen zij satellietrekeningen strictu sensu), en bestaan er daaromtrent gestandaardiseerde richtlijnen. Daarnaast bestaan er diverse nationaal of internationaal ontwikkelde stelsels van satellietrekeningen (wij noemen zij satellietrekeningen sensu largo). Soms bestaan de twee zelfs naast elkaar (de HSA Health satellite account in het SNA versus het SHA System of Health accounts). De ontwikkeling van dergelijke stelsels vergt soms een groeiproces van decennia.

Nadat wij in het verleden het via een bottom-up benadering redelijk doenbaar vonden om een ‘satellietrekening’ socio-cultureel werk op te stellen, toont dit rapport aan dat naarmate men met meer beperkingen wenst rekening te houden, het moeilijker wordt. De internationale ontwikkeling van de satellietrekening gezondheidszorg toont aan dat er decennia nodig zijn om dit soort van statistiekverzameling tot maturiteit te laten komen. De eerste officiële handleiding dateert van 2000, en het vroeg een decennium werk om een tweede meer volledige handleiding SHA 2.0 (gepubliceerd in 2011) klaar te stomen. En de handleiding van 2000 was vooraf gegaan door een periode van nationale pogingen en internationale consensusvorming. Achteraf bekeken komt de gezondheidszorg, uiteraard veel omvangrijker, nog eenvoudig over omdat voor het gros van de financiering kan teruggevallen worden op een ‘single payer’, de ziekteverzekering, aangevuld met de eigen bijdragen. De socio-culturele sector heeft een veel gefragmenteerder organisatie en financieringsprofiel.

De aanbod- en gebruikstabellen hebben hun aantrekkelijkheid doordat zij de sector beschrijft in standaard macro-economische begrippen. Nadeel is evenwel dat de perimeter niet overeenstemt met de afbakening die men wenst te maken, en omdat betrokken sectoren ruimer zijn opgevat.

Essentieel in beide, en ook in de nationale rekeningen, is dat het een aantal (meer of minder, meer of minder gedetailleerd) standaardtabellen betreft die moeten ingevuld geraken. Essentieel is hierbij de dimensies van deze tabellen, en de functionele (en ook wel geografische) perimeter.

In tal van de satellietrekeningen zijn (private en publiek) bestedingen, werkgelegenheid en toegevoegde waarde basistabellen. Wij zullen ons via een bottom-up benadering beperken tot de twee eerste. Het voordeel is dat zij redelijk gedetailleerd beschikbaar zijn, en dit jaar op jaar. De toege-

voegde waarde kan geanalyseerd worden op een meer geaggregeerde wijze op basis van de gebruikstabel van de nationale rekeningen. Het nadeel is dat zij maar om de vijf jaar beschikbaar is voor de regio's.

Daarnaast blijkt dat in elke stelsel, wil men gedetailleerde rekeningen opstellen, met vaak ramingen moet hanteren, verdeelsleutels, ratio's, coëfficiënten, of aggregaten, naast administratieve gegevens en exacte tellingen. Maar steeds moet men deze min of meer exacte gegevens vervangen door ramingen indien de perimeter niet exact vergelijkbaar is. Dit is trouwens ook het geval in de nationale rekeningen zelf, bijvoorbeeld wanneer zij in de input-output tabel de heterogene sectorindelingen hergroepeert naar homogene productgroepen.

Wij zien ook een multiplicator van satellietrekeningen en inschattingen van de economische betekenis die mekaar deels overlappen. Zo is er een beweging om enerzijds 'cultuur' in beeld te brengen en anderzijds 'culturele en creatieve sectoren'. Maar er is ook overlap met satellietrekeningen sport, instellingen zonder winstoogmerk, toerisme, onroerend erfgoed enz. Zij hebben elke hun legitieme bestaansredenen. Soms is het ene een onderdeel van het andere. Soms een verdere onderverdeling. Het overzicht moet echter bewaakt worden, en niet steeds zal dit veelvoud van rekeningen bijdragen tot meer transparantie tenzij men een verder kruising van de informatie doorvoert.

Daarnaast, en wij zijn daarin niet origineel, onderlijnen wij dat een satellietrekening niet alleen aan deze internationale vergelijkbaarheid moet voldoen, maar ook nationaal herkenbaar moet zijn en relevant. Daarom beklemtonen wij de mogelijkheid om naast de kerntabellen volgens de internationale standaarden, ook nationale afwijkingen toe te laten omwille van de beleidsdomein of concrete realiteit. Zo hebben wij in deze studie steeds een 'satelliet bij de satelliet' voor ogen gehad die deels overlappend was,

Ook wij stellen uiteindelijk een bottom-up benadering voor, gekoppeld aan een aantal te ramen coëfficiënten om een maximale exhaustiviteit te bereiken.

Wat de perimeter betreft wordt dit vooreerst internationaal best geharmoniseerd. Wij sluiten in deze aan bij het recente werk van ESSnet-Culture die zelf voortbouwt op vroeger LEG en UNESCO werk, en wiens activiteiten zelf worden doorgetrokken door Eurostat. Uiteraard moet de perimeter die in Vlaanderen gehanteerd wordt aansluiten bij de internationale voorstellen en afspraken. Maar dit sluit niet uit dat eigen nationale perimeters worden gehanteerd, onder de vorm van een 'uitgebreidere' definitie, of door toevoeging van nog meer 'culture related' rubrieken. Zo stellen wij voor dat binnen het binnen de administratie gehanteerde perimeter van socio-cultureel werk een plaats kan vinden binnen en bovenop de ESSnet afbakening, maar zijn nog andere uitbreidingen denkbaar, onder meer voor onderwijs.

De internationale standaarden zijn immers niet altijd zaligmakend. Soms riskeert men enerzijds het warm water opnieuw uit te vinden, of anderzijds te ambitieus te worden. De ESSnet studie stelt domeinen, functies en dimensies voor. Het begrip functies stelt aanzienlijke bijkomende dataverrekeningen voor omdat zij niet kunnen terugvallen op bestaande classificaties, zodanig dat men kan afvragen of men de inspanning doet. Een deel hebben wij toegevoegd als een bijkomend domein. De domeinen sluiten het beste aan bij de klassieke sectorindeling, maar stelt bijzondere problemen voor een raming van het aandeel van cultuurspecifieke activiteiten in een groter geheel. De notie dimensie, is tenslotte een synoniem voor de diverse economische grootheden die men doorgaans hanteert in de nationale rekeningen. Overigens ontbreekt het is het ESSnet rapport nog voor voldoende consistenties tussen de diverse hoofdstukken. Vermoedelijk zullen de EUROSTAT-werkzaamheden stuiten op dezelfde problemen, en deze waarschijnlijk ook verder uitzuiveren. Rome en Parijs zijn niet op één dag gebouwd.

Er zijn specifieke aandachtspunten, die in elk land apart moeten ontwikkeld worden. Zo is België een land bij uitstek dat directe subsidies van de overheid vervangen heeft door tal van fiscale uitgaven, die weliswaar hetzelfde gevolg hebben, maar minder transparant zijn. Om die redenen is ook de politiek controle moeilijker. Het is uiteindelijk niet meer duidelijk wie welke voordelen toekent, en ook in internationaal of interregionaal perspectief maakt het een verschil. Zo is de vrijstelling van het

kijk- en luistergeld een van de grootste fiscale uitgaven in Vlaanderen, en op die manier een subsidie voor de kijker en luisteraar, die elders wel een bijdrage zou dienen te betalen. Een ander voorbeeld is de tax shelter. De investeerder kan de illusie hebben dat hij de filmindustrie steunt, maar in feite is het de fiscus.

- BIJLAGEN -

bijlage 1 Overzicht bestaande classificaties cultuur per dimensie

Tabel b1.1 Overzicht bestaande classificaties cultuur per dimensie

Dimensie	Bron (contactpersoon)	Classificatie-code	Aantal digits dimensie (algemeen)	Beperkingen
Activiteiten (standaardindeling)				
Activiteiten	ADSEI	NACE-BEL (2008)	5 (5)	
Activiteiten	ADSEI	CPA	6 (6)	
Werkgelegenheid				
Onderscheid privé en publiek (excl. privaat non-profit deel)	RSZ (Freddy Cocquit)	NACE-BEL (2008)	5 (5)	
Privaat, non-profit	INR (NBB, Catherine Rigo)	NACE-BEL (2008)	2? (5)	
Culturele beroepen	Arbeidskrachtentelling (LFS) (ADSEI of SVR: Gunter Desmet, Inge Brunello)	NACE-BEL (2008) x ISCO-08	2 (5) x 3 (4)	
Financiering (en bestedingen)				
Publieke financiering	Begrotingen (Federaal + Vlaams + VGC)	COFOG 98 (?)	2 ? (4)	Onvoldoende detail 2 digit (ESSnet) + verouderde classifi- catie (Philip Pauwels) Onvoldoende detail 2 digit (ESSnet) + verouderde classifi- catie (Philip Pauwels)
	Begrotingsrekeningen (gemeenten + provincies)	COFOG 98 (?)	2 ? (4)	
Private financiering	Huishoudbudgetenquête	COICOP	6 (6)	
Private financiering, non-profit	INR (NBB, Catherine Rigo)	NACE-BEL (2008)	2 ? (5)	
COPNI			? (4)	
Internationale handel				
Externe handel in goederen		CN	4 (4)	Diensten ontbreken (bv. digitale handel)
Toegevoegde waarde				
	Structurele onder- nemingsstatistieken (SBS, structuurenquête)			

Bron Pacolet et al. (2011 et al., p. 241), aangevuld met gegevens afkomstig van Bína et al. (2012, p. 433 e.v.) en Government of Canada (2009)

bijlage 2 Vroeger ontwikkelde satellietrekening sociocultureel werk

Tabel b2.1 Voornaamste structuurncijfers voor de satellietrekening sociocultureel werk (in detail), in 1 000 euro, Vlaanderen, 2003

Bron	in 1 000 EUR	Federale uitgaven				Vlaamse Gemeenschap				VGC	Provincies	Gemeen- ten	Private bijdragen	Buitenland	Totaal
		Totaal	Lopende uitgaven en ont- vangsten voor goederen en diensten	Inkomens- overdrach- ten aan en van andere sectoren	Inkomens- overdrach- ten binnen de sector overheid	Totaal	Lopende uitgaven en ont- vangsten voor goederen en diensten	Inkomens- overdrach- ten aan en van andere sectoren	Inkomens- overdrach- ten binnen de sector overheid						
NACE- BEL	Algemeen Totaal	325 517	15 930	236 229	73 358	801 494	21 617	359 665	420 211	15 512	97 704	361 665	811 551	49 077	2 462 520
92.322	1. Culturele centra	0	0	0	0	11 711	108		11 604	2 622	1 627	0	0	0	15 960
92.5	2. Bibliotheken	6 819	118	145	6 555	55 663	0	14 144	41 519	1 036	7 933	80 477	5 620	0	157 549
	- Niet verdeelbaar										3				3
92.51	- Bibliotheken	3 565	118		3 447	50 288		8 770	41 519	1 036	7 446	76 342	5 557		144 236
92.51	- Documentatie- en archiefcentra	3 254		145	3 108	5 375		5 375			483	4 135	63		13 309
92.6	3. Niet commerciële sport	-50	-50	0	0	59 847	737	5 177	53 933	816	9 967	137 365	230 092	0	438 036
	- Niet verdeelbaar	-50	-50			58 786	737	4 116	53 933	521	5 160	137 365	31 222		233 004
92.621	- Sportverenigingen									109	5		197 609		197 723
92.621	- Sportfederaties										301				301
92.611	- Sportcentra										463		469		932
93.623	- Sportdiensten										3 151		793		3 943
92.623	- Sportpromotie					1 061		1 061		185	887				2 133
92.2	4. Niet commerciële radio en televisie	0	0	0	0	227 411	0	3 040	224 371	1 104	145	-89 977	23 615	0	162 298
	- Niet verdeelbaar					1 239			1 239		129	-89 977	23 615		-64 994
92.203	- VRT					223 092			223 092		0				223 092
92.203	- Regionale televisie					1 498		1 498		1 104	15				2 617
92.201	- Lokale radio- omroepen					40			40		0				40
92.203	- Derden-omroepen					1 542		1 542			0				1 542
85.323	5. Initiatieven tot samen- levingsbevordering	61	0	61	0	33 747	557	33 189	0	-394	519	0	0	0	33 932
	- Niet verdeelbaar					1 102		1 102		4	27				1 133
85.323	- Opbouwwerk					7 181		7 181			244				7 426
85.323	- Buurtwerk										50				50
85.323	- Schoolopbouwwerk					2 736	171	2 565			0				2 736
85.323	- Integratie en migran- tenverenigingen			61		22 727	386	22 341		-398	197				22 526

	6. Sociaal-cultureel werk, volksontwikkeling en basiseducatie	86	0	86	0	75 628	4 057	70 296	1 275	1 009	3 983	0	0	0	80 704
80.421	- Niet verdeelbaar					22 027		20 752	1 275	512	1 804				24 343
80.422	- Volwassenenvorming	86		86		38 102	396	37 706		234	1 528				39 864
91.33	- Kunstonderwijs					0									86
91.33	- Overige verenigingen					6 756		6 756		263	626				7 645
80.422	- Instellingen die de popularisering van de wetenschap tot doel hebben					8 743	3 661	5 082			24				8 767
	7. Organisaties met als doel de bescherming van het leefmilieu en/of inzake het leefmilieu en/of de leefomgeving	0	0	0	0	11 415	7 992	2 934	489	95	2 219	7 403	1 096	84	22 311
91.33	- Niet verdeelbaar					8 481	7 992	0	489	73	1 571	7 403	1 082	84	18 693
91.33	- Leefmilieuorganisaties					636		636		22	80				738
92.53	- Natuurreservaten, botanische tuinen en dierentuinen					2 298		2 298			568		14		2 879
91.33	8. Jeugdwerk	88	0	88	0	47 849	1 411	27 943	18 494	2 172	6 483	41 427	3 391	0	101 409
91.33	- Niet verdeelbaar					10 147	1 411	7 578	1 158	2 009			90		12 247
91.33	- Internationaal jeugdwerk	88		88		1 150		1 150							1 238
91.33	- Landelijk jeugdwerk					19 012		19 012							19 012
91.33	- Regionaal jeugdwerk					1 250			1 250	81	6 483		16		7 830
91.33	- Lokaal jeugdwerk					16 289		203	16 086	81		41 427	3 284		61 081
80.421	9. Organisaties voor beroepsopleiding, beroepsvervolmaking en beroepsherscholing	0	0	0	0	108	0	108	0	268	436				811
	10. Niet commercieel toerisme	0	0	0	0	25 906	0	3 222	22 684	53	13 557	30 532	1 454	24	71 526
55.231	- Niet verdeelbaar					392			392	53	1 764	10 742	41	24	13 016
55.231	- Sociaal toerisme										74				74
55.231	- Jeugdverblijfscentra					2 314		2 314			44				2 358
55.22	- Kampeerterreinen										25	-152	54		-74
63.303	- Toerisme-diensten (bv. Toerisme Vlaanderen)					23 200		908	22 292		11 650	19 942	1 359		56 151

85.323	11. Organisaties voor ontwikkelingssamenwerking en/of ontwikkelingseducatie	276 856	15 295	231 424	30 136	14 140	337	12 387	1 416	-62	5 042	325	73 039	48 909	418 248
	- Niet verdeelbaar	-38 443	438	-38 882		14 140	337	12 387	1 416		5 042	325	13	418	-18 506
85.323	- Administratie	15 778	13 885	1 893						2					15 781
85.323	- Gouvernementele samenwerking	12 462		12 462											12 462
85.323	- Niet-gouvernementele samenwerking	147 758	102	117 519	30 136								73 026	48 491	269 275
85.323	- Multilaterale samenwerking	108 387		108 387											108 387
85.323	- Bijzondere interventies	30 914	870	30 044						-65					30 849
91.33	12. Organisaties ter bevordering van het gedachtegoed	45		45		0				0	16	0	0		61
	13. Beeldende Kunsten en musea	12 091	0	0	12 091	18 065	162	15 591	2 313	45	14 272	35 128	49 324	0	128 925
	- Niet verdeelbaar					1 486	162	1 325			74		44 863		46 423
92.311	- Architectuur en toegepaste kunst					687		687			13				700
92.311	- Beeldende Kunsten					2 514		2 514		40	1 273	196	11		4 033
92.52	- Musea	12 091			12 091	12 957		10 644	2 313	6	12 836	33 429	4 332		75 650
92.313 / 92.322	- Kunstvoorstellingen en tentoonstellingen					421		421			76	1 503	119		2 119
92.31	14. Podiumkunsten, letteren en muziek	20 239	13	109	20 117	118 493	515	97 728	20 250	958	10 662	20 908	116 423	0	287 682
	- Niet verdeelbaar	16 462			16 462	15 465	454	15 011		813	4 841	20 908	837		59 325
92.31	- Muziek	3 778	13	109	3 656	47 823		30 744	17 079		2 767		73 503		127 871
92.31	- Dramatische kunst					25 014		25 014		42	1 136		42 001		68 193
92.31	- Dans					10 544		10 544			232				10 776
92.31	- Muziektheater					2 482		2 482			273				2 755
92.31	- Kunstencentra					9 333		9 333			1 080				10 413
92.31	- Letteren					7 832	61	4 600	3 171	104	331		82		8 349
92.52	15. Cultureel en historisch erfgoed	1 858	108	20	1 731	11 331	1 631	4 574	5 127	-159	10 768	4 840	913	7	29 559
	- Niet verdeelbaar	20		20		2 719		249	2 470	-159	593		8		3 180
92.52	- Monumenten, landschappen, archeologie	1 839	108		1 731	8 117	1 631	3 830	2 657		10 079	4 840	905	7	25 787
92.52	- Roerend erfgoed					495		495			97				592
92.1	16. Audiovisuele kunsten	1 351		1 351		15 111	75	15 036		0	249	0	52		16 763
	17. Onverdeelbare uitgaven	6 073	446	2 900	2 727	75 072	4 039	54 296	16 737	5 952	9 828	93 238	306 531	53	496 745
	Algemeen Totaal	325 517	15 930	236 229	73 358	933 924	23 088	362 469	548 366	15 599	97 721	386 277	811 551	49 077	2 462 520

Bron Pacolet, Van Opstal & Borghgraef (2008), bijlage (Excelbestand)

Tabel b2.2 Besteding van de middelen volgens organisatievorm, bestedingen in duizend euro, Vlaanderen, 2003

Werksoort	Publieke sector	Privaat non-profit	Privaat for-profit	Totaal
Culturele centra	9 971	27	5 963	15 960
Bibliotheken	149 629	7 536	384	157 549
Niet commerciële sport	13 069	318 577	106 390	438 036
- Beheer en exploitatie van sportcentra	809	63	60	932
- Exploitatie van overige sportinstallaties en -accommodaties	2 611	1 182	2 283	6 076
- Activiteiten van sportclubs en -bonden	9 650	170 376	17 998	198 024
- Overige activiteiten i.v.m. sportbeoefening	0	146 956	86 048	233 004
Radio en televisie	60 320	7 959	94 019	162 298
Initiatieven tot samenlevingsbevordering	8 956	24 445	531	33 932
Sociaal-cultureel werk	46 045	27 760	6 899	80 704
Organisaties met als doel de bescherming van het leefmilieu	864	17 413	4 034	22 311
- overige verenigingen	359	15 276	3 796	19 431
- botanische tuinen, dierentuinen en natuurreservaten	504	2 137	238	2 879
Jeugdwerk	1 874	79 721	19 813	101 409
Organisaties beroepsopleiding, beroepsvervolmaking en beroepsherscholing	811	0	0	811
Niet commerciële toeristische organisaties	7 248	26 043	38 234	71 526
Organisaties voor ontwikkelingssamenwerking en/of ontwikkelingseducatie	110 396	301 311	6 540	418 248
Organisaties ter bevordering van het gedachtegoed	1	48	12	61
Beeldende Kunsten en musea	109 161	18 099	1 665	128 925
Podiumkunsten, letteren en muziek	64 561	144 795	78 327	287 682
Cultureel erfgoed	25 028	4 150	382	29 559
Audiovisuele kunsten	11 980	1 987	2 796	16 763
Onverdeeldbare uitgaven	168 335	274 764	53 646	496 745
Totaal	788 250	1 254 636	419 634	2 462 520

Bron Pacolet, Van Opstal & Borghgraef (2008), p. 137

bijlage 3 Structuur Vlaamse uitgavenbegroting

In tabel b3.1 worden alle Vlaamse Beleidsdomeinen uit de uitgavenbegroting weergegeven.

Tabel b3.1 **Overzicht beleidsdomeinen, Vlaamse uitgavenbegroting 2015**

A	Beleidsdomein Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid	DAR
B	Beleidsdomein Bestuurszaken	BZ
C	Beleidsdomein Financiën en Begroting	FB
D	Beleidsdomein Internationaal Vlaanderen	IV
E	Beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie	EWI
F	Beleidsdomein Onderwijs en Vorming	OV
G	Beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	WVG
H	Beleidsdomein Cultuur, Jeugd, Sport en Media	CJSM
J	Beleidsdomein Werk en Sociale Economie	WSE
K	Beleidsdomein Landbouw en Visserij	LV
L	Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie	LNE
M	Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken	MOW
N	Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed	RWO
V	Hogere entiteiten	V

Bron Vlaams Parlement (2014) 'Ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2015'

In de uitgavenbegroting worden de 13 verschillende Vlaamse Beleidsdomeinen (volledig conform de organisatorische structuur) apart weergegeven. Elk domein telt meerdere beleidsprogramma's en entiteiten. Er zijn steeds twee standaardbegrotingsprogramma's per entiteit: de apparaatskredieten (loon- en werkingskosten) en provisies. Daarnaast zijn er de beleidsprogramma's gekoppeld aan de specifieke activiteiten en opdrachten van het respectievelijke beleidsdomein. Bij goedkeuring door het Vlaams Parlement worden begrotingskredieten (toestemming op afgesproken uitgaven uit beleidsprogramma's te maken) toegekend aan de Vlaamse Regering. Daarnaast worden bepaalde kredieten ook decretaal verleend. Bovendien omvat de algemene uitgavenbegroting ook de goedkeuring van begrotingen van de diensten met afzonderlijk beheer, als de IVA's met rechtspersoonlijkheid. De opgenomen bedragen zijn ontvangsten voor de respectievelijke begunstigden maar gelden als uitgaven voor de overeenstemmende beleidsdomeinen ([http://begrippendatabank.fenb.be/Begrippendatabank/\(S\(kku1r1452gsw1o55taqibpzw\)\)/Default.aspx?Page=Algemene%20uitgavenbegroting&AspxAutoDetectCookieSupport=1](http://begrippendatabank.fenb.be/Begrippendatabank/(S(kku1r1452gsw1o55taqibpzw))/Default.aspx?Page=Algemene%20uitgavenbegroting&AspxAutoDetectCookieSupport=1)).

De indeling per beleidsdomein wordt dus verder gedetailleerd aan de hand van unieke beleidsprogramma's (uniek in de zin dat een bepaald beleidsprogramma maar slechts toebehoort aan één bepaald beleidsdomein). Deze beleidsprogramma's worden op hun beurt uitgewerkt door de verschillende entiteiten. Deze entiteiten zijn echter niet volledig alloceerbaar naar één bepaald beleidsdomein (één bepaalde entiteit kan namelijk verschillende beleidsprogramma's uitwerken waardoor ze ook onder meerdere beleidsdomeinen kan vallen). De link tussen de uitgaven begroot voor een bepaald

beleidsprogramma en de uitgaven begroot voor een bepaalde entiteit, is dus geen één-op-één relatie. De meest volledige gedetailleerde beschrijving in een begroting is te vinden in het begrotingsartikel. De structuur wordt in onderstaande tabel weergegeven aan de hand van het voorbeeld begrotingsartikel 'AB0-1ADA2AB-WT'. We zien hierbij onder meer dat bij programma's er verder afgedaald kan worden tot op het niveau van de doelstelling van het programma.

Tabel b3.2 Voorbeeld begrotingsartikel Vlaamse uitgavenbegroting, begrotingsjaar 2015

Entiteit	-	Begrotings-afdeling (Code ORAFIN) ¹	Programma	Minister	Kredietsoort	Doelstelling	-	ESR-aggregatie ²
AB0	-	1	AD	A	2	AB	-	WT

1 Code 1 = Uitgaven met betrekking tot de werkingskosten van de organen en diensten van de Vlaamse Gemeenschap; Code 2 = Uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap met betrekking tot de bevoegdheden bedoeld in artikelen 127 tot 129 van de Grondwet; Code 3 = Uitgaven van de Vlaamse Gemeenschap met betrekking tot de bevoegdheden bedoeld in artikel 39 van de Grondwet

2 ESR-aggregatie Benaming is als volgt: PR PROVISIES, LO LONEN, WT WERKING EN TOELAGEN, IS INTERNE STROMEN, PA PARTICIPATIES, LE LENINGEN, RE RESERVES, OV OVER TE DRAGEN SALDO.

Bron Vlaams Parlement (2014) 'Ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2015'

Per begrotingsartikel worden er ook een indeling gemaakt naar soort kosten: gesplitst vastleggingskrediet (VAK, kredietsoort 2), gesplitst vereffeningskrediet (VEK, kredietsoort 2), variabel kredietsoort (VRK, kredietsoort 4) en vastleggingsmachtiging (MAC, kredietsoort 5).

Daarnaast bestaat er ook een wisselwerking ('interne stromen' tussen de uitgaven voor de verschillende uitgaven beleidsdomeinen, hetgeen als ontvangsten geboekt worden voor de Vlaamse rechtspersonen.

bijlage 4 Relevantie PC 329.01 (socio-culturele sector) voor cultuur

Tabel b4.1 Werkgelegenheid (RSZ-werknemers + RSZPPO-werknemers) PC 329.01 (socio-culturele sector), in koppen (arbeidsplaatsen), 2013 (Vlaamse Gemeenschap)

Domein		PC 329.01 Socio- culturele sector (totaal)	1. Sociaal- cultureel volwassenen- werk	2. Beroeps- opleiding	3. Jeugd- werk	4. Samenlevings- opbouw en armoede- verenigingen	5. Lokale diensten- economie	6. Cultuur- spreiding	7. Ontwikke- lingssamen- werking- en educatie	8. Sport	9. Integratie en inburgering	10. Milieu- en natuur- werk	11. Toerisme	12. Media	13. Overige
1	Erfgoed	774	114	117	0	0	0	503	0	0	0	14	25	0	1
2	Archieven	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
3	Bibliotheken	218	27	0	6	0	0	146	0	0	0	0	2	0	37
4	Boeken en pers	74	12	0	0	0	0	8	0	0	9	0	0	36	9
5	Beeldende kunsten	56	0	0	0	0	0	56	0	0	0	0	0	0	0
6	Architectuur	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	0	0	0
7	Podiumkunsten	1 141	36	0	61	3	3	701	0	4	0	3	278	1	51
8	Audiovisueel en multimedia	195	0	0	7	0	0	2	0	0	0	0	0	185	1
9	Reclame	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Kunstambach- ten ('Art Crafts')														
11	Onderwijs en vorming	4 673	842	2 253	1 039	35	4	159	0	4	152	15	3	14	153
12	Administratie	8	0	0	0	7	0	0	0	0	0	1	0	0	0
13	Cultuur- gerelateerde activiteiten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Overig socio- cultureel werk	17 437	2 228	4 338	2 142	721	628	668	564	2 435	640	1 155	58	24	1.836
15	Overige crea- tieve sectoren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	Overige (n.e.g.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
PC 329.01 (Socio-cultureel werk)		24 590	3 259	6 708	3 255	766	635	2 246	564	2 443	801	1 199	366	260	2 088

Bron Eigen verwerking

bijlage 5 Indeling van culturele en creatieve sectoren in Nederland (SBI 2008) en in België (NACE-BEL 2008)

Tabel b5.1 Indeling van culturele en creatieve sectoren in Nederland (SBI 2008) en in België (NACE-BEL 2008)

SBI 2008	NACE-BEL 2008 code	NACE-BEL 2008 omschrijving	Creatieve en culturele sectoren (SBI Vooronderzoek cultuur CBS 2014)	Cultuur (SBI Vooronderzoek cultuur CBS 2014)	Creatieve sectoren (SBI Vooronderzoek cultuur CBS 2014)	Creatieve sectoren volgens Rutten et al. 2011 (SBI)	Cultuur (culturele tewerkstelling volgens SVR, VRIND 2014)	Creatieve sectoren volgens Flanders DC	Cultuur (eigen rapport)	Volledig cultureel	Hoofdzakelijk cultureel	Gedeeltelijk cultureel
141 Kledingindustrie (geen bontkleding)	14110	Vervaardiging van kleding en leer	x	x				x				
	14120	Vervaardiging van werkkledij						x				
	14130	Vervaardiging van andere bovenkledij						x				
	14140	Vervaardiging van onderkledij						x				
	14191	Vervaardiging van hoeden en petten						x				
142 Vervaardiging van artikelen van bont	14200	Vervaardiging van artikelen van bont	x	x				x				
143 Vervaardiging van gebreide en gehaakte kleding	14310	Vervaardiging van gebreide en gehaakte kousen en sokken	x	x				x				
	14390	Vervaardiging van andere gebreide en gehaakte kleding						x				
151 Looijerijen en lederwarenindustrie			x	x								
152 Vervaardiging van schoenen	15200	Vervaardiging van schoeisel	x	x				x				
1811 Drukkerijen van dagbladen	18110	Krantendrukkerijen	x	x				x	x	516		
	18120	Overige drukkerijen					x	x	x			7 184
18121 Drukkerijen van boeken			x	x								
18122 Drukkerijen van tijdschriften			x	x								
18123 Drukkerijen van reclame			x	x								
1813 Prepress- en premedia-activiteiten	18130	Prepress- en premediadiensten	x	x			x					
1814 Grafische afwerking en overige activiteiten verwant aan de drukkerij	18140	Binderijen en aanverwante diensten	x	x			x	x				

1820	Reproductie van opgenomen media	18200	Reproductie van opgenomen media	x	x			x	x	x			4
		21.00	Bosbouw							x			50
		22.00	Exploitatie van bossen							x			106
		24.00	Ondersteunende diensten in verband met de bosbouw							x			19
1820	Reproductie van opgenomen media	18200	Reproductie van opgenomen media	x	x			x	x	x			4
		21.00	Bosbouw							x			50
		22.00	Exploitatie van bossen							x			106
		24.00	Ondersteunende diensten in verband met de bosbouw							x			19
310	Meubelindustrie			x	x								
321	Munten en sieradenindustrie			x	x								
322	Muziekinstrumenten	32200	Vervaard. muziekinstrumenten	x	x					x			18
324	Speelgoedindustrie			x	x								
43999	Overige gespecialiseerde werkzaamheden in de bouw n.e.g.			x	x								
		46160	Handelsbemiddeling in textiel, kleding, bont, schoeisel en lederwaren						x				
		46421	Groothandel in werkkleding						x				
		46422	Groothandel in onderkleding						x				
		46423	Groothandel in kleding, m.u.v. werk- en onderkleding						x				
		46424	Groothandel in kledingaccessoires						x				
		46425	Groothandel in schoeisel						x				
		46432	Groothandel in opgenomen beeld- en geluidsdragers						x				
46435	Groothandel in beeld- en geluidsdragers			x	x								
		46491	Groothandel in kranten, boeken en tijdschriften						x				
46498	Groothandel in boeken, tijdschriften en overig drukwerk	46498	Groothandel in lederwaren en reisartikelen	x	x				x				
		47112	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (verkoopsoppervlakte < 100 m²)							x			3 042
47191	Warenhuizen			x	x								
		47299	Overige detailhandel in voedingsmiddelen in gespecialiseerde winkels. n.e.g.							x			739

4761	Boekenwinkels	47610	Detailhandel in boeken in gespecialiseerde winkels	x	x	x			x	x		560	
4762	Winkels in lectuur en schrijfwaren	47620	Detailhandel in kranten en kantoorbehoeften in gespecialiseerde winkels	x	x	x			x	x		1 133	
4763	Winkels in audio en video opnamen	47630	Detailhandel in audio-en video-opnamen in gespecialiseerde winkels	x	x				x	x		33	
		47711	Detailhandel in damesbovenkleding in gespecialiseerde winkels						x				
		47712	Detailhandel in herenbovenkleding in gespecialiseerde winkels						x				
		47713	Detailhandel in baby-en kinderbovenkledij in gespecialiseerde winkels						x				
		47714	Detailhandel in onderkleding, lingerie en strand-en badkleding in gespecialiseerde winkels						x				
		47715	Detailhandel in kledingaccessoires in gespecialiseerde winkels						x				
		47716	Detailhandel algemeen assortiment in gespecialiseerde winkels						x				
		47721	Detailhandel in schoeisel in gespecialiseerde winkels						x				
		47722	Detailhandel in lederwaren en reisartikelen in gespecialiseerde winkels						x				
4777	Winkels in juweliersartikelen en uurwerken			x	x								
		47782	Detailh. Fotografische. optische artikelen en precisieinstr.							x		1 349	
47783	Winkels in schilderijen, lijsten, prenten, kunstvoorwerpen en religieuze artikelen			x	x								
		47786	Detailh. souvenirs. religieuze art. gespecialis. winkels							x		270	
		47787	Detailhandel in nieuwe kunstvoorwerpen in gespecialiseerde winkels (inclusief galerieën)						x	x		39	
		47789	Overige Detailh. nieuwe art. gesp. winkels							x			553
47791	Winkels in antiek	47791	Detailhandel in antiquiteiten in winkels	x	x				x	x		193	
47793	Winkels in tweedehands goederen			x	x					x			184
		47890	Markt- en straathandel in andere artikelen							x			58
4791	Detailhandel via postorder en internet			x	x					x			915
		47990	Overige detailhandel. niet in winkels en exclusief markt- en straathandel							x			366

	55201	Jeugdherbergen en jeugdverblijfscentra							x			338
	55202	Vakantieparken							x			1 474
	56900	Overige accommodatie							x			125
	56101	Eetgelegenheden met volledige bediening							x			22 888
	56302	Discotheken, dancings en dergelijke						x				
5811	Uitgeverijen van boeken	58110	Uitgeverijen van boeken	x	x	x	x	x	x	x	1 693	
5813	Uitgeverijen van kranten	58130	Uitgeverijen van kranten	x	x	x	x	x	x	x	2 217	
5814	Uitgeverijen van tijdschriften	58140	Uitgeverijen van tijdschriften	x	x	x	x	x	x	x	1 818	
5819	Overige uitgeverijen, geen software	58190	Overige uitgeverijen	x	x	x	x	x				
5821	Uitgeverijen van computergames	58210	Uitgeverijen van computerspellen	x	x	x	x	x		x	0	
59111	Filmproductie, geen televisieprogramma's	59111	Productie van bioscoopfilms	x	x	x	x	x	x	x	61	
59112	Productie van televisieprogramma's	59112	Productie van televisiefilms	x	x	x	x	x	x	x	62	
		59113	Productie van films, m.u.v. bioscoop- en televisiefilms					x	x	x	330	
		59114	Productie van televisieprogramma's					x	x	x	1 256	
5912	Facilitaire diensten voor film, tv	59120	Activiteiten in verband met films en video- en televisieprogramma's na de productie	x	x	x	x	x	x	x	167	
5913	Distributie films en tv producties	59130	Distributie van films en video- en televisieprogramma's	x	x	x	x	x	x	x	130	
5914	Bioscopen	59140	Vertoning van films	x	x	x	x	x	x	x	555	
5920	Maken en uitgeven geluidsopnamen	59201	Maken van geluidsopnamen	x	x	x	x	x		x	2	
		59202	Geluidsopnamestudio's					x	x	x	7	
		59203	Uitgeverijen van muziekopnamen					x	x	x	249	
		59209	Overige diensten in verband met het maken van geluidsopnamen					x		x	0	
6010	Radio omroepen	60100	Uitzenden van radioprogramma's	x	x	x	x	x	x	x	83	
6020	Televisie omroepen	60200	Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's	x	x	x	x	x	x	x	3 468	
		63110	Gegevensverwerking, webhosting en aanverwante activiteiten							x		2 319
6321	Pers en nieuwsbureaus			x	x	x	x					
6329	Overige dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie n.e.g.			x	x	x	x					
	63910	Persagentschappen							x	x	190	

7021	Public Relations Bureaus	68202	Verhuur en exploitatie van sociale woningen							x		2 465
		69202	Boekhouders en boekhouders-fiscalisten							x		4 152
		70210	Adviesbureaus op gebied van PR en communicatie	x	x	x	x		x			
		70220	Overige adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsvoering							x		9 788
7111	Architectenbureaus	71111	Bouwarchitecten	x	x	x	x	x	x	x	1 756	
		71112	Interieurarchitecten					x	x	x	230	
		71113	Stedebouwkundige en tuin- en landschapsarchitecten					x	x	x	50	
		71121	Ingenieurs en aanverwante technische adviseurs, exclusief landmeters						x	x		13 946
		71122	Landmeters						x			
		72190	Overig speur- en ontwikkelingswerk op natuurwetenschappelijk gebied							x		8 240
		72200	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van de maatschappij- en geesteswetenschappen							x		127
		73110	Reclamebureaus	x	x	x	x		x	x		4 109
7311	Reclamebureaus											
7312	Handel in advertentieruimte			x	x	x	x			x		722
7410	Industrieel ontwerp en vormgeving	73200	Markt-en opinieonderzoeksbureaus						x			
		74101	Ontwerpen van textielpatronen, kleding, juwelen, meubels en decoratieartikelen	x	x	x	x		x	x	211	
		74102	Activiteiten van industriële designers						x	x	309	
		74103	Activiteiten van grafische designers						x	x	177	
		74104	Activiteiten van interieurdecorateurs						x	x	45	
		74105	Activiteiten van decorateur-etagisten						x			
		74109	Overige activiteiten van gespecialiseerde designers						x			
		74201	Activiteiten van fotografen (exclusief persfotografen)						x	x	198	
		74202	Activiteiten van persfotografen	x	x	x	x		x			
				x	x							
74201	Fotografie											
74202	Ontwikkelwinkels											
74203	Ontwikkelcentrales			x	x							
7430	Vertalers en tolken	74209	Overige fotografische activiteiten						x		375	
				x	x					x		291

	74901	Activiteiten van managers van artiesten, sportlui en overige bekende personaliteiten						x	x			73
	74909	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten							x			558
	75000	Veterinaire diensten							x			604
7722	Videotheken	77220	Verhuur van videobanden, dvd's en cd's	x	x			x	x		93	
77291	Verhuur van leesportefeuilles			x	x							
	78100	Arbeidsbemiddeling							x			15 110
	79110	Reisbureaus							x			3 153
	79120	Reisorganisatoren							x			1 041
	79901	Toeristische informatiediensten							x			983
7990	Informatieverstrekking op het gebied van toerisme en reserveringsbureaus	79909	Overige reserveringsactiviteiten	x	x	x	x	x	x			42
	81300	Landschapsverzorging							x			5 052
8230	Organisatie van congressen en beurzen	82300	Organisatie van congressen en beurzen	x	x	x	x		x			1 121
	82990	Overige zakelijke dienstverlening, n.e.g.							x			2 768
8411	Algemeen overheidsbestuur	84111	Federale overheid	x	x				x			19 129
	84112	Overheden gemeenschappen en gewesten							x			15 687
	84113	Provinciale overheid							x			4 380
	84114	Gemeentelijke overheid, met uitzondering het O.C.M.W.							x			46 973
	84119	Overig algemeen overheidsbestuur							x			2 388
8412	Openbaar bestuur op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en welzijn (geen sociale verzekeringen)	84120	Openbaar bestuur t.d.v. gezondheidszorg, onderwijs, cultuur	x	x				x			8 668
	85207	Alfabetiseringsprogramma's ten behoeve van volwassenen							x			109
8531	Algemeen vormend voortgezet onderwijs	85311	Gewoon algemeen secundair onderwijs Gemeenschappen	x	x				x			8 379
	85312	Provinciaal gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs							x			10
	85313	Gemeentelijk gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs							x			151
	85314	Vrij gesubsidieerd gewoon algemeen secundair onderwijs							x			4 537
	85319	Gewoon algemeen secundair onderwijs, n.e.g.							x			172 314

[illegible]

	87901	Integrale jeugdhulp met huisvesting							x			6 545
	87902	Algemeen welzijnswerk met huisvesting							x			352
	87909	Overige maatschappelijke dienstverlening met huisvesting, n.e.g.							x			1 364
	88101	Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging							x			34 175
	88102	Activiteiten van dag- en dienstencentra voor ouderen							x			573
	88104	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een lichamelijke handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening							x			1 871
	88109	Overige maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting voor ouderen en lichamelijk gehandicapten							x			2 793
	88911	Kinderdagverblijven en crèches							x			14 195
	88912	Kinderopvang door onthaalmoeders							x			2 889
	88919	Overige kinderopvang							x			3 106
	88991	Activiteiten van dagcentra voor minderjarigen met een mentale handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening							x			241
	88992	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een mentale handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening							x			668
	88994	Integrale jeugdhulp zonder huisvesting							x			586
	88995	Beschutte en sociale werkplaatsen en buurt- en nabijheidsdiensten							x			27 096
	88996	Algemeen welzijnswerk zonder huisvesting							x			2 457
	88999	Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting, n.e.g.							x			27 992
90011	Beoefening van de podiumkunst	90011	Beoefening van uitvoerende kunsten door zelfstandig werkende artiesten	x	x	x	x	x	x	68		
90012	Producenten van de podiumkunst	90012	Beoefening van uitvoerende kunsten door artistieke ensembles	x	x	x	x	x	x	1 428		
90013	Circus en variété			x	x	x	x					
9002	Dienstverlening voor uitvoerende kunst	90021	Promotie en organisatie van uitvoerende kunst-evenementen	x	x	x	x	x	x	571		
		90022	Ontwerp en bouw van podia				x	x	x	42		

	90023	Gespecialiseerde beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken					x	x	x	735		
	90029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten					x		x	346		
9003	Schrijven en overige scheppende kunst	90031	Scheppende kunsten, m.u.v. ondersteunende diensten	x	x	x	x	x	x	36		
		90032	Ondersteunende activiteiten voor scheppende kunsten				x	x	x	202		
90041	Theaters, schouwburgen en concertgebouwen	90041	Exploitatie van schouwburgen, concertzalen en dergelijke	x	x	x	x	x	x	1 069		
90042	Evenementenhallen	90042	Exploitatie van culturele centra en multifunctionele zalen ten behoeve van culturele activiteiten	x	x		x	x	x	2 216		
91011	Openbare bibliotheken	91011	Bibliotheken, mediatheken en ludotheken	x	x	x	x	x	x	3 603		
91012	Kunstuitdeencentra	91012	Openbare archieven	x	x	x	x		x	150		
91019	Openbare archieven			x	x	x	x					
	91020	Musea					x		x	1 568		
91021	Musea			x	x	x	x					
91022	Kunstgalerieën en expositieruimten			x	x	x	x					
9103	Monumentenzorg	91030	Exploitatie van monumenten en dergelijke toeristen-attracties	x	x	x	x		x	687		
91041	Dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen	91041	Botanische tuinen en dierentuinen	x	x		x		x			530
		91042	Beheer en instandhouding van natuurgebieden				x	x	x			764
		92029	Overige ondersteunende activiteiten voor de uitvoerende kunsten									
		93110	Exploitatie van sportaccommodaties						x			6 052
		93121	Activiteiten van voetbalclubs						x			1 222
		93122	Activiteiten van tennisclubs						x			45
		93123	Activiteiten van overige balsportclubs						x			326
		93124	Activiteiten van wielersportclubs						x			43
		93125	Activiteiten van vechtsportclubs						x			5
		93126	Activiteiten van watersportclubs						x			69
		93127	Activiteiten van paardensportclubs						x			25
		93128	Activiteiten van atletiekclubs						x			1
		93129	Activiteiten van overige sportclubs						x			65
		93130	Fitnesscentra						x			992

	93191	Activiteiten van sportbonden en -federaties							x			917	
	93199	Overige sportactiviteiten. n.e.g.							x			589	
93211	Pret en Clusterparken	93211	Exploitatie van kermisattracties	x	x	x	x	x					
93212	Kermisattracties	93212	Exploitatie van pret- en themaparken	x	x	x	x	x	x			498	
93229	Overige recreatie			x	x	x							
		93291	Exploitatie van snooker- en biljrtenzalen					x					
		93292	Exploitatie van recreatiedomeinen					x					
		93299	Overige recreatie- en ontspanningsactiviteiten, n.e.g.					x					
		94110	Bedrijfs- en werkgeversorganisaties						x			3 398	
		94120	Beroepsorganisaties						x			922	
		94200	Vakverenigingen						x			4 218	
		94910	Religieuze organisaties						x			2 224	
		94920	Politieke organisaties						x			258	
		94991	Verenigingen op het vlak van jeugdwerk					x	x			1 939	
		94992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen					x	x			1 491	
94993	Fondsen (niet voor welzijnszorg)	94993	Verenigingen op het vlak van ziektepreventie en gezondheidsbevordering	x	x	x	x	x					
94994	Vriendenkringen van cultuur	94994	Verenigingen op het vlak van milieu en mobiliteit	x	x	x	x	x	x			757	
		94995	Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking					x	x			559	
		94999	Overige verenigingen, n.e.g.					x	x			5 008	
		96099	Overige persoonlijke diensten						x			21	
		99905							x			103	
Totale werkgelegenheid											31 795	6 489	619 442

Bron Eigen verwerking

Tabel b6.1 Satellietrekening cultuursector, Vlaanderen, 2013 (financiering vanuit verschillende financieringsvormen, in 1 000 euro)

[illegible]

4	Boeken en pers														
18.14.10*															
47.610	Detailh. in boeken in gesp. winkels														
47.620	Detailh. in kranten en kantoorbehoeften in gesp. winkels														
58.110	Uitgeverijen boeken														
58.130	Uitgeverijen kranten														
58.140	Uitgeverijen tijdschriften														
63.910	Persagentschappen														
74.300	Vertalers en tolken														
5	Beeldende kunsten														
74.101	Ontwerpen textielpatr., kleding, juwelen, meubels en decoratie														
74.102	Activiteiten industriële designers														
74.103	Activiteiten grafische designers														
74.104	Activiteiten interieurdecoreurs														
74.201	Activiteiten fotografen met uitzondering persfotografen														
74.209	Overige fotografische activiteiten														
90.031	Scheppenkunsten, m.u.v. ondersteunende diensten														
90.032	Ondersteunende activiteiten scheppenkunsten														
6	Architectuur														
71.111	Bouwarchitecten														
71.112	Interieurarchitecten														
71.113	Stedenbouwkundige en tuin- en landschapsarchitecten														
7	Podiumkunsten														
79.901	Toeristische informatiediensten														
79.909	Overige reserveringsactiviteiten														
90.011	Uitvoerenkunsten zelfstandig werkenartiesten														
90.012	Uitvoerenkunsten door artistieke ensembles														
90.021	Promotie en organisatie uitvoerenkunstenevenementen														
90.022	Ontwerp en bouw podia														

[illegible]

10	Kunstambachten ('Art Crafts')															
11	Onderwijs en vorming															
78.100	Arbeidsbemiddeling															
85.311	Gewoon algemeen secundair onderwijs Gemeenschappen															
85.312	Provinciaal gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs															
85.313	Gemeentelijk gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs															
85.314	Vrij gesubsidieerd gewoon algemeen secundair onderwijs															
85.319	Gewoon algemeen secundair onderwijs, n.e.g.															
85.321	Gewoon technisch en beroepssec. ond. Gemeenschappen															
85.322	Provinciaal gesubs. gewoon technisch en beroepssec. ond.															
85.323	Gemeentelijk gesubs. gewoon technisch en beroepssec. ond.															
85.324	Vrij gesubsidieerd gewoon technisch en beroepssec. onderwijs															
85.325	Buitengewoon officieel secundair onderwijs															
85.326	Vrij gesubsidieerd buitengewoon secundair onderwijs															
85.329	Technisch beroeps- en buitengewoon secundair onderwijs															
85.410	Post-secundair niet-hoger onderwijs															
85.421	Officieel hoger onderwijs															
85.422	Vrij gesubsidieerd hoger onderwijs															
85.429	Hoger onderwijs n.e.g.															
85.520	Cultureel onderwijs															
85.591	Onderwijs sociale promotie															
85.592	Beroepsopleiding															
85.593	Sociaal-cultureel vormingswerk															
85.599	Overige vormen onderwijs															
12	Administratie															
74.901	Activiteiten managers artiesten, sportlui, overige personalit.															
74.909	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten															

[illegible]

72.200	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van de maatschappij- en geesteswetenschappen															
75.000	Veterinaire diensten															
79.110	Reisbureaus															
79.120	Reisorganisatoren															
81.300	Landschapsverzorging															
82.300	Organisatie van congressen en beurzen															
82.990	Overige zakelijke dienstverlening, n.e.g.															
85.207	Alfabetiseringsprogramma's ten behoeve van volwassenen															
85.510	Sport- en recreatieonderwijs															
85.531	Autorijscholen															
85.609	Overige onderwijsondersteunende dienstverlening															
86.210	Huisartspraktijken															
86.904	Activiteiten op het vlak van geestelijke gezondheidszorg, m.u.v. psychiatrische ziekenhuizen en verzorgingstehuizen															
87.205	Activiteiten van beschut wonen voor personen met psychiatrische problemen															
87.301	Rusthuizen voor ouderen (R.O.B.)															
87.302	Serviceflats voor ouderen															
87.304	Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichamelijke handicap															
87.901	Integrale jeugdhulp met huisvesting															
87.902	Algemeen welzijnswerk met huisvesting															
87.909	Overige maatschappelijke dienstverlening met huisvesting, n.e.g.															
88.101	Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging															
88.102	Activiteiten van dag- en dienstencentra voor ouderen															
88.104	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een lichamelijke handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening															
88.109	Overige maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting voor ouderen en lichamelijk gehandicapten															

[illegible]

94.120	Beroepsorganisaties															
94.200	Vakverenigingen															
94.910	Religieuze organisaties															
94.920	Politieke organisaties															
94.991	Verenigingen op het vlak jeugdwerk															
94.992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen															
94.994	Verenigingen op het vlak van milieu en mobiliteit															
94.995	Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking															
94.999	Overige verenigingen, n.e.g.															
96.091	Contactbemiddelingsbureaus en dergelijke															
96.099	Overige persoonlijke diensten															
99.905																
21.00	Bosbouw															
22.00	Exploitatie van bossen															
24.00	Ondersteunende diensten in verband met de bosbouw															
15	Overige creatieve sectoren															
16	Overige (n.e.g.)															
47.890	Markt- en straathandel in andere artikelen															
47.910	Detailh. via postorderbedrijven of via internet															
73.120	Mediarepresentatie															
	Algemeen Totaal															

Bron: Eigen voorstel op basis van Pacolet, Van Opstal en Borghgraef (2008).

bijlage 7 Satellietrekening cultuursector, Vlaanderen, 2013 (werkgelegenheid, verdeling naar eigendomsstructuur van de organisatievorm)

Tabel b7.1 Satellietrekening cultuursector, Vlaanderen, 2013 (werkgelegenheid, verdeling naar eigendomsstructuur van de organisatievorm)

		In absolute aantallen (VTE)				In percentage			
		Publieke sector	Privaat non-profit	Privaat for-profit	Totaal	Publieke sector	Privaat non-profit	Privaat for-profit	Totaal
NACE-BEL	Algemeen Totaal								
1	Erfgoed								
47.782	Detailh. Fotografische, optische artikelen en precisieinstr.								
47.786	Detailh. Souvenirs, religieuze art. gespecialis. winkels								
47.787	Detailh. in nieuwe kunstvoorw. gesp. winkels								
47.789	Overige detailh. nieuwe art. gesp. winkels								
47.791	Detailh. in antiques in winkels								
47.793	Detailh. andere tweedehandsgoederen in winkels								
71.20.19*									
72.19.13*									
91.020	Musea								
91.030	Exploitatie monumenten en dergelijke toeristenattracties								
	Natural heritage								
	Fractie bouwsector (aannemers en architecten)								
2	Archieven								
91.012	Openbare archieven								
3	Bibliotheken								
91.011	Bibliotheken, mediatheken en ludotheken								
4	Boeken en pers								
18.14.10*									
47.610	Detailh. in boeken in gesp. winkels								
47.620	Detailh. in kranten en kantoorbehoeften in gesp. winkels								
58.110	Uitgeverijen boeken								
58.130	Uitgeverijen kranten								
58.140	Uitgeverijen tijdschriften								
63.910	Persagentschappen								
74.300	Vertalers en tolken								
5	Beeldende kunsten								
74.101	Ontwerpen textielpatr., kleding, juwelen, meubels en decoratie								
74.102	Activiteiten industriële designers								
74.103	Activiteiten grafische designers								
74.104	Activiteiten interieurdecoreurs								
74.201	Activiteiten fotografen met uitzondering persfotografen								

74.209	Overige fotografische activiteiten								
90.031	Scheppenkunsten, m.u.v. ondersteunende diensten								
90.032	Ondersteunende activiteiten scheppenkunsten								
6	Architectuur								
71.111	Bouwarchitecten								
71.112	Interieurarchitecten								
71.113	Stedenbouwkundige en tuin- en landschapsarchitecten								
7	Podiumkunsten								
79.901	Toeristische informatiediensten								
79.909	Overige reserveringsactiviteiten								
90.011	Uitvoerenkunsten zelfstandig werkenartiesten								
90.012	Uitvoerenkunsten door artistieke ensembles								
90.021	Promotie en organisatie uitvoerenkunstenevenementen								
90.022	Ontwerp en bouw podia								
90.023	gesp. beeld-, verlichtings- en geluidstechnieken								
90.029	Overige onderst. activiteiten uitvoerenkunsten								
90.041	Exploitatie schouwburgen, concertzalen en dergelijke								
90.042	Exploitatie culturele centra, multifunctionele zalen cultuur								
93.29.21*									
8	Audiovisueel en multimedia								
47.630	Detailh. in audio- en video-opnamen in gesp. winkels								
58.210	Uitgeverijen computerspellen								
59.111	Productie bioscoopfilms								
59.112	Productie televisiefilms								
59.113	Productie films, m.u.v. bioscoop- en televisiefilms								
59.114	Productie televisieprogramma's								
59.120	Activiteiten films en video-, televisieprogramma's na productie								
59.130	Distributie films en video- en televisieprogramma's								
59.140	Vertoning films								
59.201	Maken geluidsopnamen								
59.202	Geluidsopnamestudio's								
59.203	Uitgeverijen muziekopnamen								
59.209	Overige diensten in verband met het maken geluidsopnamen								
59.11.23									
59.11.24									
59.11.30									
62.01.21*									
60.100	Uitzenden radioprogramma's								
60.200	Programmeren en uitzenden televisieprogramma's								
77.220	Verhuur videobanden, dvd's en cd's								
9	Reclame								
73.110	Reclamebureaus								
10	Kunstambachten ('Art Crafts')								
11	Onderwijs en vorming								

78.100	Arbeidsbemiddeling								
85.311	Gewoon algemeen secundair onderwijs Gemeenschappen								
85.312	Provinciaal gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs								
85.313	Gemeentelijk gesubsidieerd gewoon alg. secundair onderwijs								
85.314	Vrij gesubsidieerd gewoon algemeen secundair onderwijs								
85.319	Gewoon algemeen secundair onderwijs. n.e.g.								
85.321	Gewoon technisch en beroepssec. ond. gemeenschappen								
85.322	Provinciaal gesubs. gewoon technisch en beroepssec. ond.								
85.323	Gemeentelijk gesubs. gewoon technisch en beroepssec. ond.								
85.324	Vrij gesubsidieerd gewoon technisch en beroepssec. onderwijs								
85.325	Buitengewoon officieel secundair onderwijs								
85.326	Vrij gesubsidieerd buitengewoon secundair onderwijs								
85.329	Technisch. beroeps- en buitengewoon secundair onderwijs								
85.410	Post-secundair niet-hoger onderwijs								
85.421	Officieel hoger onderwijs								
85.422	Vrij gesubsidieerd hoger onderwijs								
85.429	Hoger onderwijs n.e.g.								
85.520	Cultureel onderwijs								
85.591	Onderwijs sociale promotie								
85.592	Beroepsopleiding								
85.593	Sociaal-cultureel vormingswerk								
85.599	Overige vormen onderwijs								
12	Administratie								
74.901	Activiteiten managers artiesten, sportlui, overige personalit.								
74.909	Overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten								
84.111	Federale overheid								
84.112	Overheden gemeenschappen en gewesten								
84.113	Provinciale overheid								
84.114	Gemeentelijke overheid met uitzondering het OCMW								
84.119	Overig algemeen overheidsbestuur								
84.120	Openbaar bestuur tdv gezondheidszorg, onderwijs, cultuur								
13	Cultuurgelateerde activiteiten								
18.110	Krantendrukkerijen								
18.120	Overige drukkerijen								
18.200	Reproductie opgenomen media								
32.200	Vervaard. muziekinstrumenten								
14	Overig socio-cultureel werk								
47.112	Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen over- heersen (verkoopsoppervlakte <100 m²)								
47.299	Overige detailhandel in voedingsmiddelen in gespecialiseerde winkels. n.e.g.								
47.990	Overige detailhandel niet in winkels en exclusief markt- en straathandel								
55.201	Jeugdherbergen en jeugdverblijfscentra								
55.202	Vakantieparken								
55.900	Overige accommodatie								
56.101	Eetgelegenheden met volledige bediening								

63.110	Gegevensverwerking, webhosting en aanverwante activiteiten								
68.202	Verhuur en exploitatie van sociale woningen								
69.202	Boekhouders en boekhouders-fiscalisten								
70.220	Overige adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer; adviesbureaus op het gebied van bedrijfsvoering								
71.121	Ingenieurs en aanverwante technische adviseurs, exclusief landmeters								
72.190	Overig speur- en ontwikkelingswerk op natuurwetenschappelijk gebied								
72.200	Speur- en ontwikkelingswerk op het gebied van de maatschappij- en geestes wetenschappen								
75.000	Veterinaire diensten								
79.110	Reisbureaus								
79.120	Reisorganisatoren								
81.300	Landschapsverzorging								
82.300	Organisatie van congressen en beurzen								
82.990	Overige zakelijke dienstverlening, n.e.g.								
85.207	Alfabetiseringsprogramma's ten behoeve van volwassenen								
85.510	Sport- en recreatieonderwijs								
85.531	Autorijsscholen								
85.609	Overige onderwijsondersteunende dienstverlening								
86.210	Huisartspraktijken								
86.904	Activiteiten op het vlak van geestelijke gezondheidszorg, m.u.v. psychiatrische ziekenhuizen en verzorgingstehuizen								
87.205	Activiteiten van beschut wonen voor personen met psychiatrische problemen								
87.301	Rusthuizen voor ouderen (R.O.B.)								
87.302	Serviceflats voor ouderen								
87.304	Instellingen met huisvesting voor volwassenen met een lichamelijke handicap								
87.901	Integrale jeugdhulp met huisvesting								
87.902	Algemeen welzijnswerk met huisvesting								
87.909	Overige maatschappelijke dienstverlening met huisvesting, n.e.g.								
88.101	Activiteiten van gezins- en bejaardenzorg aan huis, m.u.v. (thuis)verpleging								
88.102	Activiteiten van dag- en dienstencentra voor ouderen								
88.104	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een lichamelijke handicap met inbegrip van ambulante hulpverlening								
88.109	Overige maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting voor ouderen en lichamelijk gehandicapten								
88.911	Kinderdagverblijven en crèches								
88.912	Kinderopvang door onthaalmoeders								
88.919	Overige kinderopvang								
88.991	Activiteiten van dagcentra voor minderjarigen met een mentale handicap, met inbegrip van ambulante hulpverlening								
88.992	Activiteiten van dagcentra voor volwassenen met een mentale handicap met inbegrip van ambulante hulpverlening								
88.994	Integrale jeugdhulp zonder huisvesting								
88.995	Beschutte en sociale werkplaatsen en buurt- en nabijheidsdiensten								
88.996	Algemeen welzijnswerk zonder huisvesting								

88.999	Andere vormen van maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting, n.e.g.								
91.041	Botanische tuinen en dierentuinen								
91.042	Beheer en instandhouding van natuurgebieden								
93.110	Exploitatie van sportaccommodaties								
93.121	Activiteiten van voetbalclubs								
93.122	Activiteiten van tennisclubs								
93.123	Activiteiten van overige balsportclubs								
93.124	Activiteiten van wielersportclubs								
93.125	Activiteiten van vechtsportclubs								
93.126	Activiteiten van watersportclubs								
93.127	Activiteiten van paardensportclubs								
93.128	Activiteiten van atletiekclubs								
93.129	Activiteiten van overige sportclubs								
93.130	Fitnesscentra								
93.191	Activiteiten van sportbonden en -federaties								
93.199	Overige sportactiviteiten, n.e.g.								
93.212	Exploitatie van pre- en themaparken								
94.110	Bedrijfs- en werkgeversorganisaties								
94.120	Beroepsorganisaties								
94.200	Vakverenigingen								
94.910	Religieuze organisaties								
94.920	Politieke organisaties								
94.991	Verenigingen op het vlak jeugdwerk								
94.992	Verenigingen en bewegingen voor volwassenen								
94.994	Verenigingen op het vlak van milieu en mobiliteit								
94.995	Verenigingen op het vlak van ontwikkelingssamenwerking								
94.999	Overige verenigingen, n.e.g.								
96.091	Contactbemiddelingsbureaus en dergelijke								
96.099	Overige persoonlijke diensten								
99.905									
21.00	Bosbouw								
22.00	Exploitatie van bossen								
24.00	Ondersteunende diensten in verband met de bosbouw								
15	Overige creatieve sectoren								
16	Overige (n.e.g.)								
47.890	Markt- en straathandel in andere artikelen								
47.910	Detailh. via postorderbedrijven of via internet								
73.120	Mediarepresentatie								
	Algemeen totaal								

Bron: Eigen voorstel op basis van Pacolet, Van Opstal en Borghgraef (2008); de tabel kan ook gebruikt worden om de financiële middelen te verdelen over de aanbieders.

bijlage 8 Indeling van de voor cultuur relevante posten Vlaamse Begroting naar de domeinen van de satellietrekening cultuur

Tabel b8.1 Indeling van de voor cultuur relevante posten Vlaamse Begroting naar de domeinen van de satellietrekening cultuur

Indeling Ministerie naar beleidsdomein naar begrotingsartikel en bijhorende omschrijving		Afbakening Satellietrekening cultuur					
		Cultuur (1=volledig weerhouden, 2 = gedeel- telijk weerhouden)	Overig socio- cultureel werk (PC 329.01 dat niet valt bin- nen cultuur) (1 = volledig weerhouden, 2 = gedeel- telijk weerhouden)	Domein (nr)	Domein (naam)	VAK Vastleggings- krediet	VEK Vereffenings- krediet
HB0-1HFG2AA-LO	Topsporters en ondersteunend personeel		1	14	Overig socio-cultureel werk	1 507	1 507
HB0-1HFG2AA-WT	Topsport		1	14	Overig socio-cultureel werk	450	0
HB0-1HFG2AB-WT	Communicatie- initiatieven inzake medisch en ethisch verantwoord sporten		1	14	Overig socio-cultureel werk	1 603	1 603
HB0-1HFG2AC-WT	Sportcommunicatie		1	14	Overig socio-cultureel werk	1 995	1 994
HB0-1HFG2AD-WT	Sport		1	14	Overig socio-cultureel werk	4 203	1 726
HB0-1HFG2AE-WT	Sportinfrastructuurplan		1	14	Overig socio-cultureel werk	2 496	2 496
HB0-1HFG2AF-WT	Lokale besturen m.b.t. het decreet betreffende een inhaalbeweging in sportinfrastructuur via alternatieve financiering		1	14	Overig socio-cultureel werk	986	8
HB0-1HFG2AG-WT	Antidoping		1	14	Overig socio-cultureel werk	32 984	32 984
HB0-1HFG2AY-IS	I.V.A. BLOSO		1	14	Overig socio-cultureel werk	0	0
HB0-1HFG2ZZ-PR	Provisie		1	14	Overig socio-cultureel werk	0	0
HB0-1HFG4AG-WT	Bevordering van medisch verantwoord sporten (fonds)		1	14	Overig socio-cultureel werk	6 079	6 079
HB0-1HFG5AY-IS	VLM I.V.A. BLOSO		1	14	Overig socio-cultureel werk		
VV0-1VGG2ZZ-LO	Van de Vlaamse minister		2	14	Overig socio-cultureel werk	218	218
VV0-1VGG2ZZ-WT	Kabinet van de Vlaamse minister van werk, economie, innovatie en sport - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		2	14	Overig socio-cultureel werk		
EB0-1EEG2AB-WT	Het verichten van wetenschappelijk onderzoek door de instellingen van postinitieel onderwijs en hogere instituten voor schone kunsten – ITG	2		11	Onderwijs	121 516	121 516
EB0-1EEG2AR-IS	Koninklijke Vlaamse academie van België voor wetenschappen en kunsten(KVAB)	2		11	Onderwijs	147 345	162 097

JB0-1JBG2AA-PR	Provisies -apparataatskredieten overgedragen bevoegdheden i.k.v. 6de SHV	?	?	?	?	7 048	9 748
JB0-1JBG2ZZ-PR	Tot dekking van de uitgaven in het kader van de adequate aanpak van problemen betreffende de werkzekeheid (pro memorie)	?	?	?	?	373	366
JB0-1JDG2AA-WT	Studies en onderzoek	?	?	?	?	5 890	7 609
JB0-1JDG2AB-WT	Uitvoering van de sectorconvenants in het kader van het Vlaams werkgelegenheidsakkoord	?	?	?	?	9 190	8 295
JB0-1JDG2AC-WT	Voor ERSV's ter coördinatie van het socio-economisch streekontwikkelingsbeleid en ter financiering van de projectontwikkelaars EAD	?	?	?	?	9 064	9 064
JB0-1JDG2AD-IS	Gesubsidieerde contractuelen tewerkgesteld bij de Vlaamse overheid	?	?	?	?	210 134,4	210 134,4
JB0-1JDG2AD-WT	Gesubsidieerde contractuelen tewerkgesteld bij vzw's	?	?	?	?	13 778	13 778
JB0-1JDG2AE-WT	Uitgaven in het kader van het Vlaams intersectoraal akkoord voor de social profitsector (via)	?	?	?	?	21 581	21 581
JB0-1JDG2AG-WT	Overige sociale uitkeringen - geldelijke uitkeringen	?	?	?	?	3 057	3 057
JB0-1JDG2AI-WT	Uitgaven i.k.v. het ervaringsfonds	?	?	?	?	41 904	41 904
JB0-1JDG2AJ-WT	Uitgaven loopbaanonderbreking publieke sector Vlaams gewest - lokale en provinciale besturen	?	?	?	?	41 699	41 699
JB0-1JDG2AK-WT	Uitgaven loopbaanonderbreking publieke sector onderwijs en vo	?	?	?	?	1 062 031	1 062 031
JB0-1JDG2AL-WT	Uitgaven voor en via de uitgiftemaatschappij van de dienstcheques	?	?	?	?	42 935	42 935
JB0-1JDG2AM-WT	Activa - werkuitkering	?	?	?	?	5 700	5 700
JB0-1JDG2AN-WT	Tussenkost startbaanovereenkomsten	?	?	?	?	235 135	235 135
JB0-1JDG2AO-WT	Uitgaven voor RSZ-korting oudere werknemers	?	?	?	?	8 697	8 697
JB0-1JDG2AP-WT	Uitgaven voor werkgeversbijdrageverminderingen voor de bagger- en sleepvaartsector	?	?	?	?	153 005	153 005
JB0-1JDG2AQ-WT	Uitgaven voor RSZ PPO-korting jongere werknemers	?	?	?	?	27 230	27 230
JB0-1JDG2AR-WT	Uitgaven werkhervattingstoelag	?	?	?	?	425 149	425 149
JB0-1JDG2AY-IS	Aan het E.V.A. VDAB tot dekking van zijn investeringsplan	?	?	?	?	20 021	20 021
JB0-1JDG5AF-WT	Vastleggingsmachtiging Vlaamse cofinanciering ter uitvoering van het ESF doelstelling 2 programma 2007-2013 via het E.V.A. ESF agentschap Vlaanderen vzw	?	?	?	?	35 734	35 734
JB0-1JDG5AY-IS	VLM voor het E.V.A. VDAB in het kader van de tewerkstellingspremie	?	?	?	?	120	120
JB0-1JFG2AA-WT	Intellectuele, morele en sociale vorming en sociale promotie. voor sociale promotie aan werknemers	?	?	?	?	68 245	68 245
JB0-1JFG2AB-WT	Uitgaven start- en stagebonus	?	?	?	?	65 598	65 598
JB0-1JFG2AX-IS	Voor het E.V.A. Vlaams agentschap voor ondernemersvorming Syntra Vlaanderen	?	?	?	?	150 599	150 599
JB0-1JFG2AY-IS	Inkomensoverdrachten binnen een institutionele groep- aan administratieve openbare instellingen (AOI) - voor EVA VDAN i.k.v. versterken van competenties	?	?	?	?		

HB0-1HBI2AA-PR	Nog	1		?	?	16 418	19 494
HB0-1HCI2AA-IS	Vzw Vlaams audiovisueel fonds	1		8	Audiovisueel en multimedia	482	482
HB0-1HCI2AA-WT	Film	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 206	1 206
HB0-1HCI2AB-WT	Beleidsinstrumentarium cultuurindustrie	1		12	Administratie	114	114
HB0-1HCI2AC-WT	E-cultuur	1		8	Audiovisueel en multimedia	3 004	3 005
HB0-1HCI2AD-WT	Diversiteitsbeleid	1		12	Administratie	0	0
HB0-1HCI2AE-WT	Internationale en interregionale culturele samenwerking	1		12	Administratie	29 307	29 307
HB0-1HCI2AF-WT	Uitvoering van de Vlaamse intersectorale akkoorden (pc329.1)	1		12	Administratie	0	0
HB0-1HCI2AG-WT	Nieuwbouw (fase 4.2) van het internationaal kunsten centrum de singel - Antwerpen	1		?	?	183	185
HB0-1HCI2AH-WT	Enquêtes, studies en audits	1		12	Administratie	53	53
HB0-1HCI2AI-WT	Expertisenetwerken cultuureducatie(ENCE's)	1		11	Onderwijs	0	0
HB0-1HCI4AE-WT	Cultuur contactpunt en burgerschapscontactpunt (co-financiering) (fonds)	1		12	Administratie	20 752	20 752
HB0-1HCI5AY-IS	VLM fonds culturele infrastructuur	1		12	Administratie	2 392	2 392
HB0-1HEI2AR-IS	Aan het IVA dab KMSK	1		?	?	442	437
HB0-1HHI2AA-WT	Media en media-innovatie	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 050	1 050
HB0-1HHI2AB-WT	Algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector) - allerhande initiatieven inzake media-educatie en mediawijsheid	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 154	1 207
HB0-1HHI2AC-WT	Allerhande subsidies in het kader van cofinanciering media	1		8	Audiovisueel en multimedia	0	0
HB0-1HHI2AD-WT	Subsidies ter ondersteuning van innovatieve media-initiatieven	1		8	Audiovisueel en multimedia	0	0
HB0-1HHI2AE-WT	In het kader van het mediafonds	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 000	1 000
HB0-1HHI2AF-WT	Projecten die bijdragen tot de vrijwaring, bevordering en ondersteuning van een pluriforme en gediversifieerde Vlaamse geschreven perssector	1		4	Boeken en pers	2 076	2 076
HB0-1HHI2AG-WT	Ondersteuning regionale televisie-initiatieven	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 161	1 161
HB0-1HHI2AH-WT	Inkomensoverdrachten, die geen exploitatiesubsidies zijn, aan bedrijven en financiële instellingen - ondersteuning initiatieven toegankelijkheid televisieprogramma's conform art. 151 van het mediadecreet	1		8	Audiovisueel en multimedia	60 600	60 600
HB0-1HHI2AI-LO	Pensioenlasten (VRT statutairen)	1		8	Audiovisueel en multimedia	4 559	5 470
HB0-1HHI2AW-IS	Vlaams audiovisueel fonds (gamefonds en mediafonds)	1		8	Audiovisueel en multimedia	275 787	275 787
HB0-1HHI2AX-IS	VRT	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 343	1 343
HB0-1HHI2AY-IS	E.V.A. Vlaamse regulator voor de media (VRM)	1		8	Audiovisueel en multimedia	1 511	1 513
HB0-1HHI2AL-WT	Internationale en interregionale culturele samenwerking	1		12	Administratie		
HC0-1HAI2ZZ-LO	Sociaal-cultureel werk - lonen en sociale lasten - niet verdeeld		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	122	122

HC0-1HAI2ZZ-WT	Sociaal-cultureel werk - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	232	232
HC0-1HDI2AA-WT	Culturele infrastructuur van de Vlaamse gemeenschap in Brussel		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	6993	6 993
HC0-1HDI2AB-WT	Vlaams huis voor amateurkunsten in Brussel (decreet van 22 december 2000 betreffende de amateurkunsten)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	26 375	26 375
HC0-1HDI2AC-WT	Federatie van erkende organisaties voor volksontwikkelingswerk (decreet van 4 april 2003 houdende het sociaal-cultureel volwassenenwerk)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	123	123
HC0-1HDI2AD-WT	Vlaamse gebarentaal (decreet van 5 mei 2006 houdende de erkenning van de gebarentaal)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	3 276	3 240
HC0-1HDI2AE-WT	Participatiebeleid (decreet van 18.01.08 houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	1 627	1627
HC0-1HDI2AF-WT	Circusbeleid (decreet van 21 november 2008 betreffende de ondersteuning van de circuskunsten in Vlaanderen)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	90 333	90 153
HC0-1HDI2AH-WT	Leenrecht (koninklijk besluit van 25 april 2004)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	14 603	15 115
HC0-1HDI2AI-WT	Vlaams intersectoraal akkoord social profit (decreet van 7 mei 2004 houdende aanvullende subsidies voor tewerkstelling in de culturele sector)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	0	0
HC0-1HDI4AA-WT	Activiteiten Vlaams cultureel centrum voeren		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	556	546
HC0-1HGI2AA-WT	Jeugdbeleid		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	136	136
HC0-1HGI2AB-WT	Ondersteuning van jongerenjournaals		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	31 729	31 647
HC0-1HGI2AC-WT	Landelijk georganiseerde jeugdverenigingen (decreet 18.07.2008)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	2 716	2 716
HC0-1HGI2AD-WT	Hotels en jeugdverblijfcentra (decreet van 3 maart 2004)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	0	0
HC0-1HGI2AE-WT	Proeftuinen participatiebeleid jeugd (decreet van 18 januari 2008)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	19 151	19 151
HC0-1HGI2AF-WT	Uitvoeren van een provinciaal jeugdwerkbeleidsplan (decreet 14 februari 2003)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	5 675	5 675
HC0-1HGI2AG-WT	Vlaams intersectoraal akkoord social profit (decreet van 7 mei 2004 houdende aanvullende subsidies voor tewerkstelling in de culturele sector)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	482	473
HC0-1HGI2AH-WT	Politieke jongerenbewegingen (decreet 20.01.2012)		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk	1 003	1 003
HC0-1HGI2AY-IS	DAB 'uitleendienst voor kampeermateriaal voor de jeugd'		1 of 2?	14	Overig socio-cultureel werk		
HD0-1HAI2ZZ-LO	Kunsten en erfgoed - lonen en sociale lasten - niet verdeeld	1		1	Erfgoed	275	275
HD0-1HAI2ZZ-WT	Kunsten en erfgoed - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)	1		1	Erfgoed	507	507
HD0-1HEI2AA-WT	Bijzondere en specifieke werkingskosten en uitgaven andere dan bedoeld in de overige basisallocaties	1		12	Administratie	1 117	1 117
HD0-1HEI2AB-WT	Projecten cultureel erfgoed (cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008)	1		1	Erfgoed	8 544	8 544
HD0-1HEI2AC-WT	Periodieke cultureel-erfgoedpublicaties (cultureel-erfgoeddecreet van 6 juli 2012)	1		1	Erfgoed	5 330	5 280
HD0-1HEI2AD-WT	Aanvullende tewerkstelling in de culturele en sociaal-culturele sector	1		1	Erfgoed	200	200

HD0-1HEI2AE-WT	Algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)	1		12	Administratie	2 478	2 478
HD0-1HEI2AF-WT	Meerjarige ondersteuning van het geheel van de werking van periodieke publicaties (kunstendecreet 02.04.2004) (cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008)	1		1	Erfgoed	3 489	3 489
HD0-1HEI2AG-WT	Projecten en ontwikkelingsgerichte beurzen van kunstenaars (kunstendecreet 02.04.2004)	1		?	?	0	0
HD0-1HEI2AH-WT	Bijdrage aan de Nederlandse taalunie	1		?	?	16 207	16 207
HD0-1HEI2AI-WT	Meerjarige ondersteuning van het geheel van de werking van kunstinstituten (kunstendecreet 02.04.2004)	1		?	?	91 987	91 987
HD0-1HEI2AK-WT	Meerjarige ondersteuning van het geheel van de werking van kunstorganisaties (kunstendecreet 02.04.2004)	1		?	?	2 030	2 030
HD0-1HEI2AN-IS	Meerjarige ondersteuning van het geheel van de werking van kunstinstituten (kunstendecreet 02.04.2004) - beheerscommissie desingel	1		?	?	0	0
HD0-1HEI2AO-IS	Nog te vragen	1		?	?	451	451
HD0-1HEI2AP-IS	Koninklijke academie voor Nederlandse taal- en letterkunde - gent(art. 14 en 15 van decreet van 13/02/1980)	1		11	Onderwijs	209	209
HD0-1HEI2AQ-IS	DAB landcommanderij Alden Biesen (decreet van 21 december 1994, art 35)	1		1	Erfgoed	604	604
HD0-1HEI2AS-IS	DAB kasteel domein van Gaasbeek	1		1	Erfgoed	4 615	4 615
HD0-1HEI2AT-IS	vzw MUHKA (cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008)	1		1	Erfgoed	5 349	5 349
HD0-1HEI2AU-IS	Meerjarige ondersteuning van het geheel van de werking van kunstinstituten (kunstendecreet 02.04.2004) - vzw de singel	1		?	?	1 304	1 304
HD0-1HEI2AV-IS	Aan V.R.T. voor de betaling van werkings- en personeelskosten die de VRT ten laste neemt en die verband houden met de werking van het voormalig VRT- philharmonisch orkest en het voormalig VRT-koor (decreet van 13 april 1999) (pro memorie)	1		8	Audiovisueel en multimedia	23 848	23 848
HD0-1HEI2AW-IS	Meerjarige ondersteuning van het geheel van de werking van kunstinstituten (kunstendecreet 02.04.2004) - Vlaamse opera vzw	1		7	Podiumkunsten	5 596	5 596
HD0-1HEI2AX-IS	Vlaams fonds voor de letteren	1		4	Boeken en pers	0	0
HD0-1HEI2AY-IS	Topstukkenfonds (topstukkendecreet van 24 januari 2003)	1		4	Boeken en pers	0	0
HD0-1HEI4AJ-WT	Opzetten en organiseren van tentoonstellingen en van opvoedkundige activiteiten alsook van alle initiatieven ter bevordering van de professionele kunsten en de musea (fonds)	1		7	Podiumkunsten	573	573
HD0-1HEI5AY-IS	VLM topstukkenfonds (topstukkendecreet van 24 januari 2003)	1		1	Erfgoed	3 338	3 338
HD0-1HII2AL-WT	Interregionaal cultuurbeleid	1		12	Administratie		
VT0-1VKI2ZZ-LO	Van de Vlaamse minister	2	2	12	Administratie	218	218
VT0-1VKI2ZZ-WT	Kabinet van de Vlaamse minister van cultuur, media, jeugd en Brussel - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)	2	2	12	Administratie		
AB0-1AGI2AA-WT	Voor de versterking van de Vlaamse inbreng in Brussel en van de versterking van de band tussen Brussel en de rest van Vlaanderen	?	?	?	?	25 023	25 023

AB0-1AGI2AB-WT	Aan TV-Brussel vzw	1		8	Audiovisueel en multimedia	2 471	2 968
AB0-1AGI2AW-IS	Aan Muntpunt vzw	1		3	Bibliotheken	2 940	2 940
AB0-1AGI5AX-IS	Vastleggingsmachtiging Vlaams - Brusselfonds	2		12	Administratie		
HB0-1HAX2AY-IS	Strategische adviesraad	2	2	12	Administratie	5 078	5 078
HB0-1HAX2ZZ-LO	Departement CJSJ - lonen en sociale lasten - niet verdeeld	2	2	12	Administratie	559	596
HB0-1HAX2ZZ-WT	gemeenschappelijk voor het Vlaams ministerie CJSJ	2	2	12	Administratie	0	0
HB0-1HAX4ZZ-LO	(Fonds)	2	2	12	Administratie		
AB0-1AGX2AY-IS	Voor fonds inschrijvingsgelden centra voor volwassenenonderwijs		?	?	?		
NC0-1NAX2AX-IS	Aan de strategische adviesraad ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed (SARO)	2		12	Administratie	1 753	1 753
NC0-1NAX2ZZ-LO	MOD	2		12	Administratie	99	99
NC0-1NAX2ZZ-WT	MOD	2		12	Administratie	0	0
NC0-1NAX4ZZ-LO	(PM) (fonds)	2		12	Administratie		
NG0-1NAX2ZZ-LO	Inspectie RWO - lonen en sociale lasten - niet verdeeld	2		12	Administratie	476	476
NG0-1NAX2ZZ-WT	Inspectie RWO - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)	2		12	Administratie		
JB0-1JAX2ZZ-LO	Departement WSE - lonen en sociale lasten - niet verdeeld	?	?	?	?	2 369	2 356
JB0-1JAX2ZZ-WT	Informatica	?	?	?	?	0	0
JB0-1JAX4ZZ-LO	(Pro memorie) (fonds)	?	?	?	?	0	0
JB0-1JAX4ZZ-WT	Aankoop van niet-duurzame goederen en diensten - niet verdeeld	?	?	?	?		
LB0-1LAX2ZZ-LO	Departement LNE - lonen en sociale lasten - niet verdeeld		?	?	?	2 288	2 341
LB0-1LAX2ZZ-WT	Departement LNE - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		?	?	?	0	0
LB0-1LAX4ZZ-LO	(fonds)			?	?		
A	De minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van buitenlands beleid en onroerend erfgoed			?	?		
VK0-1VFA2ZZ-LO	Van het personeel van het kabinet	2	2	12	Administratie	339	339
VK0-1VFA2ZZ-WT	Kabinet van de minister-president en Vlaams minister van buitenlands beleid en onroerend erfgoed - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)	2	2	12	Administratie		
VP0-1VDA2ZZ-WT	Dotatie voor het Vlaams parlement	2	2	12	Administratie		
VR0-1VBA2ZZ-PR	Voor het dekken van uitzonderlijke kosten met betrekking tot de werking en uitrusting van de kabinetten met inbegrip van tekorten op salariskredieten	2	2	12	Administratie	1 673	1 673
VR0-1VEA2ZZ-LO	Van het personeel van de kabinetten	2	2	12	Administratie	224	224

VR0-1VEA2ZZ-WT	Aankoop informatica	2	2	12	Administratie		
AB0-1AAA2AY-IS	Aan de SERV	2	2	12	Administratie	166	166
AB0-1ADA2AA-WT	I.v.m. vertalingen	2	2	12	Administratie	5 607	5 607
AB0-1ADA2AB-WT	Verbonden aan de werking, de uitbouw en de exploitatie van het contactpunt Vlaamse infolijn	2	2	12	Administratie	764	764
AB0-1ADA2AD-WT	Aan de vzw kazerne Dossin. memoriaal, museum en documentatiecentrum over holocaust en mensenrechten	1		1	Erfgoed	88	88
AB0-1ADA2AE-WT	Aan het steunpunt bestuurlijke organisatie Vlaanderen	2	2	12	Administratie	0	0
AB0-1ADA4AB-WT	Elektronisch bestelloket (fonds)	2	2	12	Administratie	469	469
AB0-1AEA2AA-WT	In verband met de uitbouw, werking en expertisepbouw inzake coördinatie Vlaams duurzaam ontwikkelingsbeleid		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	10	10
AB0-1AEA2AB-WT	Communicatie, promotie en informatievergaring	2	2	12	Administratie	171	171
AB0-1AEA2AC-WT	Consultancy PPS en studies	2	2	12	Administratie	0	0
AB0-1AEA4AB-WT	I.v.m. opleidingen en publicaties PPS (fonds)	2	2	12	Administratie		
AC0-1AAA2ZZ-LO	Audit lokale besturen - lonen en sociale lasten - niet verdeeld	2	2	12	Administratie	369	369
AC0-1AAA2ZZ-WT	Audit lokale besturen - met uitsluiting van informatica	2	2	12	Administratie		
AD0-1AAA2ZZ-LO	Studiedienst van de Vlaamse regering - lonen en sociale lasten - niet verdeeld	2	2	12	Administratie	138	138
AD0-1AAA2ZZ-WT	Met uitsluiting van informatica	2	2	12	Administratie	326	522
AD0-1ADA2AF-WT	Met betrekking tot activiteiten en producten van de studiedienst van de Vlaamse regering	2	2	12	Administratie	0	0
AD0-1ADA4AF-WT	M.b.t. het begrotingsfonds van de studiedienst van de Vlaamse regering (fonds)	2	2	12	Administratie		
DB0-1DAA2ZZ-WT	Schadevergoedingen aan derden waarvoor de Vlaamse gemeenschap of het Vlaams gewest op grond van de art 1382, 1383 en 1384, lid 3 van het b.w, aansprakelijk zijn krachtens een vonnis of arrest of krachtens een minnelijke schikking		?	?	?	282	282
DB0-1DDA2AA-WT	Buitenlandse zendingsreizen van de minister-president, de leden van zijn kabinet en de delegaties die hij leidt, alsmede voor zendingen van derden in zijn opdracht		?	?	?	67	67
DB0-1DDA2AB-PA	Permanente voorschotten met het oog op de betaling van uitgaven waarvan de budgettaire regularisatie a posteriori zal geschieden		?	?	?	1 336	1 286
DB0-1DDA2AB-WT	Activiteiten en manifestaties gesteund of georganiseerd door de algemene afvaardigingen van de Vlaamse regering, met inbegrip van dienstreizen		?	?	?	965	964
DB0-1DDA2AC-WT	Communicatiedragers, publicaties, promotiecampagnes, publiciteit, campagnes en pers		?	?	?	1 101	1 101
DB0-1DDA2AD-WT	Internationale organisaties en aan binnenlandse promotoren ter uitvoering van het multilateraal beleid		?	?	?	1 322	1 489
DB0-1DDA2AE-WT	Personen, verenigingen en instellingen in buitenland en binnenland (eventueel in samenwerking met andere beleidsdomeinen)		?	?	?	275	275

DB0-1DDA2AF-WT	Algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		?	?	?	49	49
DB0-1DDA2AG-WT	Externe expertise en externe begeleiding van beleidsondersteunende opdrachten		?	?	?	160	160
DB0-1DDA2AH-WT	Cofinanciering van het steunpunt buitenlands beleid, internationaal ondernemen en ontwikkelingssamenwerking		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	1 082	1 082
DB0-1DDA2AX-IS	Het Vlaams - Europees verbindingsagentschap vzw		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	18 653	19 279
DB0-1DEA2AA-WT	Ondersteuning van allerhande initiatieven in verband met de realisaties van projecten, programma's en investeringen in het kader van de Vlaamse samenwerking met regio's en landen in ontwikkeling		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	2 517	2 657
DB0-1DEA2AB-WT	Gemeentebesturen inzake een sensibilisatiebeleid voor ontwikkelingssamenwerking		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	943	943
DB0-1DEA2AC-WT	Het Vlaams intersectoraal akkoord social profit		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	387	387
DB0-1DEA2AD-WT	Subsidie aan de vzw VVOB		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	0	0
DB0-1DEA2AE-WT	Initiatieven van de Vlaamse minister bevoegd voor ontwikkelingssamenwerking		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	0	0
DB0-1DEA2AG-PA	Permanente voorschotten met het oog op de betaling van uitgaven waarvan de budgettaire regularisatie a posteriori zal geschieden		?	?	?	247	247
DB0-1DEA2AY-IS	DAB waarborgfonds microfinanciering		?	?	?	0	0
DB0-1DEA4AF-WT	Algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		?	?	?	0	0
DB0-1DEA4ZZ-PR	Ontwikkelingssamenwerking (fonds ontwikkelingssamenwerking (art 99, decreet van 22.12.2006) (fonds)		2	12 of 14	Administratie of overig socio-cultureel werk	0	0
DB0-1DFA2AA-LO	De regeringscommissaris bij het agentschap voor buitenlandse handel		?	?	?	775	775
DB0-1DFA2AA-WT	Agentschap voor buitenlandse handel		?	?	?	40 922	40 922
DB0-1DFA2AY-IS	Vlaams agentschap voor internationaal ondernemen		?	?	?	0	0
DB0-1DFA4AB-WT	Fonds wapenhandelgerelateerde boeten (art. 22, decreet van xx.12.2013)		?	?	?	11 965	11 965
DB0-1DFA5AY-IS	Voorwaardelijke inkomensoverdracht aan het Vlaamse agentschap voor internationaal ondernemen		?	?	?		
NF0-1NAA2ZZ-LO	Lonen en sociale lasten - niet verdeeld	1		1	Erfgoed	2 134	1 783
NF0-1NAA2ZZ-WT	Verwerving van overig materieel	1		1	Erfgoed	953	645
NF0-1NFA2AA-WT	Algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)	1		1	Erfgoed	225	225
NF0-1NFA2AC-WT	Specifieke bijdragen - aan provincies	1		1	Erfgoed	2 210	2 210
NF0-1NFA2AD-WT	Subsidie aan de nieuwe erfgoedvereniging	1		1	Erfgoed	48	223
NF0-1NFA2AH-WT	Aankoop van bestaande gebouwen - in andere sectoren dan de overheidssector	1		1	Erfgoed	33 550	33 680

NF0-1NFA2AI-WT	Aandeel van het Vlaamse gewest in de toekenning van een restauratiepremie - sector erediensden (BVR 14 december 2001)	1		1	Erfgoed	0	0
NF0-1NFA2AJ-WT	Gereguleerde subsidies erkende intergemeentelijke onroerend erfgoeddiensten - BVR van 16 mei 2014	1		1	Erfgoed	73	73
NF0-1NFA2AW-IS	Dotatie SAR	1		1	Erfgoed	0	0
NF0-1NFA2AY-IS	Aan de DAB Vlaams instituut voor onroerend erfgoed	1		1	Erfgoed	0	0
NF0-1NFA4AA-WT	Publicaties (fonds monumenten en landschappen) (fonds)	1		1 of 4	Erfgoed of Boeken en pers		
BC0-1BFA2AG-WT	Algemene werkingskosten - team Vlaams bouwmeester	1		1	Erfgoed	841	841
BG0-1BAA2ZZ-LO	Lonen en sociale lasten	2	2	12	Administratie	493	493
BG0-1BAA2ZZ-WT	Algemene werkingskosten	2	2	12	Administratie	0	0
BG0-1BAA4ZZ-WT	Algemene werkingskosten	2	2	12	Administratie		
VN0-1VJC2ZZ-LO	Van de Vlaamse minister		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	339	339
VN0-1VJC2ZZ-WT	Kabinet van de Vlaamse minister van binnenlands bestuur, inburgering, wonen, gelijke kansen en armoedebestrijding, en viceminister-President van de Vlaamse regering - algemene werkingskosten		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?		
AB0-1AIC2AA-WT	Met betrekking tot emancipatie en gelijke kansenbeleid		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	481	481
AB0-1AIC2AB-WT	Aan de vzw ROSA		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	872	872
AB0-1AIC2AC-WT	Aan de vzw ENTER - Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid			12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	336	336
AB0-1AIC2AD-WT	Aan de vzw Gelijke rechten voor iedere persoon met een handicap		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	752	752
AB0-1AIC2AE-WT	Interfederaal centrum voor Gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	214	213
AB0-1AIC2AF-WT	Inkomensoverdrachten binnen een institutionele groep - aan onderwijsinstellingen van de institutionele overheid		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?		
DB0-1DBC2AA-PR	Uitgaven te verdelen over de hoofdgroepen 1 tot en met 9 - tijdelijke internationale personeelsmobiliteit		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?		
NE0-1NEC5AW-IS	Bestemd voor het sociale huisvesting-urgentieprogramma		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	1 251	1 251
NE0-1NEC5AX-IS	Vastleggingsmachtiging garantiefonds sociale huisvesting (pro memorie)		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?	3 922	3 922
NE0-1NEC5AY-IS	Vastleggingsmachtiging Vlabinvest		?	12	Administratie of sociocultureel werk of weglaten?		

BD0-1BHC2AG-WT	Aan intercommunale verenigingen voor de bouw van openbare crematoria (het decreet van 12/07/2013)		?	?	?	195	195
BD0-1BJC2AA-WT	Voor aanmoediging, organisatie en ontwikkeling van activiteiten voor de integratie van etnisch-culturele minderheden		?	14	sociocultureel werk of weglaten?	34 726	38 182
BD0-1BJC2AY-IS	Inkomensoverdrachten binnen een institutionele groep - aan agentschap integratie en inburgering		?	14	sociocultureel werk of weglaten?		
BF0-1BFC4AE-WT	Activiteiten kasteel van ham (fonds)	1		1	Erfgoed	0	83
FD0-1FFC2AE-WT	Ondersteunende projecten gericht op de realisatie van de opdracht van de huizen van het Nederlands		?	?	?		
GB0-1GCC2AH-WT	Uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst 'bestendiging armoedebeloid en steunpunt armoede'		?	14	sociocultureel werk of weglaten?		
JB0-1JEC4AC-WT	Inkomensoverdrachten aan vzw's ten behoeve van de gezinnen		?	?	?		
VU0-1VOF2ZZ-LO	Van de Vlaamse minister		?	?	?	218	218
VU0-1VOF2ZZ-WT	Kabinet van de Vlaamse minister van mobiliteit, openbare werken, Vlaamse rand, toerisme en dierenwelzijn - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		?	?	?		
AB0-1AHF2AA-WT	Voor initiatieven die het Vlaams karakter van de Vlaamse rand bevestigen en/of verstevigen		2	14	Overig socio-cultureel werk	0	0
AB0-1AHF2AB-WT	Aan het EVA vzw de rand (artikel 10 van het decreet van 7 mei 2004)	?	?	?	?	324	324
AB0-1AHF2AC-WT	Aan vzw RTVB	1		8	Audiovisueel en multimedia	180	180
AB0-1AHF2AD-WT	Aan vzw museum Felix De Boeck	1		1	Erfgoed	5 042	5 541
AB0-1AHF2AY-IS	Aan het EVA vzw De Rand	?	2	14	Overig socio-cultureel werk		
DB0-1DGF2AD-WT	Ondersteuning van het kunststedenactieplan	1		?	?	0	6
DB0-1DGF2AE-WT	Projectgerelateerde subsidies in het kader van de herdenking van de eerste wereldoorlog	1		1	Erfgoed	0	35
DB0-1DGF2AF-WT	Ondersteuning van projecten voor de bevordering van het toerisme in het zuiden		2	14	Overig socio-cultureel werk	29 790	29 790
DB0-1DGF2AY-IS	Het I.V.A. 'toerisme Vlaanderen'		2	14	Overig socio-cultureel werk	0	0
DB0-1DGF5AY-IS	Vastleggingsmachtiging aan het I.V.A. \toerisme Vlaanderen\" (pro memorie)"		2	14	Overig socio-cultureel werk		
FC0-1FFE2AA-WT	Salarissen deeltijds kunstonderwijs van het gemeenschapsonderwijs	1		11	Onderwijs en vorming	2 778	2 778
FC0-1FFE2AB-WT	Middelen toegekend aan het gemeenschapsonderwijs voor het deeltijds kunstonderwijs	1		11	Onderwijs en vorming	0	0
FC0-1FFE4AA-WT	Inschrijvingsgelden aangewend voor salarissen van het deeltijds kunstonderwijs van het gemeenschapsonderwijs (fonds)	1		11	Onderwijs en vorming	0	0
FC0-1FGE2AA-LO	Inspectie/begeleiding levensbeschouwelijke vakken		2	14	Overig socio-cultureel werk	10 927	10 927
FD0-1FFE2AC-WT	Salarissen en toelagen voor het personeel van het volwassenenonderwijs van het gemeenschapsonderwijs		?	14	Overig socio-cultureel werk of weglaten?	6 308	6 308

FD0-1FFE2AD-WT	Centra voor volwassenenonderwijs		?	14	Overig socio-cultureel werk of weglaten?	1 848	1 844
FD0-1FFE2AE-WT	Uitvoering van projecten door de centra voor volwassenenonderwijs		?	14	Overig socio-cultureel werk of weglaten?	0	0
FD0-1FFE2AY-IS	DAB fonds inschrijvingsgelden centra voor volwassenenonderwijs		?	14	Overig socio-cultureel werk of weglaten?	0	0
FD0-1FFE4AC-WT	Toegewezen ontvangsten aangewend voor salarissen centra voor basiseducatie (fonds)		?	14	Overig socio-cultureel werk of weglaten?	179	179
FD0-1FGE2AF-WT	Nascholing voor centra voor volwassenenonderwijs		?	14	Overig socio-cultureel werk of weglaten?	150 156	150 156
GB0-1GCD2AF-PR	Integrale jeugdhulpverlening (decreten van 7 mei 2004)		?	?	?	1 024	1 024
GB0-1GED2AY-IS	I.V.A. fonds jongerenwelzijn voor uitgaven i.v.m. begeleidingsmaatregelen in het kader van de bijzondere jeugdbijstand		?	?	?	7 000	7 000
LB0-1LCH2AB-WT	Studiewerk inzake milieurecht behorende tot takenpakket afd. internationaal milieubeleid en allerhande uitgaven m.b.t. adviseren afd. internationaal milieubeleid inzake rechtskundige procedures voorbereid en ingeleid door Europese commissie		?	?	?	3 662	3 662
LB0-1LCH2AC-WT	Project milieuzorg op school		?	?	?	335	335
LC0-1LAH2ZZ-LO	Instituut voor natuur- en bosonderzoek - lonen en sociale lasten - niet verdeeld		?	?	?	12	12
LD0-1LAH2ZZ-LO	Agentschap voor natuur en bos - lonen en sociale lasten - niet verdeeld		?	?	?	1 750	1 750
LD0-1LAH2ZZ-WT	Agentschap voor natuur en bos - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		?	?	?	1 602	1 602
LD0-1LCH5AY-IS	Vastleggingsmachtiging investeringsdotatie E.V.A. Vlaamse landmaatschappij - natuurinrichting met inbegrip van voorschotten		?	?	?		
LD0-1LAH2ZZ-WT	Agentschap voor natuur en bos - algemene werkingskosten (vergoed aan andere sectoren dan de overheidssector)		?	?	?	1 602	1 602
LD0-1LCH5AY-IS	Vastleggingsmachtiging investeringsdotatie E.V.A. Vlaamse landmaatschappij - natuurinrichting met inbegrip van voorschotten		?	?	?		

Bron Eigen voorstel van indeling Vlaamse Begroting Basisallocatie 2015 naar domeinen satellietrekening

Referenties

Algemene toelichting BO 2012.

Anciaux B. (2008). *Smaakmaker. Beleids- en actienota over cultuureducatie voor smakers en makers binnen het Vlaams cultuur- en jeugdbeleid*. Departement CJSB, Brussel: <http://www.amateur-kunsten.be/files/smaakmaker.pdf>

ADSEI (2011). *NACE-BEL, Activiteitennomenclatuur. NACE-BEL 2008, Economische activiteitennomenclatuur met toelichtingen*. FOD economie, 522 p.

ADSEI (2013). *Nace-BEL*. Statistics Belgium. Geraadpleegd via <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/gegevensinzameling/nomenclaturen/nacebel/>.

ADSEI (2014). Huishoudbudgetonderzoek 2012 [Exceldata]. Geraadpleegd via http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/arbeidsmarkt_levensomstandigheden/huishoudbudgetonderzoek_2012.jsp.

Basys, HIVA & Nivel (2014). Implementing the Concept of Health Care Manpower in Member States on a Prototype Basis. Final Report. HLA, 128 p. Geraadpleegd via http://ec.europa.eu/health/archive/ph_information/dissemination/hsis/human_5.pdf.

Belgisch Staatsblad (07.06.2013), 5de Beheerscontract – Toevertrouwen van de universele dienstverlening en diensten van algemeen economisch belang aan bpst

Bina, V., Chantepie, P., Deroin, V., Frank, G., Kommel, K., Kotynek, J. & Robin, P. (2012). ESSnet-Culture. European Statistical System Network on Culture. Final Report, 544 p. Geraadpleegd via http://ec.europa.eu/culture/library/reports/ess-net-report_en.pdf.

Bpost (2016) Financieel Jaarverslag 2015

De Baerdemaeker, M., Lievevrouw, P., Vandekerckhove, B., Vastmans, F. & Buyst, E. (2011). De sociaal-economische impact van het onroerend erfgoed (beleid) in Vlaanderen. Eindrapport. SumResearch en Centrum voor Economische studiën (KU Leuven). In opdracht van Vlaamse overheid, Departement RWO, Afdeling Stedenbouwkundig beleid en Onroerend erfgoedbeleid, 107 p.

De Man P., Deschamps M., Pacolet J. & Gos E. (1998), *Vraag naar en aanbod van zorgberoepen in de Vlaamse Gemeenschap, prognoses tot 2000 en scenario's tot 2010. Deel 1: Verpleegkundigen en het verplegend werk*, HIVA-KU Leuven, Leuven, 308 p.

De Maesschalck, P., Weekers, K. (2014). *De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen: TSA 2012 voor het Vlaamse Gewest (incl. schatting voor het Brusselse Hoofdstedelijke gewest)*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering:

<http://www4dar.vlaanderen.be/sites/svr/afbeeldingennieuwtjes/toerisme/bijlagen/2014-07-04-TSA2012.pdf>

De Maesschalck, P., Weekers, K. (2016). *De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen: TSA 2014 voor het Vlaamse Gewest (incl. schatting voor het Brusselse Hoofdstedelijke gewest)*. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering:

<http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/afbeeldingennieuwtjes/toerisme/bijlagen/2016-02-22-svr-stats-2016-03-tsa2014-tekst.pdf>

Deroin, V. (2011). European statistical Works on Culture. ESSnet-Culture Final report, 2009-2011. Culture études. Geraadpleegd via <http://www.culturecommunication.gouv.fr/>.

Deschamps M. & Pacolet J. (1999), *Vraag naar en aanbod van zorgberoepen in de Vlaamse Gemeenschap, prognoses tot 2000 en scenario's tot 2010. Deel 4: Werken in de zorgsector - synthese en vooruitblik tot 2010*, HIVA-KU Leuven, Leuven, 118 p.

De Voldere, I., Wastyn, A., Berckmoes, T., Durinck, E., Strobbe, F., (2015), Onderzoek naar de mogelijkheden van aanvullende financiering voor de culturele sector, Brussel, IDEA Consult.

Europese Commissie, IMF, OESO, VN, Wereldbank (2009). System of National Accounts 2008. Geraadpleegd via <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/SNA2008.pdf>.

Europese Commissie (2010). Bijlage A bij het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Bijlage A, Hoofdstuk 9: de aanbod- en gebruikstabellen en het input-outputsysteem.

Eurostat Cultural Statistics, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/cultural-employment>.

Eurostat (2015) Cultural employment. Detailed description of the estimation algorithm, Annex 2 Cultural employment metadata.

Eurostat (2015). Minutes of the culture statistics working group. *Meeting of the Working Group on cultural statistics*, Luxembourg, 28-29 April 2015.

Eurostat (2011). Cultural statistics. Eurostat Pocketbooks. Doi:10.2785/53528

Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole (2013). Algemene Gegevensbank, Jaarverslag 2013. Geraadpleegd via <http://www.begroting.be/NL/figures/Documents/Jaarverslag%20AGB%202013%2018.12.2014.pdf>.

Geerdinck, M., Dorland, E., Hoogbruin, E., van der Meulen, J., Schreven, L. & van den Tillaart, J. (2014). *Vooronderzoek satellietrekening cultuur en creatieve industrie*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Rapport, 43 p.

Ginsburgh, V. (2015), *Mons 2015: un euro investi, six de retrouvés et les consultant au trou*, The Bing Bang Blog

Government of Canada (2009). *The International Classification of Non-profit Organizations*. Statistics Canada. Geraadpleegd via <http://www.statcan.gc.ca/pub/13-015-x/2009000/sect13-eng.htm>.

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) University of Applied Sciences (2012). *Methodological Manual for a Sport Satellite Account*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), 56 p.

Hoge Raad van Financiën, Afdeling 'Fiscaliteit en para-fiscaliteit' (2014), Een Tax shifting ten voordele van arbeid en bredere belastinggrondslagen. Scenario's voor een globale en significante belastinghervorming

Federale Overheidsdienst (FOD) Financiën (z.d.). *Tax Shelter. Fiscale maatregelen ten gunste van de audio-visuele productie*. Geraadpleegd op 16 januari 2015 via http://financien.belgium.be/nl/ondernemingen/vennootschapsbelasting/belastingvoordelen/tax_shelter/.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2008). Nationale rekeningen. *Deel 3 – Aanbod- en gebruikstabellen 2008*. Nationale Bank van België (NBB), ISSN 1780-4361 (online), 55 p. Geraadpleegd via <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/histo/nnde08.pdf>.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2009). *Nationale rekeningen. De satellietrekening van de instellingen zonder winstoogmerk 2000-2007*. Nationale Bank van België (NBB), ISSN: 1780-6739, 49 p. Geraadpleegd via <http://www.nbb.be/doc/DQ/N/DQ3/HISTO/NNDS0007.PDF>.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2012). *Nationale rekeningen. De satellietrekening van de instellingen zonder winstoogmerk 2009-2010*. Nationale Bank van België (NBB), ISSN: 1780-6739, 49 p. Geraadpleegd via <http://www.nbb.be/doc/DQ/N/DQ3/HISTO/NNDS0910.PDF>.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2014a). *Nationale rekeningen. ESR 2010. Het nieuwe referentiekader voor de nationale rekeningen*. Nationale Bank van België (NBB), ISSN: 0772-1102, 72 p., geraadpleegd via http://www.nbb.be/doc/dq/n_method/M_SEC2010_NL.pdf.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2014b). *Algemene toelichting ESR 2010*. Geraadpleegd via https://www.nbb.be/doc/dq/n_pdf_dq/pr%C3%A9sentation%20g%C3%A9n%C3%A9rale%20n%20sec%202010%20140729.pdf.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2014c). *Nationale rekeningen. Classificaties. Editie 2014 – In overeenstemming met het ESR 2010 en NACE-BEL 2008*. Geraadpleegd via https://www.nbb.be/doc/dq/n_method/m_class_n.pdf.

Instituut voor de nationale rekeningen INR, Federaal Planbureau (2015). Input-outputtabellen 2010, Federaal Planbureau, 21 p.

Instituut voor de nationale rekeningen INR, Nationale Bank van België, Nationale rekeningen. Aanbod- en gebruikstabellen 2010, 50 p.

KEA European affairs (2006). *The economy of culture in Europe...* Study prepared for the European Commission (DG for Education and Culture). Geraadpleegd via http://ec.europa.eu/culture/library/studies/cultural-economy_en.pdf

KEA European affairs (2010). *Promoting Investment in the Cultural and Creative Sector: Financing Needs, Trends and Opportunities*. Report Prepared for ECCE Innovation-Nantes Métropole. Geraadpleegd via http://www.keanet.eu/docs/access%20to%20finance%20study_final%20report_kea%20june2010.pdf.

Kern, P.V. (2014, March 11). *The Arts and Cultural Production Satellite Account* [PowerPoint presentation]. Industry Accounts Users' Conference. Bureau of Economic Analysis (BEA).

Lamberts M., Pacolet J., Hendrickx F., Terlinden L., Vanormelingen J. & De Groof S. (2014a), *Versterking van het arbeidsvolume in de social profit sector in Vlaanderen*, KU Leuven.

Lamberts M., Pacolet J., Hendrickx F., Terlinden L., Vanormelingen J. & De Groof S. (2014b), *Versterking van het arbeidsvolume in het paritair subcomité 329.01*, KU Leuven.

Lanoye H., Deschamps M., Pacolet J. & Gos E. (1998), *Vraag naar en aanbod van zorgberoepen in de Vlaamse Gemeenschap, prognoses tot 2000 en scenario's tot 2010. Deel 2: Gekwalificeerd verzorgenden en het verzorgend werk*, HIVA-KU Leuven, Leuven, 262 p.

Marchal A. & Pacolet J. (2004), *Plus en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socio-culturele sector. Deel 4: De socioculturele sector in de Vlaamse Gemeenschap 1995-2010*, HIVA-KU Leuven, Leuven, 280 p.

Nationale Bank van België (2014). De eenheden van de publieke sector (stand van zaken op 30.09.2014). Geraadpleegd via https://www.nbb.be/doc/dq/n_pdf_pbt/pbt_ljst_nl.pdf.

Nationale Bank van België (2015). NBB. Stat. De databank met macro-economische statistieken van de Nationale Bank van België [databank]. Geraadpleegd via <http://stat.nbb.be/?lang=nl>.

- Ministry of Education** (2009). *Culture Satellite Account. Final report of pilot project*. Publications of the Ministry of Education, Finland 2009: 13, 95 p.
- OESO** (1998). National Accounts. Agenda item: 14. Draft publication: SNA 93 Classifications (COICOP, COPNI, COFOG). Geraadpleegd via <http://www.oecd.org/std/na/2682315.pdf>.
- Nypan, T. & Warr, A.** (2015). The Economic Taskforce [PowerPoint]. *The Commission initiative for improved cultural statistics (ESS-net)*. EHHF Dublin 2015.
- OESO, Eurostat, WHO (2011). *A System of Health Accounts*. OECD Publishing. doi: 10.1787/9789264116016-en
- Pacolet J., Marchal A., Van De Putte I., Dewilde S., Verbrugghe K. & Strobbe S.** (2001), *Ontwerp van satelliet-rekeningen voor de non-profit sector: voor België: de gezondheidssector; voor Vlaanderen: welzijn, socio-culturele sector, onderwijs*, HIVA-KU Leuven, Leuven, 363 p. + bibliografie en bijlagen.
- Pacolet J., Vandeputte I., Defourny J. & Mertens S.**, (2001), 'België: situering en ontwikkeling van de private non-profit sector', in A. Burger, P. Dekker, *Noch markt, noch staat. De Nederlandse non-profit sector in vergeleken perspectief*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, p. 155-178.
- Pacolet J., Van De Putte I., Cattaert G. & Coudron V.** (2002), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector. Deel 5. Synthese voor de zorgsector in de Vlaamse Gemeenschap 1995-2020*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Pacolet J. & Leroy X.** (2002), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socio-culturele sector. Deel 6. Synthese voor de zorgsector in België 1995-2020*, HIVA-KU Leuven/SESA-UCL, Leuven/Brussel.
- Pacolet J., Coudron V., Peetermans A. & Cattaert G.** (2004), Belgium: country report health labour accounts in Basys, HIVA & Nivel, HLA. Implementing the concept of health care. Manpower in member states on a prototype basis. Augsburg, Leuven, Utrecht.
- Pacolet J. & Peetermans A.** (2004), *EUCOMP België, Lijst van actoren in de gezondheidszorg ten behoeve van een SHA*, HIVA-KU Leuven, Brussel, FOD Sociale Zekerheid, 2004.
- Pacolet J., Leroy X., Cattaert G. & Coudron V.** (2006), *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en in de socioculturele sector. Synthese van de zorgsector in België 1999-2020*, HIVA-KU Leuven, Leuven. Projet interuniversitaire sur le secteur non-marchand en Belgique.
- Pacolet J., Van Opstal W. & Borghgraef M.** (2008), *Wie betaalt de social profit in Vlaanderen?*, HIVA-KU Leuven, 284 p.
- Pacolet J., De Coninck A. & De Wispelaere F.** (2013), *Financiering van de thuiszorg: het perspectief van de voorzieningen*, Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Pacolet J., De Wispelaere F. & De Coninck A.** (2013), *Financiering van de buitenschoolse kinderopvang*, Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Pacolet J. & De Coninck A.** (2014), *Financiering van de residentiële ouderenzorg*, Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Pacolet J., Vanormelingen J., & De Coninck A.** (2014). *Tempus Fugit. Een aggiornamento van toekomstverkenningen voor de zorgberoepen in de Vlaamse Gemeenschap* (SWVG-Rapport 17), 209 pp. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Rutten, P., Marlet, G. & van Oort, F.** (2011). Creatieve industrie als vliegwiel. Paul Rutten Onderzoek. Onderzoek in opdracht van Creative Cities Amsterdam Area. Geraadpleegd via <http://www.amsterdameconomicboard.com/download.php?itemID=332>, 65p.
- Schneider, Pacolet & Van der Velden** (2004), *Implementing the Concept of Health Care Manpower in Member States on a Prototype Basis*, Draft Final Report, September 2004.
- Schrauwen, J., Demol, M., Van Andel, W. & Schramme, A.** (2014). *Creatieve industrieën in Vlaanderen-update. Mapping en bedrijfseconomische analyse* (Onderzoeksrapport). Flanders DC, 363 p.
- Studiedienst van de Vlaamse Regering** (2014). Vlaamse Regionale Indicatoren, VRIND 2014. ISBN 9789040303593, 473 p.
- Spinnewyn H. & Pacolet J.** (1990), *Economische betekenis van de welzijnszorg in Vlaanderen*, HIVA-KU Leuven.
- Spinnewyn H. & Pacolet J.** (1993), *Financiële stromen en werkgelegenheid in de gezondheidszorg in Vlaanderen*, HIVA-KU Leuven, Leuven.
- Task Force Brussel** (2012). *Task Force Brussel. Eindrapport*. Vlaamse Gemeenschapscommissie – Vlaamse Gemeenschap, 225 p.
- Uitvoeringsverordening (EU) Nr. 927/2012 van de Commissie van 9 oktober 2012 tot wijziging van bijlage I bij Verordening (EEG) nr. 2658/87 van de Raad met betrekking tot de tarief- en statistiekomenclatuur en het gemeenschappelijk douanetarief. Publicatieblad van de Europese Unie, 915 p.**
- uMedia-Deloitte** (2012), Tax Shelter: een zeer rendabele belegging voor de Staat, Persbericht <http://cdn2.hubspot.net/hub/476016/file-2654439473-pdf/pdf/tax-shelter-rendabele-belegging-voor-de-staat.pdf?t=1428002722392>
- United Nations Statistics Division** (UNSD), World Tourism Organization (WTO) (2008a). International Recommendations for Tourism Statistics (IRTS 2008).

- United Nations Statistics Division (UNSD)**, World Tourism Organisation (WTO), Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), Statistical Office of European Communities (Eurostat) (2008b). 2008 Tourism Satellite Account (TSA): Recommended Methodological Framework.
- van den Broek, A., Huysmans H., & de Haan J.**, (2005), Cultuurminnaars en cultuurmijders, Trends in de belangstelling voor kunsten en cultureel erfgoed, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, mei 2005
- Vanderbiesen, W.** (2014). Vlaamse Arbeidsrekening. Definities & beknopte methodologie. Steunpunt WSE. Geraadpleegd via http://www.steunpuntwse.be/sites/steunpuntwse.be/files/documents/cijfers/methodologie_var_beknopte_methodologie_201402.pdf.
- Van der Meulen, J., Boskamp, J., Daems, E., Goossens, R., Oostrom, C., van den Tillaart, J., Oldenboom, E.R. & de Boer, W.I.J.** (2012). *De bijdrage van sport aan de Nederlandse economie*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) & Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) University of Applied Economics, 67 p.
- Van Mosseveld, C., Hernández-Peña, Arán, D., Cherilova, V. & Mataria, A. (z.d.). Quality of Health Accounts. Fact or Fiction?
- Vermeersch L., & Vandenbroucke A.** (2011). *Veldtekening cultuureducatie. Beschrijvende studie met evaluatieve SWOT-analyse*. HIVA-K.U.Leuven / Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media van de Vlaamse overheid (Leuven/Brussel)
- Verordening (EU) nr. 1295/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2013**. Publicatieblad van de Europese Unie tot vaststelling van het programma Creatief Europa (2014 - 2020) en tot intrekking van de Besluiten nr. 1718/2006/EG, nr. 1855/2006/EG en nr. 1041/2009/EG, 19 p.
- Verordening (EU) nr. 549/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2013 betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie**. Publicatieblad van de Europese Unie, 727 p.
- Vlaams Parlement** (2013) Ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2013.
- Vlaams Parlement** (2014) Ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2015.
- Vlaams Parlement** (2014) Ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2015.
- Vrije Universiteit Brussel (VUB)** (2013). *Creatieve metropool Brussel: Ontwikkeling van een indicatorenprofiel voor de monitoring van culturele en creatieve sectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*. Onderzoeksrapport in opdracht van voormalig minister van Financiën en Begroting van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, de heer Jean-Luc Vanraes, en huidig minister van Financiën, Begroting en Externe Betrekkingen van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, de heer Guy Vanhengel. Geraadpleegd via http://www.unizo.be/images/res4856624_23.pdf, 72 p.
- Website Cultuur van de Vlaamse Overheid. Culturele en creatieve sectoren (CCS)**. Geraadpleegd via, <https://cjsm.be/cultuur/themas/culturele-en-creatieve-sectoren-ccs>.
- Weekers, K.** (2012). *De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen. Eerste proeve van toepassing van methode van satellietrekeningen*. Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)- Methoden en technieken, 139 p.
- Weekers, K.** (2013a). *De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen. TSA 2010 voor het Vlaamse Gewest (incl. schatting voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)*. Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)- Methoden en technieken, p. 107 p.
- Weekers, K.** (2013b). *De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen. TSA 2010 voor het Vlaamse Gewest (incl. schatting voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest). Managementsamenvatting*. Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)- Methoden en technieken, p. 107 p.
- Weekers, K.** (2013c). *De economische betekenis van toerisme in Vlaanderen: tewerkstelling in de sector Toerisme in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in 2008 en 2010, in: SVR-methoden en technieken*
- Website Federale Overheidsdienst Budget en Beheerscontrole**, via www.begroting.be.
- Wouters R., Spinnewyn H. & Pacolet J.** (1988), *Het profijt van de non-profit*, KBS-HIVA, Brussel, 241 p.

Contactpersonen

Lotte Van Mechelen	Nationale Bank van België
Thomas Stragier	Nationale Bank van België
Katja Borré	Agentschap Binnenlands Bestuur
Leander Price	Agentschap Binnenlands Bestuur
Anne Willems	Brussel Plaatselijke Besturen
Guy Pauwels	Studiedienst van de Vlaamse Regering
Elke Cobbaut	FOD Budget en Beheerscontrole
Peter Jolling	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Mia De Smedt	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Els Cuisinier	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Kristof Vanden Bulcke	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Elke Speltinckx	Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Christine Vanhoutte	Onroerend erfgoed
Frederic Delecluyse	Departement Financiën en Begroting
Bart Hertveldt	Federaal Planbureau
Henk Goossens	Departement Financiën en Begroting